

INFORMARE ȘI DOCUMENTARE  
vol. III

EDITURA BIBLIOTECII NAȚIONALE A ROMÂNIEI

BUCUREȘTI  
2011

**BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI**

**INFORMARE ȘI DOCUMENTARE**  
**activitate științifică și profesională**  
**2010**

**Vol. III / 2010**

**EDITURA BIBLIOTECII NAȚIONALE A ROMÂNIEI**  
**BUCUREȘTI**  
**2011**

ISSN:2065-1058

Colectivul redacțional: Adriana Elena Borună – responsabil de ediție  
Tabita Chiriță  
Emil Tudor

Tehnoredactare & DTP: Florin Nistor, Anca Moraru  
Lectură finală: Anca Moraru  
Copertă: Constantin Popovici

În 2007 a apărut cu titlul "INFORMARE ȘI DOCUMENTARE. LUCRĂRI  
ALE SESIUNILOR PROFESIONALE. 2007"

*Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține autorilor.*

Copyright © 2011 Editura Bibliotecii Naționale a României

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Bibliotecii Naționale a României.  
Nicio parte din această lucrare nu poate fi reprodusă sub nicio formă, prin  
niciun mijloc mecanic sau electronic sau stocată într-o bază de date, fără  
acordul prealabil, în scris, al editurii.

Editura Bibliotecii Naționale a României  
Str. Ion Ghica nr. 4 sector 3  
București, 030046  
Tel.: 021.315.70.63  
Fax: 021.312.33.81  
E-mail: biblioteca@bibnat.ro  
Web: <http://www.bibnat.ro>

## SUMAR

Cuvânt de întâmpinare .....	5
<i>Prof. univ. dr. Mircea Regneală</i>	
Conceptul de informație, concept fundamental al societății contemporane.....	6
<i>Drd. Tatiana-Adriana Oprescu</i>	
Internetul și globalizarea .....	13
<i>Drd. Maria Carmen Nadia Voievozeanu (Petre)</i>	
Biblioteca deschisă. Definiția conceptului. Exemple. Tendințe .....	25
<i>Drd. Luminița Gruia</i>	
Consortiile de bibliotecă – modalitate eficientă de cooperare.....	37
<i>Drd. Nicoleta Roxana Dinu</i>	
Accesibilitate și design universal în colecțiile de bibliotecă.....	48
<i>Drd. Adriana Elena Borună</i>	
Marketing vs. Relații publice în bibliotecă.....	61
<i>Drd. Florentina Dobrogeanu-Ipsilante</i>	
Liderul ca resursă viabilă în biblioteci .....	67
<i>Nicoleta Rahme</i>	
Managementul colecțiilor .....	77
<i>Drd. Doru Stan</i>	
Considerații generale cu privire la entități, relații și atribute – concepte de bază ale modelului FRBR .....	87
<i>Drd. Gabriela Costea</i>	
Spargerea tiparelor: implementarea tehnologiei RFID în biblioteci .....	95
<i>Drd. Simona Gheorghe</i>	
Importanța documentelor multimedia în cadrul bibliotecilor contemporane din perspectiva utilizatorilor de informații.....	102
<i>Drd. Ștefania Roxana Plăiașu</i>	
Colecțiile digitale franceze accesibile prin Gallica.bnf.fr.....	114
<i>Nicoleta Corpaci</i>	
Strategii de marketing pentru promovarea și vizibilitatea producției științifice a universității prin depozite digitale.....	121
<i>Dr. Angela Repanovici</i>	
Depozitul legal: vademecum .....	129
<i>Dina Paladi</i>	
Managementul strategic în arhivele românești .....	139
<i>Prof. drd. Nicoleta Orlandea</i>	
Femeia și modernizarea societății românești în secolul al XIX-lea: literatura, saloanele, lectura .....	152
<i>Drd. Ioana Mitea</i>	
Abstracte .....	162

## TABLE OF CONTENTS

Argument.....	5
<i>Univ.-Prof. Dr. Mircea Regneală</i>	
Concept of information, a key concept of the contemporary society .....	6
<i>Drd. Tatiana-Adriana Oprescu</i>	
The Internet and the globalization process .....	13
<i>Drd. Maria Carmen Nadia Voievozeanu (Petre)</i>	
Open Library. Definition. Examples. Trends.....	25
<i>Drd. Luminița Gruia</i>	
Library Consortia – effective means of cooperation.....	37
<i>Drd. Nicoleta Roxana Dinu</i>	
Accessibility and universal design in the library collections .....	48
<i>Drd. Adriana Elena Borună</i>	
Marketing vs. Public relations in library.....	61
<i>Drd. Florentina Dobrogeanu-Ipsilante</i>	
The leader as a viable library resource .....	67
<i>Nicoleta Rahme</i>	
Collections management .....	77
<i>Drd. Doru Stan</i>	
General considerations regarding entities, relationships and attributes – basic concepts of the FRBR model .....	87
<i>Drd. Gabriela Costea</i>	
Breaking patterns: the implementation of the RFID technology in libraries.....	95
<i>Drd. Simona Gheorghe</i>	
The importance of multimedia documents in the contemporary libraries – a user perspective.....	102
<i>Drd. Ștefania Roxana Plăiașu</i>	
French digital collections accessible through Gallica.bnf.fr.....	114
<i>Nicoleta Corpaci</i>	
Marketing strategies for the promotion and visibility of the university scientific production through institutional repositories .....	121
<i>Dr. Angela Repanovici</i>	
Legal deposit: vademecum.....	129
<i>Dina Paladi</i>	
The strategic management in the Romanian archives.....	139
<i>Drd. prof. Nicoleta Orlandea</i>	
Women and the modernization of the Romanian society in the early XIXth century: literature, clubs, reading .....	152
<i>Drd. Ioana Mitea</i>	
Abstracts.....	167

## CUVÂNT DE ÎNTÂMPINARE

Studiile românești de biblioteconomie s-au dezvoltat în mod deosebit după căderea comunismului. Dacă înainte de 1989, practic, nu apărea decât o dată la zece ani o carte de biblioteconomie, astăzi numărul acestora a sporit simțitor, chiar dacă din punct de vedere valoric nu toate răspund unor standarde de calitate. În afară de cărți, se elaborează tot mai multe teze de doctorat pe teme de actualitate, precum și studii și cercetări prezentate la reuniuni științifice organizate la nivel național și internațional, multe sub auspiciile Asociației Bibliotecarilor din România.

Trebuie remarcat că studiile doctorale care se fac astăzi la noi sunt axate pe subiecte de cel mai mare interes pentru progresul biblioteconomiei contemporane, domeniu aflat într-un permanent dinamism și în România.

Abordarea unor teme precum digitizarea documentelor, bazele de date digitale, managementul informației și al documentelor, educația în informare, noile tehnologii de bibliotecă, accesul deschis la cunoștințe, depozitele digitale instituționale, cataloagele colective digitale, formarea profesională de bază și continuă, aduc în centrul atenției bibliotecarilor români marile probleme cu care se confruntă biblioteconomia din zilele noastre.

Asemenea teme se regăsesc și în volumul de față care este constituit în marea majoritate din lucrări ale doctoranzilor în biblioteconomie de la Universitatea din București, singura universitate românească incluzând această formă de pregătire profesională.

Găsim în acest volum lucrări care privesc din punct de vedere conceptual informația, lucrări semnate de Tatiana Oprescu, Gabriela Costea, Nicoleta Orlandea, Maria Carmen Nadia Voievozeanu (Petre), Luminița Gruia, dar și lucrări care au în vedere aplicații ale noilor tehnologii în domeniul biblioteconomiei contemporane, cum sunt cele realizate de Adriana Elena Borună, Nicoleta Roxana Dinu, Florentina Dobrogeanu-Ipsilante, Doru Stan etc. Se întâlnesc aici teorii și experimente interesante, aplicate la noi sau în alte părți, privind fluxul informației și relația cu utilizatorii. Unii doctoranzi, grație vizitelor prelungite în străinătate în școli și biblioteci de prestigiu, s-au întors cu idei novatoare, vizibile în lucrările de față, pe care încearcă să le aplice la realitatea românească. Toate acestea se sprijină pe o bibliografie de ultimă oră. Cunoașterea acestor lucrări este de un real folos pentru toți cei care se interesează de progresele mondiale ale biblioteconomiei, fie că sunt bibliotecari, fie că sunt studenți în biblioteconomie.

N-aș vrea să închei mai înainte de a aduce un elogiu primei biblioteci a țării, Biblioteca Națională a României, directorului său general, doamnei conf. dr. Elena Tîrziman, pentru sprijinul constant pe care îl acordă tinerilor cercetători în biblioteconomie prin publicarea lucrărilor acestora – volumul de față fiind al doilea cu articole de acest fel.

**Prof.univ.dr. Mircea Regneală**  
**Președintele Asociației Bibliotecarilor din România**

## CONCEPTUL DE INFORMAȚIE, CONCEPT FUNDAMENTAL AL SOCIETĂȚII CONTEMPORANE

*“Am informație, pot gândi;  
pot gândi, mă pot informa”*

### Introducere

Conceptul “information” = „informație/informare” – așa cum a fost el utilizat pe parcursul ultimelor decenii în cadrul a numeroase și diferite domenii (informatică, științele comunicației/comunicării, electronică, telecomunicații, automatică, matematică, biblioteconomie, documentare, jurnalism, lingvistică, biologie, psihologie etc.) – are un caracter heteroclit, ambiguu, polivalent și neclar, cu toată valoarea sa euristică deosebită<sup>1</sup>.

Astăzi informația este considerată, alături de materia primă și de energie, una dintre resursele vitale ale societății. Asigurarea informațională a devenit un element inerent al reușitei și al puterii (individuale și colective), condiționând luarea deciziilor la toate nivelurile activității umane.

În societatea modernă *informația* este suportul acțiunii conștiente îndreptate spre atingerea unor scopuri predeterminate, ca „... o realitate a interferențelor totale, cauză și efect al unor sinergii complexe, iar în raporturile cu natura permanent cercetătoare a omului, ea este un element esențial al cunoașterii”<sup>2</sup>.

În accepțiunea sa cea mai largă, informația este considerată „un element al cunoașterii ce poate fi codificat, în scopul conservării, prelucrării sau comunicării”<sup>3</sup>. În esență ea reprezintă un element generic de prezentare a realității și cunoașterii, fiind definită în diverse moduri corelate cu aspectul său plurivalent, raportate la perspectiva de abordare și la scopul urmărit.

Stăpânind fenomenul informațional, omul poate domina, prin orientare, adecvare și organizare, diversitatea mesajelor. Operând cu posibilitățile informației, societatea poate depăși principalele bariere de timp și spațiu, barierele resurselor și chiar barierele culturale. Informația este realitatea cea mai adaptabilă, cea mai legată de condiția percepției, fiind un sistem de sisteme congruente, care face legătura și asigură suportul tuturor tipurilor de realități materiale și spirituale.

### Ce este informația?

În același timp, ca orice noțiune abstractă, *informația* comportă un șir de dificultăți în înțelegerea și definirea exactă, fiind o categorie polivalentă. Majoritatea definițiilor aduse de diferiți autori tratează doar un anumit aspect al termenului, din punctul de vedere al unei științe concrete, și nu dezvoltă noțiunea în esență. În general, prin informație, de cele mai multe ori, se înțelege:

- veste, știre, comunicare, care pune la curent cu ceva;
- noutate, element nou de cunoaștere;
- fiecare element nou, raportat la cunoștințele prealabile, cuprinse în semnificația unui simbol sau a unui grup de simboluri;
- un proces de transmitere a datelor de la un subiect la altul, în consecință fiind redusă sau înlăturată incertitudinea.

Informația este o resursă esențială în dezvoltarea unei societăți, iar utilizarea pe scară largă a tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC) este vitală.

Informația reprezintă unul dintre conceptele fundamentale în înțelegerea Universului, devenind, între timp, o categorie filosofică. Din acest motiv, definirea „informației” este o întreprindere dificilă și riscantă, atâta timp cât în mediul academic nu s-a ajuns încă la un consens. Totuși, în formularea unei definiții, hotărâtoare trebuie să fie scopul și contextul în care va fi folosită; în consecință, este nevoie ca definiția să răspundă doar unui set limitat de cerințe, relevante pentru un domeniu studiat<sup>4</sup>.

– *Informația este definită ca fiind o comunicare, veste, știre care pune pe cineva la curent cu o situație [...] lămurire asupra unei persoane sau a unui lucru [...] fiecare element nou, raportat la cunoștințele prealabile (Dictionarul explicativ al limbii române).*

– *Informațiile înseamnă date evaluate și exploatate, trecute prin ciclul informațional și gata pentru a fi livrate unui beneficiar (Encyclopedie du renseignement et des services secrets).*

Atuurile informației sunt subliniate în mod nuanțat de către diferiți autori<sup>5</sup>:

– *A fi informat înseamnă a ști nu numai ce se petrece, ci și a cunoaște rațiunile și metodele de decizie ... Absența informației, deci lipsa participării la sistemele de decizie și de organizare definește alienarea (Alain Touraine).*

– *Informația înseamnă putere, ea reprezintă instrumentul esențial al puterii (Michel Crozier).*

– *Informația este un puternic catalizator al progresului ... Este necesară o cooperare internațională și interguvernamentală între statele dezvoltate și cele mai puțin dezvoltate, pentru ca informația și comunicarea pozitivă să contribuie la întărirea păcii și înțelegerii internaționale, la promovarea drepturilor omului (Francis Dessart).*

– *Omul, atunci când este bine informat este un cetățean, iar când este prost informat este un sclav (Alfred Sauvy).*

– *Națiunea care stăpânește domeniul prelucrării informației va poseda cheile pentru conducerea lumii în secolul XXI (Robert E. Cahn).*

– *Informația este elementul esențial și cel mai versatil instrument, având în vedere că poate duce la evitarea unor situații care necesită utilizarea forței sau a banilor; putând fi folosită în a-i convinge pe ceilalți să acționeze conform motivațiilor celui care deține informația, indiferent de interesul*



*conștient al celorlalți. Informația înseamnă – după părerea lui Corneliu Pivariu<sup>6</sup> – putere de cea mai înaltă calitate.*

Sociologul Abraham Moles definește informația ca fiind „cantitatea de originalitate, de imprezibil, pe care o aduce un mesaj”. În lucrarea sa *Sociodinamica culturii*, Abraham Moles vorbește despre tratarea informației după mai multe criterii: în funcție de originalitatea mesajului, a gradului de inteligibilitate a acestuia, a gradului de implicare a publicului și a profunzimii psihologice a informației transmise.

Tom Stonier susținea ideea că informația este „o expresie a organizării energiei și materiei în evoluția Universului. Oamenii sunt expresia evoluției naturale a organizării materiei, energiei și informației.” Există o creștere exponențială, în spirală a informației: „complexitatea utilizează complexitatea anterioară pentru a se ridica din nou până la cel mai înalt nivel de complexitate, construind astfel informația până la infinit”<sup>7</sup>.

Începând cu secolul XX s-a vorbit de o *eră informațională*, despre o nouă ordine mondială bazată pe informație și comunicație. Informația este considerată de Steinbuch o categorie fundamentală a existenței. Genele care transmit ereditatea, cântecul unei păsări, un tablou de Picasso, o scrisoare, o fotografie, un film, literatura de orice fel, de la cartea de telefon până la Biblie, legile și dispozițiile, muzica de orice fel, toate acestea constituie informații.

Informația este temelia societății, ea este mijlocul prin care se realizează comunicarea, astfel ea a devenit factor de putere; cel care deține cele mai multe informații și le folosește cât mai abil câștigă cel mai mult. „*Conceptul de informație tinde să devină un concept fundamental al științei și civilizației contemporane*”<sup>8</sup>.

### **Locul informației în lumea contemporană**

Pentru a fi capabili să acționeze adecvat, oamenii au nevoie de informații pentru satisfacerea curiozității, pentru diminuarea incertitudinilor și pentru luarea deciziilor pertinente în activitatea lor din diverse domenii sau chiar în timpul lor liber.

Natura informațională a omului este evidentă prin dependența faptelor, a deciziilor, a atitudinilor, a creației lui, prin modul în care acesta receptează, emite, combină, ierarhizează și valorifică mesajele obținute. Este nerealist astăzi să ne imaginăm că procesele complexe ale progresului contemporan pot sta pe umerii cercetătorului solitar sau că se poate reduce multitudinea relațiilor la schema simplă a deciziilor univoce, că am putea defini disponibilitatea creatoare și creativitatea în acțiune altfel decât ca pe o continuă punere în valoare a tradițiilor depozitate în conformitate cu infinitul de așteptare al omului actual. Toate acestea n-ar avea sorți de izbândă fără înțelegerea rostului a ceea ce este informația.

„Informația ca atare și informația productivă, aceea care prin programe informatice poate lucra și singură, au devenit vectorii progresului, determinând, după apariția Internetului, constituirea a ceea ce s-a numit *societatea informațională*.”

Așadar, informația nu este doar un perimetru specific de elemente dinamice, ci de fapt un cosmos generativ și inepuizabil, în care se află, ca într-un ocean primar, toate formele realității contemporane<sup>10</sup>. A fost suficient ca intelectul uman să devină sensibil la această entitate, să-i conștientizeze forța și s-o identifice în relațiile ei complexe, pentru ca să apară necesitatea precizării conținuturilor concrete. Informația este o metaresursă omniprezentă. Strategia informației devine motorul oricărui proces. Din punctul de vedere al interpretărilor filosofice, informația, ponderea, transferul și implicările ei au impus caracteristicile modelului dezvoltării. Societatea informațională a devenit proiecția mitică cea mai cuprinzătoare, acceptată ca expresie a unei viziuni politico-științifice, asumată la nivelul celor mai dezvoltate structuri de cooperare mondială.

În prezent nu mai este pentru nimeni un secret că influența informațională asupra tuturor sferelor vieții este mai puternică decât cea politică, economică și chiar militară. Colectarea, cumularea, căutarea și difuzarea resurselor informaționale ajung să fie considerate astfel principalele genuri ale activităților sociale. Mai mult decât atât, informația însăși devine o categorie economică, realizându-se prin intermediul produselor informaționale și a serviciilor informaționale.

Pentru viitorul apropiat putem da următoarele predicții cu privire la informație<sup>11</sup>:

- Informația devine o armă strategică.
- Proprietarii informației reprezintă sursa creșterii conflictului dintre Guvern și întreprinderile private.
- Informația nu mai este gratuită.
- Toate informațiile cu valoare deosebită vor fi accesibile în formă digitală.
- Se vor forma megabiblioteci de informație electronică.
- Publicațiile electronice vor apărea prin accesarea megabibliotecii.
- Noua tehnologie va reforma conceptele noastre de intimitate, securitate și proprietate.
- Schimbul de informații prin rețele comune va „dărâma” barierele geografice și culturale.
- Bibliotecarii și specialiștii în informații devin o forță majoră în a-i ajuta pe utilizatori să se folosească de megabibliotecă.

Informația este recunoașterea unor „modele” în fluxul materiei și energiei și ea trebuie să ajungă la individ sau la organizație. În acest mod,

informația este considerată nucleul cunoașterii, iar cunoașterea, la rândul său, este rezultatul legării împreună a unui număr de elemente informaționale într-un tipar cu înțeles.

Totodată, informația reprezintă și un produs inevitabil al oricărui proces de muncă. În virtutea tuturor acestor elemente, informația conferă celui care o posedă putere. În mod analog, puterea, și implicit eficiența unei organizații, este cu atât mai mare cu cât aceasta posedă mai multe informații. În condițiile trecerii la economia bazată pe cunoștințe, relația informație-putere capătă noi dimensiuni. Informațiile au valoare și generează eficiența la un nivel care depinde de complexitatea și caracterul mediului implicat. În contextul dezvoltării organizațiilor bazate pe noile tehnologii informaționale, valoarea și puterea informațiilor se amplifică.

### Concluzii

Societatea informațională presupune utilizarea intensivă a informației în toate sferile activității și existenței umane, cu un impact economic și social semnificativ. Noile tehnologii informaționale sunt utilizate atât la nivel individual, cât și la nivel organizațional. Prin urmare, crearea și dezvoltarea societății informaționale presupun, potrivit lui McConnell, unitatea a trei factori-cheie: *tehnologia informațională*, *tehnologia comunicațiilor* și *producția de multimedia*.

Pentru constituirea societății informaționale este importantă identificarea regulilor după care funcționează și a relațiilor sociale și economice. Schematic, revoluția industrială se constituie din energie și materii prime, iar cea postindustrială – din convergența informației, prelucrarea ei și telecomunicații.

Trecerea la societatea informațională este promovată de dezvoltarea tehnologiilor digitale, care facilitează accesarea, procesarea, stocarea și transmiterea datelor. Volumul imens de informații disponibile creează oportunități de exploatare a lor prin crearea de noi produse și servicii.

Din păcate, crearea societății informaționale implică apariția anumitor probleme, legate în primul rând de adaptarea individului și a comunității în general la noile condiții de existență. Acest obstacol poate fi depășit prin sporirea încrederii individului în organizație și societate, odată cu posibilitatea accesării informațiilor și utilizarea eficientă a acestora.

Societatea informațională reprezintă o nouă etapă istorică a evoluției civilizației, în care întreaga activitate umană este legată de *crearea, prelucrarea și utilizarea* informației. Principala forță de producție este reprezentată de către *mijloacele de asigurare informațională*: calculatoare, rețele de telecomunicație, biblioteci electronice, bănci de date, sisteme de intelect artificial etc. În societatea informațională funcționează *piața informației*, care îi oferă utilizatorului produse și servicii informaționale.

Cu toate acestea, conceptul de societate informațională nu este o proiecție megalomană a informaticienilor și niciun paradis comercial pentru fabricanții de calculatoare, ci o structură inerentă pentru modelul societății actuale, pusă în acord cu nevoia de comunicare a omului contemporan. Este unica modalitate de a aduce valorile umanității și cerințele ei globale la un nivel al cunoașterii de către fiecare grup social, de către fiecare individ. De asemenea, aceasta este calea reală către soluții raționale, eficiente, uneori neașteptate de rezolvare a unor probleme ce țin de resurse, de producție, de conștiința socială și de relația umană.

*Societatea contemporană poate fi numită informațională, deoarece informația este bogăția principală, iar activitatea de bază este orientată spre colectarea, prelucrarea, păstrarea, transformarea și utilizarea informației.* Obiectivul esențial este reprezentat de intensificarea proceselor informaționale, deoarece crește viteza de transmitere a mesajelor, se mărește volumul informației transmise, se accelerează prelucrarea informațiilor, crește volumul informației noi etc. Acest proces poate avea un efect negativ asupra oamenilor, ducând la suprasolicitarea informațională, ceea ce reduce abilitatea de gândire. Cercetările contemporane arată că există limite în ce privește cantitatea informației pe care o poate primi, prelucra și memora omul.

#### Note

1. DRĂGULĂNESCU, Nicolae George. *Știința și tehnologiile informației: Geneză și evoluție*. București: AGIR, 2004, p. 13.
2. STOICA, Ion. *Informație și cultură: sinteze, reflecții, atitudini*. București: Editura Tehnică, 1997, p. 9.
3. \*\*\* *Le Petit Larousse en Couleurs*. Paris: Larousse, 1995, p. 549.
4. PETRESCU, Marius ; NĂBÂRJOIU, Neculae. *Managementul informației*. Vol. I: *Informații și securitate*. Târgoviște: Bibliotheca, 2006, p. 27.
5. ALEXANDRU, Puiu. *Teorii și tehnici de comunicare*. Pitești: Independența Economică, 2001, p. 27.
6. PIVARIU. Corneliu. *Lumea secretelor*. Brașov: Pastel, 2005.
7. STONIER, Tom. *Information and the Internal Structure of the Universe: An Exploration into Information Physics*. London; New York: Springer-Verlag, 1990.
8. TELEȘPAN, Constantin. Informația – factor de creștere economic. În: *Studii de economie teoretică și aplicată*, nr. 31. Supliment al ziarului *Economistul*, nr. 681, 18 octombrie 1995, p. 1, 7.
- 9-10. DRĂGULĂNESCU, Mihai. *De la societatea informațională la societatea cunoașterii*. București: Editura Tehnică, 2003, p. 213.
11. GHINCULOV, Silvia. *Managementul informațional în structurile infodocumentare*. Chișinău: Epigraf, 2007, p. 10.

## Bibliografie

1. AGACHE, Catinca. *Biblioteconomie: valori tradiționale și moderne*, vol. 1. Iași: Editura Vasiliana '98, 2007.
2. BANCIU, Doina ; BULUȚĂ, Gheorghe ; PETRESCU, Victor. *Biblioteca și societatea*. București: Ager, 2001.
3. BOISOT, Max H. ; MACMILLAN, Ian C. ; HAN, Kyeong Seok. *Explorations in information space. Knowledge, Agents and Organization*. Oxford; New York: Oxford University Press, 2007.
4. CĂLIN, Anca M. Reorganizarea activităților la Biblioteca Facultății de Geografie și Geologie – studiu de caz. <http://www.bcub.ro/continut/unibib/arhiva.php>.
5. CUILENBURG, J. J. van ; SCHOLTEN, O. ; NOOMEN, G. W. *Știința comunicării*. București: Humanitas, 1998.
6. DRĂGULĂNESCU, Nicolae George. Evaluarea calității informației – concepte, principii, modele. <http://www.ndragulanescu.ro/publicatii/CP54.pdf>.
7. MAXIM, Cornelia. Mediul informațional/informatic – suport al comunicării (format electronic), 2002. <http://www.comunicare.ro/cv.php?id=11>.
8. O'BRIEN, James. *Les systemes d'information de gestion*. Montréal: De Boeck Université, 2001.
9. PATEYRON, Emmanuel-Arnaud ; SALMON, Robert. *Les Nouvelles Technologies de l'Information et l'Entreprise*. Paris: Economica, 1996.
10. PETRESCU, Victor. Bibliotecile ca structuri organizaționale. În: *Biblio Polis*, vol. 19, nr. 3, 2006. <http://www.hasdeu.md/bibliopolis/index.php?bpa=1434>.
11. STOICA, Ion. *Criza în structurile infodocumentare*. Constanța: Ex Ponto, 2001.
12. ȘOVA, Florin. Informație și informatizare în biblioteca publică. În: *Magazin Bibliologic*, nr. 1, 2003, p. 31.

**Drd. Tatiana-Adriana Oprescu**  
**Birou Dezvoltarea Colecțiilor**  
**Biblioteca Universității din Pitești**  
**tatianadriana@yahoo.com**

## **INTERNETUL ȘI GLOBALIZAREA**

### **Introducere**

În evoluția sa de la Homo erectus la omul de Neanderthal și apoi la Homo sapiens, omul a străbătut un drum foarte lung, fiind într-o continuă căutare de servicii și facilități care să-i ușureze traiul. În acest sens, anii '90 au reprezentat un punct de cotitură prin invenția computerelor. Acum 15 ani termenul de Internet era necunoscut pentru majoritatea oamenilor, azi devenind însă unul dintre cele mai puternice instrumente din lume. Internetul, după cum spuneam, reprezintă mai mult decât e-mail și World Wide Web (sau pe scurt e-mail, chat rooms, Website-uri ale celebrităților și motoare de căutare). Azi Internetul a adus lumea „într-o cutie”: noutăți din toată lumea, informații privind cumpărăturile, bilete la teatru sau spectacole, toate la un click distanță.

Dezvoltarea Internetului a depins de tehnologie, dar și de factorii tehnologici care s-au îmbinat cu factorii sociali. Odată implementat în societatea contemporană, Internetul a produs noi consecințe, semnificativ în acest sens fiind procesul de globalizare (Drăgănescu 2001: 3)

Web-ul este una dintre cele mai răspândite și mai transformative tehnologii pe care le-a produs vreodată umanitatea, într-un interval foarte scurt de timp pătrunzând într-o mare varietate de activități sociale, de la e-comerț la educație electronică, de la e-guvernare la amuzament, de la jurnalism la infrașii cibernetice. Suntem încă în necunoștință de cauză în ceea ce privește evoluția pe care Internetul o va avea în viitorul apropiat (și riscurile pe care acesta le implică prin expunerea majoră pe care o are deja), aplicațiile principale din prezent ale Internetului, precum blogging-ul, file-sharing-ul sau rețelele de socializare, fiind total necunoscute acum câțiva ani. Apariția și extraordinara ascensiune a acestora i-a surprins total pe cercetătorii și analiștii fenomenului. (O'Hara/Hall 2008: 1)

### **Scurt istoric al Internetului**

Internetul a apărut la mijlocul anilor '60 sub forma unei rețele între mai multe computere ale unor instituții americane care lucrau pentru ARPA (Advanced Research Projects Agency Net), un departament de cercetare din cadrul Pentagonului. ARPAnet a fost pus în funcțiune ca reacție la succesul sovietic al lansării satelitului Sputnik în spațiu în 1957. Unul dintre obiectivele ARPAnet era crearea unei rețele capabile să reziste unui atac (nuclear), distrugerea unei părți a rețelei neafectând funcționalitatea restului sau integritatea informației din cadrul acesteia, idee care stă și la baza proiectării Internetului. În cadrul acestei rețele, datele sunt transmise în „pachete”, folosind tehnici de comunicație standard. Atâta timp cât „pachetele” sunt corect adresate, ele pot fi

transmise de la oricare computer conectat la Internet către oricare alt computer conectat la Internet, pe orice rută. Dacă o parte a rețelei este afectată, fluxul de date pur și simplu ocolește defecțiunea apărută. Cercetătorul Lawrence Roberts a susținut o soluție de interconectare prin comutare de pachete (packet switching) în modelul numit „client-server”, în care doar un minimum de informații era cerut de la computerele client aflate în rețea.

**TCP/IP** – pentru a transmite informația, aceasta este mărunțită în porțiuni mici, denumite pachete. Ca și în cazul poștei clasice, fiecare pachet conține informații referitoare la destinatar, astfel încât el să poată fi corect dirijat în rețea, la destinație întreaga informație fiind reasamblată. Deși această metodă a întâmpinat rezistență din partea specialiștilor, în 1969 începe să funcționeze rețeaua „ARPANET” între patru noduri: Universitatea California din Los Angeles, Universitatea California din Santa Ana, Universitatea din Utah și Institutul de Cercetare Stanford. Toate aceste noduri au fost codificate printr-un protocol care reglementa transmisia de date. În forma sa finală, acesta s-a numit TCP/IP (Transmission Control Protocol / Internet Protocol), fiind creat de Vint Cerf și Robert Kahn în 1970 și reprezentând și acum principiul de bază al Internetului. Protocolul face posibil ca modele diferite de calculatoare, de exemplu compatibile IBM sau Mac’s, folosind sisteme diferite de operare, cum ar fi Linux, Windows, MacOS etc., să se „înțeleagă” unele cu altele.

La sfârșitul anilor ‘60 și începutul anilor ‘70, când Internetul număra în jur de 50 de computere, s-au dezvoltat primele servicii folosite și azi pentru transferul informației: *File Transfer Protocol* pentru trimiterea și regăsirea fișierelor, *Telnet* pentru accesarea și folosirea bazelor de date, a bibliotecilor și a cataloagelor din toată lumea, *E-Mail* pentru trimiterea mesajelor personale.

Internetul era în mod categoric în ascensiune, cu noile grupuri de utilizatori care se alăturau, în următoarea decadă Internetul ajungând la o rețea de 200 de computere. Aplicațiile militare ale acestuia erau organizate într-o rețea separată, Milnet. În același timp, au apărut alte rețele, mai ales în sectorul academic. Importantă printre acestea era (și este) USENET sau Users’ Network, care a fost lansată în 1979, când câteva computere UNIX au fost conectate împreună (Parker 2004).

**USENET** – în sute de grupuri de discuții despre orice subiect posibil, oamenii făceau schimb de noutăți și imagini, în ciuda distanțelor și a granițelor care îi despărteau. Alte rețele s-au dezvoltat de-a lungul USENET-ului, toate formând baza unui spațiu de comunicație radical democratic. De exemplu, înaintea unei noi discuții pe care grupul o începea, comunității Netului i se cerea un vot de accept. Grupurile de discuții joacă încă un rol important pe Internet.

USENET (nume format din combinarea termenilor „user – utilizator” și „network – rețea”) este un grup de discuții foarte răspândit pe Internet și care poate fi folosit pentru discuții sau descărcări de filme, muzică, fotografii sau software. Spre deosebire de e-mail, care este privat, Usenet este un serviciu public.

Grupul a fost conceput la Duke University în 1979, pe baza ideii unui grup de studenți. USENET a fost comunitatea inițială de Internet și locul în care Tim Berners-Lee a anunțat lansarea World Wide Web, Linus Torvalds pe cea a Linuxului și Marc Andreessen, crearea browserului Mosaic și a tag-urilor pentru imagini.

La zece ani după ce USENET își începuse dezvoltarea, Internetul ajunsese deja la 80.000 de computere, fiind un factor de luat în considerare în politică și curând, expresia “Information SuperHighway” (autostrada informației) a devenit uzuală. În această metaforă, Internetul era văzut ca o importantă infrastructură pentru transportul unor bunuri vitale – informațiile.

**World Wide Web** – în anii ‘80 și la începutul anilor ‘90, când Internetul era folosit doar de un număr mic de cercetători, acesta arăta mult diferit față de prezent, principalele aplicații fiind atunci poșta electronică și grupurile de discuții (Newsgroups) plus diverse rutine de căutare și mecanisme de transfer al fișierelor. Aceasta era o lume UNIX, în care toate comunicațiile existau doar ca text sau numere și trebuia ca liniile de comandă să fie memorate și tipărite.

Pe scurt: din cauza metalimbajului foarte dificil, folosirea Internetului în acea perioadă era restrânsă la un mic grup de oameni din universități și institute de cercetare. Marea schimbare a început în 1989, când Tim Berners-Lee de la CERN (Centrul European pentru Fizică Nucleară) din Geneva a pus bazele dezvoltării primului prototip al World Wide Web (WWW sau 3W) al cărui scop inițial era totuși destul de limitat.

În data de 12 decembrie 1991, la Stanford Linear Accelerator Center (SLAC) a fost instalat un server Web și primele pagini Web, care făceau legătura cu biblioteca centrului, deși primul server Web fusese realizat aproape cu un an înainte, la Centrul European pentru Cercetări Nucleare (CERN), la Geneva, în Elveția, fiind denumit la început *nxoc01.cern.ch*, iar mai apoi *info.cern.ch*.

În ‘90-‘91, când Internetul era deja în plină dezvoltare, după ce proiectul și toate modulele acestuia fuseseră elaborate în Statele Unite, la Stanford Research Institute, la UCLA, UCSB (Santa Barbara), Washington University etc., prin realizarea a ceea ce numim acum Web, a venit rândul europenilor. Mai exact, la CERN, prin proiectul lui Tim Berners-Lee și contribuția câtorva colegi și studenți, a fost creat primul navigator și editor de legături (cu o primă versiune a limbajului HTML) și primul program de server Web. La acea dată comunicația pe Internet, prin serviciile existente, e-mail, ftp și telnet, mergea bine și era destul de serios folosită de comunitatea academică. În 1991, traficul prin nodul NSF (miezul Internetului) depășea un miliard de octeți/oră, iar numărul de calculatoare conectate depășea o jumătate de milion, 1991 fiind și anul în care National Science Foundation renunță la interdicția de folosire a Internetului în scopuri comerciale, creând premisele „boom-ului” economic produs de comerțul electronic.

La momentul actual WWW reprezintă un sistem de documente și informații de tip hipertext legate între ele, sistem care poate fi accesat prin



Internet. Aceste documente și informații, care se află în diferite locații pe diverse calculatoare-server, pot fi regăsite cu ajutorul unui URL univoc (din engleză, *Uniform Resource Locator*, tradus – Adresă uniformă pentru localizarea resurselor). Hipertextul este prelucrat cu ajutorul unui program de navigare pe Web numit browser care descarcă paginile Web de pe un server Web și le afișează pe un terminal. (Drăgănescu 2001: 5-10)

### **Avantajele și dezavantajele Internetului**

Internetul are un potențial enorm și încă multe de oferit, însă, ca orice invenție din domeniul științei și tehnologiei are propriile avantaje și dezavantaje, dintre care se disting următoarele:

#### **a) Avantaje:**

**Comunicarea** – Ținta principală a Internetului a fost din totdeauna comunicarea și Internetul a excelat în acest domeniu. Totuși, noile inovații și activitățile desfășurate sunt menite să-l facă mai rapid și mai sigur. De la începuturile calculatoarelor legate la Internet și până acum, lumea s-a redus treptat ajungând la dimensiunile unui „sat global”. Putem comunica într-o fracțiune de secundă cu o persoană care se află în fața calculatorului în cealaltă parte a lumii, prevalându-ne de facilitățile oferite de e-mail, chat sau servicii de voce și fiindu-ne uneori greu să alegem din multitudinea de opțiuni disponibile. Cu ajutorul acestor servicii a fost foarte ușor de realizat un fel de prietenie globală în cadrul căreia îți poți împărtăși gândurile, îți poți spune opiniile sau în care poți explora culturile diferitelor civilizații.

**Informația/Educația** – Informația reprezintă poate cel mai mare avantaj oferit de Internet. Internetul este din acest punct de vedere o adevărată comoară de informații, orice informație despre orice temă existentă putând fi găsită pe Internet. Motoarele de căutare ca Google, Yahoo, îți stau pur și simplu la dispoziție pe Internet, pentru a găsi informații despre aproape orice: de la legi și servicii ale guvernului, târguri și conferințe, informații despre piață, suport tehnic divers, idei, știri și lista poate continua la nesfârșit.

Studentii și copiii sunt cei mai înfocați utilizatori ai Internetului pentru cercetare, utilizarea lui fiind uneori indicată chiar de către profesori, pentru găsirea resurselor informaționale necesare.

Aproape în fiecare zi, cercetările în domeniul medical sunt mai ușor de accesat, numeroase site-uri oferind informații prețioase pentru combaterea anumitor maladii sau discuții on-line cu doctori.

În România, spre exemplu, sunt implementate măsuri care să ducă la crearea unor instrumente informaționale puternice de tip **Supercomputing**, capabile să sprijine cercetarea și mediul universitar, mai ales în direcția apropierii acestora de aplicațiile economice, precum și integrarea în rețelele europene similare. (Guvernul României. 2009-2012)

Referitor la accesul la informația de specialitate, conformitatea cu standardele de publicare, criteriile, standardele oficiale, standardele de facto sau practicile stabilite prin cutumă contribuie la consolidarea credibilității revistelor academice. Din acest motiv, revistele digitale încorporează caracteristici tradiționale ale publicațiilor științifice în format tipărit, fiind stabiliți indicatori suplimentari pentru publicațiile electronice, care se referă la gradul de adaptare a acestora la mediul digital. Rolul revistei științifice drept mijloc fundamental de transmitere a informației științifice crește cu fiecare zi, acest lucru putând fi verificat printr-o analiză cantitativă a numărului de reviste digitale prezente în directoare de interes internațional (aproape 40% din titluri sunt deja în acest format). Din punct de vedere calitativ, putem spune că **revista digitală** se bucură de aproape aceeași **recunoaștere** din partea cercetătorilor, ca și cea tipărită, deși nu este încă suficient de bine reprezentată în bazele de date specializate. (Abadal/Rius 2006: 15)

**Amuzament** – Amuzamentul este un alt motiv pentru care mulți preferă Internetul: descărcarea de jocuri (gratuite sau contra cost) ori folosirea acestora on-line, ascultarea melodiilor preferate, vizitarea chat room-urilor sau pur și simplu surfing-ul pe Internet. Chat room-urile sunt foarte populare datorită posibilității utilizatorilor de a întâlni persoane interesante, uneori Internetul fiind calea prin care mulți și-au găsit partenerul de viață sau rude despre care nu mai știau nimic de multă vreme.

**Servicii** – Din ce în ce mai multe servicii sunt oferite acum prin intermediul Internetului: on-line banking, căutare de locuri de muncă, achiziții de bilete pentru spectacole sau călătorii, consiliere în diferite domenii, rezervări la hoteluri, e-learning etc.

**E-Commerce** – Comerțul electronic este conceptul folosit pentru orice operațiune comercială sau afacere care presupune transferul de informații prin intermediul Internetului. Comerțul electronic a devenit un fenomen asociat oricărui tip de cumpărături, de la nevoi casnice și tehnologie, până la divertisment.

**E-government** – are ca rezultat îmbunătățirea calității informației, reducerea timpului de diseminare a acesteia și, mai ales, reducerea semnificativă a costurilor administrative pentru stat și a celor generate de regulamente pentru cetățeni și firme.

Avantajele „e-government” pot fi privite din următoarele perspective:

*I. Avantaje pentru Guvern:*

- Reducerea cheltuielilor administrative;
- Lansarea competiției privind inovarea serviciilor;
- Guvernare unitară prin asigurarea unei căi de acces unic pentru serviciile guvernamentale;
- Servicii proiectate să satisfacă automat cererea și să asigure feedback-ul care generează „ajustări din mers”;

## II. Avantaje pentru cetățeni:

- Interacțiune cu o singură identitate guvernamentală;
- Scăderea costurilor personale sau ale afacerilor;
- Scăderea complexității sistemului „vizibil” de către cetățean;
- Servicii noi accesibile imediat publicului;
- Comunicare electronică sigură în ambele sensuri;
- Oferirea unor servicii de încredere disponibile 24 de ore/zi;
- Vizibilitate și interacțiune prin interfețe unitare. (Organismul Intermediar Regional al Programului Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane Regiunea Vest, 2007-2013: 13)

Uniunea Europeană, prin inițiativa cunoscută sub numele de *i2010*, sprijină **accesul la Internet** în bandă largă, menit să asigure o comunicare on-line rapidă, economică și permanentă. În UE, aproximativ 30% din familii dispun de acces în bandă largă, deși în țările care au aderat după 2004 procentajul este mai mic.

Sub deviza „Mai bine on-line decât la rând”, peste 90% dintre furnizorii de servicii publice din Uniunea Europeană funcționează în prezent on-line. Obiectivul este de a furniza un acces electronic comod la 20 de servicii publice de bază (completarea declarațiilor de impozite și TVA, înmatricularea de autoturisme noi, înregistrarea schimbului de proprietate etc.).

Pe lângă școli și universități, se propune accesul la rețele în bandă largă și pentru biblioteci, muzee și alte instituții similare. Statele membre doresc să furnizeze cetățenilor servicii de asistență sanitară on-line, precum informații privind prevenirea bolilor, dosarul medical on-line, consultații la distanță și rambursarea electronică a cheltuielilor medicale. (Activitățile Uniunii Europene 2010)

### b) Dezavantaje:

**Furtul de informații personale** – Utilizarea Internetului presupune expunerea directă la pericolul ca informațiile personale – numele, adresa, numărul cardului de credit etc. să fie accesate de infractori specializați. Aceștia folosesc tehnologii avansate atunci când explorează Internetul și fură datele personale din profilul mai multor persoane, în vederea comiterii de infracțiuni.

**Spamming-ul** – Spamming se referă la trimiterea de mesaje în volum mare care nu are alt scop decât blocarea sistemului. Uneori aceste activități ilegale devin frustrante, de aceea la nivel mondial sunt încurajate inițiativele de stopare a fenomenului.

**Virusurile** – virusurile sunt nimic mai mult decât niște programe care perturbă buna funcționare a sistemelor computerizate.

**Pornografia** – Aceasta este poate una din cele mai mari amenințări asupra sănătății mentale a copiilor, fiind la ora actuală un element foarte important de discuție în ceea ce privește accesul la Internet. Există mii de site-uri

pornografice pe Internet ce sunt ușor accesibile și care pot afecta grav atât psihicul fragil în formare al copiilor cât și percepția părinților asupra accesului copiilor la Internet. Totuși, în ciuda faptului că Internetul poate crea haos, distrugeri și prin utilizarea sa neconformă poate fi fatal, avantajele oferite de acesta depășesc cu mult dezavantajele. (Pakhare)

**Încredere/siguranță** – Unul dintre motivele neîncrederii în Web ține de amenințarea pe care o aduce intimității utilizatorului de informații digitale, care pot fi foarte ușor copiate și transferate. La început, aceste tehnologii s-au bazat pe principiile liberale de liberă circulație a informației, fiind create în contextul expansiunii cercetărilor științifice, în care accesul la informație era limitat, iar ritmul de publicare a materialelor în domeniu încetinea mult ciclul de cercetare. Totuși, pe lângă beneficiile pe care Webul le aduce domeniului cercetării, informațiile personale și proprietatea intelectuală, în formă digitală desigur, reprezintă valori ce pot fi amenințate de copiere și transfer.

Bineînțeles, problema intimității on-line este percepută ca un risc major, conștientizat de către utilizatori, aceștia însă situându-se în clase de risc diferite, în funcție de cunoștințele lor despre Web și de conștientizarea factorilor de risc, dar și în funcție de măsurile pe care au înțeles să le aplice pentru protejarea informațiilor personale, ceea ce implică anumite costuri. (O'Hara/Hall 2008: 4-5)

Cantitatea de **informație** disponibilă pe Internet este incredibilă, însă foarte multă este **greșită**: tratamente medicale neverificate sau eronate, istorie distorsionată, informație învechită, sfaturi financiare inefficiente sau chiar dăunătoare – toate sunt disponibile pe Internet. Motoarele de căutare i-au înlocuit pe bibliotecari și indexările profesionale ale articolelor, dar trebuie știut că acestea sortează paginile Web după popularitate și nu după o evaluare de specialitate a conținutului. Un bun exemplu îl reprezintă Wikipedia, o enciclopedie on-line cu o popularitate extraordinară, disponibilă în primele cinci rezultate ale oricărui motor de căutare, dar a cărei informație este incertă din moment ce oricine o poate edita și modifica. Versiunea în limba engleză conține aproximativ 600 de milioane de cuvinte în cadrul a peste 1,7 milioane de articole, fiind gratuită, participatorie, necomercială, deschisă editării și scrisă de către voluntari. În contrast cu aceasta, Enciclopedia Britannica, publicată pentru prima dată în secolul XVIII, are aproximativ 40 de milioane de cuvinte în articole scrise de 4.000 de experți.

Riscurile pe care le ridică accesarea informațiilor neconforme de către copii și adolescenți sunt imense. Majoritatea criticilor Internetului se tem mai mult de impactul informațiilor inexacte sau false decât de cel al materialelor pornografice accesibile prin Internet, de exemplu. Din nefericire, sunt puține posibilitățile de filtrare, corectare sau prevenire a aparițiilor acestor informații, libertatea de exprimare făcând de multe ori imposibilă orice intervenție directă asupra lor.

O responsabilitate majoră în acest sens o au sponsorii sau administratorii site-urilor de informare. Ei ar trebui să preia întreaga responsabilitate pentru asigurarea corectitudinii informațiilor disponibile, prin intermediul unor mecanisme de verificare a conținutului acestora sau de filtrare și înlocuire a informațiilor dăunătoare. (Baase 2008: 351-355)

Asociația Americană a Psihologilor a atras atenția asupra pericolului pe care îl reprezintă „**abuzul de Internet**”, care s-ar putea număra printre **bolile** civilizației mileniului trei. (Andrieș 2002: 3)

Ca o primă concluzie putem spune despre Internet că reprezintă principalul „motor” al globalizării. Prin intermediul lui informația circulă aproape nestingherit între cele mai îndepărtate colțuri ale lumii. Acest aspect însă pune în evidență părțile bune și rele ale globalizării informaționale. Dintre cele din urmă putem menționa faptul că distribuția informației este inegală, ținând cont de gradul de dezvoltare socială a unui stat, mai simplu spus de existența unui calculator conectat la Internet. Mai mult, se știe că informația poate fi cenzurată, modificată sau alterată pentru a manipula opinia publică, luarea deciziilor în afaceri sau pentru alte scopuri. De asemenea, cum am prezentat anterior, prin conectarea la Internet, confidențialitatea datelor personale conținute în calculator se rezumă acum doar la abilitățile celui care dorește să le afle și nu putem să nu reamintim ca efect negativ al Internetului, lipsa mijloacelor de control parental asupra datelor și informațiilor pe care cei mici le pot accesa nestingherit și nefiltrat, informații ce le pot afecta uneori iremediabil formarea și dezvoltarea psihică.

În final, am putea spune că Internetul privit în mod abstract nu e nici bun, nici rău, dar aduce Binele și Răul în toate casele în timp real.

### **Globalizarea – sensul dezvoltării contemporane**

Globalizarea reprezintă un ansamblu de procese multidimensionale care transformă cvasitotal, într-un ritm exponențial și în profunzime, atât activitățile naționale și internaționale, cât și interacțiunile dintre actorii sociali, cu schimbări care au implicații holistice, insinuându-se în toate aspectele vieții umane. Procesul are loc pe diversele paliere ale activităților umane: economic, politic, social. Nu există o definiție standard a globalizării, totuși acest proces este privit ca un fluviu care a spart barierele de capital, de bunuri agricole și industriale, iar fluxurile informaționale își desfășoară nestingherit procesul de evoluție inundând câmpiile mapamondului cibernetic.

Cercetătorii, atenți să nu le scape nimic din ceea ce ar constitui materiale și subiecte noi, „născânde” ca niște atomi deosebit de activi, s-au năpustit asupra ineditului „globalizare”, din diferite unghiuri și poziții, disecându-l, operându-l, conceptualizându-l, bătându-se pe el ca să nu le scape nimic, formând școli de erudiți care își dau cu părerea din vârful buzelor în mod liniștit

sau pe fundale sonore, în dezbateri și colocvii. Și acum există o dezbatere aprinsă asupra duratei și amplitudinii procesului de globalizare (Petre 2008: 12-13). Unii savanți afirmă că globalizarea reprezintă o transformare epocală a capitalismului realizată deja, reprezentând un palier inevitabil și ireversibil (Gray 1988, *apud* Petre 2008: 13). Opuși acestei păreri sunt cei care susțin că amploarea și amplitudinea globalizării sunt exagerate, că prea i s-au îngroșat tentele și că nu este nici pe departe un fenomen, ci doar o accelerare a procesului de internaționalizare a capitalurilor și a pieței (Hirst/Thompson 2002, *apud* Petre 2008: 13).

O altă accepțiune este cea care percepe globalizarea contemporană ca pe un nou val ce nu are precedent din punctul de vedere al caracteristicilor sale și al numărului de țări implicate, fiind un proces multifacțat cu aspecte diferite, adesea contradictorii (Giddens 2001, *apud* Petre 2008: 13).

### **Relația Internet – globalizare**

Din perspectiva noii ere a tehnologiilor informaționale, a fost identificat un nou domeniu în care fenomenul globalizare nu numai că și-a făcut simțită prezența, ci chiar a avut cea mai rapidă expansiune. Vorbim aici despre *globalizarea comunicării*. Scăderea rapidă a costurilor comunicațiilor a îmbunătățit relațiile dintre state și oferă o bază solidă pentru formarea unei societăți civile globale mult mai puternice. Facilitățile de comunicare globală au puterea de a muta lucruri vizibile și invizibile dintr-o parte a lumii în alta, indiferent de opinia statelor-națiuni. Acest fapt se aplică nu numai schimburilor economice, ci și ideilor – prin rețelele de comunicații din ce în ce mai extinse se pot crea noi grupuri și alinieri politice, culturale sau de altă natură. Domeniul suprateritorial, fără distanțe, de care vorbea Scholte devine posibil prin globalizarea comunicării (Scholte 2007, *apud* Rusu).

Mulțumită evoluțiilor în tehnologia de calcul și cea a comunicațiilor, tot mai multe companii au devenit globale. Ele au atacat piețele internaționale, au externalizat o parte din operațiunile lor prin parteneriate cu producătorii și furnizorii „de peste mări și țări” și au deschis filiale în întreaga lume. Afacerile electronice, care se bucură enorm de suportul acestor tehnologii, promet să „îngusteze” și mai mult lumea, permițând oamenilor de oriunde să vândă și să cumpere produse pe site-urile de comerț electronic, administrând lanțurile internaționale de aprovizionare prin folosirea soluțiilor colaborative și crescând productivitatea prin aplicații de e-learning și e-colaboration.

*Tehnologia informațională* este cel mai utilizat termen pentru integrarea telecomunicații – computere, definit ca o contopire a telecomunicațiilor (telefoane, circuite, cabluri, sateliți, relee) pe de o parte și a calculatoarelor, pe de altă parte. Hall și Preston spun însă că tehnologia informațională nu are în sine nimic nou, de vreme ce „de mii de ani încoace, de la primele desene din peșteri

și de la inventarea scrisului, oamenii au utilizat instrumente și tehnici pentru a colecta, genera și înregistra date” (Hall/Preston 1988, *apud* Rusu 2007: 9).

Globalizarea în domeniul tehnologiei a dus la o explozie în dezvoltarea la nivel mondial a Internetului și a altor mijloace de accesare a informației care la rândul lor au contribuit și contribuie în mod direct la accelerarea procesului general de globalizare, prin implicarea Internetului în toate ramurile acestui fenomen. Putem spune că răspândirea mijloacelor de comunicații pe tot mapamondul constituie „temelia” pe care globalizarea și-a cristalizat primele procese.

Referindu-ne la fenomenul globalizării în general și echivalând noțiunea de Internet cu cea de comunicare/informație putem observa vădită interdependență și complementaritate dintre cele două. Acestea sunt atât de evidente încât ne întrebăm, având în vedere viteza amețitoare cu care informația circulă în prezent și creșterea exponențială a mijloacelor de manipulare a acesteia, dacă răspândirea informației și a tehnologiilor de comunicare nu reprezintă cumva chiar fenomenul de globalizare în sine?

### **Concluzii**

Globalizarea datează din perioada Antichității și s-a manifestat în spațiul european prin intermediul a două mari civilizații: greacă și romană. Civilizația și cultura greacă își au originea în insula Creta, începând cu cinci milenii în urmă și trecând prin epoca clasică în care s-a format statul ateniian. Grecii au lăsat posterității democrația, organizarea statală și judecătorească, constituția și în special cultura, cu principii și concepte politice, filosofice.

Cultura și civilizația romană au lăsat moștenire posterității dreptul roman, care prin concepte și principii stă și în prezent la baza legislațiilor fundamentale europene. De asemenea, romanii au lăsat realizări remarcabile în domeniul artelor.

În România, ideea unificării Europei o întâlnim în 1942, la Petre Georgescu-Delafras, în a cărei viziune Europa era proiectată ca un stat federal, cu o conducere unică, o singură limbă și o singură monedă (Stănescu 2009: 32-39). În prezent, Uniunea Europeană, prin întindere spațială, extindere și raporturi juridice, economice, politice, prin organizare, însușirea și promovarea aceluiași valori, constituie un model cu vocație globalizatoare (Stănescu 2009: 207).

Informația, a treia formă de manifestare a existenței umane, a devenit cea mai apreciată resursă, dar în același timp și cea mai vulnerabilă. După 11 septembrie 2001, s-a impus și evidențiat tot mai mult ideea securizării spațiului cibernetic global, deoarece dependența de informație este tot mai mare și chiar periculoasă.

Sunt state care depind total de informațiile oferite de componentele spațiului cibernetic național, iar blocarea acestuia poate să conducă la instaurarea

haosului în țara respectivă, afectând, astfel, și securitatea sistemului informațional global. Se impune acordarea unei atenții sporite securizării informațiilor prin elaborarea unor strategii coerente de securizare a spațiului cibernetic.

O concluzie personală este că pentru a schimba „în bine” și „din mers” viitorul omenirii este imperios necesar să ne focalizăm atenția asupra bunurilor „imateriale”, respectiv a simbolurilor culturale religioase, literare, filosofice. Iată de ce pun acest lucru deasupra structurilor materiale: azi, știința a demonstrat că partea materială a lumii – mă refer la cosmos – nu reprezintă decât 5%, 70% fiind componenta neagră și 25% ar fi ceea ce unii oameni de știință numesc conștiință universală (forța tahionică) (Macovschi: 1984).

Când vom acționa în mod inteligent ca oameni și nu ca acumulatori de bunuri materiale fără valoare spirituală vom readuce globalizarea prin informație la „epoca de aur” de mult uitată, când ponderea cea mai importantă a informației circulate și acumulate era reprezentată de cultură. Nu cred că se va schimba ceva, însă trăiesc cu speranța unei revoluții culturale opuse curentului general al globalizării, normativelor de la Bologna și altor direcții de acțiune ale G7 și G8.

### Bibliografie

1. ABADAL, Ernest ; RIUS, Lluís. Revistas científicas digitales: características e indicadores. În: *Revista Universității și Societății Cunoașterii*, vol. 3, nr. 1, aprilie 2006. [http://www.uoc.edu/rusc/3/1/dt/esp/abadal\\_rius.pdf](http://www.uoc.edu/rusc/3/1/dt/esp/abadal_rius.pdf) (accesat în 30.10.2010).
2. Activitățile Uniunii Europene. Societatea Informațională. [http://europa.eu/pol/infso/index\\_ro.htm](http://europa.eu/pol/infso/index_ro.htm) (accesat în 31.10.2010).
3. ANDRIEȘ, L. Internetul – aspecte psihologice. În: *Psihologia*, nr. 1, 2002. [http://www.psihologiaonline.ro/download/art/A001\\_Internetul.pdf](http://www.psihologiaonline.ro/download/art/A001_Internetul.pdf) (accesat în 31.10.2010).
4. BAASE, Sara. *A Gift of Fire: Social, Legal and Ethical Issues for Computing and the Internet*. New Jersey: Pearson Prentice Hall, 2008.
5. DRĂGĂNESCU, Mihai. Societatea informațională și a cunoașterii. Vectorii societății cunoașterii, 2001. [http://www.racai.ro/INFOSOC-Project/Draganescu\\_st\\_a01\\_new.pdf](http://www.racai.ro/INFOSOC-Project/Draganescu_st_a01_new.pdf) (accesat în 30.10.2010).
6. GIDDENS, Anthony. *A treia cale și criticii ei*. Iași: Polirom, 2001.
7. GRAY, John. *Dincolo de liberalism și conservatorism*. București: ALL, 1998.
8. Guvernul României. 2009-2012, Programul de guvernare. Capitolul 14. Societatea Informațională. [http://www.gov.ro/capitolul-14-societatea-informationala\\_11a2077.html](http://www.gov.ro/capitolul-14-societatea-informationala_11a2077.html) (accesat în 30.10.2010).
9. HALL, P. *The Carrier Wave: New Information Technology and the Geography of Innovation 1846-2003*. London: Unwin Hyman, 1988.
10. HIRST, Paul ; GRAHAME, Thompson. *Globalizarea sub semnul întrebării. Economia internațională și posibilități de guvernare*. București: Trei, 2002.



11. MACOVSCI, Eugen. *Concepția biostructurală și teoriile moleculare ale materiei vii*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.

12. O'HARA, K. ; HALL, W. Trust on the Web: Some Web Science Research Challenges. În: *e-Jurnal despre Societatea Cunoașterii*. [http://www.uoc.edu/uocpapers/7/dt/eng/ohara\\_hall.pdf](http://www.uoc.edu/uocpapers/7/dt/eng/ohara_hall.pdf) (accesat în 2.11.2010).

13. Organismul Intermediar Regional al Programului Operațional Sectorial *Dezvoltarea Resurselor Umane, Regiunea Vest, 2007-2013*. Planul de Dezvoltare Regională Regiunea Vest, Capitolul IX. Societatea informațională. <http://www.oirposdru-vest.ro/Documente%20utile/pdr/Capitolul%20IX%20Societatea%20Informationala.pdf> (accesat în 29.10.2010).

14. PAKHARE, Jayashree. Advantages and Disadvantages of the Internet. <http://www.buzzle.com/articles/advantages-disadvantages-internet.html> (accesat în 5.10.2010).

15. PARKER, Tim. *TCP/IP*. București: Teora, 2004.

16. PETRE, Maria Carmen Nadia. *Interpretări privind globalizarea și conflictul civilizațiilor*. București: Detectiv, 2008.

17. RUSU, Daniela. Tehnologiile informaționale și de comunicații – motor al globalizării. <http://www.cse.uaic.ro/WorkingPapers/WParticles/rusu.pdf> (accesat în 2.11.2010).

18. SCHOLTE, J. A. Defining Globalization. În: *The World Economy*. Volume 31, Issue 11, 2007, p. 1471-1502.

19. STĂNESCU, Vasile. *Globalizarea spre o nouă treaptă de civilizație*. Cluj-Napoca: Eikon, 2009.

**Drd. Maria Carmen Nadia (Voievozeanu) Petre**  
**Școala Doctorală de Litere – Universitatea București**  
**nadiapetre@gmail.com**



## BIBLIOTECA DESCHISĂ. DEFINIȚIA CONCEPTULUI. EXEMPLE. TENDINȚE

„Nimic n-a fost încă și totul e posibil!”

Konrad Lorenz

Idea conceptului de bibliotecă deschisă mi-a fost inspirată de Karl Popper și Konrad Lorenz. Primul, teoretician al științei și filosof, cel de-al doilea, medic, zoolog și cercetător al comportamentelor. Lorenz, pesimistul optimist, și Popper, interpretul celei mai bune lumi, sunt de acord că lumea noastră este deschisă, atât din punct de vedere biologic, cât și spiritual<sup>2</sup>. Popper, în prefața lucrării sale *Societatea deschisă și dușmanii ei*<sup>3</sup>, spune că „societatea deschisă, care eliberează potențele creatoare ale omului”, se construiește prin „aspirația a nenumărați oameni necunoscuți de a se elibera pe ei și spiritele lor de sub tutela autorității și a prejudecăților”. Societatea deschisă „respinge autoritatea absolută a ceea ce este doar statornicit și tradițional, încercând totodată să păstreze, să dezvolte și să stabilească tradiții, vechi sau noi, potrivite cu standardele lor de libertate, umanism și critică rațională”. Voi încerca să definesc conceptul de „bibliotecă deschisă” nu ca scop în sine, ci ca „mijloc destinat atingerii scopului”<sup>4</sup>, și anume acela de a descrie un posibil model de nouă bibliotecă, mai potrivită vremurilor noastre, prin prisma teoriei managementului cunoașterii.

O bibliotecă ce va ști să creeze noi tradiții, fără a-și pierde identitatea pe care și-a creat-o de-a lungul mileniilor, și care își va recuceri locul în mijlocul cetății și al oamenilor, păstrându-și rolul de simbol al memoriei spirituale a umanității.

Sintagma „biblioteca deschisă” este folosită destul de rar în literatura de specialitate din România. La o căutare pe Google, aceasta apare în Codul deontologic al Bibliotecarului în România<sup>5</sup>, în articolul „Library 2.0. Un nou model de serviciu de bibliotecă”<sup>6</sup>, în articolul „Bibliotecarul, anonim organizator al universului cunoașterii”<sup>7</sup>, de fiecare dată în relație cu tehnologia (Library 2.0) și având sensul restrâns de bibliotecă accesibilă oricând, oricui, de oriunde.

Profesorul Ion Stoica vorbește în articolul „Bibliotecile și criza de identitate”<sup>8</sup> despre criza de identitate a bibliotecilor și despre



necesitatea ca acestea să devină structuri deschise, flexibile.

Mai întâi, să încercăm să răspundem la câteva întrebări, pentru a identifica problemele cu care se confruntă bibliotecile astăzi: De ce e nevoie de a redefini și de a restructura biblioteca? Ce s-a schimbat în societate, astfel încât biblioteca este marginalizată? Care sunt elementele esențiale care pot conduce la schimbare?

### **Factori ai schimbării**

#### *Tehnologia informației*

Industria modernă a tehnologiei informației și comunicării își are rădăcinile în anii '60, în proiectul armatei americane, ARPANET. Astăzi, Internetul face parte din viața individului și a societății, este un instrument de lucru, un spațiu al comunicării, o sursă de informație și de cunoaștere. Dezvoltarea tehnologiilor informației și comunicării are un impact puternic asupra societății și a individului. Comunicarea în timp real, partajarea în rețea au eliminat limitele spațiale și temporale. Lumea întregă devine o lume electronică globală.

Bibliotecile nu mai trebuie privite ca organizații izolate, întrucât ele nu sunt independente – viitorul lor este legat inextricabil de autoritățile finanțatoare, iar performanțele depind în cea mai mare măsură de abilitățile și competențele angajaților lor. Mai mult, dezvoltarea tehnologiei informației a obligat bibliotecile să funcționeze în rețea, fapt care schimbă esențial perspectiva și modul de acțiune. Globalizarea, comunicarea, cooperarea, partajarea cunoașterii, a resurselor sunt elemente cheie pe care bibliotecile trebuie să le asimileze pentru a deveni dinamice, flexibile, apte să ofere servicii noi și diversificate utilizatorilor din ce în ce mai pretențioși.

#### *Societatea cunoașterii*

Este dificil de trasat linia exactă de demarcație între începutul noii ere a cunoașterii și sfârșitul celei vechi. Încă din 1965, Peter Drucker arăta faptul că „cunoașterea” va înlocui pământul, capitalul, mașinile și va deveni sursa principală de competitivitate și de producție<sup>9</sup>. Importanța „cunoașterii” în economia globală a erei cunoașterii a fost recunoscută mai întâi în lumea afacerilor.

În anul 2002, la Summitul de la Lisabona al Consiliului Europei, dezvoltarea societății cunoașterii a fost declarată ca unul dintre obiectivele cheie ale Uniunii Europene în următoarea decadă.

#### *Utilizatorii*

Bibliotecile sunt percepute astăzi ca învechite, demodate și greoaie. Serviciile bazate pe Internet – Google, Amazon ș.a. – par că pot nu numai să înlocuiască bătrânele biblioteci, dar că oferă mult mai mult. Internetul este

mereu deschis, rapid, ușor de folosit de către oricine. Astfel, acesta devine o reală provocare pentru biblioteci care, chiar și în cazurile în care oferă servicii on-line, sunt departe de așteptările utilizatorilor.

*Colecțiile bibliotecilor* sunt supuse și ele schimbării, prin:

– diversitatea suportului, de la hârtie până la CD-uri, DVD-uri, e-books, colecții digitale, resurse electronice;

– eterogenitatea resurselor – cataloage de bibliotecă, biblioteci virtuale, baze de date, site-uri Web, portaluri, bloguri, Wikies, email-uri, chat-uri, rețele de socializare (facebook, twitter, flickr, etc);

– tipuri hibride de informație și de cunoaștere; informația a devenit fluidă, instabilă;

– biblioteca se dematerializează.

Toate acestea determină nevoia de a gestiona haosul și diversitatea, pe de o parte, rețeaua și individul, pe de altă parte.

### *Resursele umane*

Profesia de bibliotecar este într-o dezvoltare continuă, determinată de evoluția domeniului însuși și de schimbările sociale, economice, tehnologice. Din ce în ce mai mult, profesioniștii domeniului au nevoie de competențe noi, care să le permită găsirea de soluții originale, inovative.

Dezvoltarea competențelor – atât în cadrul propriei organizații, prin programe de formare continuă, cât și în cadrul învățământului de specialitate – face posibilă schimbarea prin asumarea riscurilor.

Bibliotecile trebuie să învețe și să se schimbe. Ele trebuie să reacționeze la provocarea venită din lumea înconjurătoare și să riște. Asumarea riscului este, cum spunea Konrad Lorenz, „indisolubil legată de căutarea lumii optime”<sup>10</sup>.

Istoria progresului uman se bazează pe spiritul creator al omului. Biblioteca a jucat și va continua să joace un rol esențial în societate, prin învățare, cercetare și crearea de cunoaștere.

### **Biblioteca deschisă**

Biblioteca este prin tradiție o structură conservatoare, închisă și rigidă. Până nu demult, misiunea ei principală era de a păstra memoria culturală a umanității. Punerea accentului pe depozitare, conservare și prezervare poate avea o explicație istorică. Istoria bibliotecilor este înțesată de povești despre distrugeri prin războaie, incendii, invazii. Cărțile au fost ținute în spatele zidurilor pentru a fi cât mai bine apărute. Dar cărțile sunt fragile. Deplângem și astăzi golul lăsat în istoria culturală a lumii prin arderea bibliotecii din Alexandria. Dacă este adevărat că avea cinci milioane de documente, dintre care 500.000 de suluri de papirus și pergament, atunci umanitatea a suferit o pierdere ireparabilă. Dar astăzi, această

viziune idealistă asupra bibliotecii ca adăpost al înțelepciunii umanității este zguduită de realitatea Internetului, a cantității imense de informație, de formatele diverse în care se află stocată și organizată informația, de varietatea modurilor de transmitere a acesteia. Evoluția uluitoare a tehnologiei informației și comunicării impune bibliotecilor o schimbare fundamentală, într-o nouă paradigmă în care accentul cade pe transferul informației și al cunoașterii și mai ales pe inovație.

Climatul economic dinamic actual impune bibliotecii o structură organizațională fluidă, integrată în rețea și care să mențină echilibrul între responsabilitate și asumarea riscului. Valoarea se creează prin natura sinergetică a întregului, care este mai mult decât suma simplă a contribuțiilor părților. Bibliotecile trebuie să-și depășească obiectivele tradiționale pentru îndeplinirea cărora au competențele și instrumentele necesare și să își asume cu curaj un rol nou în societatea cunoașterii. Managementul cunoașterii poate oferi bibliotecilor o soluție de a se redefini și a deveni mai vii, mai dinamice și mai deschise către schimbare.

Managementul cunoașterii în bibliotecă înseamnă crearea unei culturi organizaționale orientate spre inovație, în care competențele umane se armonizează cu puterea tehnologiei.

Implementarea unui sistem de management al cunoașterii oferă cadrul pentru reconstruirea bibliotecii pe noi principii:

- comunicare,
- colaborare,
- partajare,
- integrare în rețea,
- învățare continuă.

Elementele organizaționale fundamentale pe care trebuie să se sprijine un manager pentru crearea unei biblioteci deschise sunt:

- cultura organizațională,
- resursele umane,
- tehnologia informației.

Dezvoltarea unei culturi organizaționale care să permită inovația este unul dintre aspectele cele mai complexe și mai dificile din punct de vedere practic, în procesul implementării unui sistem de management al cunoașterii, dar este și cel mai important. Organizația trebuie considerată un sistem interdependent, în care întregul este constituit din totalitatea, atât a relațiilor din interior (între angajați), cât și a relațiilor cu exteriorul (atât în plan orizontal – cu instituțiile de același tip, cât și în plan vertical – cu utilizatorii sau cu alte organizații competitori). Biblioteca nu este o organizație izolată, ci o parte a rețelei cunoașterii, care contribuie la dezvoltarea cunoașterii.

Metodele care pot conduce la crearea unei culturi organizaționale orientate spre cunoaștere și inovație sunt:

- dezvoltarea unui climat bazat pe încredere,
- crearea unui mediu de lucru colaborativ,
- asigurarea transparenței manageriale,
- minimizarea rezistenței la schimbare,
- găsirea de modalități de motivare pentru partajarea cunoașterii,
- dezvoltarea capacității de inovare prin învățarea din greșeli,
- încurajarea evoluției profesionale a angajaților prin acordarea de recompense,
  - stimularea învățării, a deschiderii spre nou, a dorinței de a partaja cunoașterea,
  - crearea condițiilor pentru partajarea cunoașterii, prin flexibilizarea structurii organizaționale și prin lucrul în rețea,
  - asigurarea unui spațiu de lucru care să creeze premisele pentru transferul de cunoaștere la nivel informal.

Davenport și Prusak<sup>11</sup>, în analiza factorilor care au determinat reușita unor proiecte în managementul cunoașterii, au identificat nouă elemente cheie:

- o cultură orientată spre cunoaștere,
- infrastructura tehnică și organizatorică,
- susținerea la nivelul managementului superior,
- o legătură cu valoarea economică (sau industrială),
- o orientare spre procese moderată,
- claritatea limbajului și a viziunii,
- soluții de motivare netriviale,
- un nivel acceptabil al structurii cunoașterii,
- canale multiple pentru transferul cunoașterii.

Biblioteca deschisă se poate folosi de aceste elemente pentru a-și gândi cultura organizațională specifică, dar pentru succesul demersului, este esențială integrarea acestuia în propriile obiective.

### **Resursele umane**

Așa cum bibliotecile, ca organizații, sunt supuse schimbării, și bibliotecarii sunt nevoiți s-o facă. Specializările tradiționale ale acestora în domeniul prelucrării informației (catalogare, clasificare, indexare), al regăsirii informației (referințe bibliografice) sau al valorificării ei prin intermediul unor produse specifice (cataloge, baze de date etc.) nu mai sunt suficiente în noul context social, tehnologic și informațional.

În numeroase articole de specialitate este evidențiată îndelungata tradiție, experiență și expertiză a bibliotecarilor în domeniul organizării și diseminării cunoașterii. Iată, din perspectiva teoriei cunoscuților specialiști în managementul cunoașterii, Nonaka și Takeuchi, cele patru tipuri de cunoaștere identificate într-o organizație:

– cunoaștere tacită externă – cunoașterea pe care o dețin persoane din afara organizației;

– cunoaștere tacită internă – cunoașterea pe care o dețin persoanele din organizație;

– cunoaștere explicită internă – cunoașterea generată în organizație și stocată în depozite organizate ale cunoașterii (rapoarte, metodologii, proceduri, baze de date etc);

– cunoaștere explicită externă – cunoaștere generată în afara organizației (cărți, periodice, multimedia etc.).

Se poate spune că profesioniștii din biblioteci s-au aplecat doar asupra cunoașterii explicite externe și, într-o mică măsură, asupra cunoașterii explicite interne. Este necesară dezvoltarea de noi competențe, precum și de o nouă viziune, bazată pe colaborare și partajare, pentru a cuprinde toate tipurile de cunoaștere, într-un sistem deschis care să asigure transferul și crearea de cunoaștere nouă.

Profesia de bibliotecar este într-o permanentă evoluție, determinată de presiunea mediului extern.

Este nevoie de specializări noi, interdisciplinare (management, marketing, Web design, sociologie, psihologie, tehnologia informației) care să poată susține evoluția bibliotecii pentru a fi competitivă. Dar și specializările tradiționale trebuie să evolueze pentru a face față competiției cu alți furnizori de informație.

Lynn Brindley, director al Bibliotecii Britanice, observa că există trei provocări majore pentru profesioniștii din biblioteci:

– cerințele utilizatorilor,

– resursele digitale și

– competențele organizaționale.

Pentru a face față cerințelor utilizatorilor de astăzi, atât din punctul de vedere al resurselor informaționale de care aceștia au nevoie, cât și din punctul de vedere al modului în care au acces la informație, în condițiile în care biblioteca este în permanență comparată cu Google, bibliotecarii trebuie să diversifice tipurile de resurse la care oferă acces și să asimileze noile tehnologii informaționale care să permită accesul la informație, într-o paradigmă în care utilizatorul se simte familiar, adăugând expertiza specifică, anume capacitatea umană de a crea cunoaștere din informație.

Întrebarea pe care o pun cel mai des utilizatorii unei biblioteci: „Aveți toate cărțile pe Internet?” poate să ne amuze, dar ea reflectă o așteptare întemeiată în societatea în care trăim. Bibliotecile sunt abia la început de drum în acest domeniu, și tot datorită unei provocări din afara sistemului (proiectul Google Books, care a determinat o acțiune politică la nivel european: crearea Bibliotecii Digitale Europene – Europeana). Bibliotecile și bibliotecarii învață acum cum să creeze resurse digitale, cum să le stocheze, cum să le arhiveze și cum să le facă accesibile. Este nevoie și în acest domeniu nou de specialiști

care să aibă pe lângă competențele tradiționale de organizare a informației, competențe multiple în domeniul tehnologiei informației.

Dezvoltarea competențelor organizaționale ale bibliotecarilor presupune asumarea culturii organizaționale a bibliotecii, cunoașterea bibliotecii în ansamblul ei – cu misiunea, viziunea, strategia și obiectivele specifice –, dar și cunoașterea tuturor proceselor și activităților curente.

Biblioteca și bibliotecarii trebuie să învețe să capteze, să stocheze, să organizeze și să disemineze și celelalte tipuri de cunoaștere din organizație. Acest fapt va oferi cadrul pentru învățarea continuă și crearea de cunoaștere nouă, atât la nivel organizațional, cât și la nivel individual.

În ceea ce privește celelalte tipuri de cunoaștere amintite, pentru transferul și transformarea lor ciclică se pot crea diverse metode, atât tradiționale, cât și moderne, bazate pe tehnologia informației. Iată în continuare câteva posibilități de transfer al cunoașterii:

*cunoaștere tacită – cunoaștere tacită* (socializare): discuții informale pe subiecte de interes comun, mutarea bibliotecarilor dintr-un serviciu în altul, crearea comunităților de practică;

*cunoaștere tacită – cunoaștere explicită* (externalizare): intranet, forumuri profesionale, blog-uri, site-uri de socializare, e-mail;

*cunoaștere explicită – cunoaștere tacită* (internalizare): timp pentru documentare și învățare, participarea la conferințe, workshop-uri, grupuri de lucru.

Modelul organizațional bazat pe managementul cunoașterii consideră că cea mai importantă resursă este omul, căci cunoașterea nu poate fi creată decât de către om. Prin învățare permanentă, prin experimentări și încercări, prin verificări și îndreptări ale erorilor depistate. De aceea, trebuie încurajată și susținută evoluția fiecărui individ din organizație, prin dezvoltarea dorinței de comunicare, colaborare, de partajare a cunoașterii și de deschidere spre cunoaștere.

### **Tehnologia informației**

Rolul tehnologiei informației în implementarea proiectelor de management al cunoașterii a fost mult discutat. După entuziasmul de început, când managementul cunoașterii nu era încă suficient demarcat de managementul informației, așa cum nici cunoașterea nu era bine delimitată de informație (termenii fiind considerați deseori sinonimi), se considera că tehnologia informației este soluția salvatoare, singura în măsură să creeze sisteme și structuri în care cunoașterea să poată fi captată, organizată și transferată. Teoreticienii care au pus bazele managementului cunoașterii ca disciplină de sine stătătoare au fost însă mult mai reținuți în privința importanței tehnologiei informației în procesul managementului cunoașterii. Pentru că, așa cum observa Rainer Kuhlen, „calculatoarele nu au putere de judecată”, iar „abilitatea de a identifica validitatea și relevanța cunoașterii este încă privilegiul ființei umane”<sup>12</sup>.



Cu siguranță, tehnologia informației și toate instrumentele și aplicațiile create cu ajutorul ei oferă un suport important în managementul cunoașterii, dar nu reprezintă nici începutul și nici scopul final al acestuia. În egală măsură, nu putem nega faptul că folosirea tehnologiei informației într-o organizație produce schimbări importante în fluxul informațional, în dinamica proceselor, în mentalitatea și atitudinea oamenilor.

Avantaje pe care le aduce utilizarea tehnologiei informației în biblioteca deschisă sunt:

- eliminarea barierelor de spațiu și timp,
- eliminarea barierelor culturale,
- acces la informație în timp real,
- transmiterea instantanee a cunoașterii,
- catalizarea fluxului informațional prin rețea,
- diversificarea canalelor de transmitere a informației,
- diversificarea furnizorilor și utilizatorilor de informație,
- stimularea învățării continue,
- crearea unei infrastructuri colaborative care permite partajarea și transferul cunoașterii.

Aplicațiile și instrumentele de lucru create pe baza tehnologiei informației sunt de mai multe tipuri și răspund diferitelor nevoi ale organizației în procesul managementului cunoașterii:

- soft de gestiune a documentelor (crearea de baze de date),
- soft colaborativ pentru crearea documentelor interne ale organizației,
- soft de management al fluxului de lucru,
- soft de gestiune a documentelor eterogene,
- soft de e-learning.

Bibliotecile au utilizat încă de la începuturile informatizării lor, softuri de gestiune a documentelor prin care se creează depozite ale cunoașterii, organizate după standarde internaționale și care permit crearea de cunoaștere nouă prin reasamblarea informației din baza de date, în funcție de nevoile utilizatorilor. Produsele generate (bibliografii, cataloage specializate, referințe bibliografice) reflectă capacitatea bibliotecii de a produce valoare adăugată folosind metodele profesionale – catalogare, clasificare, indexare. În prezent, însă, utilizatorii nu mai sunt satisfăcuți de acest tip de produse, de aceea bibliotecile trebuie să regândească un nou mod de prezentare a cunoașterii. Interfețele cataloagelor de bibliotecă sunt greoaie și prea specializate pentru utilizatorii obișnuiți să caute informația în modul cel mai simplu cu putință, în limbaj natural, în format nestandardizat. Ele trebuie remodelate în acest sens, fără a se renunța la structurarea standardizată a informației, de care duce lipsă informația de pe Internet. O provocare a tehnologiei viitorului poate fi dezvoltarea de noi softuri de bibliotecă integrabile în motoarele de căutare.

În ceea ce privește celelalte softuri enumerate, ele sunt puțin folosite în biblioteci (mai ales în România), dar se utilizează alte mijloace tehnologice care permit lucrul în colaborare.

Instrumentele de comunicare – e-mail, liste de discuții, forumuri de discuții on-line, bloguri, site-uri de socializare, portaluri tematice – permit transferul de cunoaștere, partajarea și colaborarea. Intranetul, ca platformă colaborativă internă, oferă posibilitatea comunicării imediate și a informării în timp real.

Colecțiile bibliotecii deschise sunt variate și fluide. Tradiționalele documente tipărite pe hârtie li se adaugă CD-uri, DVD-uri, publicații electronice, Website-uri, portaluri, baze de date specializate, cataloage de biblioteci etc. Toate aceste surse ale cunoașterii trebuie organizate într-un sistem omogen, accesibil și prietenos pentru utilizatori.

Noua tendință mondială de digitizare a documentelor pune și ea numeroase probleme bibliotecilor. Ele trebuie să învețe să gestioneze colecțiile digitale, să le stocheze, să le prezerve și să le facă disponibile pentru utilizatori. În mod paradoxal, ceea ce este mai ușor de prezervat (documentele pe suport tradițional de hârtie) este mai dificil de accesat. Ceea ce este ușor de accesat (documente digitale) pune mari probleme de arhivare și preservare.

Prin folosirea tehnologiei informației și a instrumentelor specifice, bibliotecile își consolidează locul în societatea cunoașterii ca organizatori, intermediari și creatori ai cunoașterii, evoluând, în același timp, spre veritabile portaluri ale cunoașterii.

### **Exemple**

Dezvoltarea managementului cunoașterii în sistemele infodocumentare din lume a condus la structurarea unor modele funcționale încurajatoare. Câteva exemple (neconvenționale, este adevărat, dat fiind că nu este vorba de aplicarea unui sistem de management al cunoașterii la nivel instituțional, ci în cadrul unor proiecte europene) demonstrează că aceste structuri reprezintă o alternativă viabilă la modelul tradițional.

#### ***The European Library***

Ofensiva de digitizare masivă a companiei Google a determinat o reacție puternică din partea structurilor infodocumentare europene, concretizată la nivelul Comisiei Europene. Principalul obiectiv al proiectului The European Library<sup>13</sup> – TEL (Biblioteca Europeană) a fost acela de a pune bazele unui nou serviciu paneuropean care să ofere, în final, acces integrat la resursele documentare combinate ale bibliotecilor naționale din Europa, prin intermediul portalului The European Library. Prin intermediul lui, se pot face căutări libere atât în resursele digitale, cât și în cele non-digitale, putându-se accesa, gratuit sau contra cost, documente digitale. Portalul înglobează tehnologiile Web 2.0

și oferă utilizatorilor (fie membri ai comunității profesionale, fie public larg) posibilitatea de a contribui cu conținut și de a-și personaliza serviciile (prin selecția dintr-un număr de servicii disponibile în portal). Portalul se dezvoltă prin colaborarea bibliotecilor naționale din Europa, sub managementul și coordonarea biroului The European Library de la Haga. Modul de lucru este caracterizat de cooperare, deschidere și utilizarea noilor tehnologii. Portalul oferă un spațiu personalizat (accesibil printr-un cont unic) fiecărui membru al său, depozite de documente și instrumente de lucru, aplicații interactive pentru dezvoltarea portalului (traducerea interfeței, configurarea paginii dedicate fiecărei biblioteci, etc).

Dincolo de acest proiect de mare anvergură (care a generat și alte proiecte europene, cum ar fi *Europeana* – Biblioteca Digitală Europeană), care nu poate funcționa decât prin cooperare, comunicare și partajare a cunoașterii, trebuie spus că bibliotecile europene au experiențe bogate în acest sens.

Cataloagele partajate, cataloagele colective, achizițiile partajate, Consorțiile pentru achiziționarea de baze de date, programele de învățământ și de educație continuă la distanță sunt modele de aplicare a managementului cunoașterii în diverse structuri infodocumentare din lume.

Managementul cunoașterii nu se reduce la tehnologia informației, dar aceasta este un instrument care permite dezvoltarea și atingerea țelului global.

Noile tehnologii de colaborare bazate pe conceptul Web 2.0 – blog-uri, Wikies, tag-uri, RSS etc. – sunt promovate astăzi ca unele puternice pentru automatizarea managementului cunoașterii. Ele pun la dispoziție o platformă de colaborare și metode de înregistrare a detaliilor proceselor de colaborare și de partajare a cunoașterii.

Biblioteca deschisă nu este încă o realitate, dar unele dintre caracteristicile sale pot fi regăsite în multe biblioteci, iar aceasta arată faptul că ele sunt orientate spre schimbare.

### **Bibliografie**

1. BERKELEY, George. *Tratat asupra principiilor cunoașterii omenești*. București: Humanitas, 2004.
2. DAVENPORT, Thomas H. *Enterprise 2.0: The New, New Knowledge Management?* [http://blogs.hbr.org/davenport/2008/02/enterprise\\_20\\_the\\_new\\_new\\_know\\_1.html](http://blogs.hbr.org/davenport/2008/02/enterprise_20_the_new_new_know_1.html) (accesat în 10.03.2010).
3. DAVENPORT, Thomas H. ; PRUSAK, Laurence. *Information ecology: mastering the information and knowledge environment*. New York: Oxford University Press, 1997.
4. DAVENPORT, Thomas H. ; PRUSAK, Laurence. *Working Knowledge: How Organizations Manage What They Know*. Boston, Mass: Harvard Business School Press, 1998.

5. GRADMANN, Stefan. European White Paper 1. Knowledge = Information in Context: on the importance of Semantic Contextualization in Europeana. <http://version1.europeana.eu/web/europeana-project/whitepapers> (accesat în 04.2010).

6. *Knowledge Management Lessons Learned. What Works and What Doesn't*. Edited by Michael E. D. Koenig and T. Kanti Srikantaiah. Information Today, 2004.

7. *Knowledge management: libraries and librarians taking up the challenge*. Edited by Hans-Christoph Hobohm. München: K. G. Saur, 2004.

8. NONAKA, Ikujiro. The knowledge creating company. În: *Harvard Business Review*, nr. 69 (6 Nov-Dec), 1991, p. 96-104. <http://hbr.harvardbusiness.org/2007/07/the-knowledge-creating-company>.

9. NONAKA, I. ; TAKEUCHI, H. *The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation*. New York: Oxford University Press, 1995.

10. *Perspectives in Knowledge Management*. Edited by I. V. Malhan & Shivarama Rao K. Lanham. The Scarecrow Press, 2008.

11. POPPER, Karl R. *Cunoașterea și problema raportului corp-minte: o pledoarie pentru interacționism*. București: Trei, 1997.

12. POPPER, Karl R. *Societatea deschisă și dușmanii ei*. București: Humanitas, 1993.

13. POPPER, Karl R. *În căutarea unei lumi mai bune*. București: Humanitas, 1998.

14. POPPER, Karl R. ; LORENZ, Konrad. *Viitorul este deschis. O discuție la gura sobei*. București: Trei, 1997.

15. SHANHONG, Tang. Knowledge Management in Libraries in the 21st Century. În: *the 66<sup>th</sup> IFLA Council and General Conference*, Jerusalem, Israel, 13-18 August 2000.

16. STOICA, Ion. *Criza în structurile infodocumentare: sensuri și semnificații contemporane*. Constanța: Ex Ponto, 2001.

17. WIIG, Karl. Knowledge Management: An Emerging Discipline Rooted in a Long History. [http://www.krii.com/downloads/km\\_emerg\\_discipl.pdf](http://www.krii.com/downloads/km_emerg_discipl.pdf).

## Note

1-2. POPPER Karl R.; LORENZ, Konrad. *Viitorul este deschis: o discuție la gura sobei*. București: Trei, 1997. Konrad Lorenz opune afirmației lui Ben Akiba că „totul a fost deja” convingerea că nimic n-a fost încă și consideră, astfel, lumea deschisă.

3. POPPER, Karl R. *Societatea deschisă și dușmanii ei*. București: Humanitas, 1993.

4. POPPER, Karl R.; LORENZ, Konrad. *Viitorul este deschis: o discuție la gura sobei*. București: Trei, 1997. p. 31.

5. În *Codul deontologic al bibliotecarului din România*, la Art. 11: „Bibliotecarul încurajează autonomia utilizatorilor în privința accesului la resursele bibliotecii, prin promovarea conceptului de bibliotecă deschisă și prin asistarea lor în procesul de deprindere și de perfecționare a tehnicilor de regăsire a informațiilor.” <http://proiectabr.wordpress.com/2008/01/07/codul-deontologic-al-bibliotecarului-din-romania/>, ianuarie 7, 2008 (accesat în 2.04.2010).

6. ERICH, Agnes. Library 2.0. Un nou model de serviciu de bibliotecă. <http://www.lisr.ro/11-erich.pdf> (accesat în 2.04.2010).

7. FRÂNCU, Victoria. Bibliotecarul, anonim organizator al universului cunoașterii. Conferința Națională ABIR, Timișoara, 2006. <http://router2.bcut.ro/abir/francu.pdf> (accesat în 2.04.2010).

8. STOICA, Ion. Bibliotecile și criza de identitate. În: *Studii de bibliologie și știința informării*, vol. 3, 1997. București: University of Bucharest, 1997. <http://ebooks.unibuc.ro/StiinteCOM/bibliologie/1.htm> (accesat în 2.04.2010).

9. DRUCKER, Peter. *Post-capitalism society*. Oxford: Butterworth-Heinemann, 1993.

10. POPPER Karl R. ; LORENZ, Konrad. *Viitorul este deschis: o discuție la gura sobei*. București: Trei, 1997. p. 18.

11. DAVENPORT, Thomas H. ; PRUSAK, Laurence. *Working Knowledge: How Organizations manage what they know*. Boston: Harvard Business School Press, 2000. p. 153.

12. KUHLEN, Rainer. Change of paradigm in knowledge management. Framework for the collaborative production and exchange of knowledge. p. 28. În *Knowledge Management: Libraries and Librarians Taking Up the Challenge*. Edited by Hans-Cristoph Hobohm. Munchen: K. G. Saur, 2004.

13. <http://www.theeuropeanlibrary.org>.

**Drd. Luminița Gruia**  
**Serviciul Tehnologia Informației și a Comunicării**  
**Biblioteca Națională a României**  
**luminita.gruia@bibnat.ro**

## CONSORTIILE DE BIBLIOTECĂ – MODALITATE EFICIENTĂ DE COOPERARE

### 1.1 Definiții

Mediul informațional, stimulat de evoluția noilor tehnologii de comunicare și de utilizarea la o scară tot mai largă a World Wide Web-ului, a creat un nou tip de utilizator, cel al spațiului virtual. Deoarece nevoile de informare ale acestuia s-au schimbat, devenind tot mai pretențioase, structurile infodocumentare au fost nevoite să găsească variate soluții pentru a le satisface. Ținând cont de principiul colaborării, ce a devenit o doctrină a biblioteconomiei, și mizând pe zicala *Unde-s doi, puterea crește*, bibliotecile s-au constituit în consorții, fără să-și piardă propria autonomie.

Cercetând îndeaproape literatura de specialitate care abordează prezentul subiect, am observat că termenul de „consorțiu” nu este agreat de toți autorii; unii dintre ei preferă utilizarea sintagmei „partajarea resurselor”, alții vorbesc despre „cooperarea” propriu-zisă (activități în colaborare).

Termenul de partajare a resurselor, care, de fapt, reprezintă numai o parte din obiectivele unui consorțiu, face referire atât la resursele fizice, intelectuale și conceptuale cât și la partea umană, în vederea creării unor relații de succes între cele două componente (Sewell)<sup>1</sup>.

În încercarea de a schița propria concepție asupra termenului „consorțiu”, am selectat cele mai sugestive definiții ale unor specialiști în Biblioteconomie:

„Un consorțiu de biblioteci este un grup de două sau mai multe biblioteci care au convenit să colaboreze în vederea satisfacerii anumitor nevoi, de obicei partajarea resurselor.”<sup>2</sup>

„O asociație formală de biblioteci, care nu se află sub același control instituțional, ci este orientată către o anumită zonă geografică / număr de biblioteci / tipuri de materiale sau subiecte de interes, care stabilește dezvoltarea și implementarea partajării resurselor printre membri. Obiectivele consorțiilor de biblioteci sunt: controlarea și reducerea costurilor informațiilor, îmbunătățirea partajării resurselor, dezvoltarea unei rețele informaționale și distribuirea reciprocă a licenței.”<sup>3</sup>

„Grup de organizații care se unesc pentru a îndeplini un obiectiv ce are în vedere colaborarea și partajarea resurselor. Pentru asigurarea succesului, obiectivul trebuie să fie același.”<sup>4</sup>

„Un consorțiu de bibliotecă este o asociație de biblioteci la nivel local, regional și național care oferă coordonarea sistematică și eficientă a resurselor bibliotecilor școlare, publice, academice și specializate și ale centrelor de informare pentru îmbunătățirea serviciilor oferite utilizatorilor acestora.”<sup>5</sup>

Pentru structurile infodocumentare de nivel superior, consorțiile sunt văzute ca un „mod de viață”<sup>6</sup>.

Un studiu<sup>7</sup> realizat în Canada și având ca respondenți 30 de persoane (bibliotecari din biblioteci universitare și reprezentanți ai șase agenții guvernamentale) definește consorțiile ca fiind:

- „cluburi care cumpără”,
- răspuns la costurile resurselor crescute exponențial, în special la periodice,
- răspuns la stagnarea sau minima creștere a bugetelor bibliotecilor,
- modalități de a negocia destul de dur cu editorii.

Din punctul meu de vedere, consorțiul este autoritatea alcătuită din minimum două instituții-membre și are ca scop oferirea de servicii eficiente și diversificate, folosind cât mai puține resurse financiare, dar răspunzând corect și prompt tuturor nevoilor de informare ale utilizatorilor părților implicate. Consorțiul se bazează pe relația directă dintre editori – biblioteci – utilizatori. Bineînțeles, situația ideală ar fi crearea unui singur consorțiu de biblioteci, de nivel național, care poate face disponibile resursele informaționale și care asigură servicii impecabile, cu o maximă economie.

## **1.2 De la colaborarea în biblioteci la consorțiile de biblioteci**

Unirea eforturilor bibliotecilor în vederea oferirii de servicii și produse de calitate utilizatorilor pe care îi deservește se regăsește în toate activitățile din domeniul biblioteconomiei: împrumutul interbibliotecar, proiecte bibliografice, achiziții partajate etc.

Pentru ca o colaborare să fie de succes, trebuie respectate câteva principii fundamentale\*:

- definirea clară și precisă a obiectivului/obiectivelor,
- căutarea și găsirea unor variante suplimentare de îndeplinire a obiectivului/obiectivelor,
- varianta aleasă trebuie să corespundă regulii de minimizare a costului,
- colaborarea nu trebuie limitată la o anumită zonă geografică, ci trebuie privită ca parte a globalizării.

Probleme precum: mentalitatea bibliotecarilor conform căreia propriile colecții sunt bunuri proprii care nu trebuie puse și la dispoziția altor utilizatori, alții decât cei ai bibliotecii respective, frica pierderii autonomiei, lipsa uniformizării și mărimea costurilor pot împiedica bunul mers al operațiunilor.

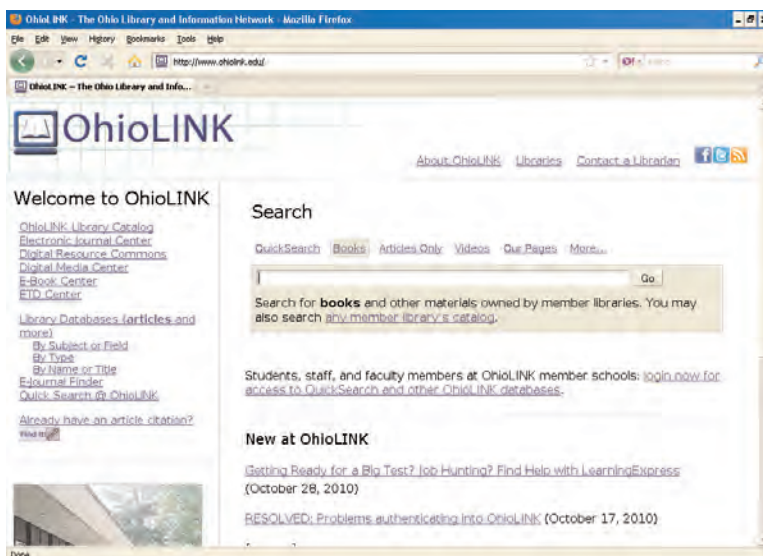
Un proiect de amploare, realizat în colaborare, în România, este ROLiNeST, primul catalog colectiv virtual românesc. Creat în anul 2005 și finanțat de Ministerul Educației și Cercetării, prin Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică, ROLiNeST – Romanian Library Network Science & Technology cuprinde înregistrările bibliografice ale tuturor bibliotecilor participante, resurse electronice (cărți electronice, baze de date, reviste

electronice), trimeri către adresele de Internet ale altor biblioteci din străinătate. Printre beneficiari se numără cele patru biblioteci centrale universitare din țară.

Pornind de la același atribut comun, *colaborarea*, consorțiile de biblioteci au ca principal obiectiv partajarea resurselor electronice, cu resurse financiare minime, la care să aibă acces egal toți beneficiarii consorțiului.

Pentru ca un consorțiu nou creat să funcționeze cu succes, trebuie avute în vedere câteva aspecte<sup>9</sup>:

- găsirea surselor de finanțare pentru acoperirea costurilor privind abonarea la documente,
- identificarea și negocierea cu posibili editori / vânzători care oferă acces la documentele electronice,
- probleme legale care apar în contracte și cele care au legătură cu utilizarea materialului în cadrul consorțiului,
- identificarea bibliotecilor care doresc să participe și care sunt de acord cu termenii și condițiile colaborării,
- identificarea infrastructurii pentru accesul la documentele electronice,
- rezolvarea problemelor cu privire la crearea unui back-up și a arhivării bazelor de date,
- crearea unui comitet care să coordoneze și să monitorizeze activitatea tuturor participanților consorțiului,
- instruirea personalului.



### 1.3 Evoluția consorțiilor

Despre o dată exactă a apariției conceptului de consorțiu nu se poate vorbi, însă este cert faptul că utilizarea sa și nu a altui termen este cea mai potrivită, pentru că „îmbină trecutul cu prezentul și viitorul”<sup>10</sup>. G. L. Campbell



este cel care a identificat metodele acestui tip de colaborare în lucrarea sa *Grouping of Places for Library Purposes*, din 1879, iar în 1885, E. A. Mac a discutat despre opoziția colaborare-competiție. Un an mai târziu, Melvil Dewey a redactat într-unul din numerele revistei *Library Journal* un articol ce avea ca subiect central colaborarea dintre biblioteci.

Cu o îndelungată experiență în crearea, gestionarea și întreținerea consorțiilor de biblioteci, americanii sunt considerați pionierii acestui tip de colaborare eficientă. Unul dintre primele consorții de biblioteci de tip universitar a fost Triangle Research Libraries Network<sup>11</sup>, înființat în 1933 de către președinții Universității Carolina de Nord și Universității Duke, care au pus bazele Comitetului de Colaborare Intelectuală. Universitatea de Stat Carolina de Nord și Universitatea Carolina Central-Nordică s-au alăturat câțiva ani mai târziu. Adresa de Web este <http://www.trln.org>. Dintre toate tipurile de biblioteci, cele universitare au fost primele care au simțit nevoia de a se constitui în consorții, pentru o mai bună îndeplinire a misiunii lor: furnizarea de resurse informaționale în vederea încurajării cercetării și documentării. În perioada 1931-1972 au fost identificate 125 de consorții de biblioteci universitare, din care 90% au apărut după 1960<sup>12</sup>.

Colaborarea a luat naștere din mai multe motive: satisfacerea unor nevoi printr-un efort comun, utilizarea resurselor unei biblioteci-membre de către o alta/altele care nu le posedă dar care are/au nevoie de ele (aici vorbim de diferite tipuri de resurse, informaționale, financiare, de personal). În încercarea de a nu apărea discuții sau diferențe de opinie, trebuie, de la bun început, clarificat rolul fiecărui membru în parte, în interiorul consorțiului. Pentru o colaborare armonioasă, politicile/procedurile bibliotecilor trebuie să urmeze aceeași linie, pentru că uniformitatea este principiul de bază.

În urma unei colaborări eficiente, calitatea serviciilor oferite de biblioteci va spori, munca bibliotecarilor va fi diminuată (în condițiile unei catalogări partajate), va exista un catalog unitar, iar costurile vor fi cele mai mici în cumpărarea licențelor pentru baze de date în cadrul unui consorțiu.

A fi membru într-un consorțiu presupune și obținerea altor beneficii: reducerea cheltuielilor individuale și acces la toate resursele bibliotecilor implicate în consorțiu.

Printre lucrările de bază privind consorțiile se numără *One for All: A Historical Sketch of Library Cooperation, 1930-1970*, al cărui autor este R. B. Downs. Anul 1970 reprezintă anul în care Oficiul SUA al Educației a luat hotărârea de a finanța realizarea unui studiu la nivel național privind consorțiile de biblioteci universitare, studiu care a venit în replică la informațiile greșite care apăreau despre consorțiile de biblioteci, dar s-a dorit a fi și un ghid pentru bibliotecile ce și-au propus să creeze consorții. Studiul realizat de System Development Corporation (SDC) a fost divizat în două

lucrări care au devenit piatra de temelie a bibliografiei consorțiilor: „ANUARUL CONSORȚIILOR BIBLIOTECILOR UNIVERSITARE” și „CONSILIEREA PENTRU COLABORAREA DE BIBLIOTECĂ: DEZVOLTAREA CONSORȚIILOR BIBLIOTECILOR UNIVERSITARE”<sup>13</sup>.

Întrucât nicio bibliotecă nu are resursele necesare satisfacerii nevoilor utilizatorilor săi, punerea la comun a resurselor conduce la minimizarea discrepanței dintre cei care au acces nelimitat la informație și cei cu acces limitat („information riches versus information poors”). Conceptul este cunoscut și sub numele de Nord versus Sud (țările bogate versus țările sărace) și face referire la<sup>14</sup>:

- ▶ dezavantajele economice pentru cetățenii țărilor în curs de dezvoltare,
- ▶ oamenii aflați în zonele rurale și care, din lipsa sistemelor de comunicare, trăiesc izolați,
- ▶ persoanele dezavantajate din cauza penuriei culturale și sociale (de exemplu: analfabeții),
- ▶ minoritățile discriminate din punctul de vedere al rasei, religiei etc.,
- ▶ persoanele cu dizabilități fizice.

#### 1.4 Factorii care au determinat crearea de consorții

Principalele argumente privind constituirea acestor consorții sunt bine definite în articolul *Digital Library Consortia with Reference to UGC-Infonet: A Need of the Hour in Digital World*<sup>15</sup>:

- Explozia informațională a determinat, sau mai bine zis a obligat bibliotecile să apeleze tot mai des la cooperare în vederea satisfacerii nevoilor propriilor utilizatori.
- Criza economică mondială a „persecutat” chiar și bugetele celor mai înzestrate biblioteci de talie mare, iar creșterea prețurilor la abonamentele publicațiilor periodice a avut un cuvânt important de spus în politica de achiziție a oricărei biblioteci.
- Apariția și proliferarea tehnologiei informaționale și de comunicare (TIC) au înlesnit transferarea documentelor de pe suportul clasic pe cel digital.

Un alt factor destul de puternic în apariția consorțiilor este reprezentat de nevoile multiple și din ce în ce mai rafinate ale utilizatorilor și de nevoia de îmbunătățire a serviciilor și a produselor oferite de o structură infodocumentară (printre care, serviciile de împrumut interbibliotecar și de dezvoltarea colecțiilor).

Însă cel mai viabil argument pentru înființarea de consorții îl reprezintă dorința bibliotecilor de a avea un reprezentant puternic în negocierea cu editorii științifici, o voce puternică în relația biblioteci-editori, ceea ce oferă bibliotecilor un considerabil avantaj economic.

### **1.5 Avantajele și dezavantajele consorțiilor**

Statutul de membru al unui consorțiu oferă numeroase avantaje:

► Acces la un număr impresionant de documente electronice, fapt concretizat prin creșterea vizibilității progresului științific (cercetarea lui Don King<sup>16</sup> a arătat că, datorită disponibilității electronice și a eficienței crescute, numărul de reviste folosite astăzi a crescut până la 20 pe cercetător, de la 13 cât era acum 25 de ani);

► Utilizarea corectă și eficientă a bugetului constituit din cotizațiile tuturor membrilor consorțiului;

► Parcurgerea primului pas în crearea de biblioteci digitale;

► Servicii îmbunătățite și diversificate oferite utilizatorilor tuturor membrilor implicați în consorțiu;

► Împărțirea costurilor privind suportul tehnic și instruirea;

► Obținerea de termeni mai buni pentru acordurile de licență, arhivare, acces și prezervare a resurselor electronice, lucru aproape imposibil pentru o bibliotecă singură;

► Schimbarea statutului bibliotecii care devine astfel o forță decizională puternică pe piață.

Beneficii mari pot avea bibliotecile de dimensiuni mici și mijlocii cu un buget foarte mic. Pe lângă toate acestea, nu trebuie lăsată deoparte posibilitatea de a atrage investiții străine<sup>17</sup>.

Exceptând avantajele financiare, consorțiile oferă și diferite beneficii non-economice<sup>18</sup>, cum ar fi: reducerea duplicatelor de publicații, oferirea de oportunități pentru dezvoltarea profesională, dezvoltarea de politici și standarde.

Consortiile reprezintă și un instrument de responsabilitate socială, prin încercarea de a diminua distanțarea dintre cei care au acces la informație și cei care nu au (din varii motive).

Există însă și obstacole în crearea de consorții: costuri ridicate pentru etapa de început, anumite comportamente ale membrilor (reticența unor bibliotecari, care cred că alăturarea la un consorțiu presupune pierderea autonomiei, conflictele interne ale membrilor, conflicte care duc la amânarea procesului decizional).

### **1.6 Tipuri de consorții**

Studiul realizat de System Development Corporation (SDC), care a inclus 125 de consorții de biblioteci americane, a identificat patru categorii de consorții<sup>19</sup>:

• consorții mari, care pun accent pe tehnici de prelucrare computerizată, la scară largă,

• consorții mici, care se concentrează pe servicii oferite utilizatorilor și pe probleme zilnice,

• consorții cu scopuri limitate (au în atenție anumite domenii de interes),

- consorții cu scopuri limitate, care au ca obiective de bază împrumutul interbibliotecar sau activități ale serviciului de referințe.

În cercetarea sa, intitulată *Library consortium models în Europe – A comparative analysis*, T. Giordano relevă existența a trei tipuri de consorții, în spațiul european<sup>20</sup>:

- ◆ centralizate la nivel național (sunt specifice țărilor nordice),
- ◆ descentralizate la nivel național (un exemplu este Franța),
- ◆ regionale (e.g. bibliotecile universităților vorbitoare de flamandă și franceză din Belgia și-au creat propriul consorțiu).

În alte țări, cum ar fi Germania, consorțiile se pot clasifica în: regionale pentru bibliotecile din învățământul superior, regionale pentru bibliotecile multifuncționale, instituționale, supraregionale, de cercetare multi-instituționale<sup>21</sup>. În Marea Britanie, se întâlnesc deopotrivă consorții naționale și regionale.

Cu o tradiție de câțiva zeci de ani, consorțiile de biblioteci din SUA prezintă anumite particularități în comparație cu cele europene<sup>22</sup>:

- ◇ au un rol multifuncțional, oferind variate servicii utilizatorilor (consorțiile din Europa au ca scop gestionarea licențelor documentelor electronice);
- ◇ numără mai mulți membri (182 de membri /consorțiu, comparativ cu Europa, care are 83 de membri / consorțiu);
- ◇ bugetul este mai generos (4,5 milioane de dolari pentru un singur consorțiu);
- ◇ majoritatea consorțiilor cuprind biblioteci școlare și publice, pe când cele europene cuprind biblioteci universitare și biblioteci specializate.

Consortiile din SUA au fost, încă de la început, dispuse să facă față noilor provocări. Pe lângă scopul de bază privind partajarea resurselor și cumpărarea în comun, ele se implică și în alte proiecte. Bibliotecile de marketing constituie un subiect destul de frecvent la întâlnirile ICOLC.

Consortiile pot fi un real stimulent pentru bibliotecile membre în a face publice colecțiile și serviciile. Cataloagele on-line, prin intermediul consorțiilor, sunt o altă ofertă cunoscută, în special în acele consorții unde membrii nu folosesc același sistem integrat de bibliotecă. Portalurile Web devin din ce în ce mai mult o componentă importantă a activității consorțiului. Alte subiecte de interes pentru consorțiile de biblioteci universitare includ serviciile de referințe virtuale, dezvoltarea bibliotecilor digitale, găzduirea programelor cu scop educativ.

Un studiu realizat de Hawthorn arată că între anii 1996 și 1998 s-au creat consorții în întreaga Americă de Nord. Cele două motive principale pentru această înflorire a consorțiilor (care a urmat anilor '80, caracterizați de o dezvoltare lentă) sunt: rapida dezvoltare a bazelor de date ce cuprind seriale electronice și aprobarea *Legii tehnologiei și serviciilor de bibliotecă*, semnate în 1996, prin care se stipula furnizarea de resurse financiare pentru consolidarea colaborării între biblioteci și înființarea de consorții care au ca scop achiziționarea și partajarea sistemelor de calculatoare și a tehnologiei comunicațiilor<sup>23</sup>. În același

studiu, cele șase consorții supuse analizei ofereau o gamă variată de servicii, printre care: acorduri de licență pentru baze de date, coordonarea împrumutului interbibliotecar, listarea publicațiilor periodice existente în depozitele fiecărui membru, instruire, suport creativ (dezvoltare Web etc.) și suport managerial.

### **1.7 Coaliția Internațională a Consorțiilor de Bibliotecă (ICOLC)**

Anul 1990 reprezintă o dată semnificativă în istoria consorțiilor de bibliotecă, întrucât ia ființă Consorțiul Consorțiilor, autoritatea la nivel mondial care coordonează astfel de parteneriate. Mai târziu, aceasta și-a schimbat denumirea în Coaliția Internațională a Consorțiilor de Bibliotecă (ICOLC), iar filiala sa europeană se numește EICOLC.

ICOLC s-a născut din inițiativa președinților de consorții care și-au dorit o „voce mondială” în discuțiile cu editorii și vânzătorii de resurse electronice, discuții care cuprindeau subiecte de interes comun. Prima întâlnire formală a ICOLC a avut loc în Saint Louis în februarie 1997, sub numele de Consorțiul Consorțiilor și au fost prezente peste 50 de persoane din 27 de consorții. În 1997 s-a ținut și a doua întâlnire, la Chicago, fiind urmată de cea de-a treia, care a avut loc în februarie 1998, în Atlanta.

Din ICOLC fac parte peste 200 de consorții de bibliotecă din întreaga lume. Toți membrii ICOLC sunt de acord cu Declarațiile ICOLC. Întâlnirile organizate au ca obiective centrale: informarea privind noile resurse electronice și prețuri oferite de furnizorii de informații electronice, alte probleme importante pentru directorii, comitetul de guvernare și bibliotecile consorțiilor etc.

Unul dintre documentele oficiale ale Coaliției este *Declarația privind criza economică globală și impactul ei asupra licențelor consorțiale*<sup>24</sup>, actualizată în iunie 2010. Actul aduce în discuție problemele economice cu care se confruntă atât SUA cât și celelalte zone ale lumii, probleme ce afectează întreaga comunitate informațională. Acest motiv a determinat reevaluarea prețurilor și reconsiderarea altor opțiuni din partea editorilor de publicații seriale și baze de date în perioada 2010-2011. Forma inițială (cea din 2009) a documentului oferă câteva principii cu referire la flexibilizarea prețurilor, fără a pierde din conținut, la găsirea de soluții benefice atât pentru editori cât și pentru consorții, care să nu permită schimbări ale termenilor acordurilor de licență (fără majorări de preț sau limitări de acces) etc.

*Declarația privind criza economică globală și impactul ei asupra licențelor consorțiale* reprezintă cel mai important document al colaborării dintre bibliotecile și editorii care s-au unit pentru a merge mai departe în aceste timpuri grele.

### **Concluzii**

Într-o lume atât de schimbătoare, bibliotecile trebuie să-și redefinească misiunea și scopurile. Tehnologiile de informare și comunicare din noul mileniu au determinat bibliotecile să-și regândească întregul sistem de organizare și de

funcționare și să pună accent pe crearea și îmbogățirea colecțiilor cu noile tipuri de suporturi. Din dorința de a răspunde în mod corespunzător nevoilor de informare ale utilizatorilor, dar neputincioase în fața crizei economice mondiale, bibliotecile au găsit soluția viabilă de colaborare: consorțiile.

Consortiile constituie modalitatea optimă de partajare a resurselor electronice, de îmbunătățire și/sau creare de noi servicii, totul cu un cost redus din partea tuturor membrilor care au intrat „în joc”.

Reprezentate și îndrumate de Coaliția Internațională a Consorțiilor de Bibliotecă, consorțiile, indiferent de mărime sau localizare geografică, sunt răspunsul la tot ce înseamnă: „Cât mai multă informație de calitate, pentru cât mai puțini bani.”

### Note

1. SMITH, Malcolm. Resource Sharing. În: *World Encyclopedia of Library and Information Services*. Robert Wedgeworth, editor. 3rd Edition. ALA: Chicago, 1993, p. 715. [http://books.google.ro/books?id=HSFu99FCJwQC&pg=PA718&lpg=PA718&dq=sewell+resource+sharing&source=bl&ots=SQECXZKQzQ&sig=pdq1KDCIDFDMXF10MM3Gr9htim0&hl=ro&ei=48JZTPilKMiOOI2o0Z4J&sa=X&oi=book\\_result&ct=result&resnum=1&ved=0CBgQ6AEwAA#v=onepage&q=sewell%20resource%20sharing&f=false](http://books.google.ro/books?id=HSFu99FCJwQC&pg=PA718&lpg=PA718&dq=sewell+resource+sharing&source=bl&ots=SQECXZKQzQ&sig=pdq1KDCIDFDMXF10MM3Gr9htim0&hl=ro&ei=48JZTPilKMiOOI2o0Z4J&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1&ved=0CBgQ6AEwAA#v=onepage&q=sewell%20resource%20sharing&f=false) (accesat în 9.08.2010).

2. BOSTICK, Sharon L. Academic Library Consortia in the United State: an Introduction. În: *Liber Quarterly*, vol. 11, 2001, p. 6. <http://webdoc.gwdg.de/edoc/aw/liber/lq-1-01/06Bostick.pdf> (accesat în 9.08.2010).

3. JALLOH, Brimah. A plan for the establishment of a library network or consortium for Swaziland: preliminary investigations and formulations. În: *Interlending & Document Supply*, nr. 4, vol. 27, 1999, p 161. <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?issn=02641615&volume=27&issue=4&articleid=860547&show=html> (accesat în 3.08.2010).

4. YERNAGULA, Ramesh ; KELKAR, P. K. Library consortia: benefits and models of e-journals Consortia, p. 1. <http://www.isical.ac.in/~serial/consortia/CBSOR-11.pdf> (accesat în 27.07.2010).

5. Instructions for Completing the Schools and Libraries Universal Service Description of Services Requested and Certification Form (FCC Form 470), p 4. [http://www.fcc.gov/Daily\\_Releases/Daily\\_Business/2010/db0701/DA-10-1248A3.pdf](http://www.fcc.gov/Daily_Releases/Daily_Business/2010/db0701/DA-10-1248A3.pdf) (accesat în 28.08.2010).

6. BOSTICK, Sharon L. Academic Library Consortia in the United State: an Introduction. În: *Liber Quarterly*, vol. 11, 2001, p 6. <http://webdoc.gwdg.de/edoc/aw/liber/lq-1-01/06Bostick.pdf> (accesat în 9.08.2010).

7. MASKELL, Catherine A. Consortia: Anti-Competitive or in the Public Good? În: *Library Hi Tech*, nr. 2, vol. 26, 2008, p. 172. <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?articleid=1729328&show=abstract> (accesat în 23.08.2010).

8. LINE, Maurice B. Co-operation: the Triumph of Hope over Experience? În: *Interlending & Document Supply*, vol. 25, nr. 2, 1997, p. 72. <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?articleid=860497&show=abstract> (accesat în 19.07.2010).

9. ISLAM, Anwarul ; MEZBAH-UL-ISLAM, Muhammad. Concept, Issues and Importance of Library Consortium: Problems and Prospects of University Library Consortium in Bangladesh, p. 6. <http://www.unak.org.tr/unak08/sunum/AnwarulIslam.pdf> (accesat în 17.08.2010).

10. KOPP, J. Library Consortia and Information Technology: the Past, the Present, the Promise. În: *Information Technology and Libraries*, vol. 1, nr. 1, 1998, p. 2. <http://proquest.umi.com/pqdweb?index=0&did=30214459&SrchMode=1&sid=1&Fmt=4&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1282743555&clientId=65082> (accesat în 20.08.2010).

11. BOSTICK, Sharon L. Academic Library Consortia in the United State: an Introduction. În: *Liber Quarterly*, vol. 11, 2001, p. 7. <http://webdoc.gwdg.de/edoc/aw/liber/lq-1-01/06Bostick.pdf> (accesat în 9.08.2010).

12. KOPP, J. Library Consortia and Information Technology: the Past, the Present, the Promise. În: *Information Technology and Libraries*, vol. 17, nr. 1, 1998, p. 3. <http://proquest.umi.com/pqdweb?index=0&did=30214459&SrchMode=1&sid=1&Fmt=4&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1282743555&clientId=65082> (accesat în 20.08.2010).

13. Ibidem, p. 2.

14. KAGAN, Alfred. The Growing Gap between the Information Rich and the Information Poor, Both Within Countries and Between Countries – A Composite Policy Paper. Lucrare prezentată la Conferința Generală IFLA, ediția a 65-a, Bangkok, Thailanda, 20-28 august 1999. <http://archive.ifla.org/IV/ifla65/papers/126-72e.htm> (accesat în 20.08.2010).

15. KUMAR, Prasanta ; SANJAY, Deka ; KUMAR, Singh. Digital Library Consortia with Reference to UGC-Infonet: A Need of the Hour in Digital World. Lucrare prezentată la Conferința internațională CALIBER, ediția a 6-a, Universitatea din Allahabad, 28 februarie – 1 martie, 2008, p. 520. <http://iam.inflibnet.ac.in:8080/dxml/bitstream/handle/1944/1291/56.pdf?sequence=1> (accesat în 4.08.2010).

16. ROWSE, Mark. The Consortium Site License: A Sustainable Model? În: *Libri*, vol. 53, 2003, p. 7. <http://www.librijournal.org/pdf/2003-1pp1-10.pdf>, (accesat în 1.08.2010).

17. MOGHADDAM, Golnessa Galyani ; TALAWAR, V. G. Library Consortia in Developing Countries: an Overview. În: *Program: Electronic Library and Information Systems*, vol. 43, nr. 1, 2009, p. 95-96. <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?issn=00330337&volume=43&issue=1&articleid=1771570&show=html> (accesat în 21.07.2010).

18. MASKELL, Catherine A. Consortia: Anti-Competitive or in the Public Good? În: *Library Hi Tech*, vol. 26, nr. 2, 2008, p. 165. <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?articleid=1729328&show=abstract> (accesat în 23.08.2010).

19. KOPP, J. Library Consortia and Information Technology: the Past, the Present, the Promise. În: *Information Technology and Libraries*, vol. 17, nr. 1, 1998, p. 3. <http://proquest.umi.com/pqdweb?index=0&did=30214459&SrchMode=1&sid=1&Fmt=4&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1282743555&clientId=65082> (accesat în 20.08.2010).

20. Apud HORMIA-POUTANEN, Kristiina ; XENIDOU-DERVOU, Claudine ; KUPRYTE, Rima. Consortia in Europe: Describing the Various Solutions through Four Country Examples. În: *Library Trends*, vol. 54, nr. 3, 2006, p. 360. [http://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/3619/Hormia\\_543.pdf?sequence=2](http://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/3619/Hormia_543.pdf?sequence=2) (accesat în 6.07.2010).

21. HIREMATH, Uma. Electronic Consortia: Resource sharing in the Digital Age. În: *Collection Building*, vol. 20, nr. 2, 2001, p. 84. <http://www.emeraldinsight.com/search.htm?st1=Electronic+Consortia%3A+Resource+sharing+in+the+Digital+Age&ct=all&go=Go> (accesat în 1.08.2010).

22. ROWSE, Mark. The Consortium Site License: A Sustainable Model? În: *Libri*, vol. 53, 2003, p. 3. <http://www.librijournal.org/pdf/2003-1pp1-10.pdf> (accesat în 1.08.2010).

23. HAWTHORN, M. ; FREY, D. ; ROY, V. Getting to the Summit: How Do You Get There from Here? A Climber's Guide to Consortium Formation. În: *the Serials Librarian*, vol. 36, nr. 3-4, partea 2, 1999, p. 416.

24. INTERNATIONAL Coalition of Library Consortia (ICOLC). Statement on the Global Economic Crisis and Its Impact on Consortial Licenses (creată pe 19 ianuarie 2009, revizuită pe 14 iunie 2010). <http://www.library.yale.edu/consortia/icolc-econcrisis-0610.htm> (accesat în 23.08.2010).

**Drd. Nicoleta-Roxana Dinu,**  
**Biblioteca Centrală Universitară „Carol I”, București**  
**Dnicole\_2005@yahoo.com**



## ACCESIBILITATE ȘI DESIGN UNIVERSAL ÎN COLECȚIILE DE BIBLIOTECĂ

Apărut cu peste zece ani în urmă, conceptul de design universal este definit în prezent în diversele platforme ale UE astfel: „Designul pentru toți înseamnă conceperea, dezvoltarea și comercializarea de produse, servicii, sisteme și ambiente folosite de un segment cât mai larg de utilizatori. Aceasta se poate realiza creând fie produse, servicii și aplicații potrivite pentru cât mai mulți utilizatori, fără nicio modificare,



fie produse care se adaptează ușor pentru utilizatori diferiți, fie produse cu interfețe standard care pot fi accesate doar cu ajutorul unor mecanisme de interacțiune specializate”. Cu alte cuvinte, designul universal reprezintă o paradigmă relativ nouă a designului, care acționează în direcția dezvoltării produselor și serviciilor cu acces facil pentru un număr cât mai mare de persoane și pentru categorii cât mai diverse, fără a fi necesară adaptarea sau reproiectarea lor într-o formă specială. Accesibilitatea trebuie înțeleasă ca un concept extrem de amplu care include aspecte fizice, sociale, culturale și comportamentale.

De aceea este foarte important ca bibliotecile să își îndeplinească funcția socială având în vedere designul universal, astfel încât toate categoriile de utilizatori să poată beneficia de serviciile pe care le oferă ele.

În momentul de față, specialiștii vorbesc de accesibilizarea bibliotecilor prin îndeplinirea normelor fizice de acces prevăzute: reorganizarea spațiilor, achiziționarea de mobilier special, modificarea intensității luminii, în general tot ce ține de arhitectura clădirii. Conceptul de accesibilitate trebuie extins, așa cum am mai spus, la accesul la colecțiile și serviciile puse la dispoziție de către biblioteci și chiar la comportamentul și la atitudinea personalului de specialitate care interacționează în același spațiu.

Deși a scrie pe tema bibliotecilor pentru toți ar putea părea desuet, actualmente multe persoane nu pot utiliza produsele și serviciile acestor instituții. În vederea dezvoltării sociale și personale a indivizilor, cartea și lectura trebuie să fie la îndemâna tuturor. În fond, adaptarea produselor și a serviciilor de bibliotecă pentru persoanele cu nevoi speciale nu este imposibilă și nici măcar dificilă. Este necesară apropierea și cunoașterea realității acestor persoane. Ascultându-le nevoile și având în vedere mediul în care își desfășoară activitatea, li se va putea acorda o atenție adecvată căci și pentru ei, ca și pentru toți cetățenii de altfel, este esențial consumul cultural.

În acest sens, în anul 1949 a fost publicat Manifestul UNESCO referitor la bibliotecile publice, manifest în care este subliniată încrederea în instituția

bibliotecară ca principal motor al progresului educațional, cultural, informațional și ca instrument indispensabil în menținerea păcii și a înțelegerii interpersonale și interculturale. Ulterior, în manifestul său în favoarea bibliotecii publice din anul 1994, UNESCO subliniază importanța educației și a accesului la informație pentru dezvoltarea personală și pentru participarea la problemele societății, căci libertatea, prosperitatea și dezvoltarea sunt valori umane fundamentale care pot fi susținute numai în condițiile în care cetățenii bine informați au capacitatea de a se implica activ în comunitatea din care fac parte. Participarea constructivă și consolidarea democrației depind de o bună educație și de accesul liber și nelimitat la cunoaștere, gândire, cultură și informație.

Biblioteca, pas obligatoriu în dezvoltarea cunoașterii, reprezintă așadar un element de bază al educației permanente, al deciziilor autonome și al progresului cultural al unei persoane sau grup social. Manifestul UNESCO subliniază capacitatea bibliotecii publice de a se transforma într-o instituție democratică, ce oferă utilizatorilor săi posibilitatea de a-și dezvolta abilitățile, de a-și rezolva nevoile și de a participa la bunul mers al societății în care trăiesc și în care își desfășoară activitatea. Biblioteca este prezentată ca o instituție care trebuie să favorizeze includerea, egalitatea, respectarea drepturilor tuturor, să ofere servicii și materiale speciale pentru acei utilizatori care dintr-un motiv sau altul nu pot folosi serviciile și materialele obișnuite, ca de exemplu minoritățile lingvistice, persoanele cu dizabilități, persoanele aflate în spitale sau în închisori. Însă bibliotecile nu vor putea să îndeplinească acest scop, dacă nu vor fi capabile să asigure accesul la serviciile lor, tuturor categoriilor de utilizatori, indiferent de caracteristicile fizice, categoria socială etc.

Pentru aceasta însă, nu sunt suficiente doar câteva ajustări ale clădirii, ci sunt necesare, în primul rând, schimbări ale structurii organizatorice (flux, documente, servicii, tehnologii) și ale mentalităților cu care vin bibliotecile în întâmpinarea utilizatorilor lor.

În același timp, este indicat ca și persoanele cu nevoi speciale să colaboreze cu personalul bibliotecilor pentru îmbunătățirea dotărilor și a serviciilor, în așa fel încât includerea și participarea lor la viața culturală să nu mai fie o speranță pentru viitor, ci un bun al prezentului.

În funcție de tipul dizabilității, unii utilizatori au nevoie ca în incinta bibliotecii să le fie asigurat accesul fizic la clădire și la dotările acesteia, în timp ce altor categorii de utilizatori trebuie să le fie asigurat accesul la conținutul informațional al colecțiilor, la cataloagele bibliotecii etc.

Există și se comercializează, în momentul de față, documente deja proiectate astfel încât să poată fi consultate și de către utilizatorii cu dizabilități (audiobook-uri, cărți scrise cu litere mari, etc), însă din păcate, numărul titlurilor este foarte mic, reprezentând un procent infim în raport cu producția editorială în formate convenționale. Cu toate acestea, este indicat ca bibliotecile să aibă

posibilitatea de a oferi oricărui utilizator, chiar și aceluia care prezintă o anumită deficiență, accesul la lectura oricărui document existent în colecții.

Accesul la conținutul documentelor, dacă acesta nu este disponibil în format digital, se poate face în două moduri:

– transformând definitiv forma externă a documentului astfel încât să poată fi citit și de către utilizatorii cu dizabilități (sistemul de scriere-citire folosind alfabetul Braille, înregistrarea pe bandă a conținutului documentului, transpunerea conținutului documentului în filme folosind limbajul semnelor, cărți tipărite cu macro-caractere), în așa fel încât rezultatul final să fie un nou document fizic,

– accesând conținutul unui document prin intermediul tehnologiilor de asistare, ce permit lectura tranzitorie a documentului (în acest caz rezultatul final nu mai este un nou document fizic).

Prima dintre soluții se referă la crearea documentului, care nu este neapărat o funcție a bibliotecii, ci a altor instituții care dețin tehnologia, cunoștințele, mijloacele și capacitatea de a face acest lucru. Este cazul producerii de carte în sistem Braille, de carte audio digitală structurată (cărți în format DAISY) sau de documente în limbajul semnelor.

În privința accesibilizării colecțiilor, apelând la cea de-a doua soluție, trebuie avută în vedere dotarea bibliotecii cu tehnologia necesară care să permită utilizatorilor cu dizabilități să consulte conținutul în mod independent. În funcție de tipul dizabilității, un utilizator va avea nevoie de un anumit dispozitiv de asistare sau chiar de combinații între mai multe dispozitive; acesta este motivul pentru care bibliotecile trebuie să dețină o categorie variată de astfel de dispozitive. De exemplu, echiparea bibliotecii cu scanner cu OCR pentru accesarea informației de către persoanele cu deficiențe de vedere își pierde utilitatea dacă biblioteca nu deține și un computer dotat cu afișaj Braille sau cu cititor de ecran.

Există extrem de multe variabile care trebuie luate în considerare în momentul în care se ia decizia înființării de servicii de bibliotecă destinate persoanelor cu nevoi speciale. Dintre acestea menționăm:

– procentul persoanelor cu dizabilități din comunitatea deservită de către bibliotecă;

– diferitele tipuri de dizabilități pe care le pot avea acești utilizatori;

– spațiul disponibil conservării documentelor în formate accesibile;

– disponibilitatea fondurilor pentru achiziționarea documentelor în formate speciale și a tehnologiilor de asistare;

– existența sau nu a unei biblioteci speciale în imediata apropiere a comunității deservite de respectiva bibliotecă; în funcție de acest criteriu vor exista biblioteci care vor oferi servicii de calitate utilizând resurse minime și biblioteci care pentru a dezvolta astfel de servicii vor trebui să aloce resurse financiare, umane, tehnologice, etc, într-o măsură mai mare.

Ca normă generală, se poate spune că este necesar cel puțin un echipament adaptat corespunzător în fiecare bibliotecă publică, combinând dispozitive pentru care este necesar un înalt grad de cunoaștere tehnologică, cu dispozitive ce nu necesită niciun fel de cunoștințe tehnice.

În cadrul tehnologiilor de acces putem distinge diferite grupuri precum:

- cele care sunt pur și simplu o variantă a echipamentului convențional și care nu necesită un spațiu adițional (monitoare de mari dimensiuni, fotocopiatoare cu capacitate de mărire a scrisului);

- tehnologii software care se pot instala pe computerele folosite de către restul lectorilor și care se pot activa numai în momentul în care este necesar (magnificatoare de ecran, sinteză vocală, sisteme de recunoaștere optică a caracterelor, etc);

- dispozitive hardware care au nevoie de un spațiu propriu (televizor cu circuit închis, dispozitiv de ascultare a cârților vorbite, scannere, etc).

Pentru ca utilitatea acestor tehnologii să fie efectivă, personalul bibliotecii trebuie să cunoască, cel puțin la nivel de bază, modalitățile de întrebuințare a dispozitivelor din centrul în care își desfășoară activitatea, pentru ca, la rândul lor, să le poată face cunoscute utilizatorilor centrului respectiv și să aibă noțiuni minime de mentenanță, necesare în rezolvarea incidentelor cotidiene. În același timp, manualele de întrebuințare a dispozitivelor trebuie să fie disponibile în formate accesibile utilizatorilor.

Așa cum am mai spus, în bibliotecă există două tipuri fundamentale de documente: fondurile fizice în formate adaptate (cărți scrise în alfabet Braille, cărți sonore, cărți înregistrate pe DVD folosind limbajul semnelor, etc) și fondurile electronice.

Documentele fizice în formate adaptate constituie o replică a fondurilor bibliotecii. În majoritatea cazurilor, când aceste documente adaptate există, ele reprezintă un procent extrem de mic și de nesemnificativ din totalul colecțiilor bibliotecii; în plus aceste documente, de cele mai multe ori, nu sunt de interes pentru publicul căruia îi sunt adresate. În al doilea rând, existența unui astfel de fond special atrage după sine necesitatea unor spații ample de depozitare, putând duce chiar la diminuarea capacității bibliotecii de a își dezvolta colecțiile. În acest sens, exemplul cel mai relevant ar fi cel al cărților în sistem Braille (astfel *Codul lui da Vinci* are într-una dintre edițiile sale tipărite, 553 de pagini într-un singur volum de 23 de centimetri înălțime și 5 centimetri grosime. Aceași operă, în sistem Braille, încapă în șase volume de 31 de centimetri înălțime și aproximativ 30 de centimetri grosime, în timp ce, aceeași lucrare, în format audio, se va rezuma la doar câteva CD-uri). Așadar, majoritatea documentelor tipărite în alfabet Braille ocupă un volum mare; ele sunt greu de asimilat de către bibliotecii, căci dacă am dori să oferim exact aceleași posibilități de lectură utilizatorilor cu deficiențe de vedere, replicând întreg fondul în alfabet Braille, va trebui să avem

în vedere că asta ar implica clasificarea și înmagazinarea unor fonduri pe kilometri întregi de rafturi, fapt, în mod evident, indezirabil.

Fondurile electronice au numeroase avantaje față de cele tradiționale. Două dintre cele mai evidente sunt: 1. nu ocupă spațiu pe rafturile bibliotecii (și în multe cazuri pot fi folosite ca master în producerea de copii ale documentului fizic); 2. corect adaptate, documentele electronice pot fi folosite de către persoanele cu dizabilități în aceleași spații și în aceleași condiții ca și persoanele valide.

Apare inevitabil următoarea întrebare: Este necesar ca bibliotecile publice să ofere aceleași servicii pe care le oferă și bibliotecile speciale? Dacă în apropierea respectivei biblioteci publice funcționează o bibliotecă specială, răspunsul ar putea fi negativ; însă dacă se dorește ca rețeaua de biblioteci să fie deschisă unei categorii variate de utilizatori, aceasta ar trebui să ofere spații, tehnologii și servicii pentru toți, integrând acele servicii care, în măsura posibilităților fiecărei biblioteci, să permită persoanelor cu dizabilități să aibă acces la informația deținută. Așadar, coexistența serviciilor speciale cu serviciile uzuale ale unei biblioteci nu este exclusivistă, ci integratoare. De fapt, problema nu constă neapărat în obligativitatea unei biblioteci de a deține în colecțiile sale documente în Braille sau formate asemănătoare, ci în capacitatea sau incapacitatea acesteia, ca în situația în care deține aceste documente, să acționeze în așa fel încât ele să poată fi realmente utilizate de doritori. Cu alte cuvinte, poate o bibliotecă publică cu o colecție de 5.000 de monografii să dețină toate aceste documente și în varianta lor accesibilizată? Este adevărat că anumite formate pot fi conservate și comunicate mai ușor decât altele și mă refer aici la cazul cărților vorbite. În momentul de față, înregistrarea lor se realizează în format digital și distribuirea se face, în principal, prin intermediul CD-urilor ce înmagazinează cel puțin o operă fiecare. Cărțile în format DAISY nu doar oferă o mai bună calitate a sunetului, ci permit, grație structurii lor, o lectură selectivă, exact ca și o carte tipărită. Folosind player-ul DAISY, cititorul nevăzător poate naviga foarte ușor prin structura cărții, poate sări la o anumită pagină, la un anumit capitol, dintr-un paragraf în altul, poate reciti o frază, poate sări notele de subsol sau poate citi cu viteză variabilă. Grație acestui format, o bibliotecă poate deține o colecție numeroasă și variată de documente accesibile, fără ca spațiul de depozitare să mai constituie o problemă. În plus, aceste documente pot fi stocate direct pe server-ul instituției, același titlu putând fi consultat simultan de mai mulți utilizatori. Din păcate, în momentul de față, bibliotecile sunt oarecum reticente față de acest format, poate și din cauza promovării insuficiente.

Pe de altă parte, având în vedere tendințele actuale de digitizare a documentelor din biblioteci, posibilitatea de a facilita accesul la informație prin transpunerea acesteia în sistem Braille ar trebui regândită. Actualmente, orice document, înainte de a fi tipărit, este disponibil în format digital. În plus, fișierele text ocupă un spațiu extrem de mic pe server-ul instituției. Bibliotecile ar trebui să

între în posesia acestor formate digitale și, cu ajutorul unei imprimante Braille, să tipărească doar paragrafele care prezintă interes pentru utilizatori.

Se vorbește în literatura de specialitate și nu numai despre societatea informației și chiar societatea cunoașterii, o societate care nu este altceva decât „societatea omenească normală din toate timpurile cu amprenta de modernism informațional specific avalanșei informaționale” (Tudorel Fătu; Alexandru Țugui), o societate care se bazează pe utilizarea cu prioritate a informației și a tehnologiilor informaționale și comunicaționale și mai ales o societate în care utilizatorii bibliotecilor au pretenția să obțină informația într-un mod rapid și eficient. Având în vedere aceste aspecte, ar trebui să devină evident faptul că este necesar ca bibliotecile să le ofere utilizatorilor lor cu nevoi speciale, servicii adecvate care să le permită, într-un fel sau altul, să aibă acces la informație. Astfel, respectiva bibliotecă fie dispune de documentul solicitat în formatul solicitat, fie, în cazul în care documentul nu există în bibliotecă, dispune de mijloace care permit identificarea locului și a modalității de solicitare a documentului, fie transpune prin intermediul tehnologiilor de acces conținutul unui document electronic într-un format accesibil. Deși asigură accesul la informație și chiar transformarea documentelor în documente accesibile, tehnologiile de acces nu trebuie să excludă existența în bibliotecă a colecțiilor de documente în formate speciale destinate persoanelor cu dizabilități. În plus, acestea trebuie să permită bibliotecilor:

- să asigure și să mențină relații de colaborare cu biblioteci speciale la care să poată apela, prin împrumut interbibliotecar, când i se solicită un document inexistent în colecțiile proprii;

- să cunoască legături utile pe care să le poată folosi în căutarea informației electronice accesibilizate sau care ar putea fi accesibilizată (biblioteci virtuale sau biblioteci speciale on-line – în Spania există o astfel de bibliotecă având ca scop accesibilizarea documentelor electronice și transmiterea lor fie prin poștă, pe CD, fie prin Internet, tuturor acelorora care o solicită și care pot demonstra că sunt persoane cu dizabilități). Aceste legături trebuie avute în vedere ca parte integrantă a catalogului de bibliotecă și mai ales în situația în care biblioteca dispune de un catalog special destinat utilizatorilor cu dizabilități.

Accesul la paginile Web și mai ales la catalogul OPAC al bibliotecilor reprezintă cea mai bună modalitate de a afla unde se găsește un anumit document în formatul dorit. Căutările pe Internet pot fi realizate chiar și de către utilizatorii cu diferite dizabilități dacă sunt dotate corespunzător computerele de pe care se realizează căutarea. Utilizatorii vor putea să descarce aceste documente și să le imprime la dimensiuni mai mari sau în alfabet Braille, sau pur și simplu să asculte informația redată cu ajutorul unui cititor de ecran. Ei vor avea, în acest mod, autonomia necesară în a localiza, selecta și citi documentul de care au nevoie, la fel ca și restul utilizatorilor bibliotecii.

### **Achiziția și dezvoltarea unor colecții accesibile**

Achiziția de documente accesibile trebuie să fie cuprinsă în politica documentară generală a oricărei biblioteci. Integrarea documentelor destinate persoanelor cu nevoi speciale în colecțiile bibliotecii trebuie să îndeplinească aceleași criterii de selecție pe care le îndeplinesc și celelalte documente. Aceste criterii trebuie să urmeze principii directe asumate de întregul personal al bibliotecii, nu numai de responsabilii serviciilor speciale.

Fiind instituții publice, este necesar ca bibliotecile să garanteze accesul la colecțiile lor, având permanent în vedere scopul lor, și anume acela de a atrage o categorie cât mai variată de utilizatori spre cunoaștere, cultură, educație, toate ducând la îmbunătățirea calității vieții. Însă pentru îndeplinirea acestui deziderat trebuie avută în vedere inițierea, dezvoltarea și menținerea unui dialog permanent cu utilizatorii și cu organizațiile care vizează persoanele cu dizabilități.

În momentul planificării selecției documentelor speciale care vor fi integrate în colecție, este indicat ca bibliotecile să aibă în vedere diversitatea utilizatorilor potențiali, în așa manieră încât colecția să se adapteze diferitelor solicitări de documente. Factori precum spațiul disponibil, resursele financiare și varietatea domeniilor pe care trebuie să le aibă în vedere o bibliotecă trebuie luați mereu în seamă din premisa diversității.

În scopul completării colecțiilor cu documente accesibile este extrem de important ca responsabilii de colecții să consulte bibliografiile specializate privind accesibilizarea informației și persoanele cu dizabilități, dar și cataloagele bibliotecilor speciale cu care să inițieze, să dezvolte și să mențină relații de colaborare. Recomandările personalului bibliotecilor speciale pot fi extrem de utile în procesul de selecție al documentelor celor mai semnificative.

În selecția documentelor care vor compune o colecție accesibilă trebuie să se țină cont atât de aspectele interne, cât și de aspectele externe ale documentului. Aspectele interne, care se referă la conținutul documentului, sunt extrem de importante căci textul, imaginea sau sunetul documentului trebuie să constituie o prioritate în procesul de selecție. De exemplu, pentru persoanele cu deficiențe de auz ar fi foarte utile cărțile digitale în limbajul semnelor. Pentru persoanele cu deficiențe intelectuale, cu probleme de învățare sau cu un nivel scăzut al abilităților de scriere-citire, sunt recomandabile textele care pot fi lecturate cu ușurință, care utilizează un limbaj simplu și direct, cu structuri gramaticale simple. Trebuie să se aibă în vedere că, pentru persoanele cu deficiențe de vedere, accesul la conținutul documentelor este posibil, în mare parte, prin intermediul tehnologiilor de asistare. În plus, gradul de actualitate al documentului și notorietatea autorului reprezintă caracteristici care trebuie luate în seamă la constituirea unei colecții complete, accesibile și de calitate.

Cu privire la factorii externi, care se referă la prezentarea fizică a documentului, este indicat să se pună accentul pe calitatea materialului, durabilitatea și claritatea lui (tipul legăturii, condițiile grafice, calitatea hârtiei). Pentru a facilita lectura unei categorii variate de utilizatori, incluzând aici și persoanele în vârstă și cu deficiențe vizuale, este recomandabilă achiziționarea de documente bine tipărite, preferabil pe hârtie mată, fără elemente ornamentale. Prezența imaginilor clarifică de asemenea conținutul documentelor și sunt de ajutor în înțelegerea acestuia. Integrarea în colecții a aceleiași lucrări pe diferite tipuri de suporturi (carte, film, CD, DVD, etc) este utilă, căci lucrarea devine astfel disponibilă unei categorii eterogene de utilizatori.

Este limpede că în prezent nu se poate vorbi despre existența unei biblioteci cu o colecție exhaustivă, însă putem apela la servicii alternative precum serviciul de împrumut interbibliotecar, prin intermediul bibliotecilor partenere sau al centrelor documentare speciale. Am amintit deja de dificultatea transunerii unui document în sistem Braille și de aceea serviciul de împrumut interbibliotecar, cel puțin în cazul acestor documente, s-ar putea dovedi extrem de util.

### **Accesul la colecții**

Mă voi referi, în cele ce urmează, la modalitățile de consultare a cataloagelor de bibliotecă, în special a celor automatizate. Pentru consultare este necesară adaptarea în formă accesibilă, atât a designului paginii Web generale a bibliotecii, cât și a programelor de gestionare internă și a interfeței cataloagelor și a bazelor de date. De menționat este faptul că acest lucru i-ar avantaja pe toți utilizatorii, nu numai pe cei care prezintă o anumită deficiență. În momentul contractării de noi proiecte de design, dar și în momentul achiziționării unor baze de date sau a unor softuri de gestionare a informației, bibliotecile trebuie să solicite îndeplinirea standardelor de accesibilitate. Întrucât conținutul unei pagini Web este dinamic, e necesară o atenție sporită în privința păstrării accesibilității fiecărei secțiuni în parte.

Interfața de acces la catalogul de bibliotecă trebuie să îndeplinească așadar anumite standarde de accesibilitate. Există diferite instrumente proiectate să poată realiza o analiză a gradului de accesibilitate a unei pagini Web. Pentru că oferă servicii care au un caracter public, pagina Web a unei biblioteci trebuie să îndeplinească cel de-al treilea nivel „AAA” de accesibilitate al normelor WAI.

În ceea ce privește cataloagele OPAC ale bibliotecilor, în ultimii ani s-a constatat o îmbunătățire a clarității și a utilității lor.

Pentru ca un catalog OPAC să devină totalmente accesibil, el trebuie prevăzut, pe lângă normele de utilizare, cu câteva funcții precum:

- opțiunea de rezervare on-line a documentului, utilizatorul cu dizabilități putând astfel să evite o vizită inutilă la bibliotecă;
- legături dintre informația disponibilă în catalog și informația



disponibilă în alte baze de date externe, fie bibliografice, fie chiar full-text.

Accesibilizarea nu trebuie să țină exclusiv de îndeplinirea normelor specifice; va fi necesară asigurarea accesului real pentru utilizatorii cu dizabilități, cărora li se vor oferi produse adaptate, fără a-i priva de avantajele pe care le oferă mediul bibliotecar virtual.

Bibliotecile trebuie să își adapteze produsele și serviciile pentru satisfacerea nevoilor informaționale ale tuturor utilizatorilor, indiferent dacă au sau nu dizabilități, integrând în funcționarea lor diverse tehnologii de asistare.

### **Politica de constituire a colecțiilor destinate persoanelor cu deficiențe de vedere**

Politica de completare a colecțiilor destinate persoanelor cu deficiențe de vedere, prin principiile și instrumentele sale, constituie un pas important în managementul colecțiilor bibliotecii și completează strategia instituției pentru o perioadă determinată de timp.

Documentul va fi utilizat de către personalul bibliotecilor speciale sau de către angajații responsabili de serviciile oferite persoanelor cu dizabilități în activitățile de selecție de zi cu zi, ca un ghid de dezvoltare a colecțiilor, dar și de către utilizatorii care caută mai multe informații privind natura colecțiilor bibliotecii. Astfel, o politică de dezvoltare a colecțiilor care vizează documentele accesibile destinate persoanelor cu dizabilități își va propune identificarea materialelor care trebuie incluse în colecții pentru a sprijini îndeplinirea misiunii bibliotecii respective și va prezenta, în termeni generali, prioritățile de menținere și de dezvoltare a colecțiilor. De asemenea, politica de dezvoltare va defini domeniul colecțiilor, specificând intensitatea sau nivelul în cadrul aceluși domeniu.

Așadar, o politică de dezvoltare a colecțiilor destinate persoanelor cu dizabilități va avea următoarele obiective:

- să îndrume personalul în selectarea materialului;
- să asigure un standard de evaluare a colecțiilor;
- să ofere bibliotecilor din rețea (mai ales celor din subordine), care dezvoltă colecții destinate persoanelor cu dizabilități, îndrumare pentru a se evita dublarea de nedorit a eforturilor;
- să furnizeze informații cu privire la natura colecțiilor.

### **Criteriile generale de selecție**

Luarea deciziei pe care o presupune selecția documentelor trebuie să se bazeze pe următoarele criterii complementare, de care va trebui să se țină seama în procesul de evaluare a colecțiilor. Achiziția de documente în formate accesibile, deși este una aparte, trebuie să urmeze aceleași criterii avute în vedere pentru achiziția de documente curente și anume:

- conținutul tematic;
- actualitatea informației;
- adecvarea la conținutul colecțiilor disponibile;
- gradul în care completează colecțiile;
- previziunea de utilizare;
- nevoile și dezideratele comunității de utilizatori;
- gradul de notorietate al autorului și al editurii;
- valoarea bibliografică;
- limba de publicare;
- formatele disponibile;
- recenziile publicate;
- calitatea ediției (legătură, grafică, imagini, copertă etc.)
- calitatea aparatului critic.

### **Criteriile de selecție pentru documentele de non-ficțiune**

Colecția trebuie să ofere acoperire reprezentativă pentru majoritatea domeniilor de interes și o acoperire selectivă pe subdomenii ținând seama și de următoarele aspecte:

1. tendințele în interesele publicului;
2. nivelul de cunoaștere a teoriilor și practicilor dezvoltatoare în variate domenii de interes;
3. actualitatea lucrării;
4. lucrările cu potențiale referințe informaționale;
5. în cazul documentelor de non-ficțiune destinate persoanelor cu dizabilități, se va acorda prioritate formatelor electronice, deoarece acestea necesită mai puțin spațiu de depozitare și permit o consultare selectivă, mult mai facilă.

### **Criteriile de selecție pentru documentele de ficțiune**

Scopul unei asemenea colecții este de a răspunde nevoilor de lectură și de recreere ale unei categorii de utilizatori cu gusturi, interese, scopuri și nivele de lectură dintre cele mai variate.

Astfel, colecția ar trebui să conțină atât clasici ai literaturii, cât și lucrări populare, aparținând unor autori contemporani.

### **Criteriile de selecție a periodicelor**

Pe lângă criteriile enumerate anterior, în selectarea publicațiilor periodice, bibliotecarii trebuie să se asigure dacă periodicele reflectă sau nu gândirea actuală în diferitele domenii reprezentate, prezintă interes pentru utilizatori, sunt reprezentative prin punctele lor de vedere și satisfac nevoi informaționale și recreaționale.

Întrucât conțin informație cu un caracter efemer, se vor achiziționa cu prioritate periodice în format electronic.

### **Acoperirea cronologică**

Achiziționarea documentelor curente va fi prioritară în procesul de dezvoltare a colecțiilor destinate persoanelor cu deficiențe de vedere. De asemenea, va fi necesară achiziția retrospectivă de opere clasice, autori semnificativi.

### **Aria geografică**

Din punctul de vedere al acoperirii geografice, conținutul colecțiilor trebuie să respecte, în mare măsură, următoarea ordine:

- prioritatea A, România;
- prioritatea B, Europa;
- prioritatea C, Statele Unite ale Americii;
- prioritatea D, alte țări.

### **Limba de publicare**

Limba prioritară în procesul achiziției de documente destinate persoanelor cu nevoi speciale va fi româna. Aceasta va fi urmată de limba engleză, și de alte limbi precum franceza, germana, spaniola, italiana, în proporții diferite, în funcție de domeniile pe care le acoperă.

### **Achiziționarea de baze de date**

În cazul achiziționării unei baze de date destinate tuturor categoriilor de utilizatori, incluzând aici și persoanele cu nevoi speciale, va fi necesar ca biblioteca să solicite acces de probă pentru o perioadă limitată de timp în scopul stabilirii impactului pe care respectiva bază de date îl are în rândul utilizatorilor și mai ales pentru determinarea gradului de accesibilitate al acesteia și al nivelului de consultare de către persoanele cu deficiențe.

### **Dinamica dezvoltării colecțiilor destinate persoanelor cu dizabilități**

Nevoile de lectură ale utilizatorilor, tendințele de publicare, etc, duc la reconsiderări permanente ale politicilor de dezvoltare a colecțiilor.

Asemenea colecțiilor destinate publicului general, și colecțiile destinate persoanelor cu dizabilități trebuie îmbogățite în mod constant, în funcție de politica generală de dezvoltare a colecțiilor fiecărei biblioteci.

### **Nivelurile de dezvoltare a colecțiilor**

În cadrul Bibliotecii Congresului, au fost definite câteva niveluri de dezvoltare a colecțiilor de care trebuie să se țină seama în procesul de analiză a acestora:

1. Nivelul minimal: de acest nivel se va ține seama în cazul unui subiect care se află în afara domeniilor de interes ale unei anumite biblioteci; vor fi selectate doar lucrările de bază.

2. Nivelul de bază: la acest nivel colecțiile vor conține suficiente materiale care să ofere o înțelegere esențială a subiectului, indicând în același timp varietatea de informații disponibile în alte părți. Colecțiile pot include ediții ale unor lucrări importante, sondaje de opinie generale, biografii importante, chiar și periodice. Un nivel de bază nu este însă suficient pentru a sprijini studiul independent și în profunzime al domeniului de interes.

3. Nivelul suport: acest nivel furnizează suficient material pentru studiul independent și include o gamă largă de lucrări de referință, precum și selecții din lucrările scriitorilor secundari sau controversați.

4. Nivelul de cercetare: despre acest nivel se poate vorbi numai în cazul colecțiilor care asigură un număr suficient de materiale pentru cercetarea independentă.

Așadar, prin intermediul bibliotecilor publice, utilizatorii cu nevoi speciale ar trebui să aibă acces, în mare măsură, la aceleași tipuri de documente și informații valabile precum publicul general. Nevoia de recreere și nevoile informaționale ale utilizatorilor cu deficiențe, fie aceștia persoane în vârstă, fie tineri, profesioniști sau alte grupuri specifice, ar trebui reflectate proporțional în colecții ținând seama și de întreaga comunitate de utilizatori deservită de bibliotecă. În colecțiile constituite pentru a satisface nevoile informaționale ale persoanelor cu dizabilități ar trebui să se regăsească atât opere clasice și documente care conțin informație de interes general din diferite domenii, cât și lucrări de interes popular și recreațional.

### **Bibliografie**

1. ALA Library Bill of Rights. <http://www.ala.org/ala/issuesadvocacy/intfreedom/librarybill/index.cfm>.

2. ALA Freedom to Read Statement. <http://www.ala.org/ala/aboutala/offices/oif/statementspols/firststatement/freedomreadstatement.cfm>.

3. Bibliotecas accesibles en la Web: un reto urgente. <http://www.sidar.org/acti/cursos/2004/biblio/>.

4. British Library and Joint Information Systems Committee. Reviel: Resources for Visually Impaired Users of the Electronic Library. <http://www.cerlim.ac.uk/projects/reviel/>.

5. IFLA/UNESCO. Directrices para el desarrollo del servicio de bibliotecas públicas. 2001. [http://travesia.mcu.es/documentos/directrices\\_servicio\\_bp.pdf](http://travesia.mcu.es/documentos/directrices_servicio_bp.pdf).

6. IFLA. Guidelines for library service to Braille users. <http://www.ifla.org/VII/s31/pub/guide.htm#1>.

7. IFLA. Libraries for the Blind Section. <http://www.ifla.org/VII/s31/index.htm>.

8. IFLA. Libraries Serving Disadvantaged Persons. <http://www.ifla.org/VII/s9/index.htm>.

9. Manual para un entorno accesible. Madrid: Real Patronato sobre Discapacidad, 2005. [http://www.cedd.net/docs/ficheros/200701110001\\_24\\_0.pdf](http://www.cedd.net/docs/ficheros/200701110001_24_0.pdf).

10. Pautas del Consejo de Europa y EBLIDA sobre legislación y política bibliotecaria en Europa. <http://www.fundaciongsr.es/documentos/manifiestos/eblida.htm>.

11. Tiflolibros. <http://www.tiflolibros.com.ar/>.

12. CEAPAT. Centro de documentación. Normativa Básica de Accesibilidad en la Información y la Comunicación. <http://www.ceapat.org/mostrarDocumento.do?idDoc=200711220001&idSeccion=99>.

13. Bibliotecas accesibles para todos: Pautas para acercar las bibliotecas a las personas con discapacidad y a las personas mayores. [http://www.mcu.es/bibliotecas/.../bibliotecas\\_accesibles\\_para\\_todos.pdf](http://www.mcu.es/bibliotecas/.../bibliotecas_accesibles_para_todos.pdf).

**Drd. Adriana Elena Borună**  
**Serviciul Cercetare. Dezvoltare**  
**Biblioteca Națională a României**  
**adriana.boruna@bibnat.ro**



## MARKETING VS. RELAȚII PUBLICE ÎN BIBLIOTECĂ

În cadrul managementului unei biblioteci, promovarea serviciilor se realizează prin activități de marketing sau prin activități de relații publice în funcție de cum se dorește să fie privită bibliotecă în raport cu comunitatea. Promovarea se face prin comunicare pentru că aceasta este foarte importantă în influențarea și construirea unei relații.

Marketingul este orientat spre client și are ca scop principal ideea vânzării unui produs prin organizarea și desfășurarea activității economice în așa fel încât producția să se orienteze după nevoile de consum și, mai ales, să se adapteze permanent la schimbările produse în preferințele clienților. Marketingul cuprinde toate activitățile referitoare la producție, distribuție, comercializare și promovare. Aria activităților de marketing este largă și include raportul producție-piață, prospectarea consumului pentru a identifica cererea, studii asupra prețurilor pentru a construi o politică de preț, pregătirea pieței pentru lansarea produsului etc<sup>1</sup>.

Într-o bibliotecă, activitatea de marketing promovează serviciile oferite utilizatorilor cu aceeași atenție acordată schimbărilor intervenite în preferințele acestora; nu se poate însă vorbi de o activitate de marketing asemănătoare cu cea din domeniul economic. Marketingul de bibliotecă este o sintagmă des folosită în limbajul de specialitate al bibliotecilor, dar în practica acestor instituții nu își găsește întotdeauna aplicarea și consensul<sup>2</sup>.

Se încearcă mai degrabă o apropiere, o mai bună cunoaștere a utilizatorilor, prin intermediul câtorva tehnici de marketing, decât o analiză atentă și continuă a cerințelor acestora pentru a veni în întâmpinarea lor cu servicii de bună calitate care, într-un final, să aducă mai mulți utilizatori în bibliotecă. Într-un articol publicat în *Computer Libraries*, Beth Carpenter vorbește despre integrarea eficientă și efectivă a noilor tehnologii în bibliotecă, integrare la care s-a apelat tocmai pentru a conduce bibliotecă pe baza marketingului; autoarea crede însă că va mai trece destul timp până când lucrurile se vor petrece întocmai<sup>3</sup>.

Pe de altă parte, Wolfram Neubauer afirmă că: „Marketingul din bibliotecă descrie un proces prin care învățăm să ne înțelegem utilizatorii, iar planificarea orientată spre marketing cuprinde trei pași: stabilirea sarcinilor, analiza de piață, analiza resurselor”<sup>4</sup>, ceea ce dovedește că tehnicile de marketing nu sunt folosite în bibliotecă în totalitatea lor și în aceeași manieră ca în domeniul economic.

În măsura în care managementul unei biblioteci adoptă tehnicile de marketing, se recomandă efectuarea analizei de marketing în două moduri: direct și indirect. „Cercetarea directă de marketing înseamnă cunoașterea pieței

prin deplasare la fața locului și culegerea informațiilor direct de la clienți cu ajutorul unor tehnici adecvate: observarea directă, ancheta și experimentul. Metoda permite o bună cunoaștere a pieței actuale și reflectă starea acesteia. Tehnicile utilizate conduc la surprinderea celor mai diverse fenomene calitative și cantitative care caracterizează evoluția pieței interne sau externe.”<sup>5</sup> Cercetarea indirectă se face prin intermediul unor tipuri de studii care aduc un plus de informație cercetărilor întreprinse: analiza serviciilor prin furnizarea datelor necesare conceperii noilor servicii sau îmbunătățirii serviciilor deja existente; studii demografice în scopul evaluării complete a consumatorilor actuali și potențiali de pe piață; studii de distribuție care fac referire la timpul și locul prestării serviciilor; studii de promovare pentru a pune în valoare serviciile și imaginea instituției; studii motivaționale care aduc date despre factorii care influențează comportamentele față de instituție<sup>6</sup>.

Judith Siess vine în ajutorul bibliotecarilor sugerând, în cazul în care se abordează un stil de marketing activ, promovarea unei imagini moderne a bibliotecii, prin apropierea de utilizatorii tineri cărora să li se adreseze cu servicii atractive: un loc foarte la modă în care să studieze, să își facă temele și unde pot întâlni alți tineri care să îi poată ajuta când au nevoie; crearea unor cluburi de lectură sau extinderea unor programe în timpul vacanțelor, furnizarea de acces la Internet și, ceea ce este mai important, instruirea și asistarea în navigarea pe Internet. Acest lucru, este de părere Judith Siess, ar lăsa pe un plan secund biblioteca din punctul de vedere al locului și ar sublinia rolul său informațional și educativ<sup>7</sup>.

Relațiile publice se concentrează mai mult pe transmiterea de fapte care conțin toate datele de care are nevoie un client, un utilizator al bibliotecii, pentru a-și forma o idee asupra serviciilor oferite, dar mai ales asupra valorii și importanței pe care o are serviciul respectiv pentru utilizator. De asemenea, prin tehnicile de relații publice, biblioteca își dezvoltă identitatea sau imaginea, prin difuzarea unui mesaj clar către comunitatea pe care o deservește, cu privire la misiunea și obiectivele pe care le are. Formă a managementului de comunicare, relațiile publice îndeplinesc funcții precise – avizarea tuturor acțiunilor care au influență asupra opiniei publice, provocarea în rândul angajaților a unui sentiment de solidaritate cu interesele instituției, convingerea opiniei publice de valoarea și necesitatea serviciilor instituției etc<sup>8</sup>.

Relațiile publice folosesc, în bibliotecă, aceleași metode ale domeniului economic prin care se construiesc bune legături cu mass-media și se aduc la cunoștință utilizatorilor serviciile oferite. Pentru aceasta se dau comunicate de presă, trimit buletine informative, se tipăresc broșuri, rapoarte anuale sau reviste de specialitate care să reflecte activitatea bibliotecii.

În vederea construirii unei imagini moderne a bibliotecii, aceeași Judith Siess recomandă, pentru cazul în care biblioteca apelează la tehnici de relații

publice, folosirea calculatorului și a tehnologiei informaționale pentru apropierea de utilizatori prin poziționarea bibliotecii în mintea acestora ca expert în navigarea și utilizarea Internetului. Este în interesul bibliotecarilor să obțină un avantaj prin această metodă promovând produsele și serviciile informaționale deținute. Cu ajutorul calculatorului, utilizatorii bibliotecii își pot trimite preferințele, ideile pentru îmbunătățirea serviciilor și chiar nemulțumirile, lucruri care îi pot ajuta pe bibliotecari să își perfecționeze produsele și serviciile promovate<sup>9</sup>.

Prin marketing, folosind reclama, sau prin tehnici de relații publice, imaginea activității dintr-o bibliotecă trebuie promovată în mod constant și profesionist pentru a avea efect și pentru a influența părerile utilizatorilor.

Al. Ries consideră că advertising-ul și PR-ul ar trebui să intervină diferit în viața unui brand. Un brand, o marcă se construiește prin tehnici de PR și este menținută în atenția potențialilor clienți prin publicitate. Advertising-ul păstrează în atenție brand-ul respectiv consolidând ceea ce s-a construit prin metodele de PR<sup>10</sup>.

Specialiștii de la noi consideră că România are deja tradiție în ceea ce privește comunicarea făcută de profesioniști, agenții de relații publice, dar și departamentele de comunicare, însă mai sunt încă multe companii, instituții și ONG-uri care nu au o strategie a comunicării. Acest lucru s-a constatat prin urmărirea fenomenului: se comunică haotic și reactiv, sunt pornite campanii care se suprapun, mesajele sunt incoerente și nu se fructifică valoarea de știre a informațiilor și a evenimentelor, nu este întreținută o relație permanentă cu toate categoriile de public țintă, nu există un purtător de mesaj pregătit în acest sens, nu se știe cum să se reacționeze în situațiile de criză etc<sup>11</sup>. Se poate spune același lucru și despre biblioteci. Nu se fac cercetări pentru a afla care sunt cerințele utilizatorilor. Sunt puse la punct diverse programe și proiecte care să promoveze atractiv serviciile existente, însă nu se face o analiză atentă a ceea ce s-a obținut în urma acestor programe și proiecte.

Imaginea unei organizații are din ce în ce mai multă importanță. Practic, astăzi se poate vorbi de construirea unei imagini în orice domeniu și la orice nivel, începând de la imaginea unui individ, felul în care acesta este perceput de familie sau de diferitele grupuri în care își desfășoară activitatea, până la imaginea instituțiilor. Se acordă foarte multă atenție și importanță construirii și menținerii unei imagini pozitive, deoarece acesta este segmentul din management, vorbind de imaginea organizațională, care arată calitatea tuturor acțiunilor întreprinse de acea instituție. Seriozitatea cu care este abordată menținerea unei imagini pozitive aduce clienți, în cazul bibliotecilor, utilizatori ai serviciilor puse la dispoziție.

În mod obișnuit, termenul de imagine a organizației se referă la felul în care aceasta este percepută de utilizatorii săi. Imaginea organizației constituie afirmarea culturii, a structurii și naturii sale și cuprinde toate elementele verbale, vizuale și de comportament care țin de organizație.



Reputatul economist englez Kenneth Boulding arăta de ce este importantă pentru o organizație non-profit, așa cum este și biblioteca, crearea și menținerea unei imagini pozitive, prin evidențierea unei legături, legătură formată într-un mod a priori, între imaginea unui individ față de o instituție și comportamentul aceluiași individ față de acea instituție. Principala preocupare a lui Kenneth Boulding a fost de a studia implicările etice ale imaginii la scară largă într-o organizație sau instituție. Organizația depinde de un sistem comunicațional care are menirea de a îndrepta ceea ce este făcut greșit. Dar, în această încercare, organizațiile pot eșua din cauza unor defecte tehnice din structura lor, cum ar fi informațiile greșite, lacunele în comunicare sau ineficacitatea decizională. Pe de altă parte, Boulding consideră că organizațiile pot eșua în încercarea lor de a îndrepta lucrurile făcute greșit, și din cauza unor motive morale, fiind vorba de servicii care nu sunt potrivite sau care nu au valoare în momentul respectiv<sup>12</sup>.

Trebuie reținut însă că imaginea unei organizații se construiește în timp, cu eforturi susținute, fiind un proces permanent.

Pentru a fi eficientă, construcția imaginii unei organizații trebuie să aibă în vedere în primul rând faptul că imaginea pe care organizația o proiectează în prezent diferă în rândul utilizatorilor săi. Dacă pentru instituțiile partenere, organizația proiectează o imagine pozitivă, de partener de încredere, pentru utilizatori poate proiecta o imagine negativă. Evaluarea imaginii pe care organizația o are în rândul utilizatorilor săi poate să difere foarte mult de imaginea pe care organizația consideră că o proiectează, fiind necesară o apreciere cât mai obiectivă în această privință. În consecință, trebuie stabilit foarte clar care este imaginea pe care organizația dorește să o proiecteze și care este imaginea pe care o are în prezent în rândul diferitelor categorii de public. Acesta poate fi considerat de fapt punctul de pornire în construirea imaginii – unde se află organizația în prezent și unde vrea să ajungă, ce vrea să obțină. Se trece apoi la stabilirea căilor prin care se poate promova imaginea dorită.

Trebuie spus că, pentru organizațiile din sectorul business, una din regulile de bază în construcția imaginii este aceea de a avea grijă ca imaginea să fie în concordanță cu poziționarea organizației și cu mărcile sale. Orice inadvertență între imaginea de ansamblu a companiei și cea a produselor sale nu face decât să creeze confuzie în rândul publicului. O imagine eficientă a companiei poate fi văzută drept suma imaginilor asociate cu poziționarea produselor acesteia. Prin extensie, în cadrul organizațiilor non-profit putem vorbi de necesitatea concordanței între acțiunile și modalitatea de promovare a programelor desfășurate și imaginea de ansamblu proiectată. Imaginea proiectată trebuie să fie credibilă, prezentând realitatea. Imaginea promovată trebuie susținută constant și consistent prin comportamentul și acțiunile organizației, indiferent de profil – companie din sectorul business sau organizație non-profit.

Atunci când este bine construită și administrată, imaginea companiei va reflecta nivelul de angajament al acesteia în ceea ce privește calitatea și relaționarea cu diferitele categorii de public. Astfel, procesul de construire și menținere a imaginii necesită din plin implicarea totală a managementului companiei, care să susțină activ și continuu eforturile departamentelor de comunicare.

### Bibliografie

1. CARPENTHER, Beth. Your attention please. Marketing today's libraries. În: *Computers Libraries*, vol. 18, nr. 8, 1998.
2. COSTACHE, Geta. Marketingul de bibliotecă între teorie și practică: o abordare „economică” a biblioteconomiei. <http://www.bcub.ro/continut/unibib/costache.php>.
3. DINU, Raluca. Strategia de PR: moft sau necesitate? <http://www.prwave.ro/>.
4. ENACHE, Ionel. Cercetarea de marketing în structurile infodocumentare. <http://www.lisr.ro/13-enache.pdf>.
5. MÂLOCOMETE, Petre. *Lexicon de marketing intern și internațional*. Iași: Junimea, 1994.
6. NEUBAUER, Wolfram. *Marketingul în biblioteci*. București: Kriterion, 1998.
7. PETCU, Georgiana. PR-ul vs. Advertising, în crearea de branduri. <http://www.prwave.ro/>.
8. SIESS, Judith A. *The Visible Librarian: Asserting your value with Marketing and Advocacy*. Chicago: American Library Association, 2003.

### Note

1. MÂLOCOMETE, Petre. *Lexicon de marketing intern și internațional*. Iași: Junimea, 1994, p. 177.
2. COSTACHE, Geta. Marketingul de bibliotecă între teorie și practică: o abordare „economică” a biblioteconomiei. <http://www.bcub.ro/continut/unibib/costache.php> (accesat în 15.01.2010).
3. CARPENTHER, Beth. Your attention please. Marketing today's libraries. În: *Computers Libraries*, vol. 18, nr. 8, 1998, p. 21.
4. NEUBAUER, Wolfram. *Marketingul în biblioteci*. București: Kriterion, 1998, p. 154.
5. ENACHE, Ionel. Cercetarea de marketing în structurile infodocumentare. <http://www.lisr.ro/13-enache.pdf> (accesat în 20.06.2010).
6. Ibidem.
7. SIESS, Judith A. *The Visible Librarian: Asserting your value with Marketing and Advocacy*. Chicago: American Library Association, 2003, p. 50-51.

8. MĂLCOMETE, Petre. *Lexicon de marketing intern și internațional*. Iași: Junimea, 1994, p. 247.

9. SIESS, Judith A. *Op. cit.*, p. 72-73.

10. RIES, Al. ; RIES, L. The Fall of Advertising and rise of PR. Apud Georgiana Petcu. PR-ul vs. Advertising, în crearea de branduri. <http://www.prwave.ro/> (accesat în 16.04.2010).

11. DINU, Raluca. Strategia de PR: moft sau necesitate? <http://www.prwave.ro> (accesat în 16.04.2010).

12. LATYKO, David A. ; BOULDING Kenneth E. <http://www.personal.psu.edu/faculty/d/x/dxl31/research/otherstuff/boulding.html> (accesat în 7.04.2010).

**Drd. Florentina Dobrogeanu-Ipsilante**  
**Biblioteca Metropolitană București**



## **LIDERUL CA RESURSĂ VIABILĂ ÎN BIBLIOTECI**

Biblioteca, parte componentă a sistemului și subsistemului cultural, trebuie să-și direcționeze activitatea în așa fel încât să permită și să mențină un echilibru între stabilitate și dinamism, între modalitățile clasice și moderne de interacțiune, între tradiționalism și noile funcții determinate de intruziunea noilor tehnologii informaționale. Astfel, structurile infodocumentare s-au adaptat tendințelor noi și au abordat teoriile și conceptele manageriale moderne în scopul satisfacerii cerințelor utilizatorilor și poziționării instituțiilor culturale în centrul atenției publicului în general și a grupurilor cointeresate.

Poate întrebarea cea mai elocventă ar fi „Despre ce tip de management putem vorbi în cultură?” sau dacă „Abordăm un singur tip de management în mod cert nu cel tradițional, care să conțină doar planificarea, sau trebuie avute în vedere și celelalte funcții și caracteristici (decizia, controlul), în fapt un management al schimbării, în măsura în care inovația și calitatea pot fi calificative de bază?”. Un management caracteristic doar structurilor economice nu este benefic, cel mai bine asimilat este managementul strategic prin obiective, coroborat cu un management intuitiv pretabil la mutații profunde și caracterizat prin trecerea de la static la dinamic, la ieșirea bibliotecilor din claustrare. La toate acestea se adaugă și managementul prin proiecte. Dar bibliotecile nu sunt corporații și nu pot fi conduse astfel, chiar dacă prezența comercialului afectează în sensul bun al cuvântului și aceste structuri.

Managementul de bibliotecă presupune combinarea aptitudinilor de acțiune, cu detaliile comportamentale, elemente absolut necesare în orice organizație. La nivel de resurse umane, bibliotecile angrenează o categorie vastă de profesioniști, în principiu datorită caracterului interdisciplinar al domeniului. Cele mai studiate și reprezentative fațete ale SIC avute în vedere de specialiști au evoluat către noi teritorii de analiză: tipurile de public și produsele informaționale convergente, fenomenele de apropiere dintre producătorii de informații și documente și prezența acestora în spațiul infodocumentar, intermedierea în raport cu tipologii documentare din ce în ce mai performante, formele de comunicare reconfigurate prin intruziunea tehnologiilor moderne și mutațiile produse în relațiile utilizatori-bibliotecă, rolul socio-economic perceput prin tehnologiile de informare și documentare, practicile profesionale federalizate, construirea noțiunii de mediație culturală și a conexiunilor cu domeniul cultural.

### **Resursele umane în biblioteci – noi teorii**

Prezența liderilor în structurile infodocumentare este justificată și justificabilă datorită complexității căreia trebuie să îi facă față organizațiile și

implicit bibliotecile astăzi, la care se adaugă constrângerile financiare, factorii sociali și politici, o criză a guvernării și incapacitatea bibliotecilor de a satisface toate grupurile cointeresate, utilizatorii din ce în ce mai sofisticăți, cererile diverse.

Recrutarea personalului în bibliotecile publice a întâmpinat greutăți în ultimii ani, nu numai din cauza slabei percepții a profesiei, dar și a greșelilor în a selecta și a integra oamenii. La acestea se juxtapun pensionarea, blocarea sau insuficiența posturilor. Ar trebui, de aceea, să ne concentrăm mai mult pe lideri, mai ales când literatura de specialitate românească ne indică absența managementului performant și doar câteva performanțe.

Literatura de specialitate face o distincție destul de clară la nivel teoretic între managementul efectiv și leadership-ul dinamic<sup>1</sup>, mai ales datorită faptului că în ultimii ani leadership-ul s-a apropiat cel mai mult de bibliotecile publice, fiind un punct de referință al dezvoltării strategice și al dezbaterilor legate de direcțiile de dezvoltare a serviciilor bibliotecilor publice la nivel național. Managementul înseamnă eficiență și eficacitate, este legat de reguli, norme, structurări, pe când leadership-ul este legat de viziune, direcție, abilități, personalitate, plusvaloare la management. Liderul inovează acolo unde managerul administrează, iar managerul devine lider atunci când este capabil să conducă schimbări organizaționale prin promovarea de viziuni și valori care se transformă într-un sistem strategic credibil.

În ultimii ani, se vorbește tot mai mult de leadership, în special în bibliotecile publice americane și canadiene, ca despre un concept de prim rang în planificarea strategică. Statisticile ne arată o imagine nu tocmai plăcută a recrutărilor în bibliotecile publice, din cauza bugetelor din ce în ce mai mici, și implicit a renunțării de a mai recruta lideri, fapt care va avea efecte negative și va induce o criză a leadership-ului, marcată de lipsa liderilor actuali și potențiali. Liderii și bibliotecile publice trebuie să facă față unor mari provocări interne și externe, precum și contextului social și politic în care evoluează și care exercită presiuni și provoacă situații care trebuie gestionate. Tyree și Hansen (2001) descriu o atmosferă turbulentă, critică, prezentă în sectorul bibliotecilor publice, produsă de politicile financiare guvernamentale, o dezvoltare tehnologică neabsorbită, o creștere a cerințelor utilizatorilor și un limbaj politic dublu. Concluzia care se desprinde este că misiunea unui serviciu de bibliotecă publică poate fi îndeplinită doar atunci când răspunderea și responsabilitatea pot fi echilibrate cu inovația și creativitatea, iar acest teritoriu aparține liderilor. Succesul unui bibliotecar nu depinde de rolul său în organizație, ci de leadership, carismă și abilitatea de a mobiliza. În acest sens, Consiliul Muzeelor, Bibliotecilor și Arhivelor din Marea Britanie a pus la punct un program național de leadership pentru bibliotecile publice.

Statisticile americane provoacă îngrijorare în ceea ce privește viitorul profesiei de bibliotecar, în condițiile îmbătrânirii personalului și valului de pensionări<sup>2</sup>. Canada trage un semnal de alarmă<sup>3</sup> generat de reducerile bugetare drastice, unde programele de leadership sunt marginalizate în managementul resurselor umane.

Teoriile asupra liderilor au evoluat în timp, de la percepția că aceștia se nasc și până la noile teorii conform cărora liderii se formează și sunt de obicei asociați cu apariția unor crize și asumarea unor responsabilități grele. În lucrarea *Leaders: the strategies of taking charge* (Cadre de conducere: strategii de asumare a responsabilității), Warren Bennis și Brent Nanus<sup>4</sup>, doi specialiști americani ai domeniului analizează conceptul de leadership sub toate aspectele, bazându-se pe interviuarea a 90 de lideri remarcabili.

Bennis consideră că aptitudinile de lider sunt „calitățile pe care le are majoritatea și le folosește minoritatea. Ele reprezintă un lucru pe care oricine îl poate învăța și care nu poate fi interzis nimănui”. Bennis identifică trei întrebări prin care se pot recunoaște calitățile de lider:

1. Care este punctul forte și care este punctul dumneavoastră slab?
2. Ați avut parte în viață de vreun eveniment sau o experiență deosebită care v-au influențat filosofia sau stilul managerial?
3. Care au fost momentele în care ați luat hotărâri majore în cariera dumneavoastră și care este perspectiva de acum înainte?

La toate acestea contribuie în egală măsură influența mentorilor asupra carierei, necesitatea unei viziuni clare în legătură cu perspectivele profesiei, faptul că un stil de conducere ce se vrea eficient va fi diferit în funcție de circumstanțe, în timp ce alte stiluri se vor dovedi eficiente indiferent de circumstanțe. Mentalitatea *cum* să „faci lucrurile bine” aparține managerului, în timp ce liderul are mentalitatea legată *de ce* să „faci bine”. Diferența fundamentală între management/administrație pe de o parte și actul conducerii pe de altă parte este că prima se axează pe ceea ce este, iar cea de-a doua se preocupă de ce va fi. Modelul mecanicist de planificare și obținere de rezultate eficiente nu mai dă rezultate în fața unei abordări sistematice, care acordă importanță creativității, asumării riscului, inovației, intuiției. Ca să ai un spirit înălțător trebuie să ai un public pe măsura spiritului tău, adică să fii asiduu în a recruta cel mai bun personal pentru a avea cea mai bună bibliotecă, să conștientizezi importanța meseriei și utilitatea profesiei, flexibilitatea metodelor manageriale, în condițiile în care planurile trebuie la un moment dat adaptate și se creează o anumită dependență față de cei din jur pentru a duce la îndeplinire obiectivele. Perseverența, uneori asimilată cu „sâcâiala” în mod creator, este extrem de importantă pentru a-i determina pe alții să facă ceea ce trebuie. De cele mai multe ori calitatea de vizionar, de a vedea imaginea de ansamblu, de reflecție, de conceptualizare și stabilire de priorități se suprapune cu calitatea de comunicare.

Capacitatea de a forma coaliții pentru îndeplinirea viziunilor și obiectivelor este importantă în societatea contemporană și este cu precădere importantă în bibliotecă. Concentrarea pe îndeplinirea unui singur obiectiv trebuie să se facă fără a le neglija pe celelalte. Aceste afirmații se sprijină pe câteva situații practice cu care s-au confruntat în timp bibliotecile și care au permis enunțarea următoarelor concepte:

- puține sunt problemele pe care bibliotecile le pot rezolva singure;
- capacitatea de a forma coaliții (mai degrabă grupuri de lucru sau poli de interes) pentru a îndeplini obiective reprezintă un exemplu de percepție a calității – liderii de bibliotecă sunt adevărați actori, ei trec cu ușurință de la un rol la altul, aceasta fiind o caracteristică a noilor lideri, apărută prin prisma asimilării rolului multiplu într-o structură infodocumentară;

- potențialii lideri sunt identificați prin implicarea în proiecte;
- secretul unui vizionar este de a menține un echilibru just, de stimulare a interesului și entuziasmului față de detaliile planului strategic avut în vedere;
- personalul trebuie încurajat, nu trebuie forțat să ia decizii.

Principiul universal al activității de conducere se bazează pe faptul că persoana care ajunge la conducere acordă atenție la tot ce se întâmplă, hotărăște ce laturi ale activității sunt importante pentru viitorul organizației, stabilește noi orientări și comunică cu angajații asupra acestor lucruri. Pentru orice membru al echipei unei structuri este important să se simtă parte componentă a echipei, să se simtă util, activ, implicat în sarcinile serviciului, departamentului. Când membrii organizației împărtășesc viziunea liderului, ei sunt investiți cu drepturi și conștientizează că sunt parte a unui întreg care va obține rezultate bune.

### Conceptualizarea leadership-ului

O încercare de definire, conform lui Warren Bennis și Brent Nanus în *The Strategies for taking charge* (New York, 1985), a calităților prin care un manager este performant include:

- atenție prin anticipare,
- înțelegere prin comunicare,
- încredere prin funcție,
- autoestimare pozitivă.

Leadership-ul se recunoaște prin patru calități: *profunzimea* (de obicei îndreptată către obiectivele organizației) care îi atrage și pe alții să îmbrățișeze profesia, desăvârșite calități de *a comunica* (și a asculta), capacitatea de *a fi constant* stimulând prin aceasta încrederea și *încrederea în sine*. Aceste calități se suprapun; spre exemplu calitatea de vizionar se suprapune cu înțelegerea prin comunicare. În plus, practica a demonstrat că atunci când ești vizionar trebuie să comunici, altfel nu are niciun sens, de aici și rezultanta conform căreia cele două calități se suprapun.

Bennis susține că „liderii sunt persoanele cu cea mai mare orientare către rezultatul final”. În conjuncturile organizaționale nu se elimină metodele și procedurile sistematice manageriale, se pune accent pe creativitate, asumarea riscului, inovație și chiar intuiție. În principiu, oricine are câteva noțiuni fundamentale de management știe că întotdeauna e nevoie de un plan cu obiective clare, cu acțiuni și termene de realizare, altfel orice proiect sau activitate sunt sortite eșecului.

Liderii nu numai că trebuie să aibă capacitatea de a comunica, dar trebuie să găsească și alte modalități de a-și face cunoscute concepțiile și planurile, în așa fel încât membrii organizației să le poată înțelege și adopta. Mecanismul ce trebuie folosit este „arhitectura socială” a organizației, interpretarea în colectiv a evenimentelor din instituție (comunicarea se face de jos în sus). Încrederea în sine este o verigă importantă, liderul își exploatează calitățile și minimizează punctele slabe. Toate cărțile care abordează managementul ca teorie și practică susțin că 80% din timp este alocat discuțiilor cu ceilalți.

### **Leadership-ul are cinci niveluri**

Carierea unui lider se construiește în timp, adăugând zi de zi câte ceva, iar succesul depinde de investiția pe termen lung. Respectul, demnitatea, disciplina, talentul, viziunea, capacitatea de a identifica momentele oportune, stabilitatea emoțională, experiența sunt elemente intangibile, cu un potențial care poate fi înțeles și dezvoltat prin acceptarea celor cinci niveluri:

*Primul nivel – leadership certificat de funcție:* este considerat nivelul de bază; la acest nivel oamenii te urmează pentru că trebuie, nimic în actul de conducere nu depășește fișa postului, totul este întărit de titlu sau de poziția deținută în organizație, și nimic nu are legătură cu talentul. Cu toate acestea, trebuie să fii pregătit să îți asumi responsabilități, să faci mai mult decât trebuie și se cere; acest nivel este punctul de plecare către un leadership efektiv.

*Al doilea nivel – leadership bazat pe respect:* oamenii te urmează pentru că doresc acest lucru; ei vor să știe că îți pasă, te privesc ca pe un partener profesional, cu obiective și scopuri comune; există un respect reciproc. Pentru a fi eficient la acest nivel, e important să fii apropiat de oameni și să fii atent la preocupările lor.

*Al treilea nivel – leadership dovedit prin rezultate:* oamenii te urmează pentru ceea ce ai făcut pentru organizație; ești admirat pentru rezultatele obținute; la acest nivel, provocarea este văzută ca o oportunitate în mediul de lucru; vorbim despre stabilitate; problemele se rezolvă ușor. La acest nivel, concentrarea pe rezultate pentru tine și cei cu care lucrezi este esențială. Deciziile sunt mai dificile, dar totul are un câștig de valoare. Acest tip de leadership este construit pe admirația față de lider.

*Al patrulea nivel – leadership certificat de progres:* oamenii te urmează pentru ceea ce ai făcut pentru ei, sunt loiali pentru că au de câștigat, atât ei, cât și organizația; acești lideri contribuie la găsirea de oportunități pentru organizație și mai ales sunt preocupați de resursele umane. Eficiența în acest caz constă în faptul că omul este cea mai viabilă resursă, iar succesul depinde de abilitatea de a te înconjura de oameni competenți.

*Al cincilea nivel – leadership ca mentorship:* oamenii te urmează pentru că te respectă, succesele tale sunt pe deplin recunoscute; la acest nivel ajung doar 5% din lideri.



Oricine poate fi lider, și urcând în nivelul de leadership, rezultatele sunt pe măsură. Este extrem de important să știți pe ce nivel vă aflați în relația cu oamenii și organizația din care faceți parte. Insuccesul unui lider provine din neconvingerea celorlalți asupra viziunii, scopurilor și din lipsa de încredere.

### **Caracteristici comune liderilor**

Toți liderii se confruntă cu provocările rezistenței la schimbare. Unii încearcă să rezolve aceste situații printr-o simplă exercitare a puterii și controlului, dar liderii eficienți au învățat că există căi mult mai eficiente pentru a combate rezistența la schimbare.

Adeeseori un lider trebuie să devină broker. Această funcție presupune o anume sensibilitate la nevoile grupurilor cointeresate și un numitor comun al poziționării organizației în relație cu mediul extern.

Liderul este responsabil de etica și normele care guvernează comportamentul celor care fac parte din organizație, iar propria conduită joacă un rol esențial în instituționalizarea normelor de etică.

Liderii se află într-un proces de continuă învățare; învățarea este esențială, este o sursă de energie, de noi proiecte, idei, provocări, astfel încât liderul devine un model, referință pentru ceilalți care-l vor urma. Multe organizații sunt inflexibile, rigide la schimbare și doar o criză majoră le poate schimba, iar aici intervin liderii care pot reconfigura structura spre receptivitate la învățare, deschidere, participare și anticipare. Liderul are capacitatea și instrumentele pentru a uni grupurile care să se implice în succesul organizației.

### **Miturile leadership-ului**

*Leadership-ul este o aptitudine rară.* Cu siguranță. Dacă liderii adevărați pot fi rari, oricine are teoretic potențial de lider, și ceea ce este și mai important, poți fi lider într-o organizație, iar în alta să ai un rol minor.

*Liderii se nasc, nu sunt făcuți.* Acest lucru nu mai este adevărat. Capacitățile și competențele de leadership pot fi învățate. Sigur că nu este ușor să fii lider, nicio carte sau formulă nu te ajută, este doar un proces intens, uneori marcat de erori și incertitudini, succese și insuccese.

*Liderii sunt carismatici.* Relativ. Unii sunt, alții deloc. Carisma este rezultatul unui leadership efectiv, liderii fiind respectați de cei care îi urmează.

*Leadership există doar la nivelul superior al unei organizații.* În fapt, cu cât este mai mare organizația, rolul liderului devine mai pregnant.

*Liderii controlează, dau ordine, manipulează.* Este mitul cel mai periculos. Leadership-ul nu este un exercițiu de putere, ci mai degrabă împuternicirea celorlalți. Liderii sunt capabili să transpună intențiile în realitate, îi inspiră pe alții, nu le comandă, îi ajută pe ceilalți să își folosească inițiativa și experiența, dar nu prin negare ori constrângere.

### **Bibliotecarii vizionari**

Referindu-se la calitățile managerilor de bibliotecă și la rolul mentorilor, Bennis și Nanus afirmă că „focalizarea atenției prin viziune asigură concentrarea asupra problemei esențiale”, idee care se traduce prin faptul că e nevoie întotdeauna de un plan de lucru detaliat cu propria viziune, separată de sarcinile încredințate altora. Liderii sunt persoanele cu cea mai mare orientare către rezultatul final, calitate pe care o posedă mulți, dar nu o și recunosc; mai degrabă vorbesc de capacitatea lor de a-i stimula pe cei din jur cu un stil managerial ferm orientat către rezultatul final. Intervievați de cei doi, mulți bibliotecari au afirmat că lucrul la care aspiri trebuie să fie atât de amplu încât să nu-l poți duce niciodată la îndeplinire. Să fii un bun organizator înseamnă să fii capabil să-ți definești clar și concis obiectivele, întrucât adeseori omul își propune două-trei lucruri majore, dar dacă mai realizează în plus altceva, atunci aduce plusvaloare organizației din care face parte.

Pentru bibliotecari, leadership-ul este mai actual ca niciodată, mai ales în contextul și în conjunctura din prezent, a unei accentuate crize a recrutării de personal de specialitate. Liderii îi mobilizează pe ceilalți, îi atrag, au carismă, au ca obiective: dobândirea unei bune reputații pentru bibliotecă, sporirea prestigiului acesteia, concentrarea pe obținerea rezultatului final, conștientizarea importanței meseriei de bibliotecar, susținerea încrederii angajaților în ceea ce fac. O altă caracteristică a liderului este perseverența („a săcâi” în mod creator), dar fără a pierde din vedere că a acorda prea mult timp detaliilor poate fi o slăbiciune, și că e mai bine să te concentrezi pe lucrurile de ansamblu. Liderii de bibliotecă sunt adevărați actori, ei trec cu ușurință de la un rol la altul, sunt presați de găsierea unor soluții atunci când factorul politic, legal acționează împotriva.

Liderii de biblioteci sunt mai degrabă pasionali, profunzi, grijulii și amabili, dar nu se regăsesc în fenomenul instituționalizării. E suficientă concentrarea pe două-trei obiective relativ simple care dau rezultate mai bune și nu este nevoie de calități și talente ieșite din comun pentru a obține succese remarcabile. Asumarea de riscuri și concentrarea prin muncă par să fie drumul către succes pentru o profesie nobilă, dar incorect răsplătită și subestimată.

Teoriile despre lideri dezbat și modelele, iar pentru biblioteci, structura informațională cea mai potrivită pare a fi modelul transformațional care combină carisma cu abilitatea politică și viziunea strategică. Liderul de tip transformațional este un agent efectiv al schimbării, care gândește dincolo de convenții și identifică oportunitățile<sup>5</sup>.

În încercarea de a pune teoria în practică, sistemul de biblioteci publice britanice a recurs la formarea de lideri care să asigure continuitatea și viziunea în domeniul profesional, sub directa supervizare a Bibliotecii Britanice, chiar din anii '90. Programul a fost destul de criticat la vremea respectivă pentru stagiul prea scurt de implementare și pentru lipsa unei structuri bazate pe cunoaștere, înțelegere și competențe, pentru a putea înfrunța schimbările anunțate de mediul

digital complex, o noutate la acea vreme. Dintre țările europene, Danemarca a fost cea care a acordat importanță pregătirii liderilor în managementul bibliotecilor publice. Alte programe care au contribuit la perfecționarea liderilor din biblioteci academice au fost cele susținute de Association of College and Research Libraries și SCONUL – Society of College, National and University Libraries in UK, adresate șefilor de departamente, managerilor și viitorilor lideri. În general programele au evoluat, iar tendința a vizat obiective precum: dezvoltarea abilităților și capacităților de a produce schimbări majore pentru serviciile bibliotecilor, schimbul de experiență și relația cu autoritățile, formularea de planuri de acțiune pentru îmbunătățirea aptitudinilor de lider. Programele au fost de fiecare dată evaluate și au fost propuse soluții de îmbunătățire și monitorizare. Cei care au urmat aceste programe au menționat nevoia crescută de aptitudini de conducere și mai puțin de manageriere, dorința și intenția de a produce schimbări în stilul managerial în cadrul bibliotecilor unde activează, impactul potențial în relațiile cu subordonații, nevoia înțelegerii contextului și a mediului în care interacționează bibliotecile. Un astfel de program are beneficiul de a dezvolta abilități interpersonale mai puțin tangibile, precum calități asociate cu inteligența emoțională, creativitate și asumarea riscurilor, fundamentale în distincția dintre conceptul de leadership și cel de management, transformând managerii de succes în lideri efectivi. O astfel de evoluție de tranziție depinde în totalitate de identificarea și selecția persoanelor sigure, iar din perspectiva organizației, include strategii de planificare a succesorilor și o cultură a leadership-ului în organizație.

Schimbările tehnologice reprezintă în continuare cea mai mare provocare pentru lideri, schimbarea și tranziția, totodată obsolescența sunt greu de manageriat, iar rolul lor va fi de „antrenori”, de ghizi ai grupurilor. De aici și pasul către alți termeni de referință în gestionarea resurselor umane: *coaching*-ul și *mentoring*-ul. Mentorii și modelele conturează profilul de lider prin implicare, sugestie, corectare, modelare, ghidând cariere.

Viitorul resurselor umane în biblioteci depinde nu numai de simplul proces al selectării și recrutării, ci și de extinderea către forme superioare de pregătire, după modelul privat corporatist, așa cum managementul a fost integrat și a devenit soluția în fața oricăror presiuni exercitate de mediul intern și extern în care evoluează.

## **Bibliografie**

### **Carte**

1. ADAIR, J. *The Inspirational Leader: How to Motivate, Encourage and Achieve Success*. London: Kogan Page, 2005.
2. BENNIS, Warren ; NANUS, Brent. *Leaders, the Strategies for Taking Charge*. New York: Harper and Row, 1985.
3. HERNON, P. et al. *The Next Library Leadership: Attributes of Academic and Public Library Directors*. Westport, CT: Libraries Unlimited, 2003.

5. MAURIK, J. V. *Writers on Leadership*. London: Penguin Books, 2001.
6. PETRESCU, Victor ; SACHELARIE, Octavian. *Introducere în managementul de bibliotecă*. Târgoviște: Bibliotheca, 2003.
7. ROBERTS, E. *The heart of leadership: realizing the power of emotional intelligence in public library leadership*. MA librarianship dissertation, University of Sheffield, Sheffield, 2002.
8. SHELDON, Brooke E. *Cadre de conducere în biblioteci: strategii ale succesului*. București: ABBPR, 1996.

### Articole din periodice

9. BUNDY, Alan L. ; AMEY, L. J. Libraries like no others: evaluating the performance and progress of joint use libraries. În: *Library Trends*, vol. 54, nr. 4, 2006, p. 501-518.
10. CORRALL, S. Growing leaders. În: *Public Library Journal*, vol. 17, nr. 4, 2002, p. 115-118.
11. HERNON, P. ; ROSSITER, N. Emotional intelligence: which traits are the most prized? În: *College and Research Libraries*, vol. 67, nr. 3, 2006, p. 260-275.
12. HERNON, P. ; SCHWARTZ, C. Leadership: a unique focus. În: *Journal of Academic Librarianship*, vol. 32, nr. 1, 2006, p. 1-2.
13. KENT, S. The public library director in the dot(.) world. În: *New Library World*, vol. 103, nr. 1172/1173, 2002, p. 48-54.
14. MASON, F. M. ; WETHERBEE, L. V. Learning to lead: an analysis of current training programs for library leadership. În: *Library Trends*, vol. 53, nr. 1, 2004, p. 187-217.
15. MULLINS, J. ; LINEHAN, M. Are public libraries led or managed? În: *Library Review*, vol. 55, nr. 4, 2006, p. 237-248.
16. PORS, N. O. Changing perceptions and attitudes among Danish library managers and directors: the influence of environmental factors. În: *New Library World*, vol. 106, nr. 1210/1211, 2005, p. 107-115.
17. WILKIE, S. A national programme for developing leadership. În: *Library & Information Update*, vol. 6, nr. 10, 2007, p. 38-40.
18. ZAUHA, J. M. Turned on and tuned in? Professional side effects of a library leadership institute. În: *PMLA Quarterly*, vol. 71, nr. 3, 2007, p. 6-11.
19. WILSON, K ; CORRALL, S. Developing public library managers as leaders: evaluation of a national leadership development programme. În: *Library Management*, vol. 29, nr. 6/7, 2008. p. 473-488.

### Resurse electronice

20. BAUGHMAN, S. ; LOVE, J. ; SAPONARO, M. Shared leadership development in the UM Libraries. Working Paper No. 7. <http://www.lib.umd.edu/groups/learning/WP7.html> (accesat în 3.08.2010).
21. DCMS (2003). *Framework for the Future: Libraries, Learning and*

Information in the Next Decade, Department for Culture, Media and Sport, London. [http://www.culture.gov.uk/Reference\\_library/Publications/archive\\_2003/framework\\_future.htm](http://www.culture.gov.uk/Reference_library/Publications/archive_2003/framework_future.htm) (accesat în 17.07.2010).

22. INGLES, E. Canadian Library Human Resource Study. <http://www.ls.ualberta.ca/8rs/8RsFutureofHRLibraries.pdf> (accesat în 17.07.2010).

23. STEVENSON, V. Future Leaders Programme, March 2006-2007, *SCONUL Focus*, nr. 37, p. 19-20. <http://www.sconul.ac.uk/publications/newsletter/37/5.pdf> (accesat în 3.08.2010).

24. STREATFIELD, D. ; WILSON, K. ; CORRALL, S. ; USHERWOOD, B. Evaluation of Leading Modern Public Libraries, Museums, Libraries and Archives Council, London. [http://www.mla.gov.uk/resources/assets//E/evaluation\\_of\\_leading\\_modern\\_public\\_libraries\\_10653.pdf](http://www.mla.gov.uk/resources/assets//E/evaluation_of_leading_modern_public_libraries_10653.pdf) (accesat în 29.09.2010).

25. USHERWOOD, B. ; PROCTOR, R. ; BOWER, G. Recruit, Retain and Lead: the Public Library Workforce Study. Centre for the Public Library and Information in Society, Department of Information Studies, University of Sheffield, Sheffield. <http://cplis.shef.ac.uk> (accesat în 29.09.2010).

#### **Note**

1. WILSON, K ; CORRALL, S. Developing public library managers as leaders: evaluation of a national leadership development programme. În: *Library Management*, vol. 29, nr. 6/7, 2008, p. 473-488.

2. MASON, F. M. ; WETHERBEE, L. V. Learning to lead: an analysis of current training programs for library leadership. În: *Library Trends*, vol. 53, nr. 1, 2004. p. 187-217.

3. INGLES, E. Canadian Library Human Resource Study. <http://www.ls.ualberta.ca/8rs/8RsFutureofHRLibraries.pdf> (accesat în 17.07.2010).

4. BENNIS, Warren ; NANUS, Brent. *Leaders, the Strategies for Taking Charge*. New York: Harper and Row, 1985.

5. MAURIK, J. V. *Writers on Leadership*. London: Penguin Books, 2001.

**Nicoleta Rahme**  
**Serviciul Dezvoltarea colecțiilor**  
**Biblioteca Națională a României**  
**nicoleta.rahme@bibnat.ro**

## MANAGEMENTUL COLECȚIILOR

### 1. Activitatea principală a oricărei biblioteci – achiziția

De mai bine de trei decenii, configurația colecțiilor de bibliotecă a suferit transformări masive, dată fiind viteza cu care domeniul tehnologiilor informației și comunicării evoluează. Colectarea și accesarea surselor de informații înregistrate – funcții fundamentale ale oricărei biblioteci – au luat variate forme și au devenit sarcini complexe în mediul hibrid de bibliotecă. Evoluția și dezvoltarea terminologiei și a teoriei colecțiilor contribuie la acest fenomen. În continuare, voi urmări progresele contemporane privind noțiunile și terminologia din literatura de specialitate, precum și aplicarea lor în bibliotecă.

Istoria bibliotecilor ne-a arătat că înregistrările scrise au fost create, achiziționate, adăpostite și conservate de biblioteci din timpuri străvechi. Achiziția a fost o activitate principală a bibliotecii; ea este tot atât de veche ca însăși istoria colecțiilor. De asemenea, scribii erau angajați în temple și biblioteci regale pentru a face multiple copii ale manuscriselor în vederea constituirii colecțiilor (până la inventarea tiparului). Potrivit *Webster's New Twentieth Century Dictionary* (1983), termenul *achiziție* înseamnă „a dobândi, a obține, și a pune stăpânire”. El poate fi definit simplu din perspectiva contemporană a bibliotecilor ca „a dobândi cărți, seriale și alte surse selectate prin cumpărare, donație sau schimb”<sup>1</sup>.

Scopul bibliotecilor este să dobândească materialul prin toate mijloacele posibile. În literatura de specialitate, termeni variați cum ar fi *selecție*, *achiziție*, *constituire a colecțiilor*, *dezvoltare a colecțiilor* și *management al colecțiilor* au fost folosiți, în mod interschimbabil, pentru a desemna activitatea de achiziție a surselor de cunoștințe înregistrate în biblioteci. Totuși, începând cu anii '70 ai secolului XX, s-au ivit diferite opinii privitoare la folosirea acestor termeni ca sinonime. Motivul a fost colosalul progres al tehnologiilor informării și comunicării, care a generat evoluția paradigmei digitale în biblioteci.

Termenul de *achiziție* a fost folosit în mod curent până în anii '60 pentru a denumi activitățile de selecție și constituire a colecțiilor. După cel de-al doilea război mondial, fonduri masive au fost disponibile pentru bibliotecile universitare în S.U.A. și Europa pentru a cumpăra cărți, periodice și publicații străine, pentru a ieși întotdeauna în întâmpinarea nevoilor de cercetare. A rezultat o creștere fără precedent a colecțiilor, lucru care s-a datorat faptului că o mare cantitate de literatură de specialitate a fost disponibilă în baza principiilor și filosofiei de selecție. Această creștere a demonstrat că exista o corelație între calitatea selecțiilor, cantitatea de granturi disponibile și numărul de angajați necesari pentru a face selecții de calitate. Un personal competent, în număr suficient, a fost considerat ca absolut necesar pentru a face selecții de calitate în bibliotecile mari.

Cu toate acestea, din anii '70, experții au început să urmărească diferențele dintre cei trei termeni: achiziție, selecție și dezvoltarea colecțiilor. Eldman (după cum a fost citat în Magrill și Corbin, 1989) sugera în lucrarea sa prezentată la Preconferința ALA asupra Dezvoltării Colecțiilor din 1977 că „dezvoltarea colecțiilor, selecția și achiziția sunt termeni ce reprezintă o ierarhie. Cel mai înalt nivel îl deține dezvoltarea colecțiilor ... selecția, al doilea nivel al ierarhiei. Achiziția, următorul nivel, este procesul care aplică decizii de selecție și planuri de dezvoltare a colecțiilor”<sup>2</sup>. Magrill și Corbin au sprijinit această tendință și au văzut achiziția ca pe un proces de verificare, comandă și plată pentru materialele dorite, după selecție. Alți specialiști, subliniind diferența dintre *achiziție* și *selecție*, au declarat că achiziția este un termen amplu și că selecția este doar o parte a sa. Totuși, în anii ce au urmat, literatura de specialitate a sprijinit punctele de vedere ale lui Eldman, Magrill și Corbin. Ierarhia descrisă de Eldman reprezintă un model care rămâne valabil și după aproape douăzeci de ani de la elaborarea lui. Potrivit aceleiași surse, Clayton și Gorman (2001, p. xii) au stabilit conotația celor trei termeni după cum urmează:

„*Selecția implică identificarea resurselor informaționale potrivite unui anume domeniu, precum și alegerea a ce să se dobândească sau la ce să se dea acces. Staff-ul de la achiziție ia apoi aceste selecții și folosește o serie de metode pentru a furniza acces pentru clienți la aceste informații. Atât selecția, cât și achiziția, sunt procese, primul cu o puternică componentă profesională, al doilea necesitând numai îndrumare profesională. Dezvoltarea colecțiilor este un termen mai larg. El necesită formularea unui plan general sistematic pentru crearea unei colecții de bibliotecă ce va întâmpina nevoile clienților acelei biblioteci.*”

Este evident că, începând cu anii '70, folosirea termenului de *achiziție*, pentru a denumi întregul proces al dezvoltării colecțiilor, a fost pusă sub semnul întrebării de către întreaga lume modernă. În prezent, activitatea de achiziție este considerată a fi un ansamblu de strategii procedurale pentru obținerea materialului fizic sau asigurarea accesului la sursele de informare, strategii de natură mai degrabă tehnică decât intelectuală.

## 2. Selecția și dezvoltarea colecțiilor

În literatura de specialitate privind filosofia și principiile selecției, experții nu au definit termenul, ci au gândit principiile teoriei selecției: cenzură versus selecție, cerere versus calitate și nevoi versus dorințe au rămas problemele majore ale selecției. Primul program universitar elaborat de Dewey în 1887 includea și un curs despre selecție. La prima Conferință ALA, ținută în 1876 la Philadelphia, a avut loc o dezbatere aprinsă asupra selecției. În perioada următoare, mai mulți

profesioniști au discutat anumite principii și filosofii ale selecției ca bază de constituire a celor mai bune și mai echilibrate colecții.

Practica selecției este critică, în special, pentru bibliotecile publice, din cauza țelurilor utopice și a comunității eterogene a bibliotecilor.

Gorman și Howes (1989, p. 185), citați de Kanwal Ameen, afirmă, de asemenea, că teorii aparent opuse, cum ar fi cenzură versus selecție, cerere versus calitate și nevoie versus dorință, „indică faptul că utilizatorii, mai presus de orice, sunt punctul central al selecției, acel *raison d'être* după care sunt construite colecțiile, serviciile tehnice și serviciile de informare”. Așadar, în cadrul fiecărei teorii a selecției, atenția rămâne centrată pe utilizatori, pe nevoile sau dorințele lor. Cu toate acestea, după cum s-a menționat mai sus, până în anii '60, bibliotecile americane și europene primeau fonduri excesive pentru a le cheltui, însă niciodată nu au avut în vedere vreun principiu de selecție. După anii '70, bibliotecile au făcut eforturi pentru a urma anumite principii de selecție atentă înaintea achiziției pentru satisfacerea, în mod eficient, a nevoilor utilizatorilor.

Confuzia termenilor *selecție* și *dezvoltarea colecțiilor* a continuat în literatura de specialitate. Mai târziu, emergența erei informaționale, căreia i-a urmat „sindromul *publică sau pieri*”, tehnologia de publicare, apariția World Wide Web-ului și posibilitatea preluării informației (downloading), precum și editarea computerizată au sporit complexitatea procesului de selecție. Selecția din ce e disponibil, analiza nevoilor prezente și viitoare ale utilizatorilor, managementul fondurilor pentru a dobândi materialul necesar și formatul sursei de informare apar ca probleme fundamentale care complică selecția. Progresele curente au adăugat un alt element: nevoia de a alege între acces și proprietate, bunuri și acces, fenomen discutat pe larg în literatura de specialitate.

În cadrul unei sesiuni a Conferinței ALA, cu tema „Încă mai selectăm?”, participanții au fost de părere că aceia care selectau făceau încă o selecție tradițională, iar 15-20% din timpul lor era petrecut în acest mod. Un participant a declarat că mare parte a muncii de selectare este aceeași, însă timpul este petrecut în mod diferit. El a enumerat ca activități adiționale, care îi ocupă timpul<sup>3</sup>: revizuirea licențelor produsului, revizuirea materialelor din donații sau schimb, lucrul cu administratorii pentru dezvoltarea bibliotecii, combaterea mitului „totul se află pe Internet”, consultarea literaturii de specialitate și participarea la conferințe, elaborarea de articole pentru publicațiile bibliotecii, dezvoltarea colecțiilor în cooperare, crearea CPP-urilor (Cereri pentru Propuneri), identificarea materialelor care nu aveau stabilită sursa, analiza datelor (circulație, cost per utilizare etc.).

Prin urmare, diferențele între biblioteci, precum și între înțelesurile pe care terminologia de specialitate le poate avea, implică o anumită dificultate în definirea, cu precizie, a procesului de selecție.



### 3. Dezvoltarea colecțiilor și managementul acestora

Următorul pas, inițiat în S.U.A., a fost stabilirea diferenței dintre dezvoltarea colecțiilor și managementul acestora. Primul curs de management și dezvoltarea colecțiilor, ținut la Stanford, în 1981, a fost inițiat și planificat de Diviziunea Resurse și Servicii Tehnice a ALA (numită în prezent Asociația Colecțiilor de Bibliotecă și Servicii Tehnice – ACBST). Potrivit lui Paul H. Mosher, „contribuția primului comitet de planificare a cursului a fost «conștientizarea crescândă a faptului că managementul colecțiilor – nu doar dezvoltarea și creșterea lor – este problema primară a viitorului subdisciplinei»”<sup>4</sup>.

În cadrul cursului de management și dezvoltarea colecțiilor, Mosher a susținut comunicarea „Ripostând: de la dezvoltarea colecțiilor la managementul lor”, în care a insistat pe „abandonarea perspectivei tradiționale a «dezvoltării colecției», punând accentul pe achiziții, selecție și constituirea colecției și abordarea unei noi viziuni a «managementului colecției» ce include o mult mai largă arie a politicii, planificării, analizei și activităților în cooperare ... Managementul colecției a fost o încercare de a adapta pe cât posibil, colecțiile bibliotecilor locale la nevoile utilizatorilor, pentru a dezvolta programe de partajare a resurselor ... și de a păstra fragilele înregistrări ale cunoașterii”.

De-a lungul anilor ‘80, cursurile de management și dezvoltarea colecțiilor au oferit oportunități de educație continuă în practica și teoria managementului colecțiilor, pentru profesiunile din bibliotecă. Atenția a fost întotdeauna centrată pe subiecte precum planificarea colecțiilor și dezvoltarea politicilor, selecția de materiale, bugetele, organizarea și instruirea personalului angajat, evaluarea colecțiilor, studierea utilizării și a utilizatorului, prezervarea și dezvoltarea în cooperare a colecțiilor.

În 1989, cursul de management și dezvoltarea colecțiilor a pus un accent special pe identificarea tendințelor și a problemelor pentru următorii zece ani. Cursul s-a concentrat pe extinderea dimensiunilor teoretice și practice ale cadrului dezvoltării și managementului colecțiilor. Diviziunea ACBST a înființat încă o secțiune de Managementul și Dezvoltarea Colecțiilor care să se ocupe de problemele colecțiilor.

Astfel, începând cu anii ‘80, experții au discutat asemănările și deosebirile dintre cei doi termeni, care erau folosiți în mod interschimbabil. Ambii termeni erau utilizați în trei moduri, după cum urmează: primul – prin folosirea din ce în ce mai frecventă a *managementului colecțiilor* ca termen-umbrelă ce acoperă și dezvoltarea colecțiilor (ca parte din el); al doilea – prin folosirea ambilor termeni ca sinonimi și al treilea – prin folosirea lor împreună, ca *dezvoltarea și managementul colecțiilor* sau *managementul și dezvoltarea colecțiilor*<sup>5</sup>.

Ca rezultat, granița dintre conceptul de dezvoltare a colecțiilor și cel de *management al acestora* nu era foarte precisă. Cadrul lor era un set variabil de probleme interrelaționate și multidimensionale ca managementul fiscal,

selecția, achiziția, deselecția, accesul versus proprietatea, copyright-ul, libertatea intelectuală, evaluarea, utilitatea estimării, cooperarea, conservarea, depozitarea și prezervarea suporturilor digitale și tipărite etc. Progresele din lumea informației au afectat mult aceste aspecte legate de colecții.

În atare circumstanțe, e greu de stabilit un acord asupra distincțiilor sau definițiilor celor doi termeni, care sunt utilizați în continuare în mod interschimbabil de către autori, practicanți și instituții. Totuși, următoarele definiții vin să demonstreze percepția care domină în lumea modernă. Pastine (citată de Kanwal Ameen)<sup>6</sup> a folosit *dezvoltarea colecțiilor* ca pe un termen mai larg ce încorporează următoarele probleme: managementul colecțiilor și planificarea; acces versus proprietate și dezvoltarea bibliotecii electronice; achiziții și comenzi; alocări, bugete și costuri, formule; aprobarea planurilor și a furnizorilor; cooperarea și partajarea resurselor; priviri generale și politici; selecție, anulare și deselecție; organizare și probleme de personal; studiu asupra utilizatorilor și evaluarea și măsurarea colecției; comunicarea educațională și relația ei cu dezvoltarea colecțiilor; prezervare și conservare; clădiri, spațiu și depozitare. Ulterior, Pastine a mai adăugat alte câteva probleme, cum ar fi extinderea accesului la conținutul colecției; dihotomia dintre rolurile arhivei și ale serviciilor; diferența dintre costurile publicațiilor aparținând diferitelor discipline; introducerea noilor tehnologii; metodele îmbunătățite pentru obținerea celui mai eficient mix de costuri pentru formatele electronice și tipărite. Astfel, Pastine a folosit termenul de *dezvoltare a colecțiilor* într-un sens mult mai larg.

Pe de altă parte, *Harrod's Glossary* (2000) a folosit *managementul colecțiilor* ca pe un termen mai cuprinzător: „organizarea și întreținerea colecțiilor de bibliotecă, începând cu principiile de dezvoltare a colecțiilor, păstrând nevoile utilizatorilor ca obiectiv prioritar, și ținând seama de formate alternative de documente și rezerve de informații pentru a suplimenta colecțiile locale”, iar *dezvoltarea colecțiilor* ca pe un termen subordonat, după cum urmează: „Procesul de planificare a unui program de achiziție a colecțiilor nu doar pentru a alimenta nevoile imediate, ci și pentru a constitui o colecție coerentă și solidă de-a lungul unui număr de ani și pentru a veni în întâmpinarea obiectivelor serviciului. Termenul implică adâncimea și calitatea colecției și include activități asociate *exploatării* colecției prin publicitate, pregătirea personalului angajat, etc”<sup>7</sup>.

Mulți autori au considerat *dezvoltarea colecțiilor* ca fiind un termen depășit, care se referă mai mult la expansiunea lor. Pe de altă parte, *managementul colecțiilor* include o arie largă de activități, de la estimarea nevoilor utilizatorilor la achiziție și evaluarea utilizării, utilității și prezervării documentelor achiziționate. Managementul colecțiilor reprezintă o muncă mai solicitantă și mai provocatoare. În mod evident, în noul mileniu, ambii termeni sunt încă folosiți în mod interschimbabil, sau combinat, drept *dezvoltarea și managementul colecțiilor*. Următoarele definiții clarifică într-o anumită măsură natura diferenței dintre aceste două noțiuni<sup>8</sup>.

*Dezvoltarea colecțiilor:* „Procesul de planificare a programului de achiziții și eliminări al unei biblioteci, ținând mai ales cont de constituirea colecțiilor în contextul politicii instituției de *management al colecțiilor*.”

*Managementul colecțiilor* este „un termen larg care a înlocuit mai restrânsele *constituirea colecțiilor* și *dezvoltarea colecțiilor* ale deceniilor trecute ... astfel, el înglobează activitățile tradiționale asociate cu dezvoltarea colecțiilor – selecția și achiziția materialului de bibliotecă – însă este mult mai cuprinzător: el mai include întreținerea sistematică a unei colecții de bibliotecă, acoperă alocarea de resurse, procesele tehnice, prezervarea și stocarea, deselecția și eliminarea din stocuri, precum și monitorizarea și încurajarea folosirii colecției”.

De la sfârșitul '90, autorii au preferat să utilizeze *managementul colecțiilor* în loc de *dezvoltarea colecțiilor*, ca termen mai cuprinzător în contextul unei biblioteci moderne hibride. Ei au fost de acord că managementul colecției este un proces de planificare și de luare de decizii, proces ce apare din înțelegerea de către o bibliotecă a misiunii sale sociale, a filosofiei și a țăelurilor sale. Cu toate acestea, pentru a putea fi atinse, țelurile trebuie să fie traduse într-un program de management al colecțiilor. Parcurgând literatura de specialitate am remarcat că, în afară de S.U.A., subiectul managementului colecțiilor luat ca întreg este tratat foarte superficial. Majoritatea lucrărilor abordează diferite segmente ale procesului de management al colecțiilor.

Doi specialiști, Jenkins și Morley, au arătat că „există foarte puțină literatură din Marea Britanie privind managementul colecțiilor ca întreg, deși există o cantitate considerabilă care tratează activitățile sale. Există contribuții ale scriitorilor nord-americani la acest subiect, deoarece percepția editorilor este că bibliotecile universitare din S.U.A. au mers mai departe și s-au mișcat mai rapid pe drumul către managementul coordonat al colecțiilor decât au făcut-o cei din Marea Britanie.”

Folosirea de modele variate reflectă expansiunea țelurilor și a modurilor de funcționare a unei biblioteci moderne. Această transformare are de luat în calcul un număr de etape și aspecte complicate. În lumea modernă, literatura de specialitate se dezvoltă în două direcții: managementul colecțiilor ca întreg și elemente variate ale cadrului cu care lucrează el, cum ar fi selecția, achiziția, accesul și proprietatea, implicațiile financiare, prezervarea, întreținerea, copyrightul etc. În plus, termeni ca management informațional și management al cunoașterii au sporit confuzia.

#### **4. Managementul colecțiilor electronice**

Schimbarea este o lege a naturii și, deoarece este prezentă în cultura actuală a bibliotecilor, acestea nu fac excepție de la regulă. Atunci când majoritatea bibliotecilor mari, mai ales bibliotecile specializate, au început să aloce fonduri separate pentru dezvoltarea colecțiilor electronice, s-a făcut un pas important către societatea electronică. Este depășită era în care găzduirea

unei colecții imense acoperind kilometri liniari era un fapt de mare mândrie pentru o bibliotecă. În acele vremuri, asemenea biblioteci puteau veni în întâmpinarea unei mari părți din cererile utilizatorilor, prin resursele pe care le dețineau. Însă, astăzi, în mediul electronic, locația fizică a informației devine mai puțin importantă, atâta timp cât informația este accesibilă. Conceptul în sine al deținerii fizice a fost depășit pe măsură ce accentul s-a mutat de la constituirea unei colecții locale puternice pentru utilizarea pe termen lung, la accesarea curentă a materialelor electronice puse la dispoziție de către furnizori oriunde în lume. În prezent, „forțele economice și progresele tehnologice s-au combinat pentru a crea un nou mediu, unde accesul la resurse educaționale colective, pe care nicio bibliotecă nu și le-ar fi permis vreodată, înlocuiește căutarea istorică a mării colecții cuprinzătoare” (Harloe și Budd)<sup>10</sup>.

Paradigma bibliotecarului s-a schimbat și rolul său s-a diversificat. În prezent, bibliotecarii sunt mai preocupați de managementul colecțiilor decât de dezvoltarea lor. Ei acționează, mai degrabă, ca interpretatori ai informației decât ca selectori. E necesar ca ei să devină, mai degrabă, *manageri ai cunoașterii* decât *manageri ai colecțiilor*, pentru a asigura managementul intersecției sistemelor de informație tipărită cu cele de informație electronică, prin planificare, selecție, analiză și cooperare. Deși înlocuirea *cunoștințelor* cu *colecțiile* a îndepărtat atenția de la dezvoltarea colecțiilor locale de tipărituri, bibliotecarul încă este responsabil de supravegherea întregului univers al resurselor informaționale (acum în ambele variante, tipărită și electronică), precum și de selectarea, organizarea și prezervarea resurselor.

În prezent, managementul colecțiilor a devenit foarte provocator și complex. Factori precum cercetarea inter- și intradisciplinară, nevoile diversificate și schimbătoare ale utilizatorilor, multitudinea de formate, datorată progreselor tehnologice și constrângerile bugetare au făcut dificilă această sarcină. Activitățile de bază ale managementului colecțiilor includ analiza nevoilor utilizatorilor, comunicarea inter- și intra-bibliotecii, dezvoltarea politicilor, stabilirea bugetelor și alocarea resurselor, negocierile de contracte, macro-evaluarea colecțiilor, micro-evaluarea pentru selecția, deselecția, prezervarea sau retragerea stocurilor și evaluarea sistemului. Acest set de activități va continua să se dezvolte, pentru că noile produse și servicii de informare și comunicare sporesc aria posibilităților de comunicare a informației.

Glenda A. Thornton, director al Bibliotecii Universității de Stat din Cleveland, a scris despre impactul resurselor electronice asupra dezvoltării colecțiilor, selectorilor de domenii și consorțiilor. Ea a prevăzut extinderea colecțiilor de resurse electronice și a observat importanța tot mai mare a consorțiilor, pentru că resursele electronice, spre deosebire de cele tradiționale, pot fi, cu ușurință, partajate. Glenda A. Thornton a mai afirmat că rolul selectorilor se va schimba în mod dramatic din cauza fondurilor locale reduse de care dispun și a faptului că selecția resurselor electronice tinde să fie mai degrabă o activitate de grup decât una individuală<sup>11</sup>.

Principalele provocări ale ultimilor ani au fost slaba economie a bibliotecilor, un nou sistem de informație digitală și schimbarea universală. În această perioadă, scăderea economică și revoluția tehnologiei digitale au schimbat bibliotecile în așa manieră încât acum există două sisteme de informare – unul tipărit și celălalt electronic.

Termenul „*politică*” implică un set de direcții, conceput și dezvoltat pentru un scop specific. Politica este formulată ținând cont de misiunea organizației și de un plan strategic. Politica de management al colecțiilor ar trebui să fie foarte strâns legată de programele generale și specifice ale organizației și ar trebui să fie la curent cu nevoile informaționale ale populației de utilizatori.

O politică bună poate sprijini abordarea problemelor privind staff-ul și servește ca instrument de planificare pentru manageri. O politică bună ar trebui să stabilească priorități, atât pentru cei care fac politica, cât și pentru cei care o aplică.

Bibliotecile au intrat în era electronică și trebuie să-și elaboreze o politică de acces global la informație. În orice caz, pe lângă politica accesului electronic, trebuie să existe în corolar o politică de arhivare care să asigure prezervarea informației și accesul permanent, pentru viitorii căutători de informație.

Sintetizând cele expuse anterior, putem afirma că, în mediul electronic de astăzi, dezvoltarea colecțiilor devine management al colecțiilor, cu un orizont destul de larg. Bibliotecarul trebuie să acționeze ca un manager al cunoștințelor, bazându-se pe planificarea colecției, selecției, analizei și cooperării pentru a administra intersecția dintre resursele tipărite și cele electronice. El trebuie să se gândească la disponibilitatea și accesibilitatea multiplelor formate electronice pentru a furniza cea mai bună informație către toți utilizatorii în timpul cel mai scurt. Web-ul a introdus noi resurse pentru managerii colecțiilor din toată lumea.

Documentele tipărite au problemele lor proprii, cum ar fi accesul la „literatura gri”, care este foarte dificil, deoarece la scară largă, „literatura gri” este neidentificată, nenotată, iar exemplarele există într-un număr total insuficient. În mod similar, publicațiile electronice au problemele lor inevitabile, cea mai importantă dintre ele fiind încălcarea copyright-ului. Cu toate acestea, în comparație cu tipăriturile, publicațiile electronice sunt mult mai ușor de identificat, comandat, primit și accesat. Mai mult, datorită deplasării accentului de la proprietate la acces, majoritatea bibliotecilor își schimbă modul în care realizează managementul colecțiilor și asigură servicii de informare. Progresele tehnologice au făcut posibilă producerea publicațiilor electronice, care satisfac mai bine nevoile informaționale multidimensionale ale utilizatorilor, decât o fac sursele tipărite din trecut.

## **5. Sisteme de management al resurselor electronice**

Sistemele automatizate de bibliotecă nu sunt cele mai bune pentru a administra resursele electronice, din cauza modului în care au fost dezvoltate.

Modul lor de funcționare este puternic orientat asupra naturii și ciclului de viață a mediilor tipărite. În astfel de programe nu se găsesc câmpuri de introducere a datelor privind condițiile de licențiere, drepturile de acces sau statisticile de utilizare.

Bibliotecile au dezvoltat programe locale pentru a administra eficient revistele electronice, programe care corespund necesităților bibliotecii care le utilizează. Aceste aplicații soft nu sunt, însă, destul de bune pentru accesul la sistemele electronice uzuale. Prin urmare, anumite date trebuie înregistrate și, deci, căutate în locuri diferite.

Sisteme cum ar fi EZB, TDNet sau SerialsSolution oferă îndrumare în semnarea și prezentarea revistelor electronice, însă nu acoperă întregul ciclu de lucru (*workflow*) tipic noului mediu. În această breșă creată „intră” ofertanții de sisteme pentru bibliotecă și agențiile de periodice, care oferă noi instrumente de lucru prin modulele ERM (*Electronic Resources Management*). Aceste module se doresc a fi părți integrante ale sistemului bibliotecii sau module suplimentare, cu compatibilități sporite față de sistemul existent.

Hotărâtoare în dezvoltarea managementului resurselor electronice sunt lucrările și recomandările Digital Library Federation (DLF) Electronic Resource Management Initiative<sup>12</sup>. O privire de ansamblu asupra diferitelor sisteme ERM arată că marea majoritate a ofertanților se orientează după recomandările DLF.

Pentru a susține întregul proces, sistemul de management al resurselor electronice acoperă următoarele faze:

1. identificarea resurselor,
2. selecția,
3. evaluarea și negocierea licenței,
4. comanda,
5. plata,
6. primirea documentelor sau a accesului,
7. administrarea resurselor și a accesului la acestea,
8. analiza utilizării,
9. înnoirea / rezilierea licențelor.

Conform lui Andrew K. Pace, redactor al revistei *American Libraries*, sistemele ERM au fost cea mai importantă inovație în domeniul produselor, prezentată la Conferința anuală a ALA din 2004: „Dacă produsul cel mai bun al anului trecut a fost căutarea federalizată, atunci anul 2004 aparține sistemelor de management al resurselor electronice”<sup>13</sup>.

Innovative Interfaces a fost prima firmă care a oferit ERM ca modul al propriului sistem de bibliotecă. Și alți ofertanți, precum Dynix, Endeavor, Ex Libris, Sirsi, VTLS, au dezvoltat sisteme ERM, respectând specificațiile DLF. Dezvoltări foarte asemănătoare în domeniul produselor găsim la agențiile de periodice sau la alți ofertanți de servicii în domeniul revistelor electronice. În acest grup intră, de exemplu, Harrassowitz, SerialsSolutions (ProQuest) și EBSCO.

Deși, în general, s-a ajuns la un consens în ceea ce privește etapele de lucru pe care aceste programe trebuie să le acopere, modul lor de funcționare nu este încă destul de clar. Părerăa lui Andrew K. Pace, în acest sens, este următoarea: „Vorbind cu diferiți furnizori, nu m-am putut abține să nu trag concluzia că sunt toți disperăți să se distingă cu un produs pe care ei nu-l înțeleg în totalitate”<sup>14</sup>. Se poate, deci, porni de la ideea că vor mai trece câțiva ani până când sistemele ERM vor funcționa fără greșală și vor putea fi integrate fără probleme în sistemele bibliotecilor. Investițiile masive arată că există un interes deosebit din partea ofertanților în dezvoltarea acestui domeniu și că bibliotecile au nevoie stringentă de sprijin tehnic pentru a putea face față afluxului în creștere a noilor resurse electronice.

### Note

1. AMEEN, Kanwal. From Acquisitions to Collection Management: mere semantics or an expanded framework for libraries? În: *Collection Building*. Bradford, 2006, Vol. 25, Iss. 2. <http://proquest.umi.com/pqdweb?index=0&did=1084415131&SrchMode=1&sid=1&Fmt=3&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1218783026&clientId=65082> (accesat în 15.08.2008)

2.-4. Idem.

5. SINGH, S. P. Op. cit.

6. AMEEN, Kanwal. Op. cit.

7.-9. Idem.

10.-11. SINGH, S. P. Op. cit.

12. Vezi JEWELL, Timothy D. et al. Electronic Resource Management: the Report of the DLF Initiative, August 2004 [Online Dokument]. (<http://www.diglib.org/pubs/dlfermi0408>). Apud KELLER, Alice. *Reviste electronice: baze și perspective*. Cluj-Napoca: Argonaut, 2006, p. 173.

13. Vezi PACE, Andrew K. Hot Conference, Cool Technology. În: *American Libraries*, 2004, Vol. 35, Iss. 7, p. 68. Apud KELLER, Alice. *Reviste electronice: baze și perspective*. Cluj-Napoca: Argonaut, 2006, p. 174.

14. KELLER, Alice. *Reviste electronice: baze și perspective*. Cluj-Napoca: Argonaut, 2006, p. 174.

**Drd. Doru Stan**  
**Biblioteca Universității din Pitești**

## CONSIDERAȚII GENERALE CU PRIVIRE LA ENTITĂȚI, RELAȚII ȘI ATRIBUTE – CONCEPTE DE BAZĂ ALE MODELULUI FRBR

Nevoia de sporire a posibilităților de „partajare a informației catalografice la nivel global” a generat apariția și dezvoltarea unui program de promovare a „unor standarde de elaborare a metadatelor catalografice, i.e. a înregistrărilor bibliografice și a celor de autoritate”.

Astfel, în 2003, la Frankfurt, cu ocazia Primei Reuniuni a Experților IFLA pentru Elaborarea unui Cod Internațional de Catalogare, au fost stabilite noile principii de catalogare cunoscute sub numele de „Principiile de la Frankfurt”. Alături de marile tradiții catalografice ale lumii<sup>3</sup>, la baza acestor principii stau și noile modele conceptuale cu privire la catalogarea documentelor: FRBR – Functional Requirements for Bibliographic Records (Cerințe Funcționale pentru Înregistrările Bibliografice) și FRANAR – Functional Requirements and Numbering for Authority Records (Cerințe Funcționale și Numerotare pentru Înregistrările de Autoritate).

Înțelegerea „noii lumi”<sup>4</sup> FRBR necesită, pe lângă analiza atentă a documentelor ce o fundamentează, și încercarea de a construi secvențe aplicative cu scopul de a lămuri cât mai bine noțiunile specifice cu care aceasta operează.

În acest sens, lucrarea de față își propune „cuantificarea” modelului FRBR la nivelul conceptelor *entitate*, respectiv *relații*.

Mai întâi se impun câteva caracteristici și considerații teoretice cu privire la cele două elemente prezentate în Raportul FRBR<sup>5</sup>.

Modelul FRBR operează la nivel conceptual, având trei elemente de bază: entități, atribute și relații. Construirea lui se bazează pe tehnica de analiză a entității, care presupune parcurgerea a două momente importante și anume:

1) Definirea structurii entitate-relație (E-R) a modelului – prin:

1.1) stabilirea entităților,

1.2) stabilirea relațiilor între tipuri de entități,

2) Identificarea celor mai importante caracteristici / atribute ale entității.

Entitățile reprezintă obiectele-cheie de interes pentru utilizatorii informațiilor bibliografice. FRBR-ul, model de tip E-R, identifică și definește trei grupe de entități, și anume:

**Grupa 1** cuprinde produsele activităților intelectuale sau artistice ce sunt denumite și descrise în înregistrările bibliografice:

<b>W</b> [work]	– lucrare
<b>E</b> [expression]	– expresie
<b>M</b> [manifestation]	– manifestare
<b>I</b> [item]	– exemplar.



Entitățile W-lucrare și E-expresie sunt entități abstracte: lucrarea este o creație intelectuală sau artistică, expresia este realizarea intelectuală sau artistică a unei lucrări, sub formă de notație alfanumerică, muzicală sau coregrafică, ori sunet, imagine, obiect, mișcare etc., sau orice combinație de asemenea forme.

Entitățile M-manifestare și I-exemplar sunt entități concrete: manifestarea reprezintă forma fizică a unei expresii a unei lucrări și acoperă o gamă largă de materiale, incluzând manuscrise, cărți, periodice, hărți, afișe, audio-înregistrări, filme, video-înregistrări, CD-ROM-uri, kituri multimedia etc.; exemplarul este o instanță individuală a manifestării.

**Grupa 2** cuprinde acele entități responsabile pentru (i) conținutul intelectual sau artistic și pentru (ii) producția și difuzarea fizică sau deținerea entităților din *Grupa 1*:

**P** [person] – persoană

**CB** [corporate body] – colectivitate.

**Grupa 3** cuprinde un set suplimentar de entități ce servesc drept subiecte ale produselor intelectuale sau artistice:

**C** [concept] concept – o noțiune sau o idee abstractă

**O** [object] obiect – un lucru material

**EV** [event] eveniment – o acțiune sau o întâmplare

**PL** [place] loc – o locație.

O entitate poate fi sau unitar integrală sau, din perspectivă logică, agregată sau componentă, în contextul relației întreg-parte.

Astfel, entitatea W-lucrare, de pildă, poate reprezenta:

a) o agregare de lucrări individuale adunate împreună de către un editor sau de către un antologator, sub forma unei antologii;

b) un set de monografii individuale adunate împreună de către o editură pentru a forma o serie;

c) o colecție de scrieri private, organizate de către o arhivă ca un fond unic.

În aceeași ordine de idei, entitatea W-lucrare poate reprezenta o componentă intelectuală sau artistică a unei lucrări mai largi, cum ar fi un capitol dintr-un raport, un segment dintr-o hartă, un articol dintr-o revistă etc.

Fiecărei entități definite în model îi este asociat un set de caracteristici sau atribute.

Pentru a lămuri noțiunile de *entitate* și *relație* prin exemple am pornit de la surse existente în patrimoniul Bibliotecii Universității „Transilvania” din Brașov. Am considerat utilă o detaliere succintă a informațiilor necesare elaborării înregistrărilor bibliografice conforme cu modelul FRBR.

Iată un exemplu analizat din perspectiva FRBR: o monografie cu caracter biobibliografic scrisă cu ocazia aniversării a o sută de ani de la nașterea profesorului psiholog Lucian Bologna. Descrierea bibliografică, realizată pe baza normelor ISBD(M), este:

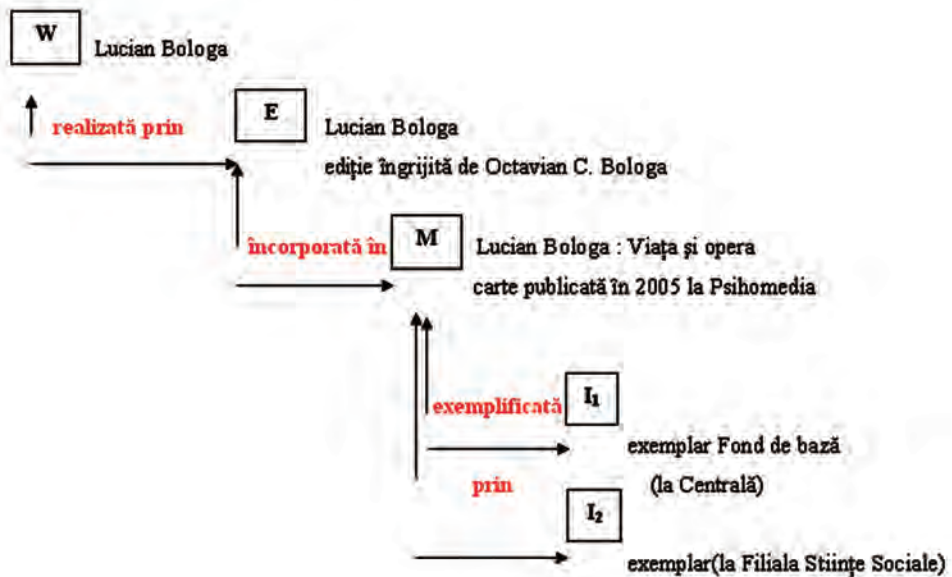
MACAVEI, Elena

Lucian Bologa: Viața și opera / Elena Macavei ; ediție îngrijită de Octavian C. Bologa . – Sibiu: Psihomedica, 2005 . – 356 p.: fig., il., tab. ; 25 cm. ISBN: 973-7997-36-0

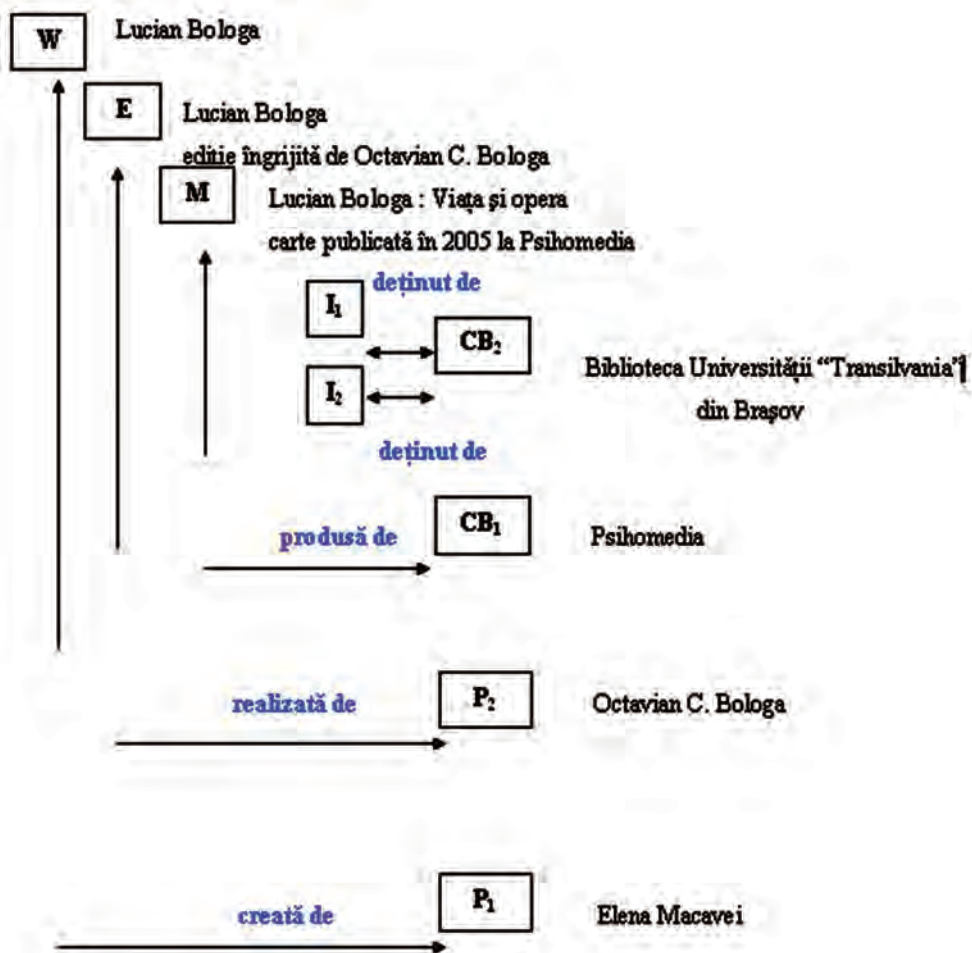
Conform modelului FRBR, obiectul prelucrării bibliografice este un material textual al cărui mediu fizic îl reprezintă hârtia, înregistrând informație de tip analogic, în format carte.

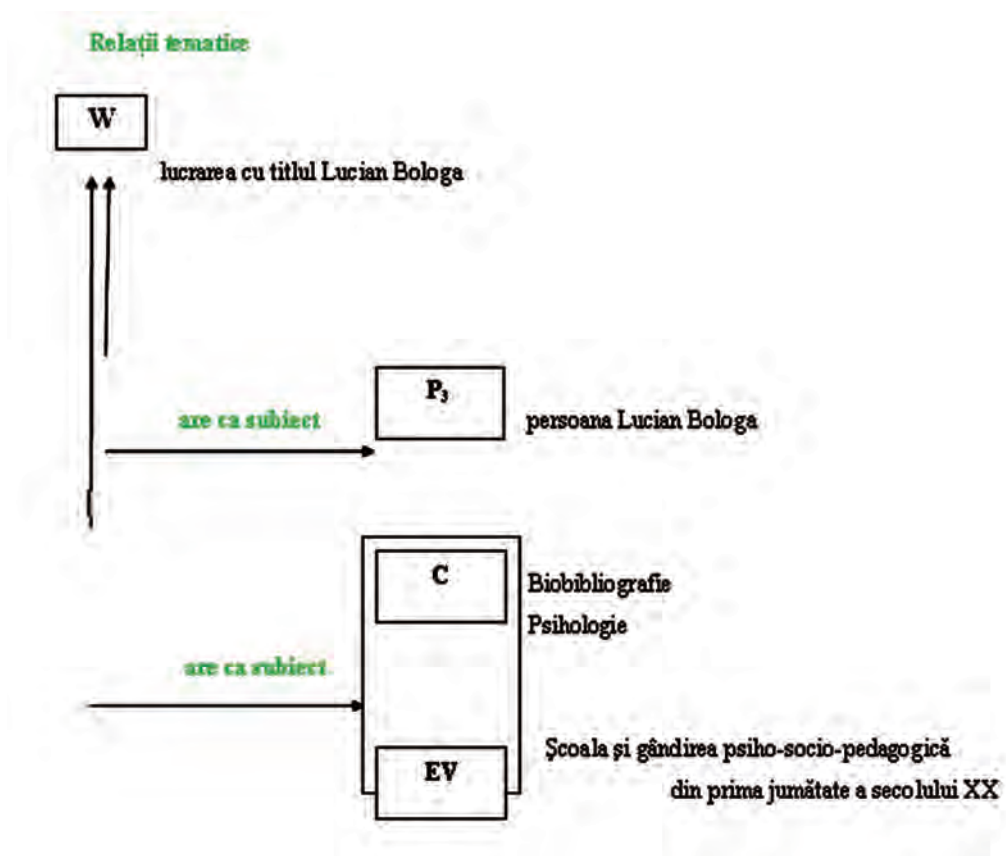
Structura entitate-relație a modelului FRBR este concretizată prin schemele următoare; acestea constituie totodată un pretext pentru a comenta pe marginea considerațiilor teoretice ale Raportului<sup>6</sup> privind atributele.

**Relatii între entitățile din Grupa 1**



Relații de tip "responsabilitate"



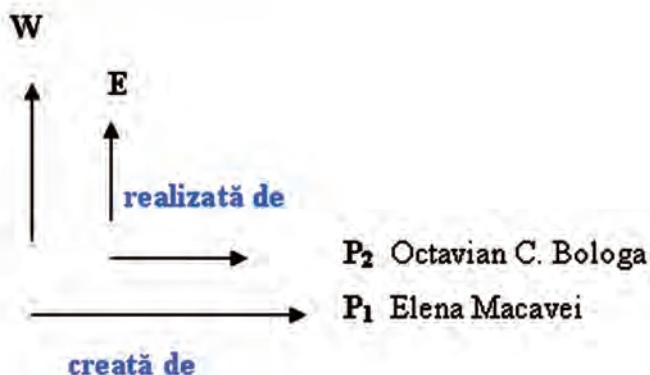


Fiecăreia dintre entități – indiferent de tipul relației la care participă – i se asociază un set de caracteristici-atribut, conform principiilor FRBR. De exemplu, entității W-lucrarea i s-a asociat atributul Titlul cu valoarea „Lucian Bologa”<sup>7</sup>. Entității E-expresie îi corespund atributele Titlul – cu valoarea „Lucian Bologa” – și Alte caracteristici distinctive ale expresiei – cu valoarea „ediție îngrijită de Octavian C. Bologa”. Atributele asociate entității M-manifestare sunt: Titlul – cu mai multe valori<sup>8</sup>, Mențiunea de responsabilitate<sup>9</sup>, Editura, Data publicării având respectiv valorile „Lucian Bologa: Viața și opera”, Elena Macavei<sup>10</sup> (autor), Octavian C. Bologa<sup>11</sup> (editor), Psihomedica, 2005. Entitatea I-exemplar are două instanțe identificate prin I<sub>1</sub> și I<sub>2</sub>; atributul Însemnări<sup>12</sup> are, pentru unul, valoarea „Pe partea interioară a coperții I ștampila <<Fond de bază>>” în timp ce pentru al doilea nu are deloc valoare.

Exemplul lămurește și problema suprapunerii atributului cu entități, respectiv cu relații între entități. Dacă detaliem zonele: entitate – Manifestare și atribut – Mențiune de responsabilitate, relații de responsabilitate vom obține:

Entitate	Atribut	Valoare
M Manifestare	Mențiune de responsab.	Elena Macavei (autor) Octavian C. Bologa (ed.)
P <sub>1</sub> Persoană	Nume	Elena Macavei
P <sub>2</sub> Persoană	Nume	Octavian C. Bologa

### Relații de responsabilitate



Este evident că atributul definit ca „Mențiune de responsabilitate” aparține nemijlocit informației distinctive care apare în manifestarea în sine, diferită de relația dintre lucrarea conținută în manifestare și persoana și/sau colectivitatea responsabilă pentru crearea (creată de Elena Macavei) sau realizarea (realizată de Octavian C. Bologa) acesteia.

Informația-atribut „Mențiune de responsabilitate” este corectată sau completată cu informația-relații de responsabilitate pentru entitățile Persoană și/sau Colectivitate.

Concluzia este că modelul FRBR nu dublează atributele cu entitățile sau relațiile dintre entități:

i) Gama de atribute incluse în model intenționează să fie cuprinzătoare dar nu exhaustivă.

ii) Atributele au fost definite la nivel logic. Astfel, în cele mai multe cazuri, atributul reprezintă un agregat de elemente de date distincte (de exemplu, atributul logic definit ca „titlul manifestării” cuprinde mai multe elemente de date ISBD: titlul propriu-zis, titlul paralel, note referitoare la variante de titlu și titluri transliterate, precum și titlul-cheie).

## Bibliografie

1. MATEI, Dan. Catalogare-Metodologice: Principiile de la Frankfurt. Mai, 2004. <http://www.cimec.ro/Metodologice/Catalogare.htm#raportFRBR>.
2. Raportul final al Grupului de lucru IFLA pentru FRBR, aprobat de către Comitetul Permanent al Secțiunii de Catalogare a IFLA, septembrie 1997, trad. Constanța Dumitrășconiu, Victoria Frâncu, Dan Matei. <http://www.cimec.ro/Metodologice/Catalogare.htm#raportFRBR>.
3. LE BOEUF, Patrick. Brave new FRBR world. [http://www.ddb.de/news/ifla\\_conf\\_index.htm](http://www.ddb.de/news/ifla_conf_index.htm).
4. RANGANATHAN, S. R. *Heading and canons*. Madras: S. Viswanathan, 1955.
5. Functional requirements for bibliographic records: final report / IFLA Study Group on the functional requirements for bibliographic records. Munich: K. G. Saur, 1998. <http://www.ifla.org/VII/s13/frbr/frbr.pdf>.
6. HICKEY, Thomas B. ; O'NEILL, Edward T. ; TOVES, Jenny. Experiments with the IFLA Functional Requirements for Bibliographic Records (FRBR). *D-Lib Magazine*, September 2002, vol. 8, no 9. <http://dlib.org/dlib/september02/hickey/09hickey.html>.
8. FRBR and revision of cataloguing rules / Isa de Pinedo & Alberto Petrucciani. [2002]. <http://www.ifnet.it/elag2002/papers/pap5.html>.

## Note

1. MATEI, Dan. Catalogare-Metodologice: Principiile de la Frankfurt. Mai 2004. <http://www.cimec.ro/Metodologice/Catalogare.htm#raportFRBR>.
2. Idem.
3. CUTTER, Charles A. *Rules for a dictionary catalog*. 4th ed. rewritten. Washington, D. C.: Government Printing Office, 1904.  
RANGANATHAN, S. R. *Heading and canons*. Madras: S. Viswanathan, 1955.  
LUBETZKY, Seymour. *Principles of Cataloging: Final Report*. Phase I: Descriptive Cataloging. Los Angeles, California: University of California, Institute of Library Research, 1969.
4. LE BOEUF, Patrick. Brave new FRBR world. [http://www.ddb.de/news/ifla\\_conf\\_index.htm](http://www.ddb.de/news/ifla_conf_index.htm).
- 5.-6. Raportul final al Grupului de lucru IFLA pentru FRBR, aprobat de către Comitetul Permanent al Secțiunii de Catalogare a IFLA, septembrie 1997, trad. Constanța Dumitrășconiu, Victoria Frâncu, Dan Matei. <http://www.cimec.ro/Metodologice/Catalogare.htm#raportFRBR>.
7. Dacă lucrarea a apărut cu titluri diferite ca formă, limbă etc., o agenție bibliografică selectează unul dintre acele titluri ca bază a unui „titlu uniform”; alte titluri sub care a apărut lucrarea pot fi tratate ca variante de titlu sau ca titlu uniform paralel.

8. Titlurile asociate cu o manifestare le includ pe toate cele care apar în manifestarea însăși, precum și pe cele care au fost atribuite manifestării în scopul controlului bibliografic. Astfel, valorile pe care le poate avea acest atribut pot fi: titlul de pe pagina de titlu, titlul de pe copertă, titlul de pe pagina de titlu suplimentară, de pe colontitlu sau titlul de pe cotor.

9. O mențiune care apare în manifestare și denumește una sau mai multe persoane sau grupuri responsabile pentru creația ori realizarea conținutului intelectual sau artistic încorporat în manifestare.

10. Pot fi (I) (1) direct responsabili pentru lucrarea încorporată în manifestare (e.g. autor, compozitor) sau (2) indirect responsabili (e.g. autorul unui roman pe care se bazează un scenariu de film) ori (II) cei responsabili pentru expresia lucrării conținută în manifestare (e.g. traducători, actori etc.) sau cei responsabili pentru compilarea lucrărilor conținute în manifestare (e.g. compilatorul etc)

11. Vezi nota 12.

12. Orice semnătură, adnotare etc. unice pe un exemplar așa cum au fost aplicate de artist, fabricant, proprietar etc.

**Gabriela Costea**  
**Biblioteca Universității „Transilvania” din Brașov**  
**[g.costea@unitbv.ro](mailto:g.costea@unitbv.ro)**



## SPARGEREA TIPARELOR: IMPLEMENTAREA TEHNOLOGIEI RFID ÎN BIBLIOTECI

Dan Simonescu afirma că biblioteca viitorului va introduce metode noi de difuzare a cărților și de informare a cititorilor, prin informatizarea și automatizarea diferitelor servicii. Bibliotecarul trebuie să fie pregătit pentru tot ceea ce presupune această schimbare care afectează sistemul global de informare, sistemul fiind practic turnat în tipare noi.

Schimbarea se manifestă sub diferite forme: prețurile cărților cresc mereu, iar spațiile de depozitare ale bibliotecilor, dacă nu sunt flexibile, fac față tot mai greu solicitărilor. Softurile bibliotecilor, serviciile furnizate de aceste instituții, dar și cerințele utilizatorilor se modifică rapid. Vechile tipuri de servicii sunt adaptate și dezvoltate pentru a se raporta la nevoile comunității de utilizatori. Utilizatorul contemporan al bibliotecii are pretenția să obțină informațiile necesare într-un mod rapid și eficient. În prezent se vorbește despre crearea unei culturi a participării, utilizatorii asumându-și rolul de co-creatori ai spațiului bibliotecii. Mulți specialiști din domeniul biblioteconomic consideră că este nevoie de o regândire a modelului de colecție de bibliotecă. Acest proces vizează două aspecte fundamentale: flexibilitatea de care trebuie să dea dovadă bibliotecarii și furnizarea de servicii en-gross de către furnizorii de echipamente și servicii de bibliotecă.

Tehnologia reprezintă un catalizator al schimbării. Ea asigură mobilitatea informației, jucând un rol fundamental în reinventarea bibliotecii fizice.

Bruce Royan, director general la Concurrent Computing Ltd. din Edinburgh, Marea Britanie subliniază ideea că inovațiile sistemelor de bibliotecă au fost implementate în diverse momente, în locuri diferite, existând posibilitatea unor suprapuneri, dar, în ansamblu, se poate considera că aceste schimbări au apărut în cinci etape diferite:

1. *Anii '60* – Bibliotecarii pionieri au fost interesați de posibilitățile de automatizare încă de la începutul dezvoltării acestui domeniu. În această perioadă a fost inițiat procesul de experimentare a sistemului de utilizare a calculatoarelor în biblioteci. În 1963, IFLA a constituit Comitetul pentru Mecanizare. Un an mai târziu, Biblioteca Congresului a inițiat primul său program pilot, MARC (catalog ce poate fi citit de o mașină). Spre sfârșitul acestei perioade, bibliotecarii au dobândit mai





multă experiență în găsirea de metode rapide și sigure pentru obținerea de date. Astfel s-a mărit viteza de împrumut și de restituire prin intermediul calculatorului. Sistemul de circulație a cărților, bazat pe barcoduri, s-a extins și a devenit opțiunea bibliotecilor din întreaga lume, în ultimii 35 de ani. În prezent, acest sistem este amenințat de un rival a cărui putere crește constant: sistemul de identificare prin frecvență radio.

2. *Anii '70* au vizat cooperările. Toate aplicațiile din perioada anterioară au fost implementate de către departamentele specializate și folosite în comun cu alți utilizatori. Colaborarea dintre biblioteci a dobândit amploare datorită dorinței de a utiliza tehnologii de bibliotecă într-un mediu informatic „mai prietenos”. În această perioadă, publicul avea acces la catalogul bibliotecii pe suport de hârtie sau în microformat.

3. În *anii '80* au apărut sistemele autonome la cheie. Pe piața de profil au fost vândute pachete de bibliotecă de tip „turn-key”. Ele erau denumite astfel deoarece erau pregătite pentru utilizare la cheie, fără a avea nevoie de programare; era necesar doar să fie pornite pentru a fi utilizate. Folosirea echipamentelor ieftine, cu viteză de reacție și cu aplicație unică reprezenta modalitatea ideală de control al circulației documentelor. Spre sfârșitul acestei etape, a crescut accesul la datele bibliografice și a fost creat OPAC-ul (catalogul pentru acces public on-line).

4. În *anii '90* avem sistemele integrate de bibliotecă. Furnizorii de sisteme informatice pentru biblioteci au adăugat funcții suplimentare la fiecare ofertă nouă. Astfel, ei au putut pune la dispoziție softuri pentru achiziții, periodice, catalogare, circulația documentelor și alte servicii, toate incluse într-un singur pachet.

5. *Etapă actuală* este considerată o etapă de raționalizare rapidă. Bruce Royan ne avertizează că, dincolo de aparența unei piețe supraaglomerate, se află o piață care tinde să devină monopolizată, într-un mod care ne poate îngrijora. De exemplu, piața de softuri dedicate bibliotecilor universitare din Marea Britanie este, în prezent, dominată de patru furnizori, iar piața dedicată bibliotecilor publice se află sub dominația a trei furnizori.

Etichetarea electronică sau identificarea prin frecvență radio este o tehnologie automată de identificare. Aceasta se încadrează în tiparul „tehnologiilor inteligente”, având multiple domenii de aplicare: biblioteci, arhive, librării, bănci, spitale etc. Prin intermediul semnalelor frecvenței radio, RFID identifică automat obiectele și obține date, fără a fi nevoie să se intervină manual. Procesul de identificare RFID se poate desfășura în diverse medii dificile.

#### *Componentele sistemului RFID:*

1. *Eticheta RFID* este elementul fundamental al sistemului. Ea este, în esență, un emițător (transponder) atașat obiectului de identificat. Semnalele de la acest emițător sunt trimise la o frecvență de 13,56 MHz, frecvență aprobată

în toată lumea pentru sistemele RFID. Emițătorul nu conține baterii, ci folosește fenomenul de inducție pentru a primi energie. Această caracteristică (folosirea pe termen lung) îl face util pentru cărți sau alte materiale de bibliotecă. Eticheta conține un cip și o bobină cu rol de antenă pentru citirea la distanță mai mare. Cipul este cunoscut și sub denumirea de „circuit integrat”. Componenta sa principală este o memorie. Cipul și antena sunt lipite cu silicon. Un alt element este reprezentat de hârtia sau plasticul etichetei. Cipurile pentru etichetele RFID variază ca memorie, dimensiuni, capacitate de scriere sau citire, felul de a se conecta la antenă. Acești factori determină performanța, utilizarea și fiabilitatea etichetelor în biblioteci. Standardul pe care îl respectă, ISO 156093, asigură compatibilitatea cu diferite surse, fără a se limita la un singur producător, care ar putea profita de pe urma acestui monopol.

2. *Cititorul* (receptorul) este un dispozitiv folosit pentru a obține informațiile de pe etichete. Uneori este utilizat și pentru a inscripționa informații pe acestea. Cititorul conține, de asemenea, o antenă și un cip. Cititoarele pot fi portabile sau fixe. Cu un cititor portabil se face inventarul. Poarta cu senzori este un cititor fix. Aceasta este alcătuită din două antene așezate în paralel, plus cititorul electronic. Distanța dintre cele două antene poate fi de 90 cm, în timp ce cu trei antene se poate ajunge la 1,8 m. Toate cititoarele sunt conectate la un calculator. Ele diferă nu doar ca distanță de citire, dar și ca viteză de citire și de câte etichete pot citi în mod simultan. De obicei, firmele furnizoare se angajează să modernizeze cipurile și sistemele de citire astfel încât să se țină pasul cu evoluția tehnologică, iar utilizarea bazelor de date deja constituite să nu întâmpine nicio dificultate. Printre cerințele esențiale se numără viteza de citire și fiabilitatea deosebită a acestor dispozitive care trebuie să aibă o durată de viață foarte mare și o rezistență deosebită la șocuri, umezeală și praf.

3. *Unitatea de auto-împrumut* – după identificarea utilizatorului, al cărui permis de bibliotecă poate fi sub forma unui card de identificare de tip RFID, acesta pune documentele (cărți, CD-uri, DVD-uri) pe suprafața de citire pentru a fi înregistrate pe numele său și programate în modul „împrumut”. În acest fel, cipul trece pe modul „ silențios ” și nicio alarmă nu va deveni activă la ieșirea utilizatorului din bibliotecă. Este posibil ca returnarea cărților să se facă tot la unitatea de auto-împrumut. Se pot verifica mai multe cărți la returnare (un cititor obișnuit poate citi 25 cm, așa că putem afla câte cărți sunt returnate la o singură citire, în funcție de grosimea cărții).

4. *Unitatea de conversie pentru bibliotecar* se poate folosi pentru a împrumuta sau a returna cărți, la fel ca unitatea de auto-împrumut. În cadrul ei există și funcții speciale, care sunt numai la îndemâna bibliotecarului, acesta având posibilitatea de a programa cipul RFID și de a adăuga și procesa date noi. Unitatea este conectată la sistemul bibliotecii astfel încât multe procesări invizibile pentru utilizator devin disponibile personalului de bibliotecă, în

funcție de aplicația de care dispune bibliotecarul în momentul respectiv. *Porțile cu senzori, unitatea de auto-împrumut și unitatea pentru bibliotecar* sunt componente independente unele de altele, ca și față de sistemul de circulație implementat pe calculator. Deoarece componentele sunt „inteligente”, nu este nevoie de încă un server, ele permițând adăugarea de elemente adiționale, pe măsura dezvoltării sistemului.

5. *Aparatul automat de sortat* este un alt element foarte important.

6. Un *server* – care se ocupă de fluxurile de informații dintre etichete și baza de date din calculator.

7. O *bază de date* – care deține rolul de arhivă primară. Aceasta gestionează, prelucrează și conservă informația vizată.

*Descrierea sistemului:*

Un sistem RFID de bibliotecă înregistrează intrările unui utilizator, dar și ciclul de viață al unei cărți. Astfel bibliotecarul ține evidența mai eficient și are loc un control mai riguros al circulației cărților.

Utilizatorul va trece prin porțile de intrare cu senzori și va ajunge la raftul de cărți sau la ghișeul de informații. El are la dispoziție un calculator de acces public on-line (OPAC) și o stație de returnare a cărții.

După ce utilizatorul va lua o carte de pe raft, va trece prin stația de auto-control. Această stație are un cititor RFID pe partea dinspre utilizator. Când cardul utilizatorului este pus în zona cititorului, acesta va identifica și va deschide contul utilizatorului respectiv. Cărțile vor fi puse și ele pe zona de citire, informația este citită și cipul este programat într-o stare diferită, pregătită de plecare. În acest mod, la ieșirea din bibliotecă, alarma nu va mai fi activată deoarece numerele cărților sunt deja înregistrate în contul utilizatorului și o fișă cu aceste informații poate fi printată. Fișa respectivă va conține data împrumutului, data restituirii și alte date utile identificării. Pentru utilizatorii care nu vor să folosească stația de auto-împrumut, există varianta ghișeelor tradiționale. Dacă respectivele cărți nu au fost marcate pentru „împrumut” (ieșire din bibliotecă), va porni alarma la ieșirea prin porțile cu senzori.

Când cartea ajunge pentru prima dată în sistemul RFID, primește un număr de inventar din baza de date a bibliotecii, fiind inclusă astfel în baza respectivă. Numărul care există în cipul RFID este același cu numărul din baza de date. Prin intermediul acestui număr (care poate fi ISBN, codul de bare, etc), bibliotecarul urmărește circulația cărții, face verificarea fără a scoate cartea din raft, o găsește atunci când s-a rătăcit.

*Avantajele generale ale sistemului RFID:*

- Scade timpii de căutare și acces. Realizează gestiunea automată a documentelor.

- Automatizează procesele, introducând operațiuni de tip autoservire. În acest fel nu mai există cozi la intrarea și ieșirea din bibliotecă.

- Permite rezervarea documentelor prin Internet. Se verifică în sistem disponibilitatea documentelor și se blochează cele dorite.

- Permite cunoașterea în timp real a documentelor disponibile și a datei/datelor exacte când trebuie restituite documentele împrumutate.

- Reduce greșelile de localizare. Putem afla locul exact în care este plasat un document.

- Asigură actualizarea automată a colecțiilor în momentul restituirii documentelor.

- Permite citirea unui număr foarte mare de etichete în același timp.

- Permite criptarea etichetelor astfel încât doar un cititor autorizat să le poată citi și re/scrie de câte ori este necesar.

- Oferă posibilitatea citirii de la distanță, nefiind necesară plasarea în câmpul vizual al etichetei.

- Reduce costurile de personal prin automatizarea proceselor.

- Crește securitatea.

*Avantajele pe care sistemul le oferă bibliotecarilor:*

- Trebuie menționat faptul că, prin utilizarea sistemului RFID nu se urmărește înlăturarea bibliotecarului, ci orientarea sa spre alte tipuri de activități.

- Activitatea bibliotecarului devine mai atractivă prin reducerea procedurilor repetitive și monotone.

*Avantajele oferite utilizatorilor bibliotecii:*

- Bibliotecarul are mai mult timp să răspundă la întrebările utilizatorilor.

- Se poate extinde programul de lucru al bibliotecii.

- Cărțile pot fi restituite la orice oră pentru că restituirea nu mai depinde de programul bibliotecii.

- Se evită aglomerația, nu se mai pierde timp așteptând la rând.

*Criteriile unui sistem RFID modern de bibliotecă:*

Următoarele caracteristici sunt relevante pentru alegerea și compararea sistemelor RFID utile în biblioteci:

- Fiabilitate mare,

- Garantarea compatibilității cu alte cipuri RFID,

- Compatibilitatea între generații diferite de cipuri RFID ale diferiților producători,

- Nu sunt necesare elemente de securitate suplimentare (benzi electromagnetice, etc).

- Sistemul poate fi extins la cardurile de acces, controlul accesului în diverse zone ale bibliotecii, plățile la copiatoare, accesul la Internet sau alte servicii interne ale bibliotecii.

- Componentele sistemului (porți de acces, cititoare) pot fi schimbate pe durata operării bibliotecii, fără a fi necesare intervenții asupra sistemului RFID.

*Conectarea la sistemul de management:*

Implementarea sistemului RFID necesită conectarea la un sistem de monitorizare a circulației cărții (de exemplu, Sistemul de Bibliotecă Integrată – ILS) deoarece datele conținute de barcoduri se conectează la baza de date a bibliotecii. În acest fel, toate datele statistice (număr de utilizatori, număr de împrumuturi) sunt disponibile aproape în timp real, eliminând erorile generate de angajați, dar și munca de a aduna și de a sistematiza aceste date.

Există autori care vorbesc despre *îndatoririle post-RFID* pe care le va avea bibliotecarul: să-i învețe pe utilizatori cum să își apere informațiile personale. Un cititor RFID poate fi utilizat pentru a obține informații personale și financiare chiar și din portofele. Din acest motiv domeniul de experimentare nu este văzut prea bine. Cu hardware-ul potrivit, care să funcționeze pe dispozitivul mobil, se pot afla denumiri ale cărților de credit, numele deținătorului, data expirării și numerele de cont de la distanță. Singura protecție cunoscută constă în căptușirea portmoneelor cu un material care respinge undele radio, precum oțelul inoxidabil sau folia de aluminiu. Această metodă este ieftină, dar eficientă.

Sistemul RFID utilizează o gamă variată de informații despre oameni, de la alegerea documentelor la numerele cărților de credit. Toate acestea reprezintă foarte multă cunoaștere și putere concentrate într-un singur loc, dar în curând biblioteca va prelua aceste responsabilități. Bibliotecarii trebuie să se gândească la modul în care își pot proteja comunitatea de utilizatori. Măsurile de siguranță a informațiilor personale reprezintă primul pas pe această cale. Se recomandă ca etichetele RFID să nu conțină niciun fel de informații despre utilizatori.

Todd Humble de la Biblioteca Publică North Richland Hills din Texas a oferit recent sfaturi cu privire la implementarea tehnologiei RFID în cadrul unei colecții. Humble și angajații săi au învățat ce trebuie să facă atunci când s-au confruntat cu problemele apărute în procesul de conversie la tehnologia RFID. Lista de posibile greșeli vizează mai multe aspecte, printre care:

- Lipsa unui aparat automat de sortat este o greșeală semnificativă. Acest aparat economisește cel mai mult timpul, dintre toate produsele implicate în implementarea RFID. În general, se renunță la el din cauza costurilor, dar îi poate scuti pe bibliotecari de multă muncă. Sortarea se poate face și cu dispozitive portabile, dar fiecare carte ar trebui mânăuită din nou.

- Să nu se eticheteze fiecare document reprezintă o altă greșeală. Multe biblioteci nu pun etichete pe anumite tipuri de materiale care sunt greu de etichetat. Colecțiile trebuie să fie etichetate în totalitate astfel încât să nu fie nevoie să se folosească etichete speciale care să menționeze că un document trebuie verificat de bibliotecar.

- Eticheta nu trebuie să acopere informații de care utilizatorii pot avea nevoie. Aceste informații trebuie scanate sau copiate și plasate apoi peste etichetă.

- Tipărirea barcodului peste etichetă, deși utilă în procesarea acestei

informații, prezintă problema că barcodul nu poate fi ascuns. Dacă barcodul este îndepărtat, nu mai există niciun element de identificare pe document.

- Eticheta RFID nu înlocuiește barcodurile. Dimensiunea etichetei cu barcodul se poate reduce, iar acesta poate fi plasat în interiorul documentului, în cazul în care eticheta RFID ar fi îndepărtată sau ar cădea.

- Trebuie reconsiderat modul în care se pune ștampila de proprietate pe cărți.

- Nu trebuie cumpărat un sistem de proprietate. Vânzătorii de etichete trebuie schimbați pe măsură ce scad prețurile pe piață.

- În momentul în care a început conversia, trebuie folosite și etichetele aplicate. În acest mod, avem siguranța că documentele nu vor trece nesesizate de porți, din momentul în care acestea au fost activate.

- Fiecare dispozitiv RFID are o antenă de mărime diferită și, prin urmare, o rată de citire diferită. Dacă documentele sunt convertite înainte ca porțile să fie instalate, bibliotecarul poate fi pus în situația de a dori să eticheteze din nou toate documentele. În majoritatea cazurilor, această greșală poate fi evitată.

- Se recomandă utilizarea celor mai bune etichete pentru a asigura DVD-urile. Trebuie utilizate etichete care să acopere întregul disc, în acest fel existând garanția că documentele cele mai dorite sunt protejate.

- Nu trebuie să presupunem că toate copertile cu foiță metalică reprezintă „un ucigaș” al etichetei RFID. Punctul central al acestor sfaturi este simplu: totul trebuie planificat dinainte cu grijă și testat în mod constant.

### Bibliografie

1. *Biblioteca și noile tehnologii informaționale între tradiție și inovație*. Conferința internațională, ediția a 6-a. Brașov: Biblioteca Județeană George Barițiu, 2007.

2. JALBĂ, Roxana. Servicii bazate pe RFID în managementul bibliotecii moderne. În: *Unibib*: [on-line], nr. 25, 2009. <http://www.bcub.ro>.

3. KERN, Christian. Radio-frequency-identification for security and media circulation in libraries. În: *the Electronic Library*, vol. 22, nr. 4, 2004, p. 317-324.

4. LICHTENBERG, James. RFID making headway in libraries. În: *Publishers Weekly*: [online], vol. 251, nr. 30, 2004, p. 8. <http://proquest.umi.com>.

5. LIM, Se Hun ; KOH, CHANG, E. RFID implementation strategy: perceived risks and organizational fits. În: *Industrial Management and Data Systems*: [online], vol. 109, nr. 8, 2009, p. 1017-1036. <http://www.emeraldinsight.com>.

6. MUIR, Scott. RFID security concerns. În: *Library Hi Tech*: [online], vol. 25, nr. 1, 2007, p. 95-107. <http://www.emeraldinsight.com>.

**Drd. Simona Gheorghe**  
**Biblioteca Centrală Universitară București**  
**simona\_ghe2007@yahoo.com**

## **IMPORTANȚA DOCUMENTELOR MULTIMEDIA ÎN CADRUL BIBLIOTECILOR CONTEMPORANE DIN PERSPECTIVA UTILIZATORILOR DE INFORMAȚII**

Pentru o mai bună înțelegere a ceea ce înseamnă documentele multimedia, precum și a impactului pe care îl au asupra dezvoltării colecțiilor din cadrul structurilor biblioteconomice, bibliotecarii trebuie să se raporteze la utilizatori, la nevoile și practicile lor de informare. Specialiștii în informare sunt persoanele cele mai avizate să își orienteze utilizatorii să găsească resurse pertinente, necesare pentru cercetările lor, indiferent de suportul pe care se găsesc informațiile. De asemenea, se observă că durata de viață a informației se reduce fără încetare. Spre exemplu, pentru domeniile științifice, jumătate din informațiile care astăzi sunt actuale, vor fi lipsite de relevanță peste zece ani. Este cert că în istoria umanității nu s-a cunoscut un astfel de ritm de reînnoire a informațiilor. Totuși, în condițiile accelerării producției de informații și a reducerii continue a duratei lor de viață, există posibilitatea de a consulta tot mai multe documente multimedia. După cum se știe, există multiple sisteme de transmitere a informațiilor prin intermediul rețelelor electronice care sunt din ce în ce mai rapide și mai eficiente. Dacă se întâmplă anumite lucruri într-un colț al lumii, este posibil să luăm cunoștință de acel eveniment în câteva ore sau chiar minute cu ajutorul noilor rețele de informare, intrând în contact cu diverse documente multimedia. Se întâmplă ca informația să fie adesea difuzată fără o amplă verificare din partea specialiștilor. Este evident că sistemele actuale de informare dau mult prea ușor iluzia eficacității în demersul documentar. Cu siguranță, este suficient să introducem, prin intermediul tastaturii, în cadrul anumitor motoare de căutare, anumite cuvinte-cheie și calculatorul să ne răspundă întotdeauna, fără a ne pune întrebări, oferindu-ne rezultate care nu sunt neapărat pertinente sau exhaustive, dar care ne conduc către documente multimedia care există în diverse fișiere pe Internet și care dețin cele mai noi informații.

Este nevoie ca utilizatorii să aibă o reprezentare corectă a ceea ce numim „spațiu informațional”, pentru a obține rezultate satisfăcătoare atunci când se pune problema unei cercetări în cadrul fondurilor multimedia.

Se poate aprecia faptul că creșterea exponențială a numărului de servicii și produse Web este susținută de folosirea unor surse cu un conținut informațional bogat: imagini, video și sunet. Combinarea și integrarea acestor medii formează multimedia, utilizată pe scară largă în reprezentarea și interschimbarea informațiilor. Putem privi conceptul multimedia drept sursa activităților de stocare, interogare și utilizare a documentelor electronice, compuse din „medii” multiple ca video, audio, animație, text, grafică și imagine.

În acest moment pot apărea câteva întrebări, absolut îndreptățite, cu privire la importanța pe care utilizatorii o dau documentelor multimedia, indiferent de tipul de structură infodocumentară din care aceștia fac parte. În primul rând, ne putem pune întrebarea dacă utilizatorii sunt la curent cu existența unor săli de lectură multimedia, dedicate unor astfel de documente? Răspunsul ar fi că marea majoritate a utilizatorilor, conform unui chestionar realizat pe această tematică, nu știu de existența unor asemenea spații de lectură, dedicate acestor tipuri de documente. O altă întrebare pe care ne-o putem pune este aceea dacă utilizatorii activi ai unei structuri infodocumentare cunosc modalitățile de consultare privind documentele multimedia. Evident, taberele sunt împărțite, întrucât tinerii utilizatori sunt familiarizați cu documentele multimedia, iar o parte a celor mai vârstnici manifestă o oarecare rețineră în a folosi documentele multimedia, de regulă din cauza unei pregătiri insuficiente pentru a putea utiliza mijloacele tehnologice moderne.

Având în vedere toate aceste aspecte, nu există oare posibilitatea constituirii în fiecare bibliotecă, indiferent dacă este vorba de o structură biblioteconomică de învățământ sau publică, a unor compartimente destinate de la bun început și în exclusivitate promovării documentelor multimedia, precum și cunoașterea mijloacelor prin care acestea pot fi consultate? Cu siguranță putem spune că da. Totuși, dacă ar trebui să privim problema, în mod obiectiv, consultând statisticile și realitatea, am ajunge firesc la concluzia că este dificil ca într-o bibliotecă să se pună accentul pe promovarea documentelor multimedia.





În zilele noastre, majoritatea bibliotecilor ar trebui să își pună problema creării măcar a unei săli de lectură multimedia. Se pare că diferite acțiuni, în acest sens, au fost realizate în numeroase biblioteci de prestigiu din țară.

Totuși, marea majoritate a acțiunilor întreprinse de biblioteci în ceea ce privește documentele multimedia rămân, de fapt, modeste și puțin vizibile, deoarece documentele tradiționale se află încă la baza a ceea ce reprezintă per ansamblu o bibliotecă.

De asemenea, ne putem întreba dacă modalitățile de organizare a sălilor de lectură, dedicate documentelor multimedia, în cadrul diverselor biblioteci, sunt privite cu entuziasm sau cu scepticism de către toate categoriile de utilizatori. Evident, am putea spune că impactul documentelor multimedia asupra colecțiilor bibliotecilor contemporane este cert deoarece multitudinea de informații apărute în fiecare minut în orice colț al mapamondului poate fi stocată în astfel de documente pentru a fi prezervată în bune condiții.

Bibliotecile pot vedea în existența documentelor multimedia o cale prin care utilizatorii intră în posesia unor informații de ultimă oră într-un mod cât mai facil și mai rapid.

Este foarte probabil ca în viitor să apară schimbări dramatice, în așa fel încât documentele multimedia să ocupe un loc mai mult decât însemnat în cadrul fondului documentar deținut de biblioteci. Este cert faptul că orice bibliotecă va încerca într-un viitor mai mult sau mai puțin apropiat să își constituie fonduri însemnate de documente multimedia.

În ultima perioadă se constată că unele biblioteci județene din țară și-au dezvoltat centre de informare și documentare care pun la dispoziția utilizatorilor lor, atât documente în format tradițional (cărți și reviste), cât și documente multimedia (DVD-uri, CD-uri și casete audio). Resursele tehnice, puse la dispoziția utilizatorilor, constau dintr-un număr important de calculatoare cu acces la Internet, imprimante, scannere, copiatoare, sisteme audio-video, toate la îndemâna utilizatorilor pentru a le facilita învățarea și predarea limbii engleze, contactul cu literatura engleză și literatura universală în limba engleză, precum și cu arta, istoria, geografia, prezentate în aceeași limbă prin intermediul documentelor multimedia. Putem afirma că ne aflăm în fața unui aspect inedit, în sensul că bibliotecile lansează diverse activități care au la baza lor documentele multimedia.

De altfel, putem vorbi de mediateci existente în cadrul acestor structuri biblioteconomice, care atrag tot mai mulți utilizatori, în sensul că oferă stații cu sistem audio individual și acces la Internet, colecții muzicale, colecții de filme, ghiduri turistice, enciclopedii și manuale de conversație, pe suporturi multimedia. Mediateca are ca obiectiv-țintă utilizatorii bibliotecii care sunt doritori să ia parte la cursuri interactive pentru învățarea limbilor străine: engleză, franceză, germană, italiană, spaniolă. Se pare că aceste studiouri audio-

video au o colecție bogată de documente multimedia: benzi magnetice, diafilme, diapozitive, discuri, casete audio, casete video, CD-uri, DVD-uri, într-un număr impresionant de unități bibliografice.

Bibliotecile cu deschidere către ceea ce înseamnă documente multimedia au în componența lor săli de conferințe, care sunt adevărate spații atractive ale acestor structuri biblioteconomice, subliniind ideea de modernitate prin numărul însemnat de locuri, prin sistemele audio și video, sistemele home cinema și de aer condiționat, toate aceste lucruri facilitând accesul utilizatorilor la documentele multimedia. Așa cum se știe, în bibliotecă au loc o serie de manifestări, dintre care amintim lansări de carte, simpozioane, dezbateri academice, cursuri, întruniri festive, conferințe, vizionări de filme, majoritatea având la bază documente multimedia.

Apariția și evoluția documentelor multimedia, generalizarea cataloagelor informatizate, a căutărilor pe Internet constituie un motiv important pentru introducerea de dotări tehnice în biblioteci. Așadar, este necesar să existe, în cadrul bibliotecilor, săli de lectură multimedia care să fie amenajate în așa fel încât să ofere utilizatorilor toate echipamentele tehnologice pentru a putea intra în contact cu informația existentă pe suporturile multimedia.

Astfel pe viitor, bibliotecile vor dovedi că sunt pregătite să răspundă nevoilor de a constitui un fond separat, din documente multimedia, precum și de a amenaja săli de lectură multimedia, întrucât ne aflăm într-o societate a informației în plină schimbare. Într-o bibliotecă bine organizată, o astfel de problemă impusă de evoluția rapidă a documentelor multimedia a fost pusă întotdeauna cu acuitate.

Necesitatea unui ochi critic asupra a ceea ce înseamnă un fond de documente multimedia se impune structurilor biblioteconomice care vor să se alinieze vremurilor actuale. Este necesar ca sălile de lectură multimedia, ale unei astfel de instituții, să fie amenajate conform nevoilor impuse de accesul la aceste documente. Uneori, eforturile susținute ale celor care încearcă să aducă îmbunătățiri în crearea unor săli multimedia cu echipamente performante sunt în zadar. Bibliotecarii trebuie să se implice mult mai mult în îmbunătățirea mijloacelor de acces la documentele multimedia, în speță, echipamentele informatice.

Jean-Claude Le Moal afirma în articolul intitulat *La documentation numerique* faptul că „Apariția Internetului sau, mai degrabă, dezvoltarea Web-ului a provocat această dilemă printre specialiști: <<evoluție sau revoluție>>. Totuși, aceștia erau, cu siguranță, departe de a-și imagina toate modificările pe care noile tehnologii aveau să le aducă cu sine în lumea gestiunii informației”<sup>1</sup>.

Misiunea unei structuri infodocumentare este de a oferi acces la informație, liber și egal pentru toți, de a promova informațiile științifice, tehnice și culturale, chiar dacă aceste informații sunt pe suport multimedia. Ceea ce biblioteca își propune astăzi, poate fi îndeplinit în bune condiții dacă se ține seama și de constituirea și promovarea documentelor multimedia.

Este adevărat că multe structuri biblioteconomice oferă utilizatorilor acces la documente multimedia.

Un impact major, în ceea ce privește documentele multimedia, este reflectat de integrarea noilor tehnologii de informare și documentare în cadrul bibliotecilor.

Este evident și faptul că documentele multimedia stochează un număr impresionant de informații, fiind utile în sensul că o bibliotecă poate cuprinde zeci de cărți, față de câte tipărituri scanate pot fi incluse pe un DVD. Internetul vine să completeze documentele multimedia, prin înlesnirea și simplificarea activităților de informare și documentare ale utilizatorilor. Se încearcă, pe cât posibil, ca toate structurile biblioteconomice să fie echipate cu calculatoare care au acces la Internet, utilizatorii putându-și îmbunătăți performanțele. Internetul oferă accesul la impresionante surse de informare, deoarece imensul dispozitiv informațional cuprinde milioane de site-uri Web, numeroase site-uri de fișiere informatizate, biblioteci virtuale, muzee on-line, care evident ne conduc către ideea de document multimedia.

Nu trebuie să uităm că pe lângă cartea tipărită, există și cartea electronică ce poate fi regăsită pe un suport multimedia. Ne putem întreba ce este cartea electronică? Am căutat o definiție cât mai precisă cu privire la ceea ce înseamnă cartea electronică și am găsit ceva ce sună în felul următor: „o carte electronică este varianta electronică a unei cărți tipărite, care poate fi citită pe calculator, laptop, pe dispozitive portabile de lectură, pe dispozitive gen Palm / PDA, pe ecranul telefonului mobil sau terminalele Internet”<sup>22</sup>.

Putem accesa zeci de mii de cărți electronice din diferite domenii ale cunoașterii în cadrul structurilor biblioteconomice moderne, care au în componența lor biblioteci on-line, unde întâlnim documente în variantă integrală, furnizate în mod gratuit, dar și resurse oferite în așa fel încât utilizatorii fie pot citi doar anumite capitole, fie au acces limitat în timp la document. Utilizatorul care intră pe site-ul unei biblioteci on-line observă, în genere, că i se oferă posibilitatea de a căuta resursa electronică de care are nevoie sau îi sunt enumerate, ca într-o bibliografie într-o carte, toate documentele disponibile. În momentul în care utilizatorul a găsit titlul care îl interesează va da click pe acesta și va descărca (download) cartea în locul în care dorește să o salveze în calculator. Utilizatorii se pot confrunta cu anumite impedimente, deoarece resursele electronice pot fi arhivate, astfel că este necesară folosirea unui program de dezarhivare pentru a face posibilă citirea documentului dorit. Ultimul pas pe care este necesar să-l facă utilizatorul este acela de a deschide resursa electronică, răsfoindu-i paginile printr-un simplu click pe săgeți.

O noutate în privința câtorva biblioteci on-line din România o reprezintă structurile virtuale, dedicate persoanelor nevăzătoare. În ce constă biblioteca on-line, realizată de specialiștii din Cluj-Napoca? Ei bine, o astfel de bibliotecă pune la dispoziția utilizatorilor nevăzători câteva sute de volume scanate în

întregime, iar o voce sintetică citește în românește documentul pentru persoanelor cu deficiențe vizuale.

O inițiativă demnă de laudă este lansarea în spațiul virtual a unei biblioteci on-line europene, proiectate de către Uniunea Europeană. Conform informațiilor furnizate de comisarul UE pentru informare și mass-media, site-ul *www.europeana.eu* conține peste două milioane de resurse multimedia în limbile engleză, germană și franceză. Se spune că este vorba de o enciclopedie digitală, gândită în scopul conservării patrimoniului cultural european. Utilizatorii, care sunt puși la curent cu apariția site-ului *www.europeana.eu*, pot intra în contact cu o sumedenie de documente, reprezentând cărți, hărți, înregistrări audio, fotografii, arhive, tablouri și filme, preluate în format multimedia din bibliotecile naționale și instituțiile culturale care aparțin statelor membre UE. Domeniile avute în vedere de către site-ul inițiat de Uniunea Europeană sunt literatura, arta, știința, politica, istoria, arhitectura, muzica și cinematografia. Utilizatorii au acces la cele mai impresionante colecții din spațiul european, disponibile printr-un portal în toate limbile oficiale ale UE.

În prezent, documentele multimedia pot fi privite de către bibliotecile contemporane din două mari perspective. Prima perspectivă se referă la faptul că aceste documente sunt recunoscute pentru importanța lor, întrucât pot cuprinde un conținut informațional de o valoare culturală și patrimonială deosebită, prin aceasta justificându-se interesul bibliotecilor contemporane, atât pentru conservarea lor, cât și pentru comunicarea neîngrădită către utilizatori. Cea de a doua subliniază necesitatea existenței unor tehnologii informatice (calculatoare, DVD playere, proiectoare etc.), în cadrul bibliotecilor, în așa fel încât să se permită utilizatorilor accesul rapid la documente.

Ne putem pune o întrebare firească referitoare la posibilitatea ca documentul multimedia să fie considerat o formă de carte a viitorului. Acest subiect a fost adus în discuție în diverse seminarii care au avut drept scop definitivarea și conturarea importanței documentelor multimedia în structurile biblioteconomice. Întrebările vizavi de importanța și evoluția documentelor multimedia au apărut la sfârșitul anilor '90 când lumea biblioteconomică analiza posibilitatea ca aceste publicații să devină echivalentul cărții tipărite sau să detroneze în final cartea. Putem afirma, fără tăgadă, că aceste dileme sunt întemeiate și justificate prin tot ceea ce înseamnă istoria cărții. De-a lungul vremii, cartea a cunoscut o suită de tehnici de multiplicare, astfel că în zilele noastre am ajuns să punem în balanță cartea tradițională și cartea în sistem multimedia.

Este evident faptul că documentele multimedia stochează un număr impresionant de informații, fiind extrem de utile pentru că pot cuprinde zeci de cărți, față de câte tipărituri scanate pot fi incluse pe un CD-ROM sau DVD-ROM. Internetul vine în completarea documentelor multimedia, ceea ce simplifică activitățile de informare și documentare ale utilizatorilor.

Digitizarea resurselor în format tradițional, cu sprijinul autorilor, editorilor, bibliotecilor și firmelor specializate, poate însemna un pas important pentru dezvoltarea ideii de fond documentar multimedia.

De altfel, ne putem gândi la *avantajele* pe care le aduce cu sine cartea electronică, stocată pe suport multimedia:

- Un aspect care nu trebuie uitat este faptul că un asemenea document electronic ocupă puțin spațiu de memorie în raport cu o carte tradițională care depășește 1.000 de pagini.

- O carte electronică poate fi mult mai accesibilă utilizatorilor, întrucât poate fi găsită cu ușurință pe site-urile existente pe Internet prin intermediul programelor de file-sharing.

- Evoluția noilor tehnologii informaționale poate determina citirea unei cărți electronice cu mare ușurință, fără a expune oboselii vederea, dacă există în dotare un monitor de ultimă generație.

- Un ultim avantaj, pe care îl reflectă cartea electronică, este acela că publicarea într-un asemenea format presupune costuri foarte reduse, de unde și evoluția lor într-un ritm amețitor.

De asemenea, trebuie aduse în discuție și dezavantajele pe care le implică resursele electronice, distribuite pe suporturi multimedia:

- Autorii care publică în format tradițional vor avea pierderi serioase în vânzarea cărților, în momentul în care acceptă publicarea lor și în format electronic, pe suporturi multimedia.

- Cărțile electronice nu sunt întotdeauna postate pe Internet, în format electronic, cu acordul autorilor sau al editurilor care dețin copyright-ul, ceea ce ne conduce la gândul că pirateria cărților electronice e în floare. Este evident că în momentul în care un astfel de document poate fi regăsit în format electronic pe site-urile de profil, cititorii nu vor ezita să descarce documentul, pentru a face economie de timp și spațiu.

- Pentru a citi o carte electronică ai nevoie de un calculator foarte bun, cu toate componentele ce implică descifrarea unei asemenea surse, întrucât lipsa unor echipamente performante reprezintă un efort vizual și mental suplimentar al utilizatorilor în fața monitorului.

Așadar, este dificil să acceptăm în zilele noastre ideea că o documentare susținută s-ar putea realiza în lipsa unui calculator (fără dotarea tehnică a bibliotecii) care dispune de acces la un catalog informatizat, la documente multimedia, precum și la Internet. Acesta facilitează utilizatorului obținerea de informații științifice din orice parte a lumii, dar și accesul la rezultatele unor cercetări științifice, chiar și la stadiul de experimentare sau de redactare a operei științifice.

Sporirea eficacității activității de documentare este un argument în plus pentru introducerea de echipamente informatice în biblioteci.

Trebuie subliniat faptul că opțiunea departamentelor de referințe, din

cadrul diverselor biblioteci, se schimbă prin faptul că ele își concentrează atenția asupra unei lumi a referințelor digitale, luând în calcul și documentele multimedia.

Utilizatorul zilelor noastre are nevoi de informare ce pot fi satisfăcute prin accesul permanent la informație (indiferent de spațiu și timp), informație care trebuie să fie selecționată și pertinentă, prin accesul la documente originale (într-un timp foarte scurt cu ajutorul unor mijloace cât mai performante) și prin accesul la surse de informare cât mai diverse (text, imagine, înregistrări sonore), ceea ce înseamnă atât documente tradiționale, cât și multimedia.

Deși utilizatorii noilor tehnologii sunt uneori timizi la contactul cu mijloacele de informare moderne, totuși, ei par să devină din ce în ce mai atașați față de ceea ce reprezintă o documentație serioasă bazată pe resurse multimedia. Acest lucru ne permite să înțelegem mai bine comportamentul utilizatorilor în raport cu rețelele de informare și cu noile modalități de acces la informație.

Documentele multimedia reprezintă tot atâtea mijloace de informare de care dispune utilizatorul de informații în căutările sale în cadrul unei structuri biblioteconomice. Putem afirma că procesul de căutare a informației în documentele multimedia de către utilizatori se află într-o continuă transformare prin apariția noilor tehnologii.

Un serviciu de informare modern este considerat ca fiind eficient în funcție de complexitatea, exhaustivitatea, fiabilitatea și rapiditatea cu care aduce la zi toate informațiile căutate.

Numai existența dotărilor tehnice poate oferi utilizatorilor accesul la multiple resurse multimedia, grație rețelelor de informare.

Contactul cu documentele multimedia este strâns legat și de implementarea echipamentelor informatice. Noile instrumente de informare au modificat peisajul informațional, îmbogățind câmpul cunoașterii umane pentru un public ce nu este întotdeauna bine familiarizat cu această libertate de acțiune și cu această abundență de informații stocate pe resurse multimedia, pe care trebuie să o administreze.

Utilizatorii se bucură de o serie de privilegii, în cadrul structurilor biblioteconomice, prin faptul că li se creează condiții de informare și documentare moderne (și prin intermediul documentelor multimedia).

Într-o bibliotecă universitară, utilizatorii au șansa să consulte documente multimedia pe care nu le-ar putea găsi în calculatorul personal. Toate aceste privilegii se datorează constituirii unui fond documentar multimedia, conceput în folosul utilizatorilor pe care structura respectivă îi deservește.

Pentru cei familiarizați cu documentele multimedia, acestea pot deveni instrumentele preferate de cercetare documentară. Cu certitudine, în plan tehnologic, apariția documentelor multimedia a contribuit la obținerea de rezultate foarte bune în cercetare.

Trebuie menționat faptul că între specialistul în informare – documentare (bibliotecarul) și utilizator trebuie să existe o comunicare adecvată pentru un acces cât mai lesnicios la documente.

Pentru ca structurile biblioteconomice să-și îndrepte atenția asupra utilizatorilor săi, a fost nevoie de anumite modificări la nivelul mentalităților, în sensul că, atunci când nu găsesc în documentele tradiționale, informația căutată, utilizatorii trebuie redirecționați către acele săli de lectură multimedia, care le pot oferi ajutor în căutările lor.

Totuși, de ce se pune problema documentelor multimedia în raport cu aceste structuri? Ei bine, structurile documentare au fost incriminate că au tendința să fie mult prea autoritare, *pedepsindu-l* cu ușurință pe utilizator, iar atunci când cercetarea pe suport tradițional nu are efectul scontat, acesta nu este trimis către alte surse electronice, cum sunt cele multimedia. S-a observat că asemenea structuri biblioteconomice au un raport inegal, dezechilibrat cu utilizatorii săi, fiind percepute drept niște structuri închise, care nu funcționează în folosul acestora. Ele greșesc atunci când nu încearcă să optimizeze cercetarea documentară pe mai multe direcții (documente tradiționale, documente multimedia). Cu certitudine, o bibliotecă trebuie să aibă drept deziderat satisfacția beneficiarilor săi. A gândi în interesul utilizatorului înseamnă a gândi în funcție de nevoile și de așteptările acestuia. Structurile documentare sunt structurile față de care utilizatorii au așteptări mici și în consecință și cereri mici. Dacă aceste organisme documentare își propun să se orienteze spre utilizatori, atunci ele trebuie să pună accentul pe satisfacerea nevoilor exprimate și, evident, să fie în pas cu secolul în care trăim.

Este necesar să crească nivelul de exigențe ale utilizatorilor întrucât, doar în acest mod, structura documentară își va spori responsabilitățile față de aceștia și va constitui fonduri serioase de documente multimedia.

Calitatea unui fond documentar multimedia reprezintă una din modalitățile de punere în valoare a oricărei structuri documentare. Pentru a putea îndeplini principalele obiective urmărite, biblioteca trebuie să cunoască foarte bine exigențele și așteptările utilizatorilor, să știe să acopere toate nevoile acestora, atât prin prisma documentelor tradiționale, cât și prin a celor multimedia.

Prin modernizarea unei structuri documentare se înțelege și asigurarea noilor tehnologii de informare care vin în sprijinul utilizatorilor atunci când aceștia trebuie să consulte documente multimedia. O instituție de acest gen își pierde din credibilitate dacă nu are o dotare tehnică corespunzătoare care să susțină fondul documentar multimedia. Inexistența acestor tehnologii poate face dintr-un fond documentar multimedia activ, un fond pasiv.

Utilizarea noilor tehnologii de informare și comunicare certifică faptul că ne aflăm într-o epocă în care o cercetare bazată pe o documentație multimedia este imperios necesară. Această exigență se impune și structurilor biblioteconomice.

O astfel de structură trebuie gândită în folosul utilizatorilor săi și în ceea ce privește constituirea de fonduri de documente multimedia; reunind telefonul, televizorul și faxul într-un calculator, aceștia pot avea acces la imagini digitale, la cărți sau enciclopedii pe CD-ROM, la informații stocate în fișiere foarte mari, ceea ce reprezintă un pas important într-o societate a informației în plină schimbare.

De asemenea, structurile biblioteconomice trebuie să-și formeze utilizatorii pentru a folosi atât informația tradițională (pe suport hârtie), cât și informația de pe suportul electronic (documente multimedia). Se poate afirma că utilizatorii au o serie de nevoi:

- acces la o gamă largă de documente, inclusiv cele multimedia, prezente în fondurile bibliotecii, care trebuie să oglindească nevoile lor de informare;
- capacitatea de a localiza și regăsi informații (servicii eficiente de referințe, cu programe de instruire care să le facă accesibile tuturor);
- accesul la resursele din afara bibliotecii, care pot fi și documente multimedia;
- flexibilitatea programului bibliotecii;
- condiții de studiu adecvate când se pune problema consultării documentelor multimedia.

Se poate lansa și opinia conform căreia utilizatorilor aflați în faza de inițiere trebuie să li se pună la dispoziție instrumente de lucru care să le asigure o autonomie proprie de muncă atunci când caută resurse multimedia:

- Este necesar ca utilizatorul să știe să folosească în documentare noile tehnologii pentru a putea ajunge la informația pe suport multimedia.
- Este necesar un prim contact cu instrumentele de documentare: de la documentele tipărite până la informația electronică, trecând prin cataloagele tradiționale și informatizate și prin noile suporturi multimedia (CD-uri, DVD-uri, fișiere, casete, discuri, Internet etc.).
- Este necesară inițierea utilizatorilor în metodologia de căutare a informației aflată pe suport multimedia.
- Este nevoie de o sensibilizare a societății informației cu care utilizatorul se confruntă în fiecare zi.

Problema cea mai importantă a unei structuri biblioteconomice, în ceea ce privește regăsirea informației, este că trebuie să se asigure ca nevoile exprimate de către utilizatori (cererile) să reflecte cu precizie nevoile de informare recunoscute ale acestora. Procesul de regăsire a informațiilor, inclusiv pentru documentele multimedia, cuprinde următoarele etape: formularea cererii de informare, analiza cererii de informare și selectarea informațiilor pertinente. Cererea de informare a utilizatorului se poate referi fie la o cercetare retrospectivă pe o anumită temă, fie la o informare curentă



pe un anumit domeniu. Putem considera că există acea nevoie a utilizatorului de a fi la curent cu ceea ce înseamnă un fond documentar multimedia, în sensul că el trebuie să știe să formuleze o cerere de informare într-un mod clar și concis, indiferent dacă e vorba de un document multimedia sau nu. Utilizatorii de informații așteaptă ca inițierea unui fond documentar multimedia să devină prioritate pentru bibliotecile de orice tip și sunt convingși de disponibilitatea acestor structuri biblioteconomice de a le oferi noi deschideri spre complexul univers al cunoașterii. Documentele multimedia pot avea un impact decisiv într-o bibliotecă modernă și bine organizată, în care acest tip de colecție poate fi pus în evidență în fața utilizatorilor cu multă responsabilitate și profesionalism de către bibliotecari. Orice măsură de constituire și comunicare a unui fond documentar multimedia, care trebuie să aibă impact la nivelul unei structuri biblioteconomice, se realizează și pe baza unei analize stricte privind doleanțele utilizatorilor.

Dacă personalul și conducerea bibliotecii sunt interesate să afle opiniile utilizatorilor săi cu privire la impactul pe care îl are un fond documentar multimedia, atunci toate investigațiile bazate pe chestionare ar putea reprezenta încercarea de a pune cu succes la dispoziția beneficiarilor acest fond documentar și implicit satisfacerea nevoilor lor.

Am putea afirma că organizarea unor colecții de documente multimedia ar putea simplifica lucrurile, atât pentru bibliotecari, cât și pentru utilizatori, deoarece acestea sporesc substanțial o cercetare documentară susținută.

O colaborare frumoasă între bibliotecari și utilizatori reprezintă o modalitate prin care se pot lua decizii benefice pentru ambele părți în vederea constituirii unui fond documentar multimedia de interes.

Uneori, biblioteca tradiționalistă este percepută ca învechită, depășită. Totuși, ea trebuie să meargă înainte, să accepte ideea de nou, inclusiv constituirea de fonduri de documente multimedia. Un asemenea fond va garanta succesul profesional al utilizatorilor săi.

Utilizatorii de informații consideră că existența unui fond documentar multimedia trebuie să devină un obiectiv al bibliotecilor de orice tip, fiind convingși de disponibilitatea acestor instituții de a le oferi noi deschideri în acest sens.

### **Bibliografie**

1. BANCIU, Doina ; BULUȚĂ, Gheorghe ; PETRESCU, Victor. *Biblioteca și societatea*. București: Editura Ager, 2001.
2. *Bazele informaticii documentare: prelucrarea informațiilor și a documentelor*. București: INID, 1976.
3. CIORCAN, Marcel. *Relațiile bibliotecii cu publicul: sinteză documentară*. București: Caietele bibliotecarului, 1997.

4. HEINZEL, Tincuța (coord.). *Artă, spațiu și memorie în epoca digitală = Art, Space and Memory in the Digital Era*. București: Paideia, 2010.

5. MANDEAL, Rodica, *Utilizatorii de informații: concepte și practici de căutare a informației*. București: Editura Universității, 2003.

6. TÎRZIMAN, Elena. *Utilizarea noilor tehnologii ale informării și comunicării în mediul universitar: aspecte ale formării unei culturi informaționale*. București: Editura Universității, 2002.

#### Note

1. LE MOAL, Jean-Claude. La documentation numerique. În: *Bulletin des bibliothèques de France*, Paris, no 1, 2003, p. 68.

2. Ce este o carte electronică? [http://www.e-carti.150mcom/carte\\_electronica/cartea\\_electronica.htm](http://www.e-carti.150mcom/carte_electronica/cartea_electronica.htm).

**Drd. Ștefania-Roxana Plăiașu**  
**Biblioteca Universității de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”**  
**roxana.plaiasu@yahoo.com**



## COLECȚIILE DIGITALE FRANCEZE ACCESIBILE PRIN GALLICA.BNF.FR

Conceptul de „colecție digitală”, considerată din punct de vedere teoretic o colecție ca oricare alta, s-a dezvoltat în jurul anilor '90, odată cu evoluția Internetului și nevoia utilizatorilor de regăsire rapidă a informațiilor.

Documentul digital reprezintă o categorie de documente pe suport electronic, având asociată o metadată ce transmite informația despre acel document, fiind în general, documente sau lucrări unicate, rare și bibliofile, dar și documente create direct în format digital, on-line sau off-line.

Colecția digitală reprezintă totalitatea documentelor digitale, selectate și organizate astfel încât accesul la ele să fie cât mai rapid. O colecție digitală comprehensivă trebuie să fie creată în acord cu politica de dezvoltare a colecției de documente tipărite, ulterior digitizate, la care se adaugă acele documente create direct în format digital on-line sau off-line. Colecția trebuie descrisă astfel încât utilizatorul să descopere caracteristicile colecției (domeniu, format, restricții de acces, apartenență, etc) pentru a putea determina autenticitatea și integritatea acesteia, trebuie diseminată tuturor categoriilor de utilizatori, în acces liber, interoperabil, trebuie să respecte dreptul de autor și să i se monitorizeze permanent gradul de accesibilitate și utilitate. Metadatele atașate colecției digitale trebuie să-i ofere valoare adăugată, inestimabilă în timp.

Scopul creării unei colecții digitale este de transpunere în format electronic a patrimoniului cultural al unei țări, de promovare a acestuia prin diseminarea în cele mai bune condiții tehnice a informației, de protecție a valorilor unei țări, de prezervare a documentelor și operelor, de îmbunătățire a accesului la aceste tipuri de valori, cu posibilitatea consultării simultane și de la distanță a documentelor scrise, mobile, audio-video, imobile și arhivistice, de conservare digitală pe o perioadă cât mai lungă de timp a acestor valori.

Pentru utilizatori, prin digitizare, conținutul informațional este transferat din depozitele clasice ale bibliotecii în depozite Web și baze de date, unde accesul este simultan, rapid, la distanță și de cele mai multe ori gratuit.

Biblioteca digitală franceză *Gallica*, accesibilă pe <http://gallica.bnf.fr/>, a reprezentat cel mai ambițios proiect european de digitizare de documente tipărite, opere și bunuri de valoare. Fiind considerat corespondentul francez al *Memoriei Americane* de peste Atlantic, proiectul *Gallica* a fost realizat de Biblioteca Națională a Franței în cooperare cu alte instituții franceze, care au susținut proiectul financiar și logistic. În prezent, catalogul cuprinde peste un milion de înregistrări, cu o tipologie documentară diversă: cărți, manuscrise, hărți, fotografii, publicații periodice, înregistrări video și sonore.

Cum a fost posibilă digitizarea unui număr atât de mare de documente? Prin implicarea mai multor instituții, firme și organizații franceze și alocarea de la buget de fonduri considerabile pentru acest proiect.

Programul de digitizare francez datează din 1990, când se vehicula numele unui proiect misterios și ideea creării unui tip de bibliotecă în totalitate nouă. Acest tip de bibliotecă a fost anunțat în 1990, de însuși președintele de atunci al Franței, François Mitterrand, care a promis susținerea proiectului. Într-adevăr, în anii următori, proiectul a fost susținut financiar și politic, însă digitizarea documentelor era destul de lentă și procesul prea puțin eficient. În aceste condiții, s-a încercat o altă variantă, aceea de formare a colecției pornind de la titlurile noi. Însă, din cauza lipsei unor normative în domeniul drepturilor de autor și a drepturilor conexe în mediul digital, specialiștii s-au confruntat cu opoziția editorilor, care au considerat neloială concurența dintre cele două tipuri de documente, cele editate, pe care beneficiarii să le achiziționeze și cele pe suport electronic, indiferent de suportul inițial, la care accesul să fie liber, gratuit și partajat.

Următoarea etapă a constituit-o integrarea în colecția bibliotecii electronice a acelor documente care au acordul de publicare din partea autorilor. Aceștia au transmis manuscrise în format electronic, care au fost importate în baza de date în mod rapid și ușor și, în acest fel, randamentul în realizarea colecției digitale a crescut considerabil.

Toate aceste etape au condus la realizarea bibliotecii digitale.

Proiectul propriu-zis *Gallica* a fost inaugurat în octombrie 1997, ca o versiune electronică a celei mai importante părți a colecției Bibliotecii Naționale a Franței. În momentul lansării, colecția cuprindea cu precădere texte și imagini din secolul al XIX-lea din Franța, considerat secolul edițiilor de presă modernă, secolul romanului modern și, în același timp, secolul marilor sinteze istorice și filosofice, și mai ales secolul științei și tehnicii.

La sfârșitul anului 1998, administratorii *Gallica* au anunțat un conținut al catalogului de 100.000 de volume, însumând 30 de milioane de pagini digitizate, cu imagini, stampe, manuscrise, arta spectacolului, monede și medalii. Informațiile cuprinse erau din domeniul istoriei, științelor politice, filosofiei, dreptului, economiei, literaturii, științei și istoriei științelor. Site-ul oferea, de asemenea, o imagine pilot a următoarei etape de dezvoltare a colecției, conținând fondul de fotografii Eugène Adget, o selecție de documente a scriitorului Pierre Loti, o colecție de imagini de la Școala Națională de poduri și drumuri (*L'École national de ponts et chaussées*), imagini prezentând evoluția industrială în Franța etc.. Colecția mai cuprindea o selecție de cărți ilustrate din fondul Muzeului Omului (*Musée de l'Homme*).

La sfârșitul lui 1997, *Gallica* era considerată mai mult o bază de date digitală, „un laborator al cărui scop este monitorizarea condițiilor de acces și

de consultare la distanță a informațiilor digitale.” În acea etapă, interesul prioritar era de a testa navigarea în colecții, în așa fel încât să fie permis accesul liber la informația digitală, atât pentru cercetător, cât și pentru utilizatorul curios.

La sfârșitul lui 1998, Biblioteca Națională a Franței a reorientat profilul site-ului *Gallica*, dintr-o bibliotecă enciclopedică universală, așa cum a fost anunțată la început, vast corpus universal, care implica niște costuri extrem de ridicate, într-o bibliotecă tematică, dar completă, care să răspundă nevoilor de informare ale cercetătorilor și utilizatorilor în general.

Au fost abordate mai multe teme de interes. O primă temă furniza informații geografice: călătoriile în Franța, cu text, fotografii, stampe din secolul al XVI-lea până la 1920, temă lansată on-line în anul 2000. Apoi, informațiile s-au concentrat pe zona Parisului, călătoriile în Africa cu text și imagini până la 1920 și, în final, memoriile Academiei de Știință.

În 2003, *Gallica* s-a îmbogățit cu 70.000 de opere și 80.000 de imagini din Evul Mediu până în secolul al XX-lea, toate aflate în afara dreptului de autor.

Un aspect nefavorabil, cu care administratorii *Gallica* s-au confruntat în acea perioadă de început, l-au reprezentat problemele tehnice. Deoarece textul era scanat filă cu filă, utilizatorii aveau posibilitatea să acceseze textul doar din tabla de materii, sumar sau legendele exprimate iconografic. Doar o mică parte a colecției se regăsea în variantă integrală, citibilă filă după filă: 1.117 cărți la sfârșitul lui 2004, care făceau parte din baza de date Frantext, integrată ulterior în *Gallica*. Toate aceste disfuncționalități au fost remediate ulterior, odată cu utilizarea programului OCR, care a oferit posibilitatea cercetării pe text.

În 2005, la colecție s-au adăugat alte 76.000 de opere și s-a anunțat digitizarea publicațiilor periodice franceze din perioada 1826-1944, în total 26 de titluri, echivalentul a 3,5 milioane de pagini.

La începutul lui 2006, erau disponibile on-line, *Le Figaro* (fondat în 1826), *La Croix* (fondat în 1883), *L'Humanité* (fondat în 1904) și *Le Temps* (fondat în 1861 și care și-a încetat activitatea în 1942).

În decembrie 2006, colecția a fost completată cu 90.000 de opere, 80.000 de imagini și câteva zeci de materiale sonore.

În noiembrie 2007, Biblioteca Națională a Franței a anunțat planul de digitizare a unui număr de 300.000 de opere până în 2010, reprezentând 45 de milioane de pagini, accesibile printr-un nou site, cu posibilitate de acces simultan imagine-text. Proiectul de reconstruire, nouă provocare pentru administratorii *Gallica*, s-a numit *Gallica 2* și și-a propus să ofere noi mijloace de acces la documentele digitale și noi instrumente care să susțină opțiunile de consultare.

*Gallica 2* on-line a debutat în 2007 cu intenția de a răspunde tuturor provocărilor lansate de cerințele utilizatorilor. Pe parcursul anului 2008, au fost prezentate mai multe variante ale site-ului, pentru ca la sfârșitul anului, *Gallica 2* să înlocuiască definitiv vechea variantă *Gallica*.

Din punct de vedere tehnic și funcțional, modelul *Gallica* a fost preluat de prototipul *Europeana*, realizat la cererea președintelui Franței, Jacques Chirac, cu scopul de a oferi un model de bibliotecă digitală partenerilor europeni. Proiectul *Europeana* a fost prezentat pentru prima dată în 2007, la Târgul de carte organizat de Biblioteca Națională a Franței, iar Biblioteca *Europeana* a fost lansată în noiembrie 2008.

În martie 2010, *Gallica* a depășit pragul de un milion de documente – cărți, manuscrise, hărți, fotografii, publicații periodice, înregistrări sonore (audiobooks și muzică), partituri muzicale – cea mai mare parte a lor fiind disponibilă gratuit, într-o nouă interfață a unui site optimizat pentru a corespunde solicitărilor actuale ale utilizatorilor și a folosi toate facilitățile și noutățile oferite de revoluția din domeniul IT.

Marea majoritate a documentelor cuprinse în catalog sunt în limba franceză, dar pot fi accesate și documente în limbile engleză, italiană, germană, latină, greacă, în funcție de domeniu.

În octombrie 2010, *Gallica* cuprinde peste 1,2 milioane de documente, cu o interfață în trei limbi: franceză, spaniolă și portugheză, cu posibilitatea de creare a unui spațiu personal, cu o etichetă de export pentru consultarea imaginilor de pe site sau blog.

Tot în octombrie 2010 a fost semnat un acord între Biblioteca Națională a Franței și Microsoft, acord ce va duce la crearea unui motor de căutare Microsoft, care va permite utilizarea globală a colecțiilor și o mai bună reprezentare a limbii franceze și a capodoperelor sale în pictură.

Dacă în 2008 site-ul era accesat de trei milioane de utilizatori, în 2009 au fost înregistrați patru milioane de utilizatori, iar pentru 2010, administratorii *Gallica* au estimat un număr dublu de vizitatori.

La patru ani de la lansarea Bibliotecii digitale *Gallica*, Biblioteca Națională a Franței a fost preocupată de frecvența cu care este accesat noul produs și de profilul utilizatorilor acestui tip de bibliotecă. În acest sens, a fost inițiat proiectul R&D BibUsages, de cercetare în telecomunicații, consacrat studiului utilizării Internetului, proiect dezvoltat în colaborare cu France Télécom Recherche et Développement.

De asemenea, s-a dorit să se cunoască nivelul de așteptare al utilizatorilor privind informația transmisă prin *Gallica*, dar și preferințele în ceea ce privește interfața, conținutul și metodele de cercetare și consultare a site-ului. În acest scop, a fost lansat un chestionar de monitorizare a calității serviciilor *Gallica*. Analiza calitativă și cantitativă a informațiilor transmise de *Gallica* a fost posibilă prin culegerea și analiza datelor primite prin poșta electronică.

Informațiile furnizate de chestionare au oferit următorul „portret-tip” al utilizatorilor care frecventează *Gallica*. Aceștia sunt:

– cercetători, profesori, oameni de știință care studiază informația ca sursă primară, atât în cadru profesional, dar și ca hobby; procentul acestui tip de utilizator este de trei sferturi din numărul total de accesări;

– bibliofili, care recurg la *Gallica* anticipând o achiziție sau un împrumut, însă preferința lor este tot cartea tipărită;

– iubitorii de text electronic, cei care și-au modificat obișnuințele din a citi text tipărit în a citi text electronic.

Pentru toți utilizatorii, indiferent de profilul lor, *Gallica* reprezintă un izvor de informații. Utilizatorii au posibilitatea să cerceteze documente rare, la care nu au acces în altfel de condiții, acesta fiind restricționat din motive legate de valoarea documentului, starea de conservare, disponibilitate etc.

Biblioteca Națională a Franței și administratorii *Gallica* urmăresc permanent îmbunătățirea accesului la toate resursele. În acest context, au fost luate în considerare o serie de norme și standarde privind accesibilitatea, cum ar fi Web Accessibility Initiative, care a stat la baza dezvoltării *Gallica*.

Paginile au fost construite cu ajutorul metodei CSS, metodă arhitecturală Web, care permite separarea formei de conținut, indică conținutul prin link-uri și tab-uri, evită cererile asincrone, permite o navigare fluidă, generează modificări ale ecranului, nedetectate vizual.

Au fost create comenzi rapide pentru facilitarea accesului la documente:

- acces căutare simplă;
- acces căutare avansată;
- accesul la propuneri de cercetare și documentare;
- acces la corespondența *Gallica*.

Pagina de început cuprinde mai multe posibilități de acces:

- actualizare
- consultare;
- căutare;
- informații;
- servicii.

Lista rezultatelor cuprinde accesul direct la documente. Sortarea se face prin opțiunea „Qualité mode texte”. Aceasta permite ca primele în listă să fie documentele scanate OCR, a căror calitate de scanare este superioară.

Există link-uri de navigare: prima pagină, pagina anterioară, pagina următoare, ultima pagină și mergi la pagina.

În funcție de proveniența documentului, există link-uri ce indică accesul la documentul din *Gallica* sau din afara *Gallica*.

Pictograma „Afficher le text brut” permite persoanelor cu handicap vizual accesarea documentului cu un font reglabil și preluarea (download) sa.

Site-ul beneficiază de opțiunile: acces rapid și căutare avansată. Opțiunea „Servicii *Gallica*” nu este încă pe deplin accesibilă. Există disfuncționalități și

în cazul opțiunii „Spațiu personal”, unde dificultățile de autentificare o fac să nu fie deocamdată pe deplin accesibilă. Pentru corespondență cu administratorii *Gallica*, există adresa de mail [gallica@bnf.fr](mailto:gallica@bnf.fr).

Monitorizările on-line au devoalat un public interesat de literatură și istorie, dar și de științe, artă și drept, domenii bine reprezentate în colecțiile digitale.

O cerere importantă a utilizatorilor a vizat lucrările de referință, ceea ce a dus la extinderea colecției digitale spre dicționare, enciclopedii, bibliografii și presă.



De asemenea, colecția *Gallica* a fost îmbogățită cu informații privind evenimentele culturale sau programele de cooperare cu alte instituții.

Un domeniu de interes l-a constituit istoria regională franceză, concretizată prin postarea ultimelor numere din *Voyages de France* și digitizarea publicațiilor societăților de cercetare din regiunile Aquitanie și Lorraine.

Scopul site-ului *Gallica* nu a fost acela de a transpune digital întreaga colecție a Bibliotecii Naționale a Franței și nici de a acoperi exhaustiv domeniile cunoașterii, ci acela de a crea un instrument de diseminare a patrimoniului scris și iconografic.

*Gallica* este o enciclopedie digitală, constituită din colecții de o mare valoare, dar și o expoziție virtuală, ce promovează la scară largă, patrimoniul cultural național.



Prin conținutul său enciclopedic, *Gallica* contribuie la cunoașterea culturii franceze, prin activitatea de predare-învățare, dar și la descoperirea resurselor culturale de către marele public.

### **Bibliografie**

1. JACQUESEN, Alain ; RIVIER, Alexis. *Bibliothèques et documents numériques: concepts, composantes, techniques et enjeux*. Paris: Édition du Cercle de la Librairie, 2005.

2. <http://gallica.bnf.fr/> (accesat în 15.10.2010).

3. [http://www.bnf.fr/fr/la\\_bnf/a.chroniques.html](http://www.bnf.fr/fr/la_bnf/a.chroniques.html) (accesat în 1.11.2010).

4. <http://bbf.enssib.fr/> (accesat în 20.10.2010).

5. <http://www.actualitte.com/dossiers/1180-bibliotheque-laboratoire-livres-numeriques-microsoft.htm> (accesat în 30.10.2010).

6. <http://bioscopic.wordpress.com/2010/01/13/voici-gallica-2/> (accesat în 29.10.2010).

7. <http://archive.ifla.org/IV/ifla74/papers/139-Scotti-fr.pdf> (accesat în 5.11.2010).

8. <http://www.web-libre.org/dossiers/gallica,8320.html> (accesat în 1.11.2010).

**Nicoleta Corpaci,**  
**Centrul Național ISBN-ISSN-CIP**  
**Biblioteca Națională a României**  
**nicoleta.corpaci@bibnat.ro**

# STRATEGII DE MARKETING PENTRU PROMOVAREA ȘI VIZIBILITATEA PRODUCȚIEI ȘTIINȚIFICE A UNIVERSITĂȚII PRIN DEPOZITE DIGITALE

## 1. Introducere

Teza de doctorat abordează un domeniu interdisciplinar, strategii de marketing aplicate în domeniul educațional prin promovarea producției științifice, rezultat al cercetării științifice prin depozite digitale. Modelele de comunicare academice s-au modificat în societatea informațională. Cercetarea științifică include publicarea rezultatelor cercetării. Lucrările științifice publicate devin elemente componente ale producției științifice a cercetătorului, a instituției, a țării.

Impactul acestor cercetări se măsoară cu indicatori scientometrici. În condițiile creșterii continue a prețului publicării și a accesului la rezultatele publicării s-a dezvoltat mișcarea acces deschis, mișcare mondială puternic dezbătută în mediul internațional. Universitățile au reacționat și aderat la această mișcare publicând rezultatele cercetărilor în acces deschis pe Internet. Proiectele de cercetare au găsit soluții tehnice: surse deschise, depozite digitale.

În România, aceste schimbări nu au determinat reacții, niciun organism nu a lansat inițiativa dezvoltării unor astfel de produse. În lucrare se prezintă situația internațională, soluțiile și rezoluțiile adoptate. Se analizează prin mixul de marketing, depozitul digital, care este considerat un nou produs tehnologic, un instrument de cuantificare, preservare, diseminare și promovare a producției științifice a universității. Se analizează impactul cercetărilor, măsurabil prin indicatori scientometrici. O atenție deosebită este acordată comportamentului producătorului de informație și al utilizatorului de informație în mediul academic. Pornind de la aceste analize se implementează primul depozit digital pilot cu producția științifică a două departamente de cercetare de la Universitatea „Transilvania” din Brașov.

## 2. Prezentarea tezei de doctorat

Lucrarea începe cu analiza stadiului actual în domeniul marketingului educațional și este structurată în cinci capitole. Lucrarea are 269 de pagini, 83 de tabele, 121 de figuri, opt anexe și 207 surse bibliografice.

În capitolul „*Accesul deschis la informația științifică prin depozite digitale instituționale*” se prezintă mediul informațional mondial actual și transformările impuse de societatea informațională. Se dezvoltă noul model de comunicare științifică. Se definește accesul deschis la informație. Sunt prezentate: importanța accesului deschis la informația științifică, modificările impuse în comunicarea academică, dreptul de autor în contextul accesului

deschis. Progresul științific este analizat în corelație cu cercetarea științifică, accesul la informație și respectarea drepturilor de proprietate intelectuală. Se analizează accesul deschis la informație ca o condiție esențială a calității cercetării științifice. Se prezintă evoluția istorică a conceptului și momentele importante din evoluția și acceptarea acestei mișcări: Declarația de la Berlin, Bethesda, inițiativa Budapesta, petiția braziliană, petiția americană și manifestul IFLA, Federația Internațională a Asociațiilor de Biblioteci.

Noutatea conceptului se impune prin folosirea mediului electronic pentru publicare și a Internetului pentru comunicarea lucrărilor științifice. În realitate, originile conceptului se află în îndepărtata istorie. Se prezintă istoria conceptului începând cu apariția tiparului. Modalitățile de acces deschis sunt: publicarea în reviste cu acces deschis – drumul de aur – și dezvoltarea de arhive și depozite digitale unde se arhivează lucrările publicate – drumul verde. Sunt definite: drumul de aur, revistele cu acces deschis și unele instrumente dezvoltate pentru organizare și accesul utilizatorilor, printre care DOAJ – *Directory of Open Access Journal*, repertoriul revistelor în acces deschis.

Considerațiile autorilor, ale editorilor și ale celor implicați în comunicarea academică sunt prezentate luând în considerare toate etapele publicării pe suport tradițional și pe suport electronic. Sunt prezentate modelele de distribuție a accesului deschis și repertoriile de reviste cu acces deschis. Utilizatorii accesului deschis sunt în cea mai mare parte chiar cei care trebuie să producă lucrările științifice, i.e. componentele accesului deschis la informația științifică. Este prezentat mediul universitar și dubla ipostază a membrilor comunității academice: de cercetători și de utilizatori.

Se prezintă un important instrument realizat ca produs de cercetare european, site-ul *SHERPA/RoMEO*, care este instrumentul de bază în verificarea politicilor acordurilor de drept de autor practicate de editori. Este analizat interesul pentru accesul deschis manifestat de autori, cititori, profesori, studenți, biblioteci, agențiile de finanțare, cetățeni. Sunt descrise cele mai reprezentative cazuri de aplicare a accesului deschis: *PubMed Central*, *BioMed Central*, *ePrint archive*, depozitele instituționale care se ocupă cu autoarhivarea precum și standardele care permit accesul deschis: *OAIMetadata Harvesting Protocol*. Sunt enumerate și obstacolele care limitează accesul deschis, din perspectiva tendințelor economice în editarea lucrărilor academice, criza jurnalelor și problemele legale și juridice.

A doua cale de realizare a accesului deschis este implementarea în cadrul universităților de depozite digitale care stochează producția lor științifică. Sunt trecute în revistă aspectele generale cu privire la rolul, organizarea, responsabilizarea și implementarea unui depozit digital. Sunt subliniați factorii care forțează schimbarea în structura publicării, în jurnalele academice, precum și principalele proiecte de cercetare dezvoltate pentru crearea

de instrumente și servicii pentru accesul deschis la informația științifică:

- *RoMEO* este proiectul european ce prezintă politica de autoarhivare și dreptul de autor al editorilor, clasificând editorii în verzi, albaștrii, galbeni și albi în funcție de politica lor de autoarhivare.

- *OpenDOAR* este repertoriul depozitelor în acces deschis din toată lumea. Se prezintă grafic situația mondială, situația din Europa și faptul că în România nu există nicio inițiativă.

- *DOAJ* este repertoriul cu jurnalele existente în acces deschis.

- *ROAR* este registrul depozitelor digitale în acces deschis.

- *DRIVER* este rețeaua europeană de depozite digitale europene.

Se propune un model de dezvoltare a unui depozit digital, cel al Universității din Bergen, Norvegia. Sunt prezentate și principalele tehnologii informatice existente pentru constituirea depozitelor digitale și un studiu comparativ al caracteristicilor tehnice și al funcționalității.

În capitolul „*Măsurarea vizibilității producției științifice a universităților prin metode scientometrice*” este prezentată scientometria ca știință și ca instrument fundamental în stabilirea valorii internaționale a unei universități, dar și ca instrument în evaluarea statistică a rezultatelor cercetării științifice. Se abordează dezvoltarea scientometriei ca știință pornind de la bibliometrie și ajungând la scientometrie și infometrie. Este analizată evoluția istorică a acestei științe și sunt prezentați cei mai importanți oameni de știință cu preocupări în acest domeniu și realizările lor. Este descris începutul analizei statistice a literaturii științifice prin apariția bazei de date SCI – *Science Citation Index* și impunerea producției științifice a unei națiuni ca factor de progres socio-economic. Se analizează modelul impus de Statele Unite în anii ‘70 și dezvoltarea indicatorilor scientometrici. Este subliniat rolul important și decisiv al revistei *Scientometrics*, și al metodologiei scientometrice folosite în Statele Unite ca instrument de lucru în evaluarea dezvoltării statelor lumii.

Un subcapitol este dedicat definirii producției și productivității științifice. Sunt evocate momentele istorice de bază în dezvoltarea scientometriei: 1926 – Legea lui Lodka, 1943 – Legea lui Bradford, 1949 – Legea lui Zipf. Sunt analizate metodele și indicatorii de măsurare a performanțelor cercetării științifice. Este detaliat istoricul apariției și definirii indicatorilor de măsurare a activității științifice.

Capitolul dedică o parte importantă prezentării stadiului actual al utilizării scientometriei. Se aduce în discuție indexul H(irch), ca indicator de măsurare a performanțelor cercetării științifice și alte variante ale indexului: g, hz, A, R, AR, hw, b. Este expusă de asemenea o metodă de calcul a indexului h prin accesul la Internet și *Google Scholar*, baza scientometrică disponibilă gratuit pe Internet. Softul *Publish or Perish* este disponibil gratuit și reprezintă un instrument de analiză a impactului cercetărilor unui profesor, al unui periodic sau

al unei edituri. Este prezentată aplicația de la Universitatea „Transilvania” din Brașov. Se analizează corelația dintre indicele  $h$  calculat cu software-ul *Publish or Perish* și punctajul de cercetare pentru 60 de profesori ai universității, cu punctajul cel mai mare din 2008. Este analizată corelația dintre indicele  $h$  și numărul de lucrări indexate ISI, precum și corelația indicelui  $h$  cu numărul de citări din baza de date ISI. Sunt calculați și alți indici:  $g$ ,  $hc$  și  $Hinorm$ .

În capitolul „*Promovarea producției științifice a universităților prin depozite digitale instituționale*” se tratează conceptul de producție științifică a universității și de dezvoltare a cercetării științifice în societatea informațională. Sunt abordate aceste concepte prin prisma metodelor și tehnicilor de marketing. Este prezentat depozitul instituțional digital ca instrument de promovare a producției științifice a universităților. Depozitul digital este analizat ca un PRODUS destinat promovării, arhivării și conservării producției științifice, un produs cu trei funcții de bază: depozit al memoriei științifice cu funcții de prezervare și conservare, bază de date cu resurse informaționale și bază de date în dezvoltare. Sunt prezentate elementele de bază ale marketingului educațional și ale strategiilor aplicate în dezvoltarea depozitului digital. Este determinat mixul de marketing în cazul depozitului digital. Se analizează comportamentul producătorilor de informație științifică, ținând cont că producătorul este și utilizatorul cel mai elocvent al informației științifice. Sunt prezentate rezultatele unor cercetări calitative de marketing cu privire la comportamentul comunității academice, în cazul utilizării depozitelor digitale instituționale.

Un prim studiu prezentat vizează impactul deținerii dreptului de autor, în cazul autoarhivării în depozitele digitale. Alt studiu se referă la așteptările membrilor comunității academice cu privire la utilizarea articolelor științifice în acces deschis. Este dezvoltată ideea mixului de marketing, în cazul depozitului digital, dar și a activității de autoarhivare, activitate ce reprezintă elementul de bază și factorul de producție. Mixul de marketing este abordat prin intermediul celor 8P: produs, preț, promovare, loc (place), public, parteneriate, politici, buget. Este analizată politica de produs și este detaliată analiza funcțiilor produsului, luând în considerare cele trei trepte ale produsului: produsul de bază, produsul așteptat și produsul amplificat. Se analizează cele trei nivele luând în considerare calitatea, trăsăturile, designul, brandul și locul produsului. Sunt abordate locul și rolul comunicării în mixul de marketing, precum și raportul comunicare – promovare. Sunt descrise strategiile de comunicare adoptate în cazul depozitului digital: strategia de profilare, de împingere, de atragere și de consultare.

Capitolul „*Cercetarea de marketing: atitudini, opinii și comportamente ale cadrelor didactice universitare privind constituirea unui depozit digital instituțional cu producția științifică a Universității Transilvania*” este dedicat

cercetării cantitative de marketing desfășurate la Universitatea „Transilvania” în perioada februarie-martie 2009. Sunt formulate ipoteze generale și statistice și sunt stabilite obiectivele cercetării. Este proiectat chestionarul pe suport tradițional, se pretestează și se proiectează chestionarul electronic, care este apoi încărcat pe platforma de cercetare Aspectt a universității și diseminat prin e-mail membrilor universității. Răspunsurile la întrebări sunt colectate automat și transferate în programul de statistică SPSS. Este analizată populația cercetată, mărimea și structura acesteia. Se calculează mărimea eșantionului pentru 268 de respondenți. Este analizată comunitatea academică din Universitatea „Transilvania” și este validat eșantionul în funcție de gen și de vechimea în universitate. Sunt analizate datele sondajului și sunt interpretate rezultatele. Se fac analize univariate, statistica fiecărei întrebări, analize bivariate. Sunt analizate rezultatele măsurării pentru două întrebări relevante, în raport cu una sau două caracteristici ale subiecților și se face testarea diferențelor dintre medii și dintre procente. Este analizată legătura dintre două variabile, tabelele de contingență, testele Kolmogorov-Smirnov, asocierea dintre variabile, determinarea coeficienților de corelație. Se extind rezultatele de sondaj la nivelul întregii populații pentru două variabile importante ale cercetării și sunt testate ipotezele statistice ale cercetării de marketing. Este realizat arborele cu trei nivele de segmentare pentru colectivitatea cercetată. Sunt prezentate concluziile și sunt interpretate datele cercetării.

În capitolul „Strategii de marketing pentru creșterea vizibilității cercetării științifice românești. Studiu de caz la Universitatea Transilvania din Brașov” este dezvoltată o strategie de marketing pentru implementarea și dezvoltarea unui depozit digital pilot la Universitatea „Transilvania” din Brașov. Se analizează stadiul actual în baza contextului internațional, a situației interne a Universității „Transilvania” și a concluziilor cercetării cantitative de marketing. Sunt definite misiunea și obiectivele și sunt stabilite echipa de implementare, planul de dezvoltare a depozitului digital pilot, platforma și tehnologia de implementare, modalitățile de dezvoltare a politicilor de achiziție, lansarea produsului, strategia de promovare și achiziție a produselor necesare dezvoltării depozitului digital, dezvoltarea la nivel de universitate, promovarea depozitului pe plan mondial, planificarea acestor activități. Acest depozit digital este realizat practic la Universitatea „Transilvania” din Brașov. Se implementează și configurează software-ul. Sunt definite și configurate comunitățile și colecțiile. Pentru început sunt arhivate dizertațiile masteranzilor din semestrele I și II ale anului 2009 la masteratul de cercetare în domeniul marketingului.

### **3. Contribuții personale și originale**

Contribuția autoarei la dezvoltarea cunoașterii științifice poate fi evaluată din diferite perspective ale cercetării științifice:

**a. Contribuții cu caracter de sinteză:**

- Stadiul actual al cercetărilor în domeniul marketingului educațional.
- O analiză critică a situației internaționale cu privire la accesul deschis la informație.

Este analizată literatura de specialitate și sunt identificate modalitățile de realizare a accesului deschis la informație și obstacolele care limitează accesul la informație. Sunt analizate principalele căi și proiecte de cercetare a modelelor de instrumente și servicii pentru accesul deschis.

- Un studiu comparativ al caracteristicilor tehnice și funcționale ale tehnologiilor de implementare a depozitului digital.

Sunt analizate toate sursele deschise, puse gratuit la dispoziția comunității, pentru dezvoltarea depozitelor digitale, dar și a celor contra cost. Sunt luate în considerare toate elementele tehnice de implementare.

- Analiza indicatorilor scientometrici în măsurarea impactului cercetărilor.

Se analizează evoluția istorică a dezvoltării scientometriei, sunt identificate momentele istorice care au schimbat abordarea măsurării științei, sunt prezentați indicatorii de măsurare a performanțelor cercetărilor științifice. Indexul Hirsh, indexul g, indexul h, indexul A, indexul R, indexul AR și indexul hw sunt analizați și prezentați ca soluții de evaluare academică. Sunt trecute în revistă principalele baze de date scientometrice.

**b. Contribuții cu caracter teoretic și experimental**

- Studiu explorator privind impactul cercetărilor științifice asupra profesorilor de la Universitatea „Transilvania”.

Studiul explorator se face folosind *Publish or Perish* și calculând patru indicatori scientometrici pentru primii 60 de profesori din clasamentul făcut ținând cont de punctajul de cercetare realizat în 2008 și folosind baza de date scientometrică *Google Scholar*.

- Analiza depozitului digital ca produs care promovează producția științifică a universității.

Sunt definite producția științifică a universității și produsul dezvoltat pentru promovarea acesteia: depozitul digital.

- Mixul de marketing în cazul depozitului digital.

Este analizat rolul marketingului în valorificarea și dezvoltarea producției științifice a universității, sunt definiți și analizați cei 8P ai mixului de marketing și se propun soluții.

- Cercetarea cantitativă de marketing: „Atitudini, opinii și comportamente ale cadrelor didactice universitare privind constituirea unui depozit digital instituțional cu producția științifică a Universității Transilvania”.

Sunt formulate ipotezele cercetării, este conceput chestionarul tradițional, este proiectat chestionarul electronic, sunt prelucrate și analizate datele obținute, se fac analize bivariate ale datelor de sondaj, testarea ipotezelor

statistice, testul de verificare a egalității între proporții. Este realizat arborele cu trei nivele de segmentare pentru colectivitatea cercetată și sunt prezentate concluziile privind opiniile comunității academice ale Universității „Transilvania”.

- Realizarea strategiei de marketing pentru promovarea și vizibilitatea producției științifice a universității.

Este analizată situația Universității „Transilvania”, mediul și condițiile de cercetare, strategia privind cercetarea științifică. Este formată echipa de implementare și se alege tehnologia care urmează să fie folosită. Se propune strategia de promovare a depozitului.

- Implementarea practică a depozitului digital pilot.

Este realizat practic depozitul digital, se implementează și configurează software-ul, sunt definite comunitățile și alcătuite colecțiile. Pentru început sunt arhivate dizertațiile masteranzilor din semestrele I și II ale anului 2009 la masteratul de cercetare în domeniul marketingului.

#### **4. Noutatea tezei de doctorat**

Noutatea tezei de doctorat constă în:

- *tematica și obiectul investigațiilor teoretice și experimentale* – la noi în țară nemaieexistând o astfel de abordare, atât din punctul de vedere al obiectului de studiu – cercetări de marketing educațional centrat pe cadrul didactic, cât și din punctul de vedere al promovării producției științifice universitare;

- *studierea comparativă* a caracteristicilor tehnice și funcționale ale tehnologiilor de implementare a depozitului digital;

- *realizarea strategiei de marketing* pentru promovarea și vizibilitatea producției științifice a universității;

- *realizarea strategiilor de comunicare* în cazul depozitului digital;

- *dezvoltarea politicii de produs* în cazul depozitului digital;

- *investigații teoretice și experimentale* privind utilizarea indicatorilor scientometrici în evaluarea publicațiilor academice;

- *cercetare cantitativă de marketing* a atitudinilor, opiniilor și comportamentelor cadrelor didactice universitare;

- *implementarea depozitului digital la Universitatea „Transilvania”*.

#### **5. Utilitatea rezultatelor cercetării**

Rezultatele au utilitate științifică, didactică și aplicativă, atât prin contribuțiile aduse, cât și din punct de vedere:

*Științific:* contribuie la dezvoltarea cunoașterii fundamentale, prin dezvoltarea și aprofundarea cercetărilor privind strategiile de marketing în promovarea și vizibilitatea producției științifice a universității prin depozite digitale.

*Didactic:* prezintă interes și utilitate, atât pentru rezultatele în sine, cât mai ales prin metodele și procedurile de cercetare aplicate. Astfel, anumite subcapitole din teză pot fi valorificate ca teme de curs în cadrul specializării Biblioteconomie și știința informării.



*Aplicativ:* cercetările aduc pe de o parte o fundamentare științifică a cunoștințelor acumulate prin experiența practică, iar pe de altă parte oferă un produs cu trei funcții de bază: depozit al memoriei științifice cu funcții de preservare și conservare, bază de date cu resurse informaționale și bază de date în dezvoltare. Cercetările oferă și modele cu ajutorul cărora se pot implementa și dezvolta depozite digitale instituționale, deschizând o nouă perspectivă de abordare aplicativă a produselor digitale.

### **Bibliografie**

1. REPANOVICI, Angela. *Strategii de marketing pentru promovarea și vizibilitatea producției științifice a universității prin depozite digitale*: teză de doctorat. Universitatea „Transilvania” din Brașov, 2009.

**Prof. dr. ing. Angela REPANOVICI**  
**Universitatea „Transilvania” din Brașov**



## DEPOZITUL LEGAL: VADEMECUM

### Din istoria Depozitului legal

Primul act legislativ privind Depozitul legal este Ordonanța de la Montpellier din 28 decembrie 1537, prin care regele Francisc I hotăra ca un exemplar din fiecare publicație să fie trimis bibliotecii regale.

În România, termenul de „*depozit legal*” apare în timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu (1708), dar mitropoliții și domnitorii trimiteau gratuit bibliotecilor mănăstirești orice carte, încă de la apariția tiparului. Regulamentele Organice (1831-1832) aduc primele reglementări, atât în Moldova, cât și în Țara Românească. Prin Depozitul Legal, în Țara Românească, se trimiteau cinci exemplare pentru Bibliotecile școlii din București și trei exemplare pentru Craiova. În Moldova, Academia Mihăileană din Iași primea un exemplar.

În 1864, autorii Regulamentului pentru bibliotecile publice atribuie dreptul de Depozit legal Bibliotecilor Centrale din București și Iași. În 1885 intră în vigoare prima lege care se referă exclusiv la Depozitul legal (autorul moral fiind Ion Bianu, directorul și organizatorul Bibliotecii Academiei Române): orice carte, broșură, ziar sau altă tipăritură ce se va executa se va remite în câte trei exemplare Bibliotecii Universității din București și Iași și Bibliotecii Academiei. Acestea erau obligațiile tipografilor de care trebuiau să se achite și autorii și editorii. Depozitul legal trebuia să fie o arhivă a culturii naționale și un izvor de cercetare, nu un simplu mijloc de îmbogățire a unei biblioteci.

Legea din 1885 este completată în 1904 cu o nouă lege privind Depozitul legal (autori Nicolae Georgescu-Tistu și Emanoil Bucuța), prin care se adaugă pe lista documentelor supuse Depozitului legal și gravurile, stampele, planșele, hărțile, muzica tipărită, litografiile. Legea promulgată în 1922 de regele Ferdinand I se remarcă prin sporirea numărului de biblioteci beneficiare ale Depozitului legal, de la trei la opt: Biblioteca Universității din Cluj, Biblioteca Astra din Sibiu, Biblioteca din Chișinău, Biblioteca Universității din Cernăuți și DL zonale/regionale. De-a lungul timpului, numărul de exemplare supuse Depozitului legal a fost modificat: în 1904 – cinci exemplare, în 1922 – 14 exemplare, ajungându-se chiar la 18 exemplare. În 1941 au fost adăugate, la lista documentelor supuse Depozitului legal, filmele cinematografice, discurile fonografice și gravurile pentru Academia Română.

Actuala lege a Depozitului legal (Legea nr. 111/1995, republicată) înscrie obligativitatea depunerii Depozitului legal pentru instituții (tipografii, edituri), dar și pentru persoanele fizice care își asumă responsabilitatea editării și stabilește categoriile de documente, instituțiile care organizează Depozitul legal, obligativitatea trimiterii materialelor și categoriile de materiale ce sunt scutite de a fi trimise.

### **Cadrul legislativ**

Depozitul legal este reglementat de Legea nr. 111/1995, cu modificările și completările ulterioare:

1995 – este adoptată *Legea privind constituirea și funcționarea Depozitului legal de tipărituri și alte documente grafice și audiovizuale*, cunoscută ca Legea nr. 111/1995;

2005 – Legea nr. 111/1995 este republicată, cu modificările și completările aduse de Legea nr. 594/2004, sub denumirea de *Lege privind constituirea, organizarea și funcționarea Depozitului legal de documente, indiferent de suport*;

2007 – Legea nr. 111/1995 este modificată prin Legea nr. 209/2007: *Legea privind Depozitul legal de documente publicată în Monitorul Oficial nr. 755 din 7 noiembrie 2007*.

### **Misiunea Depozitului legal**

Depozitul legal reprezintă fondul intangibil al patrimoniului cultural național mobil.

Biblioteca Națională a României, instituție organizatoare a Depozitului legal central, are ca misiune colectarea producției naționale editoriale în vederea realizării Bibliografiei Naționale.

### **Obiectivele Depozitului legal**

Prin Legea nr. 111/1995, republicată, Biblioteca Națională a României este autorizată să exercite funcția de agenție națională pentru Depozitul legal și are, în această calitate, următoarele atribuții:

- asigură controlul bibliografic național – CBN;
- întocmește statistica oficială a edițiilor naționale;
- atribuie numărul de Depozit legal;
- atribuie numerele internaționale standardizate ale cărților – ISBN și ale publicațiilor seriale – ISSN;
- întocmește catalogarea înaintea publicării – CIP;
- creează și gestionează baza de date a editurilor din România;
- controlează modul în care persoanele fizice și juridice, obligate să efectueze trimiteri cu titlu de Depozit legal, se conformează acestei obligații;
- controlează modul în care bibliotecile beneficiare prelucrează, depozitează și conservă cărțile și celelalte documente primite cu titlu de Depozit legal;
- prelucrează, depozitează și conservă, ca fond intangibil, câte un exemplar din documentele primite cu titlu de Depozit legal și distribuie celelalte exemplare beneficiarilor de Depozit legal.

### **Instituții beneficiare ale Depozitului legal**

Depozitul legal este organizat, la *nivel central*, de către Biblioteca Națională a României și are îi ca beneficiari pe:

- Biblioteca Academiei Române,

- Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” Cluj-Napoca,
  - Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” Iași,
  - Biblioteca Centrală Universitară „Eugen Todoran” Timișoara,
  - Biblioteca Militară Națională,
  - Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Istorice Pitești.
- Depozitul legal este organizat, la *nivel local*, de:

- bibliotecile județene,
- Biblioteca Metropolitană București.

### **Documente supuse Legii Depozitului legal**

Depozitul legal cuprinde următoarele categorii de documente, produse în serie, indiferent dacă sunt destinate unei difuzări comerciale sau gratuite:

- cărți, broșuri, fascicole;
  - ziare, reviste, almanahuri, calendare și publicații seriale;
  - extrase din publicații seriale;
  - partituri muzicale;
  - reproduceri în serie ale albumelor, lucrărilor de artă grafică, plastică, decorativă și fotografică, precum și ale ilustratelor și cărților poștale ilustrate;
  - atlase, hărți plane, în relief și globulare, planuri tipărite;
  - materiale de comunicare propagandistică, având caracter politic, administrativ, cultural-artistic, științific, educativ, religios, sportiv: programe, anunțuri, afișe, proclamații, planșe;
  - teze de doctorat, rezumate ale acestora, precum și cursuri universitare;
  - documente în formă electronică, pe următorul tip de suport: disc, casetă, videocasetă, CD, DVD și, respectiv, cele pe următorul tip de suport: diafilm, diapozitiv, microfilm, microfîșă;
  - publicații, având caracter oficial, ale autorităților publice centrale și locale, precum și culegeri de acte normative;
  - standarde și norme tehnice și de funcționare;
  - documente numismatice și filatelice;
  - orice alte documente tipărite sau multiplicat prin proceduri grafice sau fizico-chimice, cum sunt: litografierea, fotografierea, fonografiera și videografierea etc.
- Sunt supuse obligației de trimitere, cu titlu de Depozit legal, atât documentele produse în România, cât și cele realizate în străinătate de către persoane juridice române ori executate pentru acestea, indiferent dacă sunt destinate difuzării în România sau în străinătate.
  - Documentele realizate în străinătate de către persoane fizice române ori executate pentru acestea, indiferent dacă sunt destinate difuzării în România sau în străinătate, pot fi trimise cu titlu de Depozit legal.
  - Nu sunt supuse obligației de trimitere cu titlu de Depozit legal următoarele documente:

- agende, cărți de vizită, ferpape, plicuri de corespondență,
- formulare cu un caracter administrativ-contabil, registre, borderouri, state de plată, boniere, antete,
- lucrări de mercantilaj produse în serie, destinate difuzării comerciale sau gratuite, indiferent de suportul material și de procedeul tehnic utilizat pentru producerea, editarea sau difuzarea lor,
- documentele de valoare – documente bancare,
- bilete de transport și de spectacole,
- acte de stare civilă sau de identitate,
- titluri de proprietate,
- filme artistice și documentare de lung și scurt metraj,
- materiale de publicitate și de reclamă cu un caracter comercial, materiale care conțin informații secrete de stat sau secrete de serviciu.

### **Controlul aplicării Legii Depozitului legal**

• *Biblioteca Națională a României*, respectiv *Biblioteca Metropolitană București* și *bibliotecile județene*, controlează, prin personalul lor de specialitate, împuternicit în acest scop, activitatea *producătorilor* (edituri, persoane fizice sau juridice care realizează documente în regie proprie, ateliere, case/studiouri de înregistrare, Banca Națională a României, Regia Autonomă „Monetăria Statului”, Compania Națională „Poșta Română” – S.A.) cu privire la îndeplinirea obligațiilor de depunere a documentelor care fac obiectul Depozitului legal, respectiv al Depozitelor legale locale, constată contravențiile și aplică amenzi contravenționale, conform Legii nr. 111/1995, republicate și a Ordonanței Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, aprobate cu modificări și completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările și completările ulterioare.

• Ministerul Culturii și Cultelor eliberează legitimații speciale pentru personalul de control din cadrul *Bibliotecii Naționale a României*, *Bibliotecii Metropolitane București* și *bibliotecilor județene*.

• Controlul activității producătorilor din subordinea Ministerului Apărării și Ministerului Administrației și Internelor, constatarea contravențiilor săvârșite de aceștia și aplicarea amenzilor contravenționale se realizează de către personalul desemnat de cele două ministere.

### **Biblioteci beneficiare ale Depozitului legal. Depozitul legal central**

• Biblioteca Națională a României organizează Depozitul legal la *nivel central*: primește de la producători documentele cu titlu de Depozit legal, le ia în evidență, le prelucrează, le acordă numărul de Depozit legal, reține un exemplar pentru Depozitul legal propriu, un exemplar pentru semnalarea statistică și elaborarea Bibliografiei naționale curente a României și un exemplar destinat schimbului internațional de publicații și distribuie câte un exemplar *beneficiarilor*:

- Biblioteca Academiei Române,
- Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” Cluj-Napoca,
- Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” Iași,
- Biblioteca Centrală Universitară „Eugen Todoran” Timișoara.

• Documentele care se referă la domeniul militar, elaborate de persoane fizice și juridice care nu sunt încadrate în armată, se transmit într-un exemplar, suplimentar față de cele care se trimit Bibliotecii Naționale a României, la *Biblioteca Militară Națională* și la *Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Istorice Pitești*.

• Biblioteca Națională a României primește de la producători în 7 exemplare următoarele documente: cărți (cu excepția edițiilor rare și bibliofile), broșuri, extrase din publicații seriale.

Biblioteca Națională a României reține 3 exemplare, dintre care un exemplar pentru Depozitul legal propriu, un exemplar pentru semnalare statistică și elaborarea Bibliografiei naționale curente a României și un exemplar destinat schimbului internațional de publicații, și distribuie câte un exemplar Bibliotecii Academiei Române, Bibliotecii Centrale Universitare „Lucian Blaga” Cluj-Napoca, Bibliotecii Centrale Universitare „Mihai Eminescu” Iași și Bibliotecii Centrale Universitare „Eugen Todoran” Timișoara.

• Biblioteca Națională a României primește de la producători în 6 exemplare, următoarele documente: publicații seriale, publicații cu caracter oficial ale autorităților administrației publice centrale și locale, precum și culegeri de acte normative, manuale școlare, documente audiovizuale stocate pe discuri, casete, videocasete, CD-uri, DVD-uri, documente în formă electronică difuzate pe dischetă, CD-uri, DVD-uri.

Biblioteca Națională a României reține 2 exemplare pentru Depozitul legal propriu și pentru elaborarea Bibliografiei naționale curente a României și distribuie câte un exemplar Bibliotecii Academiei Române, Bibliotecii Centrale Universitare „Lucian Blaga” Cluj-Napoca, Bibliotecii Centrale Universitare „Mihai Eminescu” Iași și Bibliotecii Centrale Universitare „Eugen Todoran” Timișoara.

• Biblioteca Națională a României primește de la producători în 3 exemplare, următoarele documente: partituri muzicale, programe, anunțuri, afișe, proclamații cu valoare de memorie culturală, atlase, albume, hărți plane, în relief și globulare, planuri tipărite, reproduceri în serie ale lucrărilor de artă grafică, plastică, decorativă și fotografică, precum și ale cărților poștale și cărților poștale ilustrate, microfilme, microfise.

Biblioteca Națională a României reține două exemplare pentru Depozitul legal propriu și pentru elaborarea Bibliografiei naționale curente a României și distribuie un exemplar Bibliotecii Academiei Române.

- Biblioteca Națională a României primește de la producători în 2

exemplare, următoarele documente: ediții rare și bibliofile, cursuri universitare tipărite sau multigrafiate, rezumate ale tezelor de doctorat, standarde și norme tehnice și de funcționare, fascicule.

Biblioteca Națională a României reține un exemplar pentru Depozitul legal propriu și distribuie celălalt exemplar Bibliotecii Academiei Române.

- Biblioteca Națională a României primește de la Ministerul Educației și Cercetării *un exemplar* din tezele de doctorat.

- Biblioteca Academiei Române primește de la universitatea responsabilă *un exemplar* din tezele de doctorat.

- Biblioteca Academiei Române primește de la producători *un exemplar* din documentele numismatice și filatelice: bancnote, monede, medalii și mărci poștale.

- **Cheltuielile de expediere a documentelor cu titlu de Depozit legal către Biblioteca Națională a României / Biblioteca Academiei Române / Biblioteca Militară Națională / Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Istorice Pitești sunt suportate de producători.**

- **Cheltuielile de expediere a documentelor cu titlu de Depozit legal, redistribuite bibliotecilor beneficiare se suportă de către Biblioteca Națională a României din sumele prevăzute în bugetul propriu.**

- Instituțiile beneficiare ale exemplarelor de Depozit legal au următoarele obligații:

- să primească documentele trimise cu acest titlu și să le ia în evidență;

- să le prelucreze potrivit normelor biblioteconomice în vigoare;

- să asigure depozitarea, conservarea și gestionarea lor corectă;

- √ *Documentele intrate cu titlu de Depozit legal se constituie în gestiuni distincte.*

- √ *Din punct de vedere statistic, se vor include în colecțiile bibliotecilor și documentele intrate cu titlul de Depozit legal.*

- √ *Documentele primite cu titlu de Depozit legal nu se casează (cu excepția cazurilor de forță majoră).*

- √ *Documentele primite cu titlu de Depozit legal nu fac obiectul împrumutului sau schimbului interbibliotecar.*

- √ *Documentele primite cu titlu de Depozit legal pot fi utilizate numai cu aprobarea conducerii bibliotecii, în incinta bibliotecii.*

- să dispună măsuri pentru asigurarea integrității și securității materialelor primite;

- să urmărească primirea documentelor care le sunt destinate, sesizând Biblioteca Națională a României de eventualele lipsuri.

- Biblioteca Națională a României controlează modul în care bibliotecile beneficiare prelucrează, depozitează și conservă documentele primite cu titlu de Depozit legal.

- Biblioteca Națională a României, prin personalul de specialitate, împuternicit în acest scop, controlează activitatea producătorilor (edituri, persoane fizice sau juridice care realizează documente în regie proprie, ateliere, case/studiouri de înregistrare, Banca Națională a României, Regia Autonomă „Monetăria Statului”, Compania Națională „Poșta Română” – S.A.) cu privire la îndeplinirea obligațiilor de depunere a documentelor care fac obiectul Depozitului legal, constată contravențiile și aplică amenzi contravenționale, conform Legii nr. 111/1995, republicate și a Ordonanței Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, aprobate cu modificări și completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările și completările ulterioare.

- Instrumentele utilizate în controlul respectării obligației de depunere a documentelor cu titlu de Depozit legal sunt:

- bibliografia cărților în curs de publicare (CIP),
- cataloagele editoriale tipărite,
- site-urile editurilor,
- anunțurile publicitare,
- târgurile și lansările de carte.

#### **Depozitul legal local**

- Depozitul legal este organizat, *la nivel local*, de bibliotecile județene și de Biblioteca Metropolitană București.

- Depozitul legal reprezintă *fondul intangibil* al patrimoniului cultural mobil local.

- Pe baza Depozitului legal local se realizează Bibliografiile locale.

#### **Tipurile de documente supuse Depozitului legal local**

- Sunt supuse obligației de trimitere, cu titlu de *Depozit legal local*, următoarele documente:

- *cărți, broșuri, extrase din publicații seriale, publicații seriale, publicații cu caracter oficial ale autorităților administrației publice centrale și locale, precum și culegerile de acte normative, manuale școlare, documente audiovizuale stocate pe discuri, casete, videocasete, CD-uri, DVD-uri, documente în formă electronică difuzate pe dischetă, CD-uri, DVD-uri.*

- Nu sunt supuse obligației de trimitere, cu titlu de *Depozit legal local*, următoarele documente:

- *partituri muzicale, programe, anunțuri, afișe, proclamații, atlase, albume, hărți plane, în relief și globulare, planuri tipărite, reproduceri în serie ale lucrărilor de artă grafică, plastică, decorativă și fotografică, precum și ale cărților poștale și cărților poștale ilustrate, ediții rare și bibliofile, cursuri universitare tipărite sau multigrafiate, teze de doctorat, rezumate ale tezelor de doctorat, standarde și norme tehnice și de funcționare, fascicole, documente numismatice și filatelice, microfilme, microfișe;*



– *agende, cărți de vizită, fepare, plicuri de corespondență, formulare cu caracter administrativ-contabil, registre, borderouri, state de plată, boniere, antete, lucrări de mercantilaj, documente bancare, bilete de transport și de spectacole, acte de stare civilă sau de identitate, titluri de proprietate, filme artistice și documentare de lung și scurt metraj, materiale de publicitate și de reclamă cu caracter comercial, materiale care conțin informații secrete de stat sau secrete de serviciu.*

### **Obligația de trimitere a documentelor cu titlu de Depozit legal local**

- Pentru documentele produse în România, obligația de trimitere, cu titlu de Depozit legal local, aparține **producătorilor**: *edituri, persoane fizice sau juridice* care realizează documente în regie proprie, *ateliere, case/studiouri de înregistrare.*

- În cazul documentelor realizate în străinătate de către sau pentru persoane juridice române, obligația de trimitere, cu titlu de Depozit legal, revine acestora.

- Documentele realizate în străinătate de către persoane fizice române ori executate pentru acestea, indiferent dacă sunt destinate difuzării în România sau în străinătate, *pot fi* trimise cu titlu de Depozit legal.

- Producătorii trimit **un exemplar** cu titlu de Depozit legal la biblioteca județeană din județul în care își au *sediul, respectiv domiciliul*; producătorii cu sediul în București vor trimite un exemplar la Biblioteca Metropolitană București, în vederea includerii documentelor în Depozitul legal local.

- Trimiterea documentelor cu titlu de Depozit legal către bibliotecile județene are caracter obligatoriu. Documentele se trimit *cu titlu gratuit.*

- Cheltuielile de expediere a documentelor cu titlu de Depozit legal se asigură de către producători.

- Trimiterea documentelor cu titlu de Depozit legal se efectuează din prima tranșă de tiraj, în termen de maximum *30 de zile de la data apariției.*

- Nu se trimit documente tipărite produse în tiraje suplimentare. Pentru acestea se trimit la sfârșitul fiecărui an, la Biblioteca Națională a României, declarații globale ale cifrelor de tiraj.

- Persoanele fizice și juridice care trimit documente pentru Depozitul legal sunt obligate să înscrie în actele însoțitoare (borderou) datele necesare identificării fiecărui exemplar trimis: autor, titlu, tiraj, preț și număr de comandă.

*(Borderourile se trimit de către producători, în dublu exemplar, unul pentru însoțirea documentelor și altul pentru confirmarea primirii documentelor cu titlu de Depozit legal; confirmarea se poate face prin poștă, fax, e-mail.)*

- Pe exemplarele trimise pentru Depozitul legal trebuie să figureze descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României, precum și următoarele date: numele/denumirea și domiciliul/sediul producătorului, luna și anul tipăririi, numărul internațional standardizat – ISBN, tirajul și, în cazul tipăririi în străinătate, țara în care a fost tipărită cartea.

### Controlul depunerii Depozitului legal local

- Bibliotecile județene controlează, prin personalul împuternicit în acest scop, activitatea persoanelor fizice și juridice cu domiciliul sau sediul în județ, privind îndeplinirea obligațiilor de depunere a documentelor care fac obiectul Depozitului legal local, constată contravențiile și aplică amenzi contravenționale.

- *Personalul desemnat cu controlul aplicării Legii Depozitului legal încheie procese verbale de constatare și procese verbale de contravenție.*

- Ministerul Culturii și Patrimoniului Național eliberează legitimații speciale pentru personalul de control.

- Controlul activității producătorilor din subordinea Ministerului Apărării Naționale și Ministerului Administrației și Internelor, constatarea contravențiilor săvârșite de aceștia și aplicarea amenzilor contravenționale se realizează de către personalul desemnat de cele două ministere.

- Nerespectarea obligației de trimitere a documentelor cu titlu de Depozit legal, în termen de 30 de zile de la data apariției, constituie contravenție și se sancționează cu amendă contravențională de la 300 lei la 3.000 lei pentru persoanele fizice și de la 500 lei la 5.000 lei pentru persoanele juridice, în funcție de prețul de vânzare al documentului sau valoarea documentară:

- *amenda se aplică pentru fiecare titlu sau număr de serial în parte;*

- *amenda se plătește în contul bibliotecii beneficiare de Depozit legal local;*

- în termen de 30 de zile de la aplicarea amenzii contravenționale, contravenienții sunt obligați să trimită pentru Depozitul legal, documentele a căror netransmitere a făcut obiectul contravenției;

- netransmiterea documentelor în termen de 30 de zile după aplicarea amenzii contravenționale, constituie contravenție și se sancționează cu amendă contravențională între limitele prevăzute, *reduse la jumătate.*

- aceste prevederi nu sunt aplicabile în situația în care contravenienții probează că, anterior sau începând cu data aplicării amenzii contravenționale, nu mai dețin documentele a căror netransmitere a făcut obiectul contravenției.

- Sumele provenite din amenzi, care revin Bibliotecii Metropolitane București, respectiv bibliotecilor județene, ca venituri extrabugetare, conform prevederilor art. 8 alin. (3) din Ordonanța Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările și completările ulterioare, vor fi folosite de acestea pentru achiziționarea documentelor netrimise de producători:

- *Sumele provenite din amenzi se fac venit la bugetul de stat în cotă de 75%, diferența revenind autorității (bibliotecii) din care face parte agentul constator. Această sumă se reține integral ca venit extrabugetar, cu titlu permanent, și va fi repartizată pentru achiziționarea documentelor netrimise de producători.*

### **Obligațiile bibliotecilor beneficiare de Depozit legal local**

Bibliotecile județene și Biblioteca Metropolitană București trebuie:

- să primească documentele trimise cu titlu de Depozit legal și să le ia în evidență;

- să înregistreze documentele primite cu titlu de Depozit legal în *Registre speciale*, distinct de celelalte colecții;

- să includă statistic, documentele intrate cu titlu de Depozit legal;

- să atribuie pe categorii de documente, în funcție de intrarea documentelor în bibliotecă, numărul de Depozit legal de forma „nr ... / anul ...”, indiferent de numărul de Depozit legal atribuit de Biblioteca Națională;

- să le înscrie în registrul de evidență a publicațiilor seriale în momentul constituirii în volume de bibliotecă;

- să prelucreze documentele potrivit normelor biblioteconomice în vigoare;

- să asigure depozitarea, conservarea și gestionarea lor corectă;

√ *Documentele intrate cu titlu de Depozit legal se constituie în gestiuni distincte.*

√ *Documentele primite cu titlu de Depozit legal nu se casează (cu excepția cazurilor de forță majoră).*

√ *Documentele primite cu titlu de Depozit legal nu fac obiectul împrumutului sau schimbului interbibliotecar.*

√ *Documentele primite cu titlu de Depozit legal pot fi utilizate la cererea cititorilor, în incinta bibliotecii.*

- să dispună măsuri pentru asigurarea integrității și securității documentelor primite;

- să urmărească primirea documentelor care le sunt destinate, sesizând Biblioteca Națională a României despre eventualele lipsuri;

- Biblioteca Națională, autorizată să exercite funcția de Agenție națională pentru Depozit legal urmărește și controlează modul în care bibliotecile beneficiare prelucrează, depozitează și conservă documentele primite cu titlu de Depozit legal.

### **Bibliografie**

1. [http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea\\_depozitului\\_documente\\_suport.php](http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_depozitului_documente_suport.php).

2. <http://www.bibnat.ro/dyn-doc/Raport%20BNR%202008%20site.pdf>.

**Dina Paladi**  
**Serviciul Depozit legal**  
**Biblioteca Națională a României**  
**dina.paladi@bibnat.ro**

## MANAGEMENTUL STRATEGIC ÎN ARHIVELE ROMÂNEȘTI

### Introducere

Conceptul de management, mult vehiculat în ultima vreme, ajungând chiar să se banalizeze, și având sensul larg de „conducere”, se referă la o știință, după unii inexactă, dar care, ca orice știință, se dezvoltă permanent, pe bază de speculații și ipoteze. Această știință se poate spune că își găsește aplicație în toate domeniile vieții economice și sociale, inclusiv în cel al instituțiilor publice, respectiv în arhive.

Definițiile date managementului, de specialiști de pe întreg mapamondul, sunt numeroase. O posibilă sinteză a acestora, de la care să pornim cercetarea modului în care principiile de management se aplică instituției publice, în consecință și arhivelor, este definiția formulată de Hitt, Middlemist și Mathis<sup>1</sup>: „... managementul reprezintă integrarea și coordonarea eficace și eficientă a resurselor în scopul atingerii obiectivelor dorite”.

Din această definiție se desprind alte două concepte de mare importanță, care reprezintă cheia setului de principii ale managementului, **EFICIENȚA** și **EFICACITATEA**, al căror conținut a fost detaliat de Peter Druker<sup>2</sup>: „eficiența presupune o analiză a modului în care **resursele** au fost valorificate, iar eficacitatea se referă la modul în care sunt atinse obiectivele propuse; eficiența presupune a face lucrurile bine, eficacitatea presupune a stabili cele mai adecvate obiective și a face acele lucruri care sunt necesare pentru realizarea acestora”. **Dacă și cum** sunt atinse aceste deziderate, eficiența și eficacitatea, în arhive, este astăzi o preocupare autentică a managerilor români și străini.

În plus, în ultimii 50 de ani, s-a impus în domeniul studiilor de specialitate, conceptul de **management strategic**, ale cărui reguli sunt aplicabile în toate celelalte ramuri ale managementului. Apărut în America, în preajma Primului Război Mondial, managementul strategic reprezintă o etapă distinctă a dezvoltării calitative a managementului, etapă în care se reflectă „modificările actuale ale concepției holistice privind relația mediu-organizație și ale influenței acesteia asupra teoriei managementului”<sup>3</sup>. Fără management strategic pare tot mai greu de conceput succesul unei firme sau al unei instituții, publice sau private.

Privite din perspectiva managementului, arhivele, ca toate instituțiile publice, fac eforturi pentru îmbunătățirea calității și modernizare, implementând treptat regulile managementului strategic în toate domeniile, mai ales în cel al resurselor umane. Se vorbește și despre **managementul calității totale**, care ar trebui practicat acolo unde lucrurile nu evoluează în ritmul și în direcția potrivită și care mizează în esență pe **factorul uman**, considerat garant al reușitei.

Totuși, nu trebuie uitat că, în mare măsură, problema instituțiilor publice este de natură financiară, managementul devenind uneori, pentru cei aflați la conducere, o artă a menținerii acestor instituții pe „linia de plutire”. S-a spus că managementul se află, în general, între știință și artă, cele două laturi ale sale fiind teoretizate de cercetători<sup>4</sup>.

De asemenea, instituțiile publice, socotite organizații non-profit, nu beneficiază de un număr de studii și cercetări la fel de mare ca firmele private, considerate „motorul” economiei de piață. Practicienii și teoreticienii s-au concentrat asupra eficientizării organizațiilor de tip firmă pentru că urmărirea performanțelor de natură economică este mai facilă decât a celor de natură socială și pentru că majoritatea firmelor private nu prezintă interferențe cu politicul care le poate modifica în mod semnificativ „raționalitatea economică”<sup>5</sup>.

Așadar, nevoia de a cunoaște elementele esențiale ale managementului, începând cu principiile, precum și de a le aplica în cele mai diverse domenii a devenit un imperativ de care nu poate face abstracție nici instituția arhivelor.

### **Căi de aplicare a principiilor managementului la nivelul organizației publice de tip arhivă. Managementul strategic**

Indiferent de perioada istorică la care ne-am referi, toate organizațiile publice sau private și-au dezvoltat o cultură instituțională proprie, menită să contribuie la succesul lor. S-a pus mereu accentul pe logică, raționalitate și conformitate. Succesul, măsurabil în termeni de eficiență economică și stabilitate instituțională, era proiectat pe termen scurt, întrucât, pe termen mediu și lung, mediul extern al organizației se schimbă și apar probleme de adaptare dinamică. Pentru a face față, modelul de gândire folosit trebuia să conțină o componentă creatoare. În felul acesta, a apărut ideea dezvoltării unei strategii, termen care desemna, în vremea lui Alexandru Macedon, capacitatea sau arta de a conduce un război.

Dacă în cazul firmelor private, acest sens poate fi contextualizat, organizației publice pare să nu i se potrivească. Unii specialiști consideră ca fiind mai adecvat, conceptul de „planificare strategică”, organizația publică neputând să dezvolte „strategii” proprii. Alții socotesc că termenul „planificare” amintește de economia centralizată din fostele state socialiste și îl resping. Cert este că literatura de specialitate reține faptul că organizația publică a adoptat formele tratării moderne a strategiei, adică preceptele managementului strategic actual, realizând cel puțin o planificare strategică, dacă nu un management strategic de felul celui care se aplică în organizațiile private.

În prezent, organizația publică respectă principii de management, formulează, în consecință, politici și strategii, are o viziune, își definește misiunea, operează cu obiective, utilizează instrumentarul pe care l-au dezvoltat firmele private, în ultimele decenii, pentru a face față provocărilor mediului

extern, analizează situația strategică în care se află, împrumută comportamente concurențiale sub presiunea modificărilor din mediul înconjurător și își planifică strategic viitorul, ceea ce înseamnă că **managementul strategic, definit ca proces managerial prin care se formulează, se implementează, se evaluează și se adaptează strategii nu îi mai este străin**. Pașii acestui proces sunt cunoscuți de marea majoritate a managerilor din instituțiile publice, care se află în fața unei mari provocări, fiind nevoiți să învețe rapid regulile „jocului” pentru a contribui la îndeplinirea cât mai eficientă a rațiunilor ce au determinat înființarea instituțiilor respective.

## 1. Politică și strategie

### 1.1. Sensuri valabile pentru organizațiile publice

**Politica** unei organizații reprezintă o opțiune generică și reflectă câmpul motivațional al deciziilor majore, în concordanță cu un sistem valoric care conține mai multe elemente de ordin filosofic, decât indicatori de performanță. Politica este legată de cultura organizațională, în timp ce strategia este legată de managementul strategic.

Politica organizației joacă un rol foarte important în promovarea modelelor de gândire și în generarea unor atitudini care să asigure suportul motivațional adecvat elaborării și mai ales implementării unei strategii.

Dacă politica unei organizații este de a satisface la standarde cât mai ridicate cerințele clienților, atunci strategiile elaborate trebuie să fie capabile să analizeze și să formuleze foarte clar care sunt aceste cerințe.

Pentru organizațiile publice, profitul nu poate constitui un obiectiv major. Accentul trebuie pus pe realizarea cerințelor beneficiarilor, ceea ce înseamnă construirea unei atitudini corespunzătoare, atât pentru managementul de vârf, cât și pentru cei care vin în contact direct cu clienții.

Elaborarea unei noi politici constituie nu numai un deziderat, dar și o necesitate, observându-se că managementul birocratic, bazat pe modele statice de gândire, trebuie înlocuit cu managementul strategic, bazat pe „modele de gândire dinamice, neliniare, creatoare”<sup>6</sup>. Politica organizației trebuie să țină cont de toate principiile managementului, concretizându-se în strategii și vizând în final eficiența și eficacitatea.

**Strategiile**, ca rezultate ale deciziilor luate de managementul de vârf (ca reprezentant al puterii), în scopul atingerii obiectivelor, au la bază o gândire strategică. Strategiile reprezintă calea aleasă pentru îndeplinirea obiectivelor. Sinonimele termenului, în varianta lui Mintzberg<sup>7</sup> sunt: plan, strategemă, model de comportament, poziție, perspectivă. Planul poate fi considerat un mod de obținere a stabilității în cele mai multe tipuri de instituții publice, inclusiv în arhive, cărora le este mai potrivită noțiunea de planificare strategică, decât de management strategic.

Strategia este caracterizată, la modul general, de trei elemente:

- existența obiectivelor adaptate subsistemului organizațional respectiv, care îi marchează devenirea;
- fixarea unui termen lung pentru atingerea obiectivelor;
- alocarea resurselor pentru îndeplinirea obiectivelor.

Puterea în organizația publică, reprezentând capacitatea de a lua decizii ce afectează organizația, este deținută, la modul formal, de managerii care îndeplinesc funcțiile respective în urma unor concursuri. Aplicarea politicilor și a strategiilor se bazează pe sistemul intern de putere. Acesta poate face obiectul unei discuții aparte, care presupune următoarele moduri de abordare: juridică, psihologică și sociologică.

Abordarea juridică este abordarea tradițională: puterea este bazată pe proprietate, mandat sau raport ierarhic.

Abordarea psihologică reprezintă explicația autorității prin ascendența unei persoane asupra salariaților, ascendență bazată pe un număr de trăsături de personalitate caracteristice unui număr redus de indivizi.

Abordarea sociologică ține de analizarea autorității în termenii comunicării. Un individ deține autoritatea în măsura în care poate să influențeze alți indivizi fără a suferi o influență comparabilă.

În cazul organizațiilor publice, strategia este asociată cu viziunea unui lider puternic, într-o abordare psihologică. Acesta poate să imprime o direcție definitorie, formulând o misiune clară și obiective măsurabile, care să ducă la scăderea subiectivismului în aprecierea performanțelor. Stabilitatea conferită astfel este însă pusă sub semnul întrebării în cazul înlocuirii liderului și al impunerii unor modificări de către mediu extern sau intern. Dacă sistemul de valori împărtășit de către organizație este puternic, acesta va deveni un liant pentru respectiva organizație și va asigura continuitatea de comportament care îi dă identitate.

## **1.2. Politici și strategii la nivelul instituției arhivelor din România**

Pentru Arhivele Naționale ale României, procesul organizațional declanșat în 2007 prin schimbarea managerului general se reflectă în toate domeniile de activitate ale instituției, care încearcă prin adoptarea de politici și de strategii adecvate momentului, să facă o reformă instituțională majoră. Sunt aduse în prim-plan problemele logistice, de personal, de transparență etc. Se vorbește despre introducerea unei noi Legi a arhivelor, despre deschiderea instituției către public, despre propunerea unui proiect realist și rezonabil de informatizare, toate acestea ca expresie a tendinței de atingere a standardelor europene în materie.

Conform legislației în vigoare, adoptarea unui act normativ este rezultatul implementării/punerii în aplicare a unei politici publice.

Cele mai importante dintre propunerile de politică publică ale Arhivelor Naționale ale României, evidențiate în Raportul 2008 și care susțin dorința de eficientizare a muncii în arhive sunt<sup>8</sup>:

*Propunerea de politică publică „Eficiență și eficacitate în administrarea și utilizarea în interes public a Patrimoniului Arhivistic Național”*. Aceasta vizează crearea unui cadru coerent și eficient de administrare și utilizare în interes public a arhivelor. În document sunt prezentate problemele cu care se confruntă în prezent Arhivele Naționale ale României (ANR), prioritățile instituției, determinate de necesitățile pe termen mediu și lung ale societății românești, obiectivele generale și specifice și, nu în ultimul rând, variantele de soluționare a problemelor. *Varianta de soluționare recomandată* are în vedere adoptarea unei noi Legi a Arhivelor, care să reglementeze:

- instituirea Registrului deținătorilor de arhive de interes public;
- procedura de clasare a documentelor în vederea stabilirii statutului de arhive de interes public;
- regimul de proprietate asupra arhivelor private;
- reducerea termenului de punere în cercetare a documentelor de interes public;
- cadrul juridic de autorizare de către Arhivele Naționale ale României (ANR) a furnizorilor de formare profesională arhivistică și a prestatorilor de servicii arhivistice;
- obținerea statutului de ordonator secundar de credite în cadrul MAI pentru ANR și de ordonatori terțiari pentru opt structuri teritoriale.

Se precizează în document că „s-au întreprins în paralel demersuri pentru reglementarea unora dintre chestiunile ridicate de Legea nr. 16/1996 care se constituie în factori ce împiedică îndeplinirea anumitor activități specifice”<sup>9</sup>.

În acest sens, au fost elaborate *Nota de fundamentare și Proiectul Ordonanței de Urgență pentru modificarea Legii Arhivelor Naționale nr. 16/1996*.

S-a avut în vedere și crearea cadrului legislativ pentru digitizarea Fondului Arhivistic Național și pentru asigurarea resurselor umane, financiare și logistice necesare desfășurării activităților specifice, acțiuni care s-au concretizat în următoarele documente:

a) *Propunerea de politică publică „Patrimoniul Arhivistic Național digitizat, componentă a proiectului EUROPEANA – connecting cultural heritage”* (fosta Bibliotecă Digitală a Europei).

În cadrul acestei politici publice, procesul de digitizare și de constituire a bibliotecii digitale este structurat pe cinci axe prioritare sau cinci piloni tematici, unul dintre aceștia fiind patrimoniul arhivistic, a cărui digitizare este prevăzută în planul de acțiuni al variantei 2 de soluționare recomandată. În consecință, Ministerul Culturii și Patrimoniului Național (MCPN) a adresat Ministerului Administrației și Internelor (MAI) rugămintea de a-i acorda calitatea



de coordonator al pilonului V – patrimoniul arhivistic și totodată pe cea de colaborator pentru integrarea pe viitor a resurselor arhivistice digitizate în Biblioteca Digitală a României, parte a Bibliotecii Digitale a Europei. Astfel, în cursul anului 2008, Arhivele Naționale au avut sarcina de a elabora o propunere de politică publică privind digitizarea Patrimoniului Arhivistic Național (PAN).

Scopul acestei politici publice vizează conservarea și promovarea PAN în format digital și extinderea accesului național, european și internațional la corpul de resurse arhivistice naționale reprezentative. În cadrul acestui document sunt prezentate problemele în domeniu, cu care se confruntă în momentul de față ANR și obiectivele generale și specifice, sunt precizate documentele programatice, strategiile, recomandările și inițiativele europene, oportunitățile și sunt, de asemenea, propuse soluții.

Soluția recomandată propune asigurarea unui cadru unic și centralizat pentru constituirea PAN digitizat. Se intenționează crearea unei platforme unice, centralizate, de acces public, la un corpus de resurse arhivistice naționale reprezentative, în format digital.

În luna noiembrie 2008, instituția a depus la Organismul Intermediar pentru Promovarea Societății Informaționale din cadrul Ministerului Comunicațiilor și Tehnologiei Informației (MCTI) proiectul *Arhivele Naționale on-line – istorie la un click distanță – (DigitA)*, pentru obținerea de finanțare din fonduri structurale.

Obiectivul general al proiectului ține de îmbunătățirea serviciilor publice oferite de către ANR, prin crearea de servicii administrative electronice cu acces on-line pentru cetățeni, urmărindu-se promovarea interacțiunii și facilitarea accesului la documentele cu valoare istorică deținute de către ANR, prin valorificarea potențialului Tehnologiei Informației și a Comunicațiilor.

Obiectivele specifice ale proiectului sunt:

- introducerea serviciilor electronice pentru accesul cetățenilor la serviciile publice ale ANR;
- constituirea arhivei digitale on-line a ANR;
- creșterea nivelului de pregătire a resurselor umane ale ANR în domeniul comunicării și al tehnologiei informației.

Memorandumul cu tema *Protejarea tezaurului documentar – mijloc de prețuire a istoriei și identității naționale* al cărui proiect a fost depus, conform raportului, la Secretariatul General al MAI reprezintă o altă inițiativă care sprijină dorința de eficientizare a arhivelor.

Scopul Memorandumului l-a constituit prezentarea situației critice în care se află ANR și propunerea unor soluții de ieșire din această situație, în vederea salvării de la distrugere a documentelor cu valoare istorică, a asigurării accesului la acestea, precum și a permiterii exercitării unor drepturi legitime ale cetățenilor.



Printre principalele probleme expuse în cuprinsul documentului se regăsesc: lipsa finanțării pentru mai mult de jumătate din indicatorii de resurse umane ai ANR, precum și lipsa spațiilor de depozitare.

Memorandumul cuprinde:

- situația actuală a ANR din punctul de vedere al cadrului legal;
- consecințele menținerii situației actuale din perspectiva importanței, a valorii și a utilizării documentelor și a importanței instituțiilor statului;
- necesarul pe linie de resurse umane, logistice și financiare;
- măsuri de realizat (Program structurat pe patru ani, 2008-2011).

Noi *Norme metodologice de rezolvare a cererilor adresate Arhivelor Naționale pentru eliberarea copiilor,*

*extraselor și certificatelor de pe documentele păstrate în depozitele proprii* au intrat în vigoare începând cu luna ianuarie 2009. Noile norme armonizează atribuțiile compartimentelor ANR cu actuala structură organizatorică și creează cadrul pentru prestarea unor servicii rapide și de calitate către cetățean.

Specialiști ai ANR au luat în dezbateră și alte norme interne, cum ar fi: *Norme metodologice de avizare a inventarelor, Standardele ocupaționale* și un nou *Regulament* al Sălii de studiu, menit să țină seamă de diferite situații neclare, ivite în activitatea compartimentului, și care totodată să lămurească metodologia circuitului documentelor pe traseul depozit-Sală de studiu-cercetător și retur.

În privința politicilor publice și a schițării strategiilor (prin desemnarea scopurilor și obiectivelor fiecărei propuneri), instituția Arhivelor Naționale ale României face progrese în direcția unui management performant, la baza căruia stau principiile managementului, în general și cele ale instituțiilor publice, în special.

## 2. Planificarea strategică

### 2.1. Planificarea strategică – viziune, misiune, obiective pentru organizațiile publice (respectiv arhive)

**Planificarea strategică** este socotită mijlocul prin care organizația poate îndeplini în condiții de **eficiență și eficacitate**, scopurile pentru care a fost creată. Pentru aceasta este nevoie de o viziune și de formularea clară a misiunii și a obiectivelor.

Prin **viziune strategică** se înțelege, în context, „*reprezentarea a ceea ce se dorește a fi o organizație în viitor*”<sup>10</sup>. Mai concret, această viziune este formată dintr-un set de idei abstracte care direcționează evoluția organizației. Adjectivul *strategic* implică pe de o parte o abordare globală, iar pe de altă parte, un orizont de timp îndelungat (de ordinul a cinci-zece ani sau chiar a zeci de ani).

**Misiunea** poate fi definită ca plasare a viziunii într-o perioadă de timp specificată iar **obiectivele**, ca definire a unor sarcini măsurabile.

Relația viziune-misiune-obiectiv are următoarele caracteristici:

1. Dezvoltarea logică în timp se face în ordinea viziune-misiune-obiective.
2. Gradul de concretizare cantitativă și temporală crește de la viziune la obiectiv (în consecință, se îmbunătățește și posibilitatea de măsurare sau evaluare a acestora).

3. Frecvența modificării viziunii, a misiunii și a obiectivelor crește în sensul enunțat, având valoarea cea mai mare în cazul obiectivelor.

4. Modificarea misiunii atrage modificarea obiectivelor inițiale.

În cazul organizațiilor publice, se poate spune că misiunea este ușor de formulat, ca **rațiune de a exista**. În realitate, trebuie ținut cont de:

- nevoile clientului (consumatorului) sau **ce** anume trebuie satisfăcut;
- client (consumator) sau **cine** trebuie satisfăcut;
- tehnologia și funcțiile îndeplinite: **cum** trebuie satisfăcut clientul (consumatorul).

La acest fapt se adaugă o serie de motive ce țin de mediul intern, motive ce relevă necesitatea conștientizării atente a misiunii. Aceste motive ar fi:

1. asigurarea unanimității de scop la nivelul membrilor organizației;
2. generarea unui mod unitar de alocare a resurselor;
3. stabilizarea climatului organizațional;
4. identificarea de către membrii organizației a scopului sau a direcției de evoluție;
5. facilitarea stabilirii setului de obiective și transformarea acestora în sarcini la nivel de individ.

Expunerea unei misiuni diferă de la caz la caz ca lungime, format, stil de expunere, conținut și specificitate. Cum declararea misiunii reprezintă partea cea mai vizibilă a existenței unei concepții strategice, este firesc ca teoreticienii să își propună găsirea de caracteristici comune pentru numărul imens de astfel de declarații.

Exprimările formale ale misiunii conțin următoarele componente, ca termeni de referință, și răspund la următoarele întrebări:

1. consumatori – Cine sunt consumatorii (clienții) organizației?
2. piață – Care este domeniul în care organizația evoluează?
3. produse – Care sunt produsele principale ale organizației?
4. tehnologie – Care este tehnologia de bază a organizației?

5. preocupări pentru supraviețuire, creștere și profitabilitate – Care este angajamentul privind scopurile economice?

6. filosofie – Care sunt valorile de bază, aspirațiile și prioritățile organizației?

7. domeniu geografic – În ce zonă geografică activează organizația?

8. auto-evaluare – Care sunt punctele tari și avantajele competiționale ale organizației?

9. preocupare pentru imagine – Care este imaginea publică a organizației?

10. preocupare pentru membrii organizației – Care este atitudinea față de membrii organizației?

Concretizarea misiunii se face printr-un set de **obiective** de o mare diversitate. Preferabile sunt obiectivele măsurabile și verificabile, pentru că acestea permit evaluarea și controlul performanțelor organizației.

Conform lui H. Igor Ansoff<sup>11</sup>, obiectivele pot lua forma unei mărimi „prag”, ca nivel minim acceptat sau a unei mărimi „țintă”, ca nivel care se dorește a fi atins.

Factorul timp generează abordări diferite, dar, în general, se asociază adjectivul „strategic” unui orizont de timp îndepărtat, iar adjectivul „tactic” unui orizont de timp mai apropiat.

O ierarhie de acest tip, cu valori orientative pentru timp, ar fi:

**1) obiective strategice** – fixate pentru orizonturi de timp de cinci ani sau superioare;

**2) obiective tactice** – fixate pentru orizonturi de timp de circa trei ani;

**3) obiective operaționale** – fixate pentru orizonturi de timp sub un an.

Majoritatea teoreticienilor managementului recomandă o serie de caracteristici suplimentare pe care trebuie să le posede obiectivele organizației pentru a exista perspectiva succesului. Acestea ar fi:

1) măsurabilitate;

2) acceptabilitate;

3) flexibilitate;

4) comprehensibilitate;

5) tangibilitate;

6) motivabilitate.

Abordarea lui Warner G. Bennis<sup>12</sup> este aplicabilă tuturor categoriilor de organizații. Bennis identifică șase probleme principale la care sunt raportate obiectivele, respectiv misiunea unei organizații:

1) *Integrarea*: nevoile individuale și scopurile organizației trebuie să formeze un sistem în care accentuarea abordării umaniste, care vizează satisfacerea individului, să fie corelată cu creșterea eficienței în utilizarea muncii acestuia.

2) *Influența socială*: puterea și autoritatea trebuie distribuite între mai mulți poli de putere în interiorul organizației: manageri, sindicate etc.

3) *Adaptarea*: organizația trebuie să răspundă la modificările mediului înconjurător. Interdependența factorilor de influență și modul lor rapid de evoluție impun monitorizarea mediului.

4) *Identitatea*: organizația trebuie să acționeze cu claritate și consecvență în conformitate cu misiunea sa declarată. Acest fapt cere un efort suplimentar de coordonare în cazul organizațiilor ce includ subsisteme sau diviziuni cu orientare diferită.

5) *Colaborarea*: organizația trebuie să controleze și să rezolve conflictele pe care le generează în mod obiectiv. Diviziunea muncii și tendința crescută de specializare a individului sunt premisele conflictelor.

6) *Revitalizarea*: organizația trebuie să răspundă problemelor ce apar odată cu modificarea dimensiunii sale ca urmare a expansiunii sau a restrângerii activității. Modificarea impune formularea unor planuri și implementarea lor într-un mod care să nu-i afecteze realizarea misiunii.

Abordarea haotică a problemelor de creștere poate duce rapid la un eșec, eventual la dispariția organizației.

În România, utilizarea declarației misiunii ca instrument de management strategic a apărut după 1989, odată cu pătrunderea firmelor străine pe piața românească.

Misiunea este, în fond, o *modernizare* a ceea ce în trecut se numea „obiect de activitate”. Dacă în cazul unor firme cotate la bursa de valori, declararea misiunii are un impact asupra clienților, în cazul organizațiilor publice, aceasta arată că s-a produs o schimbare în stilul managerial sau o schimbare de strategie. După Băcanu, organizațiile publice „își redactează o declarație a misiunii, deși este evidentă natura activității lor, datorită tipului de organizație sau istoriei lor”<sup>13</sup>. Variațiile vor ține, așadar, de subsistemul organizațional, pentru că publicul nediferențiat reprezintă clientul (consumatorul). În plus, se observă la noi tendința de adopție, și chiar de banalizare a declarației misiunii, devenită astfel un act superfluu.

Misiunea și obiectivele fiind fixate pentru o anumită organizație, modul în care se realizează acestea poate fi etichetat ca „strategie”, a cărei definiție și ale cărei particularități le-am evidențiat anterior și a cărei analiză riguroasă conduce la îmbunătățirea activității organizației.

## **2.2. Elemente ale planificării strategice în documentele manageriale ale Arhivelor Naționale ale României**

Structură aflată în subordinea Ministerului Apărării Naționale, Arhivele Naționale ale României (ANR) sunt o instituție publică cu sarcini în domeniul patrimoniului arhivistic. După cum rezultă din Raportul 2008 al

ANR, Arhivele și-au exprimat **viziunea** prin deviza „Transparență și profesionalism”, adecvată momentului și subordonată principiilor managementului general și ale managementului public.

**Misiunea** asumată de ANR este formulată printre rânduri în Raport astfel<sup>14</sup>: „Dincolo însă de litera legii, instituția arhivelor are, privită din perspectiva dreptului fundamental al accesului la informație, o **menire** mult mai profundă. Așadar, ANR au obligația **de a asigura accesul rapid la documentele deținute, fără discriminare și în totală transparență**”.

Rapiditatea accesului la documente, precum și înlăturarea discriminării și transparența reprezintă vechi deziderate și de aceea se poate aprecia că declararea misiunii în acest sens este potrivită cu specificul instituției și conformă criteriilor teoretice de exprimare a unei misiuni pentru organizațiile publice.

**Obiectivele strategice** evidențiate de același Raport reies, în fond, din atribuțiile generale ale arhivelor și „acoperă” principiile generale ale managementului și pe cele particulare, ale celui public:

- administrarea și protecția Fondului Arhivistic Național;
- reglementarea din punct de vedere metodologic, a activității în domeniu, având inclusiv atribuții în aplicarea legislației;
- preluarea documentelor de la creatorii și deținătorii de arhive din România – asigurarea evidenței, inventarierii, selecționării, păstrării și utilizării documentelor;
- protejarea patrimoniului arhivistic prin furnizarea documentelor în formate adecvate;
- obligația de a sprijini cercetarea în domeniul arhivistic;
- formularea unui program coerent de publicații;
- obligația ANR de a fi mereu conectată la inovațiile, acordurile și manifestările de pe plan internațional;
- asigurarea pregătirii și specializării personalului angajat.

Este evidentă dorința de corelare a tuturor elementelor sistemului, dorința de motivare a personalului și de obținere a eficienței și de eficientizare a activității, respectând legislația și restructurând sistemul prin flexibilizarea și perfecționarea personalului, care poate astfel participa la luarea deciziilor.

În ultimii ani, se spune în Raport, redescoperirea dreptului la proprietate a generat și pentru ANR varii transformări. Instituția a fost practic asaltată de solicitări de acte privind reconstituirea proprietății sau acordarea de despăgubiri bănești prin recalcularea pensiilor, deși, pentru istorici, ANR rămâne principala instituție deținătoare de informație istorică. Între atribuțiile oficiale sau informale ale instituției arhivelor se află susținerea și promovarea valorilor culturale, a spiritului critic, a inițiativelor

durabile în domeniul protejării patrimoniului arhivistic. Instituția își propune să fie și o promotoare a cercetării istorice de calitate, a unei istoriografii moderne, solide, serioase. În plus, atât proiectele digitale începute, cât și cele viitoare au menirea de a contribui în mod substanțial la protejarea documentelor și la promovarea unui acces modern și civilizat la documente.

Așadar, arhivele, ca instituții în slujba cetățeanului, își propun să asigure *servicii de calitate* principalului beneficiar, dar și celorlalte instituții publice sau organizații ale societății civile, patronate, sindicate etc., ceea ce ar putea face parte din declarația misiunii, venind în sprijinul viziunii exprimate prin deviza „Transparență și profesionalism”.

Obiectivele tactice și operaționale, cuprinse în proiectul instituțional, nu ne-au fost accesibile, dar este evident că planificarea strategică este parte din activitatea managerială, ca modalitate prin care se pot obține **eficiența și eficacitatea** în sistem. Totuși, o parte din misiune, cea referitoare la accesul rapid la documente, s-a materializat într-un obiectiv tactic deja atins: modernizarea și reactualizarea paginii Web a ANR. În momentul de față pagina Web este accesibilă publicului (<http://www.arhivelenationale.ro>) și oferă informații de bază privind activitatea instituției, în următoarele rubrici și subrubrici: „Despre ANR” („Conducere”, „Organizare”, „Istoricul ANR”, „Legislație”, „Carieră”, „Colaborare internațională”); „Servicii publice” („Relații cu publicul/Cereri și petiții”, „Asistență de specialitate”, „Legea 544”), „Evenimente & Presă” („Comunicate de presă”, „Apariții în presă”, „Buletine informative”, „Activități cultural-științifice”), „Cercetare” („Sala de studiu”, „Publicații” – cu un link către **Revista Arhivelor**, Bibliotecă, Lista fondurilor și colecțiilor, Documente din arhive), „Direcții județene”.

Există așadar, în Raport, elemente de planificare și de analiză strategică, vizând aspecte precum: mediul intern și extern, capacitatea strategică, punctele slabe și punctele tari, oportunitățile și amenințările, elemente pe care le poate cuprinde o analiză PEST și, respectiv, o analiză SWOT.

## Concluzii

S-a observat că managementul instituțional arhivistic, ca subdomeniu al managementului organizației publice (la rândul lui, subordonat managementului general) se supune tuturor principiilor care vizează, ca finalitate, **eficiența și eficientizarea**.

Urmărirea raportului dintre principiile generale ale managementului și cele specifice, ale managementului public, valabil pentru arhive (cu adaptările corespunzătoare) se dovedește utilă, conducând la ideea că instituția arhivistică poate progresa, alături de alte organizații publice. Progresul se înregistrează mai ales dacă sunt puse în aplicare elemente și noțiuni din arsenalul teoretic al managementului strategic.

Concretizarea principiilor managementului strategic în domeniul instituției arhivistice în general și a celei românești în special este parte dintr-o posibilă radiografie a modului în care organizațiile se reformează potrivit cerințelor momentului, dar poate fi și schița unui diagnostic de la care să pornească un studiu mai amănunțit de management al organizației publice de tip *instituție arhivistică*.

Modul în care Arhivele Naționale ale României aplică principiile managementului strategic furnizează o imagine concretă a ANR, ca instituție românească reprezentativă a structurilor info-documentare.

Așadar, aplicarea principiilor de management instituțional la nivelul arhivelor reflectă măsura în care acestea s-au adaptat la cerințele managementului actual, ca știință a integrării și coordonării eficace și eficiente a resurselor în scopul atingerii obiectivelor dorite.

### Note bibliografice

1. ALBU, Gabriela-Ruxandra ; ANTONOAIIE, Niculaie. *Managementul serviciilor*. Brașov: Editura Universității „Transilvania”, 2008, p. 5.
2. DRUKER, Peter. *Inovația și sistemul antreprenorial*. București: Editura Enciclopedică, 1993, p. 24.
3. BĂCANU, Bogdan. *Management strategic*. București: Editura Teora, 1997, p. 15.
4. NICA, P. et al. *Managementul firmei*. Chișinău: Editura Condor, 1994, p. 35.
5. BĂCANU, Bogdan. *Organizația publică: teorie și management*. Iași: Editura Polirom, 2008, p. 26.
6. BRĂTIANU, Constantin. *Management strategic*. Craiova: Editura Universitaria, 2003, p. 75-77.
7. MINTZBERG, H. Patterns in Strategy Formation. În: BĂCANU, Bogdan. *Organizația publică: teorie și management*. Iași: Polirom, 2008, p. 98.
- 8.\*\*\*. *Raportul ANR 2008*, <http://www.arhivelenationale.ro>, p. 24-31.
9. *Idem*, p. 26.
10. BĂCANU, Bogdan. *Management strategic*. București: Teora, 1997, p. 88.
11. ANSOFF, H. I. Corporate Strategy. În: BĂCANU, Bogdan. *Management strategic*. București: Teora, 1997, p. 96.
12. BENNIS, W. G. Organisational development. În: BĂCANU, Bogdan. *Organizația publică: teorie și management*. Iași: Polirom, 2008, p. 97.
13. BĂCANU, Bogdan. *Organizația publică: teorie și management*. Iași: Polirom, 2008, p. 93.
- 14.\*\*\*. *Raportul ANR 2008*, <http://www.arhivelenationale.ro>, p. 32.



## FEMEIA ȘI MODERNIZAREA SOCIETĂȚII ROMÂNEȘTI ÎN SECOLUL AL XIX-LEA: LITERATURA, SALOANELE, LECTURA

Secolul al XIX-lea reprezintă pentru societatea românească o perioadă de tranziție, plină de tendințe și de evenimente contradictorii, agitată din punct de vedere politic, dominată de conflictul dintre societatea trecutului și societatea viitorului. Femeia a traversat, împreună cu societatea românească, modernizarea rapidă ce marchează această perioadă, în care limita dintre public, ca domeniu dominat de bărbați, și privat, ca sferă aflată sub controlul femeilor, este una în continuă schimbare.

În secolul al XIX-lea, mișcarea de emancipare a femeii a fost parte componentă a unor orientări sociale care aveau ca obiectiv modernizarea și democratizarea vieții publice. Astfel au fost create condițiile necesare pentru a face cunoscută aspirația femeilor de a dobândi drepturi economice, politice și juridice egale cu ale bărbaților și pentru manifestarea unui autentic curent de gândire și a unei mișcări din ce în ce mai ample. Tendințele de emancipare a femeii s-au manifestat și în Principatele Române, în primele decenii ale secolului al XIX-lea. Explicația se află în înlocuirea treptată muncii manuale cu munca mașinilor (ceea ce a dus la antrenarea femeii în viața socială), în ecoul pe care l-au avut în societatea românească principiile de egalitate și de dreptate ale Revoluției franceze, precum și în tendințele naturale de emancipare a femeii (datorită rolului important pe care femeile l-au avut întotdeauna în societatea românească, a culturii lor superioare, dar și a imitării tendințelor străine).

Aceste tendințe au fost evidențiate de personalitățile epocii. Cel care a deschis drumul emancipării femeii în societate a fost Dinicu Golescu. Pornind de la ideea că învățământul trebuie să-i cuprindă pe toți copiii, deci și pe fete, Golescu vorbea despre rolul determinant al femeii în creșterea și formarea tinerei generații: „muma este cel dintâi dascăl al nostru, de la dânsa începem a lua cele dintâi cunoștinți, în brațele ei începem a dejuceca binele din rău ..., într-un cuvânt, drumul care ni-l apucăm într-această viață își are începutul de la cele dintâiu și fragețe pasuri pe care drum mama ne îndreptează”<sup>1</sup>. Conform unui anunț publicat de Dinicu Golescu, probabil la începutul anului 1826, privind deschiderea în 1830 a unei școli pentru fete, pe proprietatea lui de la marginea Bucureștilor, învățământul tinerelor fete trebuia să cuprindă elemente practice de gospodărie, „cusuturi, croituri, economia casii”, predate „în toate această vreme de șase ani”, alături de materii de cultură generală și de cele de utilitate socială, ca „zugerăveala”, muzica și dansul.

Ion Heliade Rădulescu înființa în 1837 o revistă literară și științifică pe care o numea **Curier de ambe sexe**, motivând aceasta prin faptul că „jumătate din omenirea contimporană este de sexul cel frumos și deosebit că și ea poate să-și reclame în soțietate drepturile de om atingătoare la felul său”. Aici, în revistă, au apărut articole, pamflete, fragmente din opere literare despre menirea femeii, pregătind opinia publică pentru acceptarea ideilor vremii („Cine l-a pus pe bărbat să-și facă legi și obiceiuri nedrepte, să-și cultive duhul său și să lase întru neștiință pe al aceleia care o să-i fie nedezlipit tovarăș al vieții?”; „Părintele ce își crește băieții și lasă în neîngrijire creșterea fetelor, stăpânitorul ce face școli pentru un sex și uită pe celălalt, mie mi se pare ... un despărțitor de familii”<sup>2</sup>). George Barițiu se întreba, într-unul din articolele sale publicate în **Gazeta de Transilvania** (nr. 9 din 1838): „Oare făcut-am noi românii, până acum destul la această strașnică datorie către omenire, către noi înșine, de a ne crește fiicele noastre măcar numai proporțional creșterii date părții bărbătești?”<sup>3</sup>. La întrunirile Societății Studenților Români de la Paris, în ajunul revoluției pașoptiste, C. A. Rosetti, Ion Ghica, Ion și Dimitrie Brătianu, Nicolae Bălcescu discutau problemele acute ale societății românești, printre care și situația femeilor. Nicolae Bălcescu semnează, în **Foaie pentru minte, inimă și literatură** (nr. 3 din 28 ianuarie 1846), o amplă recenzie a cărții lui Aimé



Martin, *Filosofia socială despre mumele de familie sau civilizarea genului uman prin femeie*, afirmând că, fără schimbarea statutului femeii, nu va fi posibil progresul real al țării.

Într-o scrisoare deschisă către femeile din clasele privilegiate, C. A. Rosetti considera susținerea cauzei revoluției, ca pe propria lor cauză, drept o datorie supremă a femeilor române, făcând un apel către acestea: „Nu este nicio chestie politică și socială, nicio schimbare, nicio revoluție care să nu se atingă de-a dreptul de tine, de fericirea și de viața ta. Vezi că cei ce voiesc ca nația română să fie un singur trup, precum este un singur suflet, știu foarte bine că unirea nu va fi deplină și temeinică dacă familia va fi robită și trunchiată, precum este astăzi a noastră. Vezi că cei ce cer libertatea și egalitatea pentru toți, cer dezrobirea și fericirea ta, [...] vezi că cei ce cer ca legile să fie făcute și păzite de toți, fără osebite, apărând dreptul fiecăruia fără a năpăstui pe niciunul, cer prin aceasta dezrobirea și drepturile tale”<sup>4</sup>.

Mica modernizare pe care doamnele din înalta societate a Principatelor au patronat-o în primele decenii ale secolului al XIX-lea s-a manifestat prin adoptarea unei noi vestimentații de factură occidentală, învățarea limbilor străine, cu predilecție a francezei, precum și prin lectură și călătorii. Femeile au fost și autoare de literatură în epocă, iar înlăturarea tabuurilor din acest domeniu se datorează susținutei activități literare a reginei Elisabeta și poziției favorabile față de scrisul feminin a Societății Junimea, ai cărei critici au încurajat tinerele scriitoare (Veronica Micle, Adela Xenopol, Smaranda Gheorghiu, Aida Vrioni, Calipso Dumitriu). Literatura are un rol important și pentru că, printr-o specie a sa, corespondența, menține vie legătura ce se stabilește la un moment dat între femei și care durează toată viața, scrisorile fiind verigile acestui lanț și nu mijloace de transmitere a unor informații<sup>5</sup>.

Literatura este importantă și datorită modelelor pe care le difuzează. Popularitatea pe care o dobândesc în epocă romanele de aventuri sau de dragoste determină adevărate mode. Al treilea și al patrulea deceniu al secolului al XIX-lea au cunoscut apariția, în original, a producțiilor franțuzești, comandate de orice familie care se respecta, direct de la sursă sau de la Viena, după ce, la începutul secolului, literatura pătrunsese prin intermediul edițiilor în limba greacă. A doua jumătate a veacului a fost caracterizată de răspândirea traducerilor, publicate atât în volum, cât mai ales în foileton în ziarele epocii. Această literatură era citită de femeile ce aparțineau tuturor mediilor sociale, de la protipendadă până la lumea mic-burgheză a mahalalelor, cu același interes și curiozitate. Seria dramelor (Parisului, Londrei, Petersburgului, dar și Bucureștiului) era foarte populară printre cititoare. Însă un rol important, atât în rafinarea manierelor, cât și într-o anume educație a fetelor, l-au avut „romanele franțuzești”. Cunoașterea limbii franceze a făcut aceste romane accesibile, iar prezența și popularitatea lor a încurajat

învățarea acestei limbi. Kosmeli, un călător grec, ne spune în 1819 că „toată ocupația lor [a cucoanelor din Iași] este de a răsfoi din când în când câte un roman francez”<sup>6</sup>. În jurul anului 1831, mărturiile lui Saint-Marc Girardin ating câteva aspecte importante privind educația și lectura femeilor române (autorul menționează și romanele franțuzești), precum și adoptarea mai rapidă de către acestea a formelor civilizației europene. Iată ce spune el, prin gura unui boier imaginar: „Căci ceea ce chemăm noi a da educația fetelor, constă în a le învăța limba franceză, muzica, dansul și când știi aceste, noi le credem educate și le mărităm cu un tinerel care nu știe mai multe și care este incapabil de a-și conduce și călăuzi nevasta. Odată măritate, femeile noastre nu fac nimic, își petrec vremea tologite pe divanul lor, se gâtesc, primesc și fac vizite, cele mai active citesc romanele voastre și din ele își iau lecțiile lor de purtare și experiența lor care decurge din atari cărți este plină de erori și de himere. Ele își închipuiesc că viața trebuie petrecută în conversațiuni amoroase fiindcă aceasta este viața din romane, și că chiar dacă acest subiect de conversațiune le aduce la păcătuire, divorțul le este la îndemână pentru a schimba de la o zi la alta păcatul în datorie. Iată principiile, iată educațiunea femeilor noastre. Cu toate acestea ele valorează mai mult decât noi și ne sunt cu mult superioare și așa se întâmplă de obicei în societățile care nu sunt deplin civilizate, fie că femeile ar fi mai apte de a adopta formele civilizațiunii, fiindcă firea lor care este mai slabă se mlădiază mai degrabă și mai ușor, fie că ele nu au trebuință decât de o semicivilizațiune fiindcă adăugând delicatețea naturii lor, parvin îndată la nivelul civilizațiunii celei mai înalte.”<sup>7</sup> Prințesa Aurelia Ghica, cea care a scris multe cărți despre Valahia (*Lettres d'un penseur des bords du Danube*, 1852, *La Valachie devant l'Europe*, 1858), afirmă chiar că opera lui Lamartine și George Sand a creat o generație de femei „melancolice și pasionate”, într-o societate în care „spiritul de familie se găsește destul de puțin”. Un alt român, G. Ganescu, vede în lectura romanelor una din cauzele care au alimentat dezordinea din moravurile sociale<sup>8</sup>.

Edițiile care circulau în acea vreme – așa-numita literatură de „aventuri” apreciată în toate mediile sociale și cu precădere în cele mic-burgheze: Vernes, Dumas, George Sand, Ponson du Terrail, Eugène Sue, producțiile românești, dar și literatura de bună calitate, „serioasă”, de la clasici și moderni la diverse reviste literare românești și străine la care sunt abonate mai ales familiile din marea burghezie – au jucat atât un rol educativ, cât și social.

Influența occidentală ce a marcat dezvoltarea societății românești a avut ca rezultat și o atenție sporită acordată învățământului feminin. După anii 1830-1840, se deschid pensionatele publice, iar singura mențiune referitoare la femei în Proclamația Revoluției de la 1848, din Muntenia, de exemplu, se referă la asigurarea învățământului pentru ambele sexe.

Rezultatele interesului pentru educarea tinerelor fete nu întârzie să se arate. Radu Rosetti constata creșterea gradului de erudiție al boierilor, remarcând că „femeile aveau aplecări superioare bărbaților în această privință”. Erau „foarte la curent cu producțiile literare ale Occidentului”. Doamnele înaltei societăți (și nu numai) vor îngroșa rândurile consumatorilor de cultură, fără de care aceasta nu se poate naște și mai ales nu poate exista. Un exemplu în acest sens ne este furnizat de Cezar Bolliac, ce observa, la inaugurarea Teatrului cel Mare, la 31 decembrie 1852, că „dama de rang înalt, cu fruntea scânteind de briliante” se afla alături de „modesta burgheză în bonetă de tulpan alb și rochia simplă de muselin”.

Cunoscătoare ale limbii franceze, femeile nu vor ocoli nici activitatea de traduceri, urmând îndemnul lansat de I. H. Rădulescu în 1830, cu atât mai mult cu cât această îndeletnicire capătă o reală dimensiune patriotică, este un efort necesar pentru renașterea culturală românească (traducătoare au fost Hermiona Asachi, fiica poetului Gh. Asachi, și Catinca Asachi, soția acestuia, fiica vornicului Iordache Drăghici, Maria Burada născută Isăcescu etc.). Alexandrina Magheru, talentata fiică a lui Gh. Magheru, s-a încumetat să traducă romanul *Bélisaire* al lui Jean François Marmontel, închinând această tălmăcire noului domn al Munteniei, Gh. Bibescu<sup>10</sup>, spre care, la acel moment, priveau cu speranță toți cei ce doreau o modernizare rapidă a țării.

Interesul femeii pentru lectură și carte, precum și pentru situația politică a țării apare în mai multe scrieri ale călătorilor români. Ioan Grigore Ghica este impresionat de casa pentru primirea oaspeților de la mănăstirea Văratec, unde călătorul obosit găsește tot ce-și dorește după un drum lung: mâncare, dulcețuri sau cărți folositoare sufletului<sup>11</sup>. Dimitrie Bolintineanu, în călătoria pe care o face în Moldova, în pragul Unirii, nu poate ignora lăcașurile sfinte. La Valea Albă este oaspetele maicii Agafia, o femeie tânără, frumoasă, rafinată și cultă. Salonul este la fel de elegant ca unul de la Iași. Multe dintre călugărițe, „dacă nu toate”, au maniere frumoase, unele vorbesc și scriu în mai multe limbi și toate „se ocupă de literatura română ba încă și de politică, toate sunt patriote”. Măicuțele sunt „foarte interesate de unirea Principatelor”. La Văratec, călătorii munteni vizitează casa Eugeniei Negri aflată într-un adevărat oraș de călugărițe. Locuința are două „caturi” și un fel de balcon. Mobila e simplă, dar foarte elegantă. Impresionantă e biblioteca cu cărți românești: „orice carte tipărită într-această limbă se află aici legată cu mare eleganță”<sup>12</sup>.

Alfabetizarea și gustul pentru literatură au dus la apariția unor biblioteci private în casele boierilor români, care cumpărau și cărți din străinătate. O bibliotecă privată din Botoșani avea în anii 1830 o colecție de carte ce cuprindea opere originale și traduceri în limba română sau greacă, de exemplu: *Don Quijote*, *Télémaque* al lui Fénelon, povestea romantică a

Genovevei de Brabant, *Robinson Crusoe* (în limba română), *Le diable boiteux* (1708) de Lesage și *Mazeppa* de Byron, tradus în românește de Ion Heliade Rădulescu. Biblioteca familiei Canta cuprindea lucrări de literatură educativă, ficțiune și corespondență: atlase și cărți de gramatică, *Chants des montagnards grecs*, *History of England* (1754-1762) a lui Hume, un text despre pedeapsa cu moartea al lui François Guizot, *A Sentimental Journey* a lui Laurence Sterne și scrisorile lui Ninon de Lenclos (1620-1705, autoare, curtezană și *salonière*)<sup>13</sup>. Boierul Vasile Drăghici, traducătorul în românește al lui *Robinson Crusoe* (Iași, 1835), avea în bibliotecă lucrări ca *Gil Blas* (în limba greacă), *L'Education progressive* a lui M-me de Saussure, precum și edițiile în franceză și greacă ale lucrării *Robinson Crusoe*<sup>14</sup>.

Un spațiu foarte important patronat și frecventat de femei în prima jumătate a secolului al XIX-lea este salonul. Femeile au văzut în saloane un mijloc de afirmare personală. Având un rol covârșitor în apariția și întreținerea manifestărilor de societate, reprezentantele elitei sociale și-au pus aici în valoare calitățile, reușind să-și atragă considerația partenerilor sociali, salonul fiind un excelent spațiu de reprezentare socială.

Atmosfera din saloane îi preocupa pe contemporani. Constantin Gane descrie salonul doamnei Rolla: „o adunare unde se făcea și politică și literatură și cozerie, dar fără dans și fără muzică<sup>15</sup> ca în alte locuri”. Alecu Russo prezintă imaginea unui salon ideal: „... pentru a atrage pe amatori nu-i îndestulător să deschizi un salon și să zici: intrați domnilor; trebuie acel nu știu ce, care cucerește și te răpește, trebuie ca un glas dulce, un surâs amabil și fin împărțit fără părtinire, o gingașe mișcare a capului să te îndemne. E mare artă, fără îndoială, să știi a primi lumea, dar ca să o poți ține, trebuie talent unit cu tact foarte delicat”<sup>16</sup>. Scriitorii romantici au cunoscut bine saloanele protipendadei de la jumătatea veacului. La Ana Manu, Elena Sturza, Catinca Ghica sau în casa Cleopatrei Trubetzkoi nu se făcea numai literatură și „cozerie”. Spiritul pașoptist datorează mult patronajului feminin, iar Ion Ghica, în amintirile sale sub formă epistolară, recunoștea: „Eram susținuți în societate, în propaganda ce făceam în favorul ideilor liberale de Elena Negri, de amica sa, frumoasa și grațioasa Emilia Reymond, de fiicele doamnei Maria Roznovanu, Catinca și Zoe Sturza. Ideile egalitare și democratice începuseră a se introduce chiar în saloanele elegante și aristocratice ale plăcutei și spirituoasei contese Elena Sturza”<sup>17</sup>.

Călătorii străini au lăsat și ei impresii despre saloanele din Principate. Anatole de Demidoff scrie despre societatea și femeile din București pe care le aseamănă cu „elegantele și cochetele vieneze”. Despre un bal dat de aga Filipescu în cinstea sa și a tovarășilor săi, el scrie: „Nu mai cunosc nici un oraș în Europa, unde să se poată aduna o societate mai plăcută, unde cea mai aleasă bună-cuviință să se arate alături de cea mai mare veselie.”<sup>18</sup> C. A. Kuch, mult timp consul al Prusiei în Moldova, apreciază femeile și pentru frumusețe și

pentru că primesc „cu o grație fermecătoare în saloanele lor bogate și vorbind franțuzește ca și cum niciodată nu ar fi știut o altă limbă”<sup>19</sup>. St. Bellanger descrie cum, în saloanele boierilor români, unde totul este ca în Franța, de la toalete până la conversație, îți imaginezi că ești la Paris: „femei tinere și frumoase, îmbrăcate după moda din Franța, stau așezate ca în saloanele din Franța, vorbesc, râd, totul este ca în Franța; ele rivalizează în strălucire, eleganță, bun gust, seducție”<sup>20</sup>.

Un alt autor cu bogate informații din această perioadă este francezul Edouard Grenier care ne vorbește despre societatea vremii: „Nu poți să vezi nimic mai confortabil și mai luxos. Acolo găsești din nou toate bogățiile civilizației noastre, împărechiate cu uzul atât de comod al divanului turcesc, care înconjoară salonul.” Limba franceză, manierele, toaleta amfitrioanei sunt „cele mai distinse”. Neplăcere mai produce doar instrucția<sup>21</sup>: „... cu toate că educația și mai ales instrucția uneori nu sunt pururi la înălțime, nota generală e cât se poate de aleasă.”<sup>22</sup>

Aug. Labatut observă faptul că „unele saloane sunt replici aproape perfecte ale celor din Franța, dacă copia nu ar greși prin prea multă răceală și afectare”<sup>23</sup>. Anatole de Demidoff amintește că „manierele, tonul «grațios» și chiar frivolitatea fac din tânăra societate românească egala societăților cele mai distinse pe care le-am putut găsi în Europa”. Cu ocazia numeroaselor sărbători, „vinurile cele mai rare și mâncărurile cele mai alese sunt servite în vase de argint de către o mulțime de servitori, în timp ce muzica se revarsă în valuri de armonie”<sup>24</sup>.

Călătorii străini observă și faptul că femeile discutau idei politice și încercau să reînvie spiritul național. Deși face o critică moravurilor vremii, Felix Colson le admiră pe românce: „Soții virtuozose, mame bune, la care se întâlnesc acele principii de cuminenie și acele sentimente afectuoase, care fac gloria femeilor din occident.” Femeile înaltei societăți sunt cele care „s’au străduit la trezirea spiritului național” deoarece erau „mai bine crescute și mai instruite ca bărbații.”<sup>25</sup>

În acest sens, Gheorghe Sion pomenește în amintirile sale de scrisoarea primită de la Iași, în pragul declanșării mișcării de la 1848, în care „o damă care juca oarecare rol politic pe atunci” îl înștiințează că: „Europa toată este în foc. Până și în Viena e revoluție mare ...”. „Dama” menționată („din clasa a doua a boierilor dar avea intimități și în clasa I”) își transformase casa într-un club, „unde se adunau nemulțumiții din contra guvernului și elocvența ei era adeseori răpitoare”<sup>26</sup>. Deși nu au drepturi politice, femeile sunt active în propaganda politică. Sunt spectatori ai adunărilor ad-hoc din 1857. Dimitrie Bolintineanu, aflat la Iași, constata că, la ședința de deschidere a acestor adunări, galeria din stânga, destinată publicului, este plină de dame. În notele sale despre oamenii care au jucat un rol în 1850, Ion Ghica includea femei aflate în elita socială, aproape în număr egal cu cel al bărbaților.

Saloanele vor fi transformate în timpul Războiului de Independență și puse în serviciul campaniei militare. După încetarea ostilităților, gloria saloanelor de altădată nu a mai putut fi atinsă, însă femeile vor găsi noi formule de afirmare: societățile și asociațiile patronate de femei.

Schimbările sociale din secolul al XIX-lea au modificat în profunzime și ireversibil statutul femeii. Sub influența modului de viață occidental, a avut loc transferul interesului femeii de la universul strict casnic la universul social. Statutul social al acesteia evoluează odată cu societatea însăși. Femeia aparținând elitei își câștigă libertatea de a se mișca în societate, conduce și influențează viața mondenă, participă la viața publică, chiar dacă nu are încă drepturi politice, patronează mișcările artistice și modernizatoare, militează pentru realizarea idealurilor unioniste, se preocupă de propria educație și joacă un rol esențial în viața privată.

### Bibliografie

1. BOIA, Lucian. Sur la diffusion de la culture européenne en Roumanie (XIXe siècle et le début du XXe siècle). În: *Modelul francez și experiențele modernizării. România, secolele XIX-XX*, cuvânt înainte și coordonarea ediției: Florin Țurcanu. București: Institutul Cultural Român, 2006, Colecția Francofonie 2006, p. 1-23.

2. CIUPALĂ, Alin. *Femeia în societatea românească a secolului al XIX-lea între public și privat*. București: Editura Meridiane, 2003.

3. *Despre femei și istoria lor în România*. Coord. Alin Ciupală. București: Editura Universității din București, 2004. <http://ebooks.unibuc.ro/istorie/ciupala/imagineaafemeii.htm> (accesat în 23.12.2009).

4. ELIADE, Pompiliu. *Influența franceză asupra spiritului public în România. Originile. Studiu asupra stării societății românești în vremea domniilor fanariote*. Traducere din franceză de Aurelia Dumitrașcu. Ediția a III-a integrală și revăzută. București: Institutul Cultural Român, 2006. Colecția Francofonie 2006, Cartea a doua, Capitolul II: Rușii. Manierele franțuzești, p. 140-155; Cartea a treia, Capitolul I: Rezultate literare, p. 249-277.

5. GHICA, Ion. *Scrisori către Vasile Alecsandri*. București: Editura pentru literatură, 1967.

6. GOLESCU, Dinicu. *Scrieri*. Ediție îngrijită, studiu introductiv, note, comentarii, bibliografie, glosar și indice de Mircea Angheliescu. București: Editura Minerva, 1990.

7. *Istoria femeii din România în documente (1866-1918)*. Coord. Alin Ciupală. București: Editura Universității din București, 2008, p. 7-9.

8. MIHĂILESCU, Ștefania. *Din istoria feminismului românesc. Antologie de texte (1838-1929)*. Iași: Editura Polirom, 2002, Colecția Studii de gen, p. 11-54.



9. PANOPOL, Vasile. *Românce văzute de străini*. București: Editura Cartea Românească, 1943.

10. RĂDULESCU, Ion Horia. *Le théâtre français dans les pays roumanis (1826-1852)*. Paris: M. J. Minard Lettres Modernes, 1965.

11. ROSETTI, Radu. *Amintiri*. Ediție îngrijită și prefață de Mircea Angheliescu. București: Editura Fundației Culturale Române, 1996, Colecția Biblioteca memoriei, p. 54-55, 148-149, 232-233.

### Note

1. **Curierul românesc**, nr. 43, 10 aug. 1830, p. 171-172. *Apud*, Golescu, Dinicu, *Scrieri*, București: Editura Minerva, 1990, p. XXIII.

2. **Curier de ambe Sexe**, 1837, nr. 2, p. 43-48.

3. *Apud*. MIHĂILESCU, Ștefania, *Din istoria feminismului românesc. Antologie de texte (1838-1929)*. Iași: Editura Polirom, 2002, Colecția Studii de gen, p. 12.

4. *Apud*. MIHĂILESCU, Ștefania. *Op.cit.*, p. 13.

5. Elisa Brătianu dă exemplul corespondenței săptămânale între mătușile ei și Maria Cantacuzino, în BRĂTIANU, Elisa ; BRĂTIANU, Ion I. C. *Memorii involuntare: texte stabilite*. Note și prezentare de Marian Ștefan. București: Editura Oscar Print, 1999. p. 38. *Apud*. CIUPALĂ, Alin. *Femeia în societatea românească a secolului al XIX-lea între public și privat*. București: Editura Meridiane, 2003, p. 80.

6.-7. PANOPOL, Vasile. *Românce văzute de străini*. București: Editura Cartea Românească, 1943, p. 118, p. 126-127.

8. *La Valachie depuis 1800 jusqu'à ce jour. Son avenir*. Bruxelles: Charles Muquardt, 1855. p. 92. *Apud*. RĂDULESCU, Ion Horia. *Le théâtre français dans les pays roumanis (1826-1852)*. Paris: M. J. Minard Lettres Modernes, 1965.

9. ROSETTI, Radu. *Amintiri din copilărie*. București: Imprimeria Fundației Culturale „Principele Carol”, 1925, p. 240. *Apud*. *Despre femei și istoria lor în România. Op.cit.*

10. CERNOVODEANU, P ; ȘTEFAN, Maria. *Pe urmele Magherilor*. București: Editura Sport-Turism, 1983, p. 133. *Apud*. *Despre femei și istoria lor în România. Op.cit.*

11. BERINDEI, Dan. *Călători români pașoptiști*. București: Editura Sport-Turism, 1989. p. 139. *Apud*. *Despre femei și istoria lor în România. Op.cit.*

12. BOLINTINEANU, Dimitrie. *Călătorii*. București: Editura Minerva, 1987. p. 295-297. *Apud*. *Despre femei și istoria lor în România. Op.cit.*

13. IORGA, Nicolae. „Vechile biblioteci românești”. În: **Floarea Darurilor**, (București), An. I, No. 2, (1907), 65-82, p. 77-78. *Apud*. JIANU, Angela. *Elena Hartulari's Story: The Presentation of the Emotional Self*, în

BILICI, Faruk ; CÂNDEA, Ionel ; POPESCU, Anca. eds., *Enjeux politiques, économiques et militaires en Mer Noire (XIVe-XXIe siècles)*. Braila: Musée de Braila, Editions Istros, 2007, p. 429-444, p. 435.

14. IORGA, Nicolaie. „Oameni și cărți”. În: **Floarea Darurilor**, Vol. II, No.9 (27 maiu 1907), 129-132, p. 130-131. *Apud*. JIANU, Angela. *Elena Hartulari's Story. The Presentation of the Emotional Self*, p. 435.

15. GANE, Constantin. *Trecute vieți de doamne și domnițe*. Ediție îngrijită de Ionel Maftai. Chișinău: Universitas, 1999, vol. II. p. 530. *Apud*, CIUPALĂ, Alin. *Op. cit.*, p. 81.

16. RUSSO, Alecu. Iașii și locuitorii lui în 1840. În: *Opere*. Ediție îngrijită de Efim Levit. Chișinău: Literatura artistică, 1989, p. 242. *Apud*, CIUPALĂ, Alin, *Op. cit.*, p. 82.

17. GHICA, Ion. *Scrisori către Vasile Alecsandri*. București: Editura pentru literatură, 1967, p. 150.

18. PANOPOL, Vasile. *Op. cit.*, p. 138.

19. PANOPOL, Vasile. *Op. cit.*, p. 140.

20. *Le Keroutza ou Voyage en Moldo-Valachie*. Paris: Librairie française et étrangère, 1846, I, p. 394. *Apud*, RĂDULESCU, Ion Horia. *Op. cit.*

21. Un alt călător care remarcă faptul că femeile sunt în continuare neinstruite este un diplomat danez, Clausewitz, în trecere spre Constantinopol. Găsește totuși, la curtea lui Grigore Ghica, femei „frumoase, elegante și bine crescute”.

22. PANOPOL, Vasile. *Op. cit.*, p. 150.

23. *Bucharest et Jassy*. În: **Revue de Paris**, martie 1838, serie nouă, 51-52, p. 156.

24. *Esquisses d'un voyage dans la Russie méridionale et la Crimée*. Paris: Rousseau, 1838, p. 184.

25. PANOPOL, Vasile. *Op. cit.*, p. 132.

26. SION, Gheorghe. *Proză. Suvenire contimporane*. București: Editura de stat pentru literatură și artă, 1956, p. 214. *Apud*. CIUPALĂ, Alin. *Op. cit.*

**Drd. Ioana Mitea**  
**Școala Doctorală de Litere, Universitatea din București**

## ABSTRACTE

*Drd. Tatiana-Adriana Oprescu.* **Conceptul de informație, concept fundamental al societății contemporane**

Informația este considerată una dintre resursele vitale ale societății. Ca orice noțiune abstractă, ea comportă un șir de dificultăți în înțelegerea și definirea sa exactă, fiind o categorie polivalentă. Pentru a fi capabili să acționeze adecvat, oamenii au nevoie de informații pentru a-și satisface curiozitatea, pentru a înlătura incertitudinile și pentru a lua decizii pertinente. Societatea informațională presupune utilizarea intensivă a informației în toate sferile activității și existenței umane, cu un impact economic și social semnificativ. Informația nu mai este percepută la fel ca până acum: ea este considerată un produs economic, dar conceptul de informație tinde să devină un concept fundamental al științei și civilizației contemporane.

Cuvinte cheie: informație – definire, concept, informație – societate contemporană, tehnologia informației și comunicării, informație – bibliotecă

*Drd. Maria Carmen Nadia Voievozeanu (Petre).* **Internetul și globalizarea**

Internetul a apărut la mijlocul anilor '60 ai secolului XX sub forma unei rețele între mai multe computere ale unor instituții americane care lucrau pentru Pentagon. Ținta principală a Internetului a fost din totdeauna comunicarea. Printre avantajele oferite, informația reprezintă poate cel mai mare avantaj, alături de amuzament, servicii, comerțul electronic și guvernarea electronică. Printre dezavantaje: furtul de informații personale, spamming-ul, pornografia, amenințarea intimității utilizatorilor. Totuși Internetul reprezintă principalul „motor” al globalizării. Din perspectiva noii ere a tehnologiilor informaționale, a fost identificat un nou domeniu în care globalizarea a avut cea mai rapidă expansiune – comunicarea.

Cuvinte cheie: Internet – istorie, Internet – avantaje, Internet – dezavantaje, tehnologia informației și comunicării, globalizare

*Drd. Luminița Gruia.* **Biblioteca deschisă. Definiția conceptului. Exemple. Tendințe**

„Biblioteca deschisă” este un posibil model de nouă bibliotecă, mai potrivită vremurilor actuale. Schimbările sociale rapide pot determina marginalizarea bibliotecilor și este necesar ca ele să devină structuri deschise, flexibile. Globalizarea, comunicarea, cooperarea, partajarea cunoașterii și a resurselor reprezintă elemente cheie pe care bibliotecile trebuie să le asimileze pentru a oferi servicii noi și diversificate utilizatorilor. Bibliotecile trebuie să-și depășească obiectivele tradiționale pentru îndeplinirea cărora au competențele și instrumentele necesare și să își asume cu curaj un rol nou în societatea cunoașterii. Managementul cunoașterii poate oferi bibliotecilor o soluție de a se redefini și a deveni mai dinamice și mai deschise către schimbare.

Cuvinte cheie: bibliotecă deschisă – definire, tehnologia informației și comunicării, societatea cunoașterii, globalizare, managementul cunoașterii

*Drd. Nicoleta Roxana Dinu. Consorțiile de bibliotecă – modalitate eficientă de cooperare*

Consorțiul este autoritatea alcătuită din minimum două instituții-membre și are ca scop furnizarea de servicii eficiente și diversificate, folosind cât mai puține resurse financiare, dar răspunzând corect și prompt tuturor nevoilor de informare ale utilizatorilor părților implicate. Colaborarea a luat naștere din mai multe motive: pentru a rezolva nevoile utilizatorilor printr-un efort comun, pentru a utiliza resurselor unei biblioteci de către o alta/altele care nu le posedă dar care are/au nevoie de ele. Consorțiile constituie modalitatea optimă de partajare a resurselor electronice, de îmbunătățire și/sau creare de noi servicii, cu un cost redus pentru toți membrii.

Cuvinte cheie: consorții de bibliotecă – definire, consorții de bibliotecă – istorie, consorții de bibliotecă – exemple, biblioteci – partajarea resurselor

*Drd. Adriana Elena Borună. Accesibilitate și design universal în colecțiile de bibliotecă*

Designul universal presupune dezvoltarea de produse și servicii cu acces facil pentru un număr cât mai mare de persoane și pentru categorii cât mai diverse, fără a fi necesară adaptarea sau reproiectarea lor într-o formă specială. Biblioteca este o instituție care trebuie să favorizeze includerea, egalitatea și respectarea drepturilor tuturor, să ofere servicii și materiale speciale pentru acei utilizatori care dintr-un motiv sau altul nu pot folosi serviciile și materialele obișnuite (e.g. minoritățile lingvistice, persoanele cu dizabilități, persoanele aflate în spitale sau în închisori). Articolul oferă o perspectivă amplă a ceea ce reprezintă accesul la informație și integrarea persoanelor cu dizabilități în societate.

Cuvinte cheie: biblioteci – design universal, biblioteci – persoane cu dizabilități, biblioteci – politică documentară, colecții – acces

*Drd. Florentina Dobrogeanu-Ipsilante. Marketing vs. Relații publice în bibliotecă*

În bibliotecă, promovarea serviciilor se realizează prin activități de marketing sau de relații publice în funcție de cum dorește biblioteca să fie privită în raport cu comunitatea. Activitatea de marketing promovează serviciile oferite utilizatorilor cu aceeași atenție acordată schimbărilor intervenite în preferințele acestora. Relațiile publice se concentrează mai mult pe transmiterea datelor de care are nevoie un utilizator al bibliotecii, pentru a-și forma o idee asupra serviciilor, dar mai ales asupra valorii și importanței pe care o au acestea pentru el. Relațiile publice dezvoltă identitatea sau imaginea bibliotecii, prin difuzarea unui mesaj clar cu privire la misiunea și obiectivele pe care le are aceasta. Marketingul de bibliotecă presupune descoperirea unor modalități eficiente de comunicare între cei care oferă servicii și cei care le primesc.

Cuvinte cheie: biblioteci – marketing, biblioteci – relații publice, biblioteci – imagine

*Nicoleta Rahme. Liderul ca resursă viabilă în bibliotecă*

Literatura de specialitate face o distincție clară între managementul efectiv și leadership, mai ales că leadership-ul s-a apropiat mult de bibliotecile publice, fiind

un punct de referință al dezvoltării strategice și al dezbaterilor legate de direcțiile de dezvoltare a serviciilor bibliotecilor publice la nivel național. Managementul înseamnă eficiență și eficacitate, este legat de reguli, norme, structurări, pe când leadership-ul este legat de viziune, direcție, abilități, personalitate, plusvaloare la management. Persoana care ajunge la conducere trebuie să acorde atenție la tot ce se întâmplă, hotărăște ce activități sunt importante pentru viitorul organizației, stabilește noi orientări și comunică cu angajații în privința acestor lucruri.

Cuvinte cheie: biblioteci publice – resurse umane, biblioteci – management, biblioteci – leadership, leadership – conceptualizare

*Drd. Doru Stan. Managementul colecțiilor*

Managementul colecțiilor se concentrează pe planificarea colecțiilor, dezvoltarea politicilor, selecția materialelor, bugete, organizarea și instruirea personalului angajat, evaluarea colecțiilor, studierea utilizării și a utilizatorilor, prezervarea și dezvoltarea în cooperare a colecțiilor. Managementul colecțiilor include analiza nevoilor utilizatorilor, comunicarea inter- și intra-biblioteci, stabilirea bugetelor și alocarea resurselor, negocierile de contracte, evaluarea colecțiilor pentru selecția, deselecția, prezervarea sau retragerea stocurilor și evaluarea sistemului. Lucrarea urmărește progresele terminologiei literaturii de specialitate, definind conceptele și menționând asemănările și diferențele dintre termeni.

Cuvinte cheie: colecții – management, colecții – dezvoltare, managementul colecțiilor – terminologie, biblioteci – sisteme de management

*Drd. Gabriela Costea. Considerații generale cu privire la entități, relații și atribute – concepte de bază ale modelului FRBR*

Nevoia de partajare a informației catalografice a dus la dezvoltarea unui program de promovare a unor standarde de elaborare a metadatelor catalografice. Modelul FRBR operează la nivel conceptual, având trei elemente de bază: entități, atribute și relații. Lucrarea prezintă exemple construite pe baza conceptelor de bază ale modelului FRBR. Utilizând analiza relațiilor dintre entități dezvoltate inițial pentru bazele de date relaționale, au fost identificate trei grupuri de entități: produsele activităților intelectuale sau artistice; entitățile responsabile de conținutul intelectual sau artistic și de producția și difuzarea fizică sau deținerea entităților din prima grupă; entitățile ce servesc drept subiecte ale produselor intelectuale sau artistice.

Cuvinte cheie: catalogare – FRBR, FRBR – conceptualizare, FRBR – cuantificare

*Drd. Simona Gheorghe. Spargerea tiparelor: implementarea tehnologiei RFID în biblioteci*

Mulți specialiști ai domeniului biblioteconomic consideră că este nevoie de un nou model de colecție de bibliotecă. Etichetarea electronică sau identificarea prin frecvență radio este o tehnologie automată de identificare, cu aplicare în biblioteci, arhive, librării, bănci, spitale etc. Prin intermediul frecvenței radio, RFID identifică obiectele și obține date, fără intervenție umană. Sunt prezentate avantajele generale ale sistemului, avantajele oferite bibliotecarilor și utilizatorilor, criteriile unui sistem

RFID și problemele care pot să apară în procesul de conversie la tehnologia RFID. Cu trăsături precum accesul rapid și operațiuni eficiente, această tehnologie poate identifica foarte repede, obiectele în mișcare, dar și mai multe etichete în același timp.

Cuvinte cheie: biblioteci – securizarea documentelor, biblioteci – RFID, RFID – componente, RFID – avantaje, RFID – probleme

*Drd. Ștefania Roxana Plăiașu. Importanța documentelor multimedia în cadrul bibliotecilor contemporane din perspectiva utilizatorilor de informații*

Combinarea și integrarea surselor cu un conținut informațional bogat: imagini, video și sunet formează multimedia, utilizată pe scară largă în schimbul de informații. Impactul documentelor multimedia asupra colecțiilor bibliotecilor contemporane este cert deoarece multitudinea de informații apărute în fiecare minut în orice colț al lumii poate fi astfel stocată și preservată în bune condiții. Pentru o mai bună înțelegere a ceea ce înseamnă documentele multimedia, precum și a impactului pe care îl au asupra dezvoltării colecțiilor, bibliotecarii trebuie să se raporteze la utilizatori, la nevoile și practicile lor de informare. Digitizarea resurselor în format tradițional poate însemna un pas important în dezvoltarea unui fond multimedia.

Cuvinte cheie: biblioteci – documente multimedia, biblioteci – acces la informație, biblioteci – utilizatori, biblioteci – digitizare

*Nicoleta Corpaci. Colecțiile digitale franceze accesibile prin Gallica.bnf.fr*

Biblioteca digitală franceză *Gallica* reprezintă cel mai ambițios proiect european de digitizare de documente tipărite, proiect realizat de Biblioteca Națională a Franței în cooperare cu alte instituții franceze. *Gallica* a fost inaugurată în octombrie 1997, ca o versiune electronică a celei mai importante părți a colecției Bibliotecii Naționale a Franței. Scopul său nu a fost de a transpune digital întreaga colecție a Bibliotecii Naționale a Franței și nici de a acoperi exhaustiv domeniile cunoașterii, ci de a crea un instrument de diseminare a patrimoniului scris și iconografic contribuind la promovarea culturii franceze. *Gallica* este o enciclopedie digitală, constituită din colecții de mare valoare, dar și o expoziție virtuală, ce promovează la scară largă, patrimoniul cultural național.

Cuvinte cheie: Biblioteca Națională a Franței, biblioteci – colecții digitale, biblioteca digitală Gallica – prezentare

*Dr. Angela Repanovici. Strategii de marketing pentru promovarea și vizibilitatea producției științifice a universității prin depozite digitale*

O sinteză a tezei de doctorat „Strategii de marketing pentru promovarea producției științifice a universității prin depozite digitale” susținută de autoare la Universitatea „Transilvania” din Brașov, în noiembrie 2009. Noutatea tezei de doctorat constă în tematica și obiectul investigațiilor teoretice și experimentale, studierea comparativă, realizarea strategiei de marketing, realizarea strategiilor de comunicare, dezvoltarea politicii de produs în cazul depozitului digital, investigațiile teoretice și experimentale privind utilizarea indicatorilor scientometrici în evaluarea publicațiilor academice, cercetarea cantitativă de marketing a atitudinilor, opiniilor și comportamentelor cadrelor didactice universitare,

implementarea depozitului digital la Universitatea „Transilvania” din Brașov.

Cuvinte cheie: teză de doctorat, marketing – strategii, depozite digitale instituționale, cercetare științifică, producție științifică

**Dina Paladi. Depozitul legal: vademecum**

Legea nr. 111/1995, republicată, înscrie obligativitatea depunerii Depozitului legal pentru instituții (tipografii, edituri) și pentru persoanele fizice care își asumă responsabilitatea editării și stabilește categoriile de documente, instituțiile care organizează Depozitul legal, obligativitatea trimiterii materialelor și categoriile de materiale care nu trebuie trimise. Sunt prezentate istoricul, cadrul legislativ, misiunea, obiectivele, instituțiile beneficiare, documentele care intră sub incidența legii, controlul aplicării legii, bibliotecile beneficiare ale Depozitului legal central (organizat de Biblioteca Națională a României) și cele beneficiare ale Depozitului legal local (organizat de bibliotecile județene și de Biblioteca Metropolitană din București).

Cuvinte cheie: Depozit legal – istorie, Depozit legal – prezentare

**Prof. drd. Nicoleta Orlandea. Managementul strategic în arhivele românești**

Privite din perspectiva managementului, arhivele fac eforturi în îmbunătățirea calității și modernizare, implementând treptat regulile managementului strategic. În prezent, instituțiile publice aplică principiile de management, formulează politici și strategii, au o viziune, își definesc misiunea, operează cu obiective, utilizează instrumentarul pe care l-au dezvoltat firmele private, pentru a face față provocărilor mediului extern, analizează situația strategică în care se află, împrumută comportamente concurențiale și își planifică strategic viitorul. Studiarea raportului dintre principiile generale de management și principiile de management public, valabile și pentru arhive, este utilă deoarece duce la ideea că instituțiile arhivistice pot înregistra progrese prin adoptarea fundamentelor teoretice ale managementului.

Cuvinte cheie: management strategic – prezentare, management strategic – arhive, planificare strategică, arhive – studiu de caz

**Drd. Ioana Mitea. Femeia și modernizarea societății românești în secolul al XIX-lea: literatura, saloanele, lectura**

Secolul al XIX-lea a fost pentru societatea românească o perioadă de tranziție, plină de tendințe și de evenimente contradictorii, agitată din punct de vedere politic, dominată de conflictul dintre trecut și viitor. În secolul al XIX-lea, mișcarea de emancipare a femeii a fost parte componentă a modernizării și democratizării vieții publice. Femeile aparținând elitei își câștigă libertatea socială, conduc și influențează viața mondenă, participă la viața publică, chiar dacă nu au încă drepturi politice, patronază mișcările artistice și de modernizare, susțin idealurilor unioniste, se preocupă de propria educație și joacă un rol esențial în viața privată.

Cuvinte cheie: societate – modernizare, emanciparea femeii reflectată în literatură, saloane literare, literatură – popularizare

## ABSTRACTS

*Drd. Tatiana-Adriana Oprescu. Concept of information, a key concept of the contemporary society*

Information is considered one of the society's vital resources. Being a polyvalent category, like any abstract concept, it involves a number of difficulties in its understanding and exact definition. To be able to act properly, people need information to satisfy their curiosity, to reduce their uncertainties and to take pertinent decisions. The information society requires intensive use of information in all spheres of human activity and existence, with a significant economic and social impact. Information is no longer seen as it was: it is considered an economic product, but the concept of information tends to be a fundamental concept of the science and contemporary civilization.

Keywords: information – definition, concept, information – contemporary society, information and communication technology, information – libraries

*Drd. Maria Carmen Nadia Voievozeanu (Petre). The Internet and the globalization process*

The Internet has emerged in the mid 60s of the XXth century as a network connecting several computers of some American institutions working for the Pentagon. The main target of the Internet has always been the communication. Among the advantages, information is perhaps the biggest one, along with entertainment services, electronic commerce and electronic government. Among the disadvantages: theft of personal information, spamming, pornography, threat of users' privacy. However, the Internet is the main "engine" for globalization. From the perspective of the new era of information technology, a new area where the globalization has had the most rapid expansion was identified – communication.

Keywords: Internet – history, Internet – advantages, Internet – disadvantages, information and communication technology, globalization

*Drd. Luminița Gruia. Open library. Definition. Examples. Trends*

The "Open Library" is a possible model of a new library, more adequate for present times. The rapid social changes may cause the marginalization of the libraries and they must become open, flexible structures. Globalization, communication, cooperation, sharing of knowledge and resources are key elements that libraries have to assimilate to provide users with new and diversified services. Libraries need to overcome their traditional objectives for which they have the necessary skills and tools and with courage to assume a new role in the knowledge society. Knowledge management can provide libraries a solution to redefine themselves and to become more dynamic and open to change.

Keywords: open library – definition, information and communication technology, knowledge society, globalization, knowledge management



*Drd. Nicoleta Roxana Dinu.* – **Library Consortia – effective means of cooperation**

The consortium is the authority that includes at least two institutions members and aims to provide efficient and diversified services, using as few as possible financial resources, but correctly and promptly resolving all the information needs of the users involved. The alliance arose for several reasons: to resolve the users needs through a joint effort, to share library resources. The consortia represent the best way of sharing the electronic resources, and improving and/or creating new services, with low cost for all the members.

Keywords: library consortia – definition, library consortia – history, library consortia – examples, libraries – resources sharing

*Drd. Adriana Elena Borună.* **Accessibility and universal design in the library collections**

The universal design involves the development of products and services with an easy access for a larger number of people and groups as diverse, without the need for adaptation or redesign in a special form of the products and services. The library is an institution that has to promote the inclusion, equality, and respect for the rights of all, to provide services and special materials for those users who for one reason or another can not use the regular services and materials (e.g. linguistic minorities, people with disabilities, persons in hospitals or prisons). The article provides a comprehensive perspective of what stands for the access to information and the integration of the people with disabilities in the society.

Keywords: libraries – universal design, libraries – disabled persons, libraries – documentary policy, collections – access

*Drd. Florentina Dobrogeanu-Ipsilante.* **Marketing vs. Public relations in the library**

Within the library, services promotion is achieved through marketing activities or public relations depending on the way the library wants to be perceived in relation with the community. The marketing activity promotes services for users while attentively monitoring changes in their preferences. The public relations focuses more on the transmission of data needed by a library's user to form an idea about the services, especially on the value and the importance they have for him. The public relations develop library's identity or image, by disseminating a clear message concerning its mission and objectives. Library marketing involves the identification of several effective ways of communication between those providing services and those receiving them.

Keywords: libraries – marketing, libraries – public relations, libraries – image

*Nicoleta Rahme.* **The leader as a library viable resource**

Specialized literature makes a clear distinction between factual management and leadership, especially that leadership came closer to the public libraries, being a landmark of the strategic development and of the debates about the development trends of the public library's services at national level. Management is efficiency and

effectiveness, is bound by rules, regulations, structuring, while leadership is about vision, direction, skills, personality, added value to management. The person who reaches in a commanding post has to pay attention to everything that is happening, decides what activities are important for the future of the organization, sets new guidelines and communicates with the employees about these things.

Keywords: public libraries – human resources, libraries – management, libraries – leadership, leadership – conceptualization

*Drd. Doru Stan.* **Collections management**

Collections management focuses on the collections planning, policies development, materials selection, budgeting, staff organization and training, collections assessment, use and users study, collections preservation and development in cooperation. Collections management includes the analysis of users needs, inter-and intra-library communication, budgets setting and resources allocation, contracts negotiations, collections evaluation for the funds selection, deselection, preservation or cassation and system's evaluation. The paper aims the progress of the literature's terminology, defining concepts and indicating the similarities and differences between terms.

Keywords: collections – management, collections – development, collection management – terminology, libraries – management systems

*Drd. Gabriela Costea.* **General considerations regarding entities, relationships and attributes – the basic concepts of the FRBR**

The need for the cataloging information sharing led to the development of a program meant to promote the elaboration of the cataloging metadata standards. At a conceptual level, the FRBR model operates with three basic elements: entities, attributes and relationships. The paper presents examples built on the basic concepts of the FRBR model. Using the analysis of the relations between entities originally developed for the relational databases, there were identified three groups of entities: the products of the intellectual or artistic activities; the entities responsible for the intellectual or artistic content and for the production and physical dissemination or possession of the entities from the first group; the entities that serve as subjects for the intellectual or artistic products.

Keywords: cataloging – FRBR, FRBR – conceptualization, FRBR – quantification

*Drd. Simona Gheorghe* – **Breaking the pattern: the implementation of the RFID technology in the libraries**

Many library specialists believe that a new model of library collection is needed. The electronic labeling or the identification through radio frequency is an automatic technology of identification, with application in libraries, archives, bookshops, banks, hospitals, etc. Through radio frequency, RFID identifies objects and obtains data without human intervention. The system's general advantages, the advantages offered to the librarians and users, the criteria of a RFID system and the problems that may occur in the conversion to RFID technology are presented. With features like quick

access and efficient operations, this technology can identify moving objects, but also multiple tags simultaneously, very quickly.

Keywords: libraries – documents securization, libraries – RFID, RFID – components, RFID – advantages, RFID – problems

*Drd. Ștefania Roxana Plăiașu. The importance of multimedia documents in the contemporary libraries – a user perspective*

The combination and integration of the sources with a rich informational content: images, video and sound constitute multimedia, widely used in the exchange of information. The impact on the contemporary library collections of the multimedia documents is definite because the abundance of information arising every minute in every corner of the world can thus be stored and preserved in good conditions. For a better understanding of what the multimedia documents represent and of the impact they have on the collections development, librarians have to relate to users, to their information needs and practices. The digitization of the resources in a traditional format can be an important step in developing a multimedia fund.

Keywords: libraries – multimedia documents, libraries – access to information, libraries – users, libraries – digitization

*Nicoleta Corpaci. French digital collections accessible through Gallica.bnf.fr*

The French digital library *Gallica* is the most ambitious European project digitizing printed documents and is conducted by the National Library of France in cooperation with other French institutions. *Gallica* was launched in October 1997 as an electronic version of the most important part of the National Library of France's collection. Its aim was not to digitally translate the entire collection of the National Library of France, nor to exhaustively cover the knowledge domains, but to create a tool for dissemination of the written and iconographic heritage contributing to the promotion of the French culture. *Gallica* is a digital encyclopaedia, consisting of collections of great value, and a virtual exhibition, which promotes at a large scale the national cultural heritage.

Keywords: National Library of France, libraries – digital collections, Gallica digital library – description

*Dr. Angela Repanovici. Marketing strategies for the promotion and visibility of the university scientific production through institutional repositories*

A synthesis of the doctoral dissertation “Marketing strategies for the promotion and visibility of the university scientific production through institutional repositories” held by the author at the Transilvania University of Brașov, in November 2009. The novelty of the dissertation rests in the theme and the object of the theoretical and experimental investigations, comparative analysis, creation of the marketing strategy, and of the communication strategies, development of the product policy for the digital repository, theoretical and experimental investigations regarding the use of the scientometric indicators to assess the academic publications, quantitative research of the marketing attitudes,

opinions and habituses of the university academics, digital repository implementation at the Transylvania University of Brașov.

Keywords: doctoral dissertation, marketing – strategies, institutional repositories, scientific research, scientific production

*Dina Paladi. Legal deposit: vademecum*

Law no. 111/1995, republished, enlists the obligation of the Legal Deposit for institutions (printing shops, publishing houses) and for the individuals who take the responsibility of the publishing and establishes the categories of documents, institutions organizing the Legal Deposit, obligation of sending the materials and categories of materials not to be sent. There are presented the history, legislation, mission, objectives, beneficiary institutions, documents covered by the law, law enforcement, libraries benefiting from the central Legal Deposit (organized by the National Library of Romania) and those benefiting from the local Legal Deposit (organized by the county libraries and by the Metropolitan Library in Bucharest).

Keywords: Legal Deposit – history, Legal Deposit – presentation

*Drd. prof. Nicoleta Orlandea. The strategic management in the Romanian archives*

Viewed from the perspective of the management, the archives are striving to improve quality and to modernize, gradually implementing the rules of the strategic management. Currently, the public institutions apply the principles of the management, formulate policies and strategies, have a vision, define their mission, operates with objectives, use instruments that the private firms have developed to meet the challenges of the external environment, analyze the existing strategic situation, borrow competitive behaviours and strategically plan the future. The study of the relation between the general principles of management and the public management principles, valid for archives too, is useful because it leads to the idea that archival institutions can progress by adopting the theoretical foundations of the management.

Keywords: strategic management – presentation, strategic management – archives, strategic planification, archives – case study

*Drd. Ioana Mitea. Women and the modernization of the Romanian society in the early XIXth century: literature, book clubs, reading*

The XIXth century was a transitional period for the Romanian society, full of contradictory trends and events, politically shaken, dominated by the conflict between past and future. In the XIXth century, women's emancipation movement was part of the modernization and democratization of the public life. Women from the social elite win their freedom, lead and influence the society, participating in the public life, even if they haven't yet political rights, patronize the artistic and the modernization movements, uphold the unionist ideals, are preoccupied by their own education, and play an essential role in the private life.

Keywords: society – modernization, women emancipation reflected in literature, literary salons, literature – popularization

**Preț: 17 lei**

